

T.C.

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

HRS-YL-2015-004

**LİSE ÖĞRENCİSİ ERGENLERDE DEPRESYON,
İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER**

Yüksek Lisans Tezi

Kamile ÖNER

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hülya ARSLANTAŞ

AYDIN-2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI
HRS-YL-2015-004

**LİSE ÖĞRENCİSİ ERGENLERDE DEPRESYON,
İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER**

Yüksek Lisans Tezi

Kamile ÖNER

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hülya ARSLANTAŞ

AYDIN-2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kamile ÖNER tarafından hazırlanan “Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler” başlıklı tez, 08/09/2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı ve Soyadı :

- 1- Doç. Dr. Hülya ARSLANTAŞ
- 2- Prof. Dr. Fatma DEMİRKIRAN
- 3- Doç. Dr. Nezih UĞURLU

Üniversitesi :

ADNAN MENDERES
ÜNİVERSİTESİ
ADNAN MENDERES
ÜNİVERSİTESİ
MUĞLA SITKI KOÇMAN
ÜNİVERSİTESİ

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans/Doktora Tezi Enstitü Yönetim Kurulunun..... Sayılı kararıylatarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet CEYLAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ergenler geleceğin yetişkinlerini, başarılı, sorumluluk sahibi ve ulusal her tür mirası geleceğe taşıyan genç nesilleri meydana getirerek ülkemizin geleceğinin şekillenmesini sağlayan toplumumuzun en önemli grubunu oluşturmaktadırlar. Türkiye nüfusunun (77 milyon 695 bin 904 kişi) % 16,5 'ini '15-24' yaş grubundaki genç nüfus (12 milyon 782 bin 381 kişi) oluşturmaktadır (TUİK, 2014). Genç erkek nüfus genç nüfusun %51,2'sini, genç kadın nüfus ise % 48,8'ini oluşturmaktadır. Birçok değişikliğin ve yeniliğin görüldüğü ergenlik döneminde psikolojik değişikliklerin, bağımsızlığın ve sosyalleşmenin önemi oldukça büyüktür. Psikolojik sorunların başında da çağımızın hastalığı olarak bilinen depresyon en başta gelmekte ve genç kuşak olmak üzere her kuşaktan insanı etkilemektedir.

Teknoloji ile bu kadar iç içe olan gençlik artık sosyalleşmeyi büyükleri ile kurduğu ilişki ile değil de teknoloji aracılığıyla yaşlılarıyla kurduğu iletişimle sağlamaktadır. Erişim ve kullanım alan fazlalığı arttıkça da bağımlılık oranı artmakta, ayrıca bu durum psikolojik sorunları ve sosyal izolasyonu da beraberinde getirmektedir. Teknolojik araçlar yüz yüze iletişimi ortadan kaldırdığından gençlerin pasifleştiği, yaratıcılıklarının törpülediği, empati yeteneklerinin azaldığı, psikolojik sorunların ortaya çıktığı ve fiziksel yalnızlıklarını artırdığı söylenebilir. Aslında psikolojik sorunlar yaşadığımız için de yüz yüze iletişim kurmaktan çekiniyor ve teknolojiye bağımlı yaşıyor da olabiliriz. Her iki durum da insan doğasına aykırı gibi görünmektedir.

Tanıdığım günden bu güne ve araştırma süresince her konuda beni destekleyen, sorunlarımı hiç çekinmeden paylaştığım, bana her konuda yol gösteren, yönlendiren, moral ve motivasyonumu yüksek tutan, sadece bilgi ve deneyimleriyle değil hoşgörüsüyle de yanımda olan hayatım boyunca örnek almaya çalışacağım değerli hocam, tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hülya ARSLANTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitim hayatım boyunca bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, destekleyen ve değerli bilgilerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Fatma DEMİRKIRAN, Yrd Doç. Dr. Filiz ADANA'ya, Prof. Dr. Ferhan DEREBOY'a, Prof. Dr. Çiğdem DEREBOY'a ve Prof. Dr. Mehmet ESKİN'e çok teşekkür ederim.

Anket çalışmama katılan Trabzon İl Merkezindeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağı Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Balli Anadolu Lisesi, Atatürk Sağık Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesinde görev yapan değerli öğretmenlere ve araştırmaya katılmayı kabul eden sevgili öğrencilere çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, bugüne kadar her konuda bana olan destek ve inançlarını hiç yitirmeyen ve hayatımın en büyük şansları olan canım annem Hatice ÖNER'e canım babam Ömer ÖNER'e ve dünyanın en güzel iki kız kardeşleri olan, canlarım Selin ÖNER ve Merve ÖNER'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Canım ailem hayatımda olduğunuz için minnettarım.

Bu yoğun tempom içerisinde benim yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Özellikle Volkan KILIÇ'a, Emel MALKOÇ'a ve Selma ARSLANTAŞ'a sevgilerimle.

Çalışma Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimi kapsamında ASYO-14008 proje kodu ile desteklenmiştir, teşekkürlerimi iletirim.

Kamile ÖNER

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Ergenlik Dönemi.....	2
1.1.1. Ergenlik Dönemi Kuramsal Yaklaşımları.....	3
1.1.1.1. Sigmund Freud-Psikoseksüel Gelişim Kuramı.....	4
1.1.1.2. Eric Erikson-Psikososyal Kişilik Gelişimi Kuramı-Kimlik Gelişimi.....	4
1.1.1.3. Peter Blos-Ayrılma-Bireyleşme Modeli.....	6
1.1.1.4. Abraham Maslow-Gereksinimler Hiyerarşisi Kuramı.....	7
1.1.1.5. Jean Piaget-Bilişsel Gelişim Kuramı.....	7
1.1.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri ve Yaşanılan Krizler.....	8
1.2. Depresyon Kavramı.....	12
1.2.1. DSM-V Tanı Ölçütlerine Göre Depresyon Bozuklukları.....	13
1.2.1.1. Yeğin(Majör) Depresyon Bozukluğu.....	13
1.2.1.2. DSM-V'e Göre Depresyon Bozuklukları Belirleyicileri.....	14
1.2.2. Depresyon da Yaygınlık.....	18
1.2.3. Depresyon ve Psikolojik Kuramlar.....	20
1.2.3.1. Depresyonda Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımlar.....	20
1.2.3.1.1. Akılcı-Duygusal Yaklaşım (Rational-Emotive Theory-RET).....	21

1.2.3.1.2. Depresyonda Öz-Denetim Modeli (Self-control model).....	21
1.2.3.1.3. Öğrenilmiş-Çaresizlik Modeli (The Learned-Helplessness Model).....	21
1.2.3.1.4. Aaron T. Beck'in Bilişsel Kuramı.....	21
1.3. Ergenlerde Depresyon.....	22
1.4. İnternetin ve İnternet Kullanımının Tarihsel Süreci	23
1.4.1. İnternet Kullanımının Yarar ve Zararları	25
1.4.2. İnternet Kullanıcıları	28
1.4.3. İnternet Bağımlılığı.....	29
1.4.4. İnternet Bağımlılığı Kriterleri	32
1.4.5. Kimberly Young'ın İnternet Bağımlılığı Modeli.....	33
1.4.6. Mark D. Griffiths'in İnternet Bağımlılığı Modeli.....	34
1.4.7. Ivan Goldberg'in İnternet Bağımlılığı Teorisi.....	34
1.5. Ergenlerde İnternet Bağımlılığı	35
1.6. Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler.....	37
1.7. Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörlerde Hemşirenin Rolü.....	38
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	40
2.1. Araştırmanın Şekli	40
2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	40
2.3. Araştırmanın Zamanı	40
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	40
2.5. Öğrencilerin Araştırmaya Alınma Kriterleri.....	41
2.6. Öğrencilerin Araştırmadan Dışlanma Kriterleri	42
2.7. Araştırmanın Hipotezleri	42
2.8. Veri Toplama Araçları	43
2.8.1. Kişisel Bilgi Formu.....	43

2.8.2. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)	43
2.8.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	45
2.8.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği	45
2.9. Ön Uygulama	46
2.10. Verilerin Toplanması	46
2.11. Verilerin Değerlendirilmesi	47
2.12. Araştırmanın Sınırlılıkları	47
2.13. Araştırmanın Etik Yönü	47
3. BULGULAR.....	48
3.1. Lise Öğrencisi Ergenlerin Özellikleri	48
3.2. Lise Öğrencisi Ergenlerin Ebeveyn ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	50
3.3. Lise Öğrencisi Ergenlerin Kardeş Özellikleri.....	52
3.4. Lise Öğrencisi Ergenlerin Babalarının Özellikleri	54
3.5. Lise Öğrencisi Ergenlerin Annelerinin Özellikleri	55
3.6. Lise Öğrencisi Ergenlerin Okul Durumları ve Arkadaş İlişki Özellikleri	56
3.7. Lise Öğrencisi Ergenlerin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Durumlarına İlişkin Özellikleri.....	58
3.8. Lise Öğrencisi Ergenlerin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özellikleri.....	59
3.9. Lise Öğrencisi Ergenlerin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumları	61
3.10. Lise Öğrencisi Ergenlerin Sosyal Yaşamlarını Değerlendirme Durumları	63
3.11. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimleri.....	65
3.12. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilim Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler	66
3.13. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	66
3.14. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	69

3.15. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	72
3.16. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	74
3.17. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	76
3.18. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılması	79
3.19. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin İletişimde İnternet ve Cep Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	83
3.20. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılması	88
3.21. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri.....	91
3.22. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler.....	92
3.23. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	93
3.24. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılması	97
3.25. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	100
3.26. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	103
3.27. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	106
3.28. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılması	109
3.29. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	112

3.30. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılması	118
3.31. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve İnternet Bağımlılık Düzeyi	122
3.32. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve Yalnızlık Düzeyi.....	122
3.33. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık, Yalnızlık ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki	123
4. TARTIŞMA	126
4.1. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimleri.....	126
4.2. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilim Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistiklerin Tartışılması.....	127
4.3. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	128
4.4. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	130
4.5. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	131
4.6. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	132
4.7. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının tartışılması.....	133
4.8. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	134
4.9. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin İletişimde İnternet ve Cep Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	135
4.10. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	137
4.11. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Tartışılması.....	139
4.12. Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistiklerinin Tartışılması.....	141

4.13. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması.....	141
4.14. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	145
4.15. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	146
4.16. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	147
4.17. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	149
4.18. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	151
4.19. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	152
4.20. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması	158
4.21. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve İnternet Bağımlılık Düzeyi Sonuçlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması	161
4.22. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve Yalnızlık Düzeyi Sonuçlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması	164
4.23. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerinin Karşılaştırılmasının Tartışılması	164
4.24. Hesaplanan Path Analizi Uyum Değerlerinin Karşılaştırılması	166
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	168
5.1. Sonuç.....	168
5.2. Öneriler	173
ÖZET.....	175
ABSTRACT.....	179

KAYNAKLAR.....	183
ÖZGEÇMİŞ.....	204
TEŞEKKÜR.....	205
EKLER.....	206

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

UCLA	: UCLA Yalnızlık Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
WHO	: World Health Organization-Dünya Sağlık Örgütü
DSM-V	: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı -V
BDÖ	: Beck Depresyon Ölçeği
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ÇDE	: Çocuklarda Depresyon Envanteri
İBR	: İnternet Bağımlılığı Rahatsızlığı
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
DEHB	: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
TPD	: Türkiye Psikiyatri Derneği
DALY	: Disability Adjusted Life Years (Sakatlığa Ayarlanmış Yaşam Yılı-SAYL)
Akt.	: Aktaran
Ark.	: Arkadaş

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Path diyagramı	124
---------------------------------	-----

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin özelliklerine göre dağılımı.....	49
Tablo 3.2. Lise öğrencisi ergenlerin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre dağılımı.....	51
Tablo 3.3. Lise öğrencisi ergenlerin kardeş özelliklerine göre dağılımı.....	53
Tablo 3.4. Lise öğrencisi ergenlerin babalarının özelliklerine göre dağılımı	54
Tablo 3.5. Lise öğrencisi ergenlerin annelerinin özelliklerine göre dağılımı	55
Tablo 3.6. Lise öğrencisi ergenlerin okul durumları ve arkadaş ilişki özelliklerine göre dağılımı.....	57
Tablo 3.7. Lise öğrencisi ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma özelliklerine göre dağılımı.....	58
Tablo 3.8. Lise öğrencisi ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma özelliklerine göre dağılımı.....	60
Tablo 3.9. Lise öğrencisi ergenlerin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre dağılımı.....	62
Tablo 3.10. Lise öğrencisi ergenlerin sosyal yaşamlarını değerlendirme durumlarına göre dağılımı.....	64
Tablo 3.11. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilim düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri.....	65
Tablo 3.12. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilim düzeylerine ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler.....	66
Tablo 3.13. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin sosyo-demografik özelliklere göre karşılaştırılması	67
Tablo 3.14. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre karşılaştırılması	70
Tablo 3.15. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin kardeş özelliklerine göre karşılaştırılması.....	73

Tablo 3.16. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin babasının özelliklerine göre karşılaştırılması.....	75
Tablo 3.17. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin annesinin özelliklerine göre karşılaştırılması.....	78
Tablo 3.18. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin okul durumu ve arkadaş ilişkilerine göre karşılaştırılması	81
Tablo 3.19. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin iletişimde internet ve cep telefonu kullanma özelliklerine göre karşılaştırılması	84
Tablo 3.20. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre karşılaştırılması.....	89
Tablo 3.21. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri.....	92
Tablo 3.22. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler.....	92
Tablo 3.23. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin sosyo demografik özelliklere göre karşılaştırılması.....	94
Tablo 3.24. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre karşılaştırılması	98
Tablo 3.25. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kardeş özelliklerine göre karşılaştırılması	101
Tablo 3.26. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babasının özelliklerine göre karşılaştırılması	104
Tablo 3.27. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annesinin özelliklerine göre karşılaştırılması	107
Tablo 3.28. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin okul durumu ve arkadaş ilişkilerine göre karşılaştırılması	110
Tablo 3.29. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin iletişimde internet ve cep telefonu kullanma özelliklerine göre karşılaştırılması	113
Tablo 3.30. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre karşılaştırılması.....	119

Tablo 3.31. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları.....	122
Tablo 3.32 Lise öğrencisi ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları	122
Tablo 3.33. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık, yalnızlık ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki.....	123
Tablo 3.34. Hesaplanan path analizi uyum değerlerinin karşılaştırılması	125

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	206
Ek 2. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Veli için).....	212
Ek 3. Kişisel Bilgi Formu	218
Ek 4. Beck Depresyon Ölçeği.....	223
Ek 5. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	229
Ek 6. UCLA Yalnızlık Ölçeği.....	234
Ek 7. Çizelge 1. Araştırmanın Uygulama Planı Takvimi.....	235
Ek 8. Etik Kurul Yazısı.....	236
Ek 9. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı.....	237

1. GİRİŞ

Ergenlik dönemi çocukluğun son, yetişkinlik çağının da ilk evresidir. Ergenliğin kesin olarak tanımlanması boyutlar ve sınırlar sorununu beraberinde getirir; bunlar, gelişimin biyolojik, psikolojik ya da toplumsal boyutunun söz konusu olmasına göre farklılık gösterecektir. Ergenlik, kişinin ne bir çocuk ne de bir yetişkin olduğu, henüz kendi toplumsal sorumluluklarına sahip olmadığı, ama rolleri keşfedebileceği, oynayabileceği, deneyebileceği bir ara evre olarak kabul edilir (Onur, 1982). Yaşamın büyük değişimler içeren en zorlu dönemidir, buluş ile başlayıp erişkinliğe kadar sürer. Ergenlerin duygu durumları salgılanmaya başlayan hormonlar nedeniyle de karmaşık ve değişkendir. Çevresinden toplumsal kabul görmeyi bekleyen ergen, katı, kalıplaşmış, kendisine yabancı bulunduğu kuralların sebebini kavrayamaz ve çevresiyle uyum sorunları yaşayabilir (Adana ve Arslantaş, 2011).

Ergenlik döneminin en geniş grubunu oluşturan lise öğrencileri ise yaşları nedeniyle kendine ve çevreye uyum sağlayabilme, toplum içinde yer edinebilme, kendi kimliğini bulabilme gibi gelişimsel süreçleri yaşamak yanında davranışlarının içinde yaşadığı çevre tarafından onaylanması, arkadaşları tarafından kabul edilme, doğru meslek seçimi, büyüme ve gelişme sürecinde yaşadıkları, dış görünüş ve karşı cinsle ilgili kaygılar, sorunlarını paylaşma gibi birçok durumu da daha yoğun şekilde yaşayabilmektedirler. Bu yoğunluk sonucu, yaşam olaylarını değerlendirmede yetişkinlere oranla daha duyarlı olabilmektedirler. Bu duyarlılıkları fiziksel, ruhsal, sosyal ve hormonal değişimler nedeniyle gençlerin yetişkinlere oranla depresyon konusunda daha çok sorun yaşadıkları öngörülmektedir (Ören ve Gençdoğan, 2007). Depresyon, ergenlik çağında oldukça sık görülebilmeye karşın çoğu zaman olması gerektiğinden daha az tanı koyulan bir sağlık sorunudur. Çeşitli toplumlarda yapılan çalışmalar, ergenlerde depresyon prevalansının %1 ile %50 arasında değişebildiğini ortaya koymaktadır. Bu çağda gelişen depresyon, ergenin gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve intihar, alkol, sigara veya madde kullanımı gibi riskli davranışlara eğilim yaratmaktadır (Ay ve Save, 2004).

Gelişen teknolojiyle birlikte gündelik yaşama giren internet kullanımı yaygınlaştıkça, beraberinde bazı sorunlu davranışlar ortaya çıkmış ve bu alanda psikiyatrik tanımlamalara gereksinim duyulmuştur (Koroğlu ve ark, 2006). Psikopatolojinin varlığının (örneğin

depresyon ve kaygı), sorunlu internet kullanımına yatkınlığı arttırdığı ortaya konmuştur (Durak, 2013).

Ergenler, henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları nedeniyle, internet bağımlılığı geliştirme açısından potansiyel bir risk grubu olarak değerlendirilmektedirler (Akt: Üneri ve Tanıdır, 2011). Günümüzde, özellikle sosyo-ekonomik ve teknolojik etmenlerin (televizyon, internet vb.) gençleri olumsuz yönde etkilediği bildirilmektedir (Avcı, 2010).

Gelişen teknoloji, ulaşım ve iletişim kolaylığına rağmen insanoğlu büyük bir yalnızlığa sürüklenmektedir (Özen ve Korukçu-Sarıcı, 2010). Bireyi aşırı internet kullanmaya yönelten nedenin, toplum içinde yalnız kalması ile açıklanabileceği gibi, bireyin aşırı internet kullanımından ötürü zamanla toplumdan uzaklaşarak yalnız kaldığı şeklinde de düşündürebilmektedir (Günüç ve Kayri, 2010).

Tüm bu bilgiler ışığında ülkemizde sosyal yaşamı etkilemeye başlayan internetin, başta çocuklar ve gençler olmak üzere nüfusun büyük çoğunluğunu etkisi altına aldığı görülmektedir. Bu teknolojik gelişmenin çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı üzerine etkilerini belirlemek ve bu konuda gerekli önlemleri almak kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bilgi teknolojilerini doğru kullanmaya henüz hazır olmayan çocuk ve ergenler karşılaştıkları karmaşık bilgileri nasıl değerlendireceklerini bilememektedir. Tüm bunların yanında internetin çocuk ve ergenler için olumlu yanlarının olduğu gözardı edilmemelidir (Cömert ve Kayıran, 2010).

1.1. Ergenlik Dönemi

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre ergen döl verebilecek duruma gelmiş olan, erin, yeni yetme, akıl baliğ, henüz evlenmemiş, bekar olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). İngiliz Webster sözlüğüne göre de bir yetişkin haline gelmekte olan genç şeklinde tanımlanmaktadır (Webster, 2015). ‘Ergen’ sözcüğü Batı literatüründeki ‘adolescent’ kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Latince büyüme, olgunlaşma anlamında kullanılan ‘adolescere’ fiilinin kökünden gelmekte olan bu sözcük, yapısı gereği bir durumu değil, bir süreci belirtmektedir; günümüzde, bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli bir gelişme evresi olarak da tanımlanabilmektedir’ (Akt: Avcı, 2010).

İnsan yaşamında her dönemin ayrı bir önemi vardır. Ancak biyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan hızlı ve önemli değişmelerin olduğu süreç kuşkusuz ergenlik dönemidir. Vücutta boy ve ağırlık artışı ile yapı ve işleyişlerin olgunlaşmasının yanında, inişli çıkışlı duygulanımlar, bozulan ilişkiler, çevreden kolay etkilenme, toplumda bir rol sahibi olmaya çabalama gibi özelliklerin görüldüğü bu sürecin bireyin kişiliğinin oluşumundaki önemli bir dönem olduğu söylenebilir (Avcı, 2010).

Birleşmiş milletler ergenliği 15-24 yaş aralığı gençlik olarak tanımlamıştır (UNESCO, 2015). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ise ergenler; 10 ve 19 yaş arasındaki gençler şeklinde tanımlanmakta ve çoğunlukla sağlıklı grup olarak düşünülmektedir (DSÖ, 2015).

Ergenlik, kişinin ne bir çocuk ne de bir yetişkin olduğu, henüz kendi toplumsal sorumluluklarına sahip olmadığı, ama rollerini keşfedebileceği, sınyayabileceği, deneyebileceği bir ara evre olarak kabul edilir. Şu halde, toplumun, bir yol, bir kişilik, bir kimlik, bir meslek vb. seçebilmesi için gence sağladığı bir mola verme zamanı, bir süre söz konusu olabilir (Onur, 1982).

Ergen kolay inanır, kolay beğenir, kolay bağlanır, çabuk sever, kolay kopar (Avcı, 2010). Ergenlik dönemine özgü duygu, düşünce, tutum, davranış içinde ergenler duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kırılma ve ilişkilerde bozulma, kolay etkilenme, toplum içinde sivrilme, aile, okul, öğretmen gibi otoritelere karşı gelme, kurallara uymak istememe, ilgi çekme ve rol sahibi olma biçiminde davranışlar sergileyebilmektedirler (Durualp ve Çiçekoğlu, 2013).

1.1.1. Ergenlik Dönemi Kuramsal Yaklaşımları

Ergenlik sözcüğünün kullanımı XV. Yüzyılda ortaya çıkmış görünmektedir (Onur, 1982).

En iyi bilinen teorilerden biri olan Freud'un "psikoseksüel kuramı" daha çok çocukluk yaşantıları ve travmalarının gelecek yaşama olan etkisi üzerinde durmuştur (Akt: Özdemir ve ark, 2012).

1.1.1.1. Sigmund Freud-Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Gelişime ilişkin Freud'çu kuram birbirine bağımlı iki olgunlaşma süreci önerir:

a) Kişiliğin gitgide bağımsızlaşmasıyla ve kişiye dürtülerini denetleme ve çevresine uyum sağlama olanağı veren gerçeklik ilkesinin ortaya çıkmasıyla kendini gösteren ego gelişimi;

b) Psikoseksüel gelişimin, ardarda geliştiği nedeniyle çevreden bağımsız biçimde genetik olarak belirlenmiş beş evresine göre ilerleme (Onur, 1982).

Bu kuramda ergenliğin temel amacı, temel cinsel doyum biçimi olarak genital evreye ulaşmaktan ve yasak (ensestle ilgili) olmayan libido nesnelere yatırım yapmayı başarmaktan ibarettir (Onur, 1982). Bu sürecin temel sonucu ergenin benlik ve kimlik gelişimine yaptığı katkıdır. Ergenin bireyselleşme süreci kişisel, sosyal ve cinsel kimliğinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Özdemir ve Çok, 2011).

1.1.1.2. Eric Erikson– Psikososyal Kişilik Gelişimi Kuramı-Kimlik Gelişimi

Yaşamımız boyunca görüşümüz, düşüncelerimiz, değerlerimiz, rollerimiz ve davranışlarımızdaki değişikliklere rağmen hep kendimiz olarak kaldığımız, hep aynı insan olduğumuz ve başka herkesten farklı olduğumuz duygusunu taşıyız. İnsanın, kendisine ilişkin aynılık ve süreklilik yaşantısı üzerinde ilk duran, 19. yüzyılın Amerikan düşünürü William James'dir. Bununla birlikte kimlik duygusu, ego kimliği, kimlik oluşumu ve kimlik bunalımı gibi kavramlar, 20. yüzyılın ikinci yarısında Erik Erikson (1956-1968) tarafından geliştirilerek psikoloji ve psikiyatri yazınına sokulmuştur (Eskin ve ark, 2012).

İnsan yaşamında değişimlerin yoğun olarak yaşandığı dönemlerden biri olan ergenliğin temel görevinin kimlik gelişimi olduğu ileri sürülmektedir (Atak, 2011). Bu yaklaşımın devamı olarak Erikson'un "psikososyal kuramı" da psikodinamik yaklaşımın sosyal ve iletişim boyutları ile çocukluk sonrası etkilerini ele almıştır (Akt: Özdemir ve ark, 2012).

Erikson'un kuramının toplumsal öğeler ve yaşamın tüm dönemlerini kapsamaması, bu kuramı diğer psikanalitik kuramlardan ayırmaktadır. Psikososyal bakış açısına göre

olgunlaşma, bireye yeni yeterlilikler kazandırırken, aynı zamanda yeni sorumluluklar da yükler (Akt: Atak, 2011).

Erikson'a (1959) göre bütün ergenler aynı özdeşleşme arayışı sürecinden geçmezler. Erikson, bunalım olmadan gerçek deneyim yaşamadan ortaya çıkan kimliği 'hazır kimlik' ('for closure identity') olarak adlandırır. Bu, çok erkenden toplumsal bir rol oynayan ya da başka şeyleri tanımadan, gelecekteki yönelimini soruşturmadan bir iş tutan genç kişinin durumudur. Genellikle kişiler, özgür seçimle değil çoğu zaman ana babalarının (ya da başka müdahalecilerin) dinsel, kültürel ya da siyasal değerlere göre aldıkları kararlarla oldukları şeyi olurlar. Erikson'un kuramı kuşkusuz her zaman beklediği kadar açık ve kesin değildir. Fakat kişiyi gelişiminin başından sonuna kadar izleme ayrıcalığına sahiptir. Bu kuram yaşamın tümüne ilişkin bir görüş önerir ve ergenlik onda çok önemli bir yer tutar (Onur, 1982).

Erikson, psikanalitik gelişim kuramının temel kavramlarını alarak sekiz evreli bir gelişim kuramı oluşturmuştur. Psikanalitik gelişim kuramının odak noktası çocukluk yaşantıları ve cinselliktir. Erikson ise, gelişim kuramında toplumsal öğelerden ve yaşamın tüm dönemlerinden söz etmektedir. Erikson kuramında ergenlik evresinde kimlik duygusuna karşı kimlik kargaşasının (identity confusion) temel çatışmayı oluşturduğunu ifade eder (Akt: Atak, 2011). Dereboy (1993), Erikson'un kuramsal önermelerini incelemiş, bunalımın temasını oluşturan ruhsal çatışmanın kimlik duygusu ile kimlik bocalaması arasındaki çatışma olduğunu, her gencin en azından geçici olarak ve hafif düzeyde kimlik bocalaması yaşadığını ancak kimi gençlerde yaşantıların süreklilik ve ciddiyet kazandığını vurgulamıştır (Eskin ve ark, 2012).

Kimlik oluşumu sürecinin sağlıklı yaşanması, genç bireyin içinde yaşadığı toplumsal çevrede kendi yolunu bulmuş ama aynı zamanda kendilerinden biri olmayı başarmış biri olarak tanınmasına bağlıdır. Çünkü kimlik duygusu, kim olduğumuzu duyumsamaktan öte, kim olarak tanındığımızı duyumsamakla ilgilidir (Eskin ve ark, 2012).

Erikson'a göre ergenlikte kazanılması gereken temel özellik kimlik gelişimidir. Kimlik kavramını açıklarken bazen bir duyguya, bazen de psikolojik bir yapıya işaret etmekte ve kimlik oluşum sürecini bilinç ve bilinç-dışı mekanizmaların bileşimi olarak açıklamaktadır. Erikson'a göre kimlik duygusu, bedeninde kendini evinde hissetme, nereye doğru gidiyor olduğunu bilme ve kendisi için önemli olan insanların onu kabul ettiği

duygusudur. Kimlik keşfi süreci, kendini ve toplumu kabul etmeyi içerir. Bu bağlamda da yaşamın her döneminde “ben kimim?” sorusu sorulmakla birlikte bu soru ergenlikte yoğunluk kazanmaktadır. Ergen seçenekleri deneyimleme sürecinde toplum tarafından engellemelerle karşılaşırsa kimlik kargaşası yaşayabilir. Kimlik kargaşası, genç insanın çeşitli roller ve yaşantılar arasında bütünleştirme yapamaması, egoya aktarılan yoğun bilgileri örgütleyememesi sonucunda ortaya çıkar. Bu durumunda bireylerde kümeleşme ve bu kümelerin norm ve kurallarına sıkı sıkıya bağlanma eğilimi ortaya çıkabilmektedir (Akt: Atak, 2011).

1.1.1.3. Peter Blos – Ayrılma - Bireyleşme Modeli

Ayrılma ve bireyleşme kavramlarını gelişim psikolojisine psikodinamik kuramcılardan biri olan Mahler kazandırmıştır. Mahler’e göre birey, bağımlı bebeklikten kendine yeterli oyun çocuğuna dönüşürken ilk kez bireyselliğini kazanma çabasını gösterir. Ergenlik döneminde de ergen ayrı bir birey olduğunu ortaya koyabilmek için içselleştirdiği ana baba figüründen kurtulmaya çalışır. Dışarıdan yeni sevgi nesnelere aramak, içindeki ana baba figüründen kurtulmak ergenlikteki en önemli süreçlerden biridir. Bu süreç “birincil ayrılma ve bireyleşme krizi” olarak tanımlanmaktadır. Blos, bu birincil ayrılma ve bireyleşme sürecine benzer bir sürecin ergenlikte de yaşandığını öne sürmüştür, ergenlikte kimlik kazanma sürecine “ikinci bireyleşme süreci” adını vermiştir. Blos’a göre kimlik oluşum süreci, temelde “ayrılma” (separation) yapılanmalarıdır ve Mahler’in ayrılma-bireyleşme kavramlarından hareketle ergenliğe özgü “ikinci bireyleşme” kavramını geliştirmiştir. Blos’a göre ergenler, ana babaları ile olan ilişkilerindeki yetersiz özerklikten dolayı arkadaşlık ilişkilerine yönelmekte ve ana babalarıyla olan duygusal bağımlılıkları zayıflamaktadır. Ayrıca Blos, arkadaş grubunun, ergenlerin çatışmalarını çözmelerine ve ana babalarına olan bağımlılıklarından kurtulmalarına hizmet eden bir özelliği olduğunu ifade etmektedir (Akt: Atak, 2011).

Anneye ve babaya bağlanma ve kişisel uyum arasında ki ilişkide ayrışma bireyleşmenin aracılığı kabul edilmiştir. Anneye ve babaya güvenli bağlanma ve kişisel uyum arasındaki ilişkide ayrışma bireyleşme aracılığının Türk kültüründe geçerli olduğu görülmüştür (Aslan ve Güven, 2010). Ergenlikte bireyleşmedeki yetersizlik, bir başka deyişle ergenin ayrılma bireyleşme dönemindeki görevleri yeterince başaramamasının depresyon gelişimine neden olduğu ileri sürülebilir. Bundan bağımsız olarak ergenlerde

depresyonun, ayrılma bireyleşme sürecine olumsuz etkide bulunduğu ya da bu süreci etkilediği de düşünülebilir (Taşkın ve ark, 2009).

1.1.1.4. Abraham Maslow – Gereksinimler Hiyerarşisi Kuramı

Maslow ihtiyaç piramidinin en alt basamağına insanın fizyolojik gereksinimlerini (açlık, susuzluk, cinsellik vs.) koymakta, sırayla güvenlik, ait olma ve sevgi, takdir, değer, başarı, kendine saygı ve son olarak da kendini gerçekleştirme basamaklarına yer vermektedir (Göksu, 2002).

Abraham Maslow'un kuramcısı olduğu; insanların temelde iyi olduklarına ve sürekli gelişerek kendilerini gerçekleştirmek istediklerini savunan hümanist yaklaşımın ardından öğrenme ilkelerinin daha popüler olmasıyla beraber gelişen bilişsel/sosyal öğrenme kuramları kişiliği yaşam boyu süren bir öğrenme süreci olarak değerlendirme eğilimine girmiştir (Akt: Özdemir ve ark, 2012).

1.1.1.5. Jean Piaget - Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'in "bilişsel gelişim kuramına göre davranışçı kuramcıların, davranışta değişme olarak tanımladıkları olay, aslında kişinin zihninde meydana gelen öğrenmenin dışı vurumudur. Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre ergen, bu dönemde somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine girmektedir. Somut işlemler dönemindeki çocuklarla soyut işlemler dönemindeki ergenler arasındaki temel fark, ergenlerin bir olayın çok değişik yönlerini görebilmeleri ve bilgiyi soyut olarak üretebilmeleridir (Akt: Özdemir ve ark, 2012).

Doğuştan gelen genetik özellikler ve çevresel faktörlerin etkileşimi uzun bir büyüme-gelişme sürecinde kendine özgü bir kişilik ortaya çıkarmaktadır. Birçok gelişim kuramcısı kişiliğin temel özelliklerinin hayatın ilk yıllarında belirlendiğini belirtmişlerdir. Yaşamının ilk yıllarından itibaren başkalarıyla etkileşim içinde olamayan çocuklarda, sağlıklı bir bireyselleşmenin gerçekleşmeyeceği ve çocuğun sosyalleşmesinde kalıtım ve çevre faktörlerinin karşılıklı olarak etkili olduğu ifade edilebilir (Özdemir ve ark, 2012).

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı ergenlik dönemi bilişsel gelişim özellikleri ile açıklanmaya çalışılmış ve bilişsel gelişim açısından bu dönemlerin ergenlik dönemine göre daha dikkat çekici gelişmelerin gözlemlendiği dönemler olması, bilişsel gelişimin evreler

boyunca ilerleyen ve yapılandırılan bir bütün olması ve dolayısıyla soyut işlem düşüncesi öncesinde çocuğun somut işlem düşüncesini kazanmış olması gerçeği ile desteklenmekte olduğu gözlenmiştir (Ahioglu-Lindberg, 2011).

1.1.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri ve Yaşanılan Krizler

Ergenlik; bilişsel yeteneklerin gelişmesi, akran gruplarıyla ilişkilerin güçlenmesi, temel fiziksel değişimler, ebeveynle ve diğer otorite figürleriyle ilişkilerin farklılaşması, otoriter değerlerden demokratik değerlere, esnekliğe kayma olarak sıralanan birtakım değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Eskin ve ark, 2012).

İnsan yaşamında her dönemin ayrı bir önemi vardır. İnsan yaşamının önemli dönemlerinden biri de hiç kuşkusuz ergenlik dönemidir. Genç açısından birçok sorunun yaşandığı, biyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan hızlı ve önemli değişmeler olduğu bir süreçtir. Vücutta boy ve ağırlık artışı ile yapı ve işleyişlerin olgunlaşmasının yanında, inişli çıkışlı duygulanımlar, bozulan ilişkiler, çevreden kolay etkilenme, toplumda bir rol sahibi olmaya çabalama gibi özelliklerin görüldüğü bu sürecin sonunda bireyin kişiliğinin oluştuğu söylenebilir (Avcı, 2010).

Ergen yaş grubunun başlıca özellikleri arasında; bedensel gelişimin hızla devam etmesi, ikincil cinsel karakterlerin belirginleşmesi, cinsel ilgi ve dürtü artışı, meslek seçimi ve toplumsal statünün tam olarak netleşmemesi, aileye bağımlılığın sürmesi ve benliğin henüz tam olgunlaşmamış olması sayılabilir (Akt: Ceylan ve ark, 2003). Cinsel gelişim, ergenlik döneminin önemli gelişim alanlarından birisidir. Bu konuda da yaşanan ciddi sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle, erken cinsel ilişki ve beraberinde yaşanan sorunlar, ergenlerin eğitimlerinin aksamasına ve toplumsal-ekonomik sorunlara da neden olmaktadır (Akt: Gül ve Güneş, 2009).

Bu dönemde ergenler yaşamda bir amaç ve anlam arayışı içindedirler (Eskin ve ark, 2013). Biyolojik, psikolojik değişme ve gelişmeler sonucunda ortaya çıkan sorunlara, aile, okul ve arkadaş çevresinde yaşanan toplumsal sorunların da eklenmesi, ergenlik çağını sıkıntılı bir dönem haline getirmektedir. Yetişkin bir birey olma sürecinde, bazıları ergenlik dönemini daha az sorunla ya da sorunsuz geçirirken, bazıları ise fizyolojik ve sosyo-psikolojik açılardan sıkıntılı bir şekilde geçirebilmektedirler (Avcı, 2010).

Ergenler bilişsel olarak farklı bir yapıdadırlar, çünkü artık soyut kavramları daha çok düşünmeye, daha karmaşık problemler çözmeye, diğer kişilerin bakış açılarını anlamaya başlar ve önceki durumlarına göre ahlaki ve etik bakımdan daha yüksek bir sağduyuya sahip olurlar (Gül ve Güneş, 2009). Bunun sonucunda ergenin dış dünyayı algılaması değişikliğe uğrar, genç, olayları daha çok sorgulamaya ve farklı açılardan bakmaya başlar; kendisi ve dünya hakkında daha fazla düşünür, tartışmacı, idealist ve eleştirici olur (Avcı, 2010). Ergenler, bu dönemde bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlarlar. Ergenlerin bu dönemde suç işleme, şiddete başvurma, çete faaliyetlerine katılma ve uyuşturucu madde kullanma ihtimalleri fazladır (Gül ve Güneş, 2009).

Ergenlik dönemi sırasında gencin arkadaş-akran gruplarıyla ilişkisinde sosyal çevre faktörlerinden aile önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda sorunlu aile atmosferi içinde olan gençlerin arkadaşları ile olan etkileşimleri de sorunlu olmaktadır. Bu noktada, ebeveyni tarafından sevilip istenilmeyen, ebeveyni otoriter olan ve olumsuz pekiştireçler kullanan gençler arkadaşlarıyla da etkileşim ve iletişim içine girememektedirler. Aynı şekilde çocuklukta yaşanan sosyal izolasyon gencin arkadaşları ile olan etkileşimini olumsuz olarak etkilemektedir. Buna karşın arkadaşlarının kendisini ebeveynlerinden daha çok anladığını düşünen gençlerin aile içinde çoğunlukla kavga ettiği saptanmıştır. Ebeveyni tarafından eleştirilen ve kusur bulunan gençler kendilerinin arkadaşları tarafından daha çok anlaşıldığını düşünmektedirler. Sonuç olarak bu gençler arkadaşları ile daha çok vakit geçirmekte, sırlarını onlarla paylaşmakta, onlara daha çok güvenmektedirler. Bunun yanı sıra ebeveyni tarafından anlaşılmanın gencin intihar düşüncesi dâhil olmak üzere pek çok sapmış davranışa yönelmesinde de çok etkili olduğu görülmektedir. Arkadaş-akran grubunun genci anlaması genç için her şeyden çok daha önemlidir. Arkadaşları tarafından anlaşılma genç için bir güven, kendi dünyasını anlama ve yorumlama için bir kaynak olduğundan boş zamanların çoğu bir arada geçirilmektedir. Bu durum aynı zamanda gencin depresyon içine girmesini ve onda intihar düşüncesinin oluşmasını da engellemektedir (Demir ve ark, 2005).

Kuşak çatışması; günümüzde, özellikle bilim ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı gelişme ve değişimler “eski değer yargılarının ve yaşam anlayışının değişmesini zorunlu” kılmakta ve kuşaklar arasında, “yaşanılan ortak çevreye aynı oranda uyum sağlama” konusunda sorunlar yaratmaktadır (Akt: Avcı, 2010). Değişen ve gelişen

teknoloji beraberinde kendine özgü değerleri ve ilişkileri yaratmaktadır, yaratılan bu değerlere henüz tam anlamıyla kişiliği oturmamış ve bir arayış içinde olan, psikolojik ve fizyolojik açıdan bireysel enerji düzeyi yüksek genç kuşak daha kolay uyum sağlamaktadır. Eski kuşak ise, psikolojik ve fizyolojik enerji düzeyinin düşük olmasından dolayı sahip olduğu değerleri değiştirmeye çekinmekte ve yıllarca verdiği mücadeleler sonucu elde ettiklerini kaybetme korkusundan dolayı tutucu bir tavır içine girmektedir (Avcı, 2010).

Öte yandan ergenlikte ebeveynlerle olan bağlantı zayıflar. Ebeveynlerle aynı öneme sahip ya da daha önemli bireyler ergenlerin hayatına girebilir ve aynı yaştaki akranlarda cinsel çekicilik bu çerçevenin daha da genişlemesine sebep olur. Ebeveynlerden bağımsız olmayı aramanın bir yolu bağlanma figürleri olarak arkadaşlara güvenmedir. Güvenmenin ebeveynlerden arkadaşlara aktarılması gençlerin hayatında önemli bir süreçtir çünkü bu ilk başta bir mücadeledir, fakat bu onların yetişkin bağlanma biçimlerini tam olarak geliştirmelerini destekler. Gençler romantik türden olanların ve sonunda tam bir bağlanma ilişkisine dönüşebilecek bağlanmaların yer aldığı uzun dönemli ilişkileri arkadaşlarıyla kurabilirler. Romantik bağlanmaya dönüşen bağlanma ilişkilerinin hayat boyu sürecek ilişkiler olmaları mümkündür. Bu ilişkiler yalnızca bağlanmaya duyulan ihtiyaçtan dolayı değil aynı zamanda türün hayatta kalması için de oluşturulur (Akt: Kesebir ve ark, 2011). Ergenlik dönemindeki arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler, bu dönemin önemli konularındandır (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Diğer taraftan bu dönemde çevre ile olan bütün ilişkiler duygu dünyası üzerine kuruludur. Ergen kolay inanır, kolay bağlanır, çabuk sever, kolay kopar. Bu duygusallık içinde kendisini her konuda yeterli görmeye başlar. Yetersizliğinden ve güçsüzlüğünden huzursuz olur. Geçmişle ve çocuklukla ilgili bütün bağlantıları ve anıları söküp atmak ister. Toplum içerisinde kendisini kabul ettirmek, öne çıkmak, tanınmak isterken aileden ve onların baskısından da kurtulmak ister. Giyinişine, konuşmalarına, eve geliş-gidiş saatlerine, zevklerine ve isteklerine karışılmasından hoşlanmaz. Kendisine verilen sorumluluktan kaçarken, bir yandan da yeni sorumluluklar yüklenmek ister (Akt: Avcı, 2010).

Ergenlerde görülen bu değişken duygusal durumun nedeni, temel bir gereksinimin karşılanamaması, yeterince doyum sağlanamamasına bağlı olabilir ve ergen, birtakım

yollarla kendini ifade etmeye çalışır. Bu istek ve gereksinimleri olumlu olarak karşılandığında ergen mutlu olur, yoksa endişelenir ve farklı duygusal tepkiler gösterir (Akt: Albayrak ve Kutlu, 2009).

Ergenlik döneminde birey ideal benliğini oluşturmaya çalışırken iyi arkadaşlık ilişkilerine ihtiyaç duymaktadır. Bireyler arkadaşlık kurarak topluma uyum sağlama ve sosyalleşme çabası içine girer. Bu bakımdan arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncülük eder. Genç genel ve özel yetenekleriyle arkadaşlık ilişkilerinde kendini kanıtlamaya çalışmaktadır. Toplumsal becerilerini geliştirir, insanlarla geçinmeyi öğrenir, işbirliğine girer. Arkadaş kümesine giren genç artık tek başına hem bir birey, hem de topluluğun eşit bir üyesidir. Genç erişkin dünyasına adım atmaktadır. Arkadaşlık kurabilmek ve sürdürülebilmek başlı başına bir başarı, ruh sağlığının bir ölçütüdür (Akt: Çevik ve Çelikkaleli, 2010).

Arkadaş grubu, ergenin toplumsallaşmasına katkıda bulunurken; onun eşitlikçi toplumsal ilişkiler kurmasına, sadakat ve cesaret gibi duygularının gelişmesine, toplumda yasak olarak kabul edilen konuları özgürce tartışabilmesine, kendine güven duymasına, başkalarıyla işbirliği yapmayı öğrenmesine ve gelişimine katkıda bulunabilecek oyun vb. faaliyetlere katılmasına yardımcı olur. Ancak, arkadaş grubunun bu olumlu etkilerinin yanında, bağımlılık yapan maddelerin (alkol, uyuşturucu vb.) kullanıldığı çevrelerde yaşayan gençler için olumsuz etkilerinden de söz edilebilir (Akt: Avcı, 2010).

Kendine zarar verme erken ergenlikte başlayan ve gizli kalması nedeniyle saptanması oldukça zor olan bir davranış tipidir. En sık saptanan yöntemler kendini kesme ve kendini vurmaktır. Cinsel istismara maruz kalma ve olumsuz yaşam olaylarının kendine zarar verme davranışı açısından risk faktörleri olduğu bildirilmektedir (Aktepe, 2011).

Ergenliğin başından ortasına kadar olan dönemde en önemli olgulardan biri çeteler ve çetelerle ilgili faaliyetlere katılma riskinin daha yüksek olmasıdır. Ancak, ne var ki ergenlerin karşı karşıya oldukları en önemli tehditlerin başında ise uyuşturucu madde kullanımı ve buna bağlı olarak işlenen diğer suçlar gelmektedir. Uyuşturucu madde ve ateşli silah kullanımı şiddet suçu işleme riskini arttırır (Akt: Gül ve Güneş, 2009).

Pek çok ergen depresyon, endişe veya stres duygularından geçici olarak kurtulmanın bir yolu olarak uyuşturucu kullanmakta ve bunu bir tedavi yöntemi olarak algılamaktadırlar. Uyuşturucu maddeler, ümitsiz ve içinden çıkılmaz gibi görünen durumların üstesinden gelmekte kullanılan bir ilaç gibi algılanırlar. Uyuşturucu madde

kullanımı aynı zamanda yakın arkadaşlar arasındaki şiddet olaylarıyla ilgili olan önemli bir faktördür ve ergenin ilişkilerini doğrudan etkiler. Ergenler, uyuşturucu ve alkolü başkalarına şiddet uygulamalarına izin veren bir araç olarak görmektedirler. Erken yaşta alkol ve sigara ile tanışan çocukların suça yönelmesi daha kolay olmaktadır. Uyuşturucu madde kullanımı genellikle akıl sağlığı problemlerini de beraberinden getirir (Gül ve Güneş, 2009).

1.2. Depresyon Kavramı

Tıp literatüründe depresyonu ilk tanımlayan Antik Yunan hekimi Hippokrates olmuştur. Hippokrates bu tabloyu kara safra fazlalığıyla açıkladığı için "melaine chole" olarak adlandırmıştır (Akt: Cimilli, 2001).

Depresyon derin üzüntülü bir duygu durumu içinde bireyin düşünce, konuşma ve hareketlerinde yavaşlama, durgunluk, değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, karamsarlık duygu ve düşünceleri ile fizyolojik işlevlerde yavaşlama gibi belirtilerin yaşandığı bir sendromdur. Depresyon duygulanım bozuklukları arasında en yaygın görülen bozukluklardan biridir (Pınar ve Tel, 2012; Aydemir, 2004; Vardar ve Erzengin, 2011).

Elem, üzüntü, isteksizlik, karamsarlık, değersizlik, yetersizlik, güçsüzlük, aktivite azalması, durgunluk, fizyolojik işlevlerde yavaşlama gibi belirtileri içeren bir sendrom olarak tanımlanan depresyon son yıllarda akıl sağlığı alanında en çok tartışılan sorunlardan biridir (Akt: Özdel ve ark, 2002). Olumsuz sosyal ve ekonomik koşulların depresyon riskini arttırdığı gösterilmiştir. Hatta psikososyal çevredeki olumsuz değişimlerin dünyada depresyon artışına yol açtığı ileri sürülmüştür (Cimilli, 2001). Önemli düzeyde iş-güç ve yeti yitimine yol açtığı için önemli bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır (Özdel ve ark, 2002).

Depresyon belirtilerinden bazıları; uyku ve iştah bozuklukları, somatik belirtiler, karamsarlık, benliğe ilişkin olumsuz duygular, genel doyumsuzluk, sevgi ve ilgi kaybı, ağlama nöbetleri, benlik saygısında azalma, olumsuz beklentiler, kendini eleştirme, kendini suçlama, karar vermede güçlükler, motivasyon kaybı, kaçma, çekilme ve intikam düşünceleridir (Akt: Ören ve Gençdoğan, 2007)

1.2.1. DSM-V Tanı Ölçütlerine Göre Depresyon Bozuklukları;

- Yıkıcı Duygudurumu Düzenleyememe Bozukluğu,
- Yeğın (Majör) Depresyon Bozukluğu,
- Süregiden Depresyon Bozukluğu (Distimi),
- Aybaşı Öncesi (Premenstrüel) Disfori Bozukluğu,
- Maddenin/ İlacın Yol Açtığı Depresyon Bozukluğu,
- Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Depresyon Bozukluğu,
- Tanımlanmamış Bir Diğer Depresyon Bozukluğu,
- Tanımlanmamış Depresyon Bozukluğu şeklinde kategorilere ayırmıştır.

1.2.1.1. Yeğın (Majör) Depresyon Bozukluğu:

A. Aynı iki haftalık dönem boyunca, aşağıdaki belirtilerden beşi (ya da daha çoğı) bulunmuştur ve önceki işlevsellik düzeyinde bir değışiklik olmuştur; bu belirtilerden en az biri ya çökkün duygudurum ya da ilgisini yitirme ya da zevk almamadır.

1. Çökkün duygudurum, neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur ve bu durumu ya kişinin kendisi bildirir (örn. üzüntülüdür, kendini boşlukta hisseder ya da umutsuzdur) ya da bu durum başkalarınca gözlenir (örn. ağlamaklı görünür). (Not: Çocuklarda ve ergenlerde kolay kızan bir duygudurum olabilir.)

2. Bütün ya da nerdeyse bütün etkinliklere karşı ilgide belirgin azalma ya da bunlardan zevk almama durumu, neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur (öznel anlatıma göre ya da gözlemlerle belirlenir).

3. Kilo vermeye çalışmıyorken (diyet yapmıyorken) çok kilo verme ya da kilo alma (Örn. bir ay içinde ağırlığının %5'inden daha çok olan bir değışiklik) ya da neredeyse her gün, yeme isteğinde azalma ya da artma. (Not: Çocuklarda beklenen kilo alımını sağlayamama göz önünde bulundurulmalıdır.)

4. Neredeyse her gün, uykusuzluk çekme ya da aşırı uyuma.

5. Neredeyse her gün, psikodevinsel kıskırma (ajitasyon) ya da yavaşlama (Başkalarınca gözlenebilir; yalnızca, öznel, dinginlik sağlayamama ya da yavaşladığı duygusu olarak taşıma değıl).

6. Neredeyse her gün, bitkinlik ya da içsel gücün kalmaması (Enerji düşüklüğü).

7. Neredeyse her gün, değersizlik ya da aşırı ya da uygunsuz suçluluk duyguları (Sanrısız olabilir) (Yalnızca hasta olduğundan ötürü kendini kınama ya da suçluluk duyma olarak değil).

8. Neredeyse her gün, düşünmekte ya da odaklanmakta güçlük çekme ya da kararsızlık yaşama (Öznel anlatıma göre ya da başkalarının gözlenir).

9. Yineleyici ölüm düşünceleri (Yalnızca ölüm korkusu değil), özel eylem tasarlamaksızın yineleyici kendini öldürme (intihar) düşünceleri ya da kendini öldürme girişimi ya da kendini öldürmek üzere özel bir eylem tasarlama.

B. Bu belirtiler klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

C. Bu dönem, bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

D. Yeğın depresyon döneminin ortaya çıkışı şizoduygulanımsal bozukluk, şizofreni, şizofrenimsi bozukluk, sanrılı bozukluk ya da şizofreni açılımı kapsamında ve psikozla giden tanımlanmış ya da tanımlanmamış diğer bozukluklarla daha iyi açıklanamaz.

E. Hiçbir zaman bir mani dönemi ya da bir hipomani dönemi geçirilmemiştir.

1.2.1.2. DSM-V'e Göre Depresyon Bozuklukları Belirleyicileri;

Bunaltılı sıkıntı: Bunaltılı sıkıntı, yeğın depresyon döneminin ya da süre giden depresyon bozukluğunun (Distimi) çoğu günü boyunca aşağıdaki belirtilerden en az ikisinin varlığıyla tanımlanır:

1. Bunalma ya da gerginlik duyma.
2. Hiçbir biçimde dinginlik sağlayamama (Olağandışı huzursuzluk duyma).
3. Kaygılarından ötürü odaklanmakta güçlük çekme.
4. Kötü bir şey olacağından korkma.
5. Özdenetimini yitirecekmiş gibi olma.

Ağır olmayan: İki belirti

Orta derecede: Üç belirti

Orta derecede-ağır: Dört ya da beş belirti

Ağır: Devinsel kışkırtma (motor ajıtasyon) ile birlikte dđrt ya da beş belirti gđstermelidir.

Karma özellikler gđsteren:

A. Yeğin (majđr) depresyon dđneminin neredeyse her gđnünde, gđnün bđyđk bir kesiminde aşağıdaki mani/hipomani belirtilerinden en az uğu vardır:

1. Kabarmış taşkın duygudurum.
2. Benlik saygısında abartılı bir artış ya da bđyđklđk dđřunceleri.
3. Her zamankinden daha konuşkan olma ya da konuşmaya tutma.
4. Dđřünce uçuşması ya da dđřuncelerin sanki birbirleriyle yarışıyor gibi birbiri ardı sıra geldiğine ilişkin öznel yaşantı.
5. İçsel gđçte ya da amaca yđnelik etkinlikte artma (toplumsal olarak, işte ya da okulda ya da cinsel bağlamda).
6. Kđtđ sonuçlar doğurabilecek etkinliklere daha çok ya da aşırı katılma (örn. aşırı para harcama, dđřüncesizce cinsel girişimlerde bulunma ya da gereksiz iş yatırımları yapma).
7. Uyku gereksiniminde azalma (örn. her zamankinden daha az bir uykuyla kendini dinlenmiş olarak duyumsar; uykusuzluk çekmenin tersine).

B. Karma belirtiler başkalarınınca da gđzlenebilir ve kişinin olağan davranışlarında bir değişiklik vardır.

C. Belirtileri, mani ya da hipomani için tanı ölçütlerini tam karşılayan kişilerde tanı, iki uçlu I ya da iki uçlu II bozukluğu olmalıdır.

D. Karma belirtiler, bir maddenin (örn. kđtüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç ya da başka bir tedavi) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

Melankoli özellikleri gđsteren:

A. O sıradaki dđnemin en ağır evresinde aşağıdakilerden en az biri vardır:

1. Bütün ya da neredeyse bütün etkinliklerden zevk almama.

2. Genelde zevk verebilecek uyaranlara karşı tepkisiz kalma (İyi bir şey olduğunda, geçici olarak bile olsa, kendini çok daha iyi hissetmez).

B. Aşağıdakilerden üçü (ya da daha çoğu):

1. Derin bir bunalım, umutsuzluk ve/ya da somurtkanlık ya da duygusal boşluk yaşama olarak adlandırılabilir bir duygudurum ile belirli, değişik nitelikte bir çökkün duygudurum.

2. Depresyon, sürekli olarak sabahları daha kötüdür.

3. Sabah erken uyanma (Her zamanki uyanma saatinden en az iki saat önce).

4. Belirgin bir psikodevinsel kışkırtma (Psikomotor ajitasyon) ya da yavaşlama.

5. Yeme isteğinde belirgin azalma ya da kilo verme.

6. Aşırı ya da uygunsuz suçluluk duyguları.

Değişik tür (atipik) özellikleri gösteren: O sıradaki ya da en son yeğin (majör) depresyon döneminin çoğu gününde aşağıdaki özellikler baskın olduğunda bu belirleyici kullanılabilir:

A. Duygudurumda tepkisellik (gerçek ya da gerçek olabilecek olaylar karşısında duygudurum açılır).

B. Aşağıdaki özelliklerden ikisi (ya da daha çoğu):

1. Belirgin bir kilo alımı ya da yeme isteğinde artma.

2. Çok uyku uyuma (hipersomni).

3. Kurşun paralizi (kolları ve bacakları, ağırlaşmış, kurşun gibi duyumsama).

4. Belirgin bir toplumsal ya da işle ilgili işlevsellikte bozulmayla sonuçlanan, uzun süreli, başkalarından kabul görmeme duyarlılığı (duygudurum bozukluğu dönemleriyle sınırlı değildir).

C. Aynı dönemde, “melankoli özellikleri gösteren” ya da “katatoni ile giden” belirleyicileri için tanı ölçütleri karşılanmamıştır.

Psikoz özellikleri gösteren: Sanrılar ya da varsanılar vardır.

Duygudurumla uyumlu psikoz özellikleri gösteren: Bütün sanrılarının ve varsanıların içeriği, kişisel yetersizlik, suçluluk, hastalık, ölüm, nihilizm ya da cezalandırılmayı hak etme gibi depresyon konularıyla tutarlılık içindedir.

Duygudurumla uyumlu olmayan psikoz özellikleri gösteren: Sanrılarının varsanılarının içeriği, kişisel yetersizlik, suçluluk, hastalık, ölüm, nihilizm ya da cezalandırılmayı hak etme gibi depresyon konularını kapsamaz ya da içerik duygudurumla uyumlu ve duygudurumla uyumlu olmayan psikoz özelliklerinin bir karışımından oluşur.

Katatoni ile giden: Dönemin büyük bir kesiminde katatoni özellikleri bulunursa ya da depresyon dönemi için bu belirleyici kullanılır.

Doğum zamanı (peripartum) başlayan: Duygudurum belirtileri, gebelik sırasında ya da doğumdan sonraki dört hafta içinde ortaya çıkarsa, o sıradaki yeğin depresyon dönemi için ya da tanı ölçütleri o sırada tam olarak karşılanmıyorsa, en son yeğin depresyon dönemi için bu belirleyici kullanılabilir.

Mevsimsel örüntü gösteren: Bu belirleyici yineleyici yeğin (majör) depresyon bozukluğuna uygulanır.

A. Yeğin depresyon bozukluğunda, yeğin depresyon dönemlerinin başlaması ile yılın belirli bir zamanı arasında (örn. sonbahar ya da kış), düzenli olarak, zamansal bir ilişki oluşmuştur.

B. Yılın belirli bir zamanında tam yatışma (ya da yeğin depresyondan maniye ya da hipomaniye geçiş) olur (örn. ilkbaharda depresyon ortadan kalkar).

C. Son iki yıl içinde, yukarıda tanımlandığı gibi, zamansal olarak, mevsimsel bir ilişki gösteren en az iki depresyon dönemi oluşmuştur ve bu iki yıl içinde, mevsimsel olmayan dönemler ortaya çıkmamıştır.

D. Mevsimsel yeğin depresyon dönemleri (yukarıda tanımlandığı gibi), kişinin yaşam boyu ortaya çıkmış olan mevsimsel olmayan yeğin depresyon dönemlerinden sayıca daha çok olmuştur.

Tam olmayan yatışma gösteren: Bir önceki yeğin depresyon döneminin belirtileri vardır, ancak tanı ölçütleri tam karşılanmamaktadır ya da böyle bir dönemin bitmesinden sonra yeğin depresyon döneminin belirgin belirtilerinin olmadığı iki aydan daha kısa bir süre vardır.

Tam yatışma gösteren: Son iki ay içinde, bu bozukluğun belirgin belirti ve bulguları yoktur. Ağırlik tanı ölçütü, belirti sayısına, bu belirtilerin ağırlığına ve işlevsel yetiyitiminin derecesine bağlıdır.

Ağır olmayan: Belirtileri, varsa bile çok azdır ve ancak tanı ölçütlerini karşılayacak sayıdadır, yoğunluğu açısından belirtiler sıkıntı verici bir düzeydedir ancak belirtilerin üstesinden gelinebilir ve bu belirtiler toplumsal ya da işle ilgili işlevsellikte çok az bir bozulmaya neden olur.

Orta derecede: Belirtilerin sayısı, yoğunluğu ve/ya da işlevsellikte bozulma “ağır olmayan”la “ağır” arasında orta bir yerdedir.

Ağır: Belirtilerin sayısı, tanı konması için gerekenden daha çoktur, yoğunluk açısından belirtiler çok sıkıntı verici bir düzeydedir ve belirtilerin üstesinden gelinemez, belirtiler toplumsal ve işle ilgili işlevselliği belirgin olarak bozmaktadır (Köroğlu, 2013).

1.2.2. Depresyon da Yaygınlık

Depresyon yaygınlığı ve yol açtığı yeti yitimi nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Birinci basamak sağlık hizmetine başvuran hastalarda tüm bozukluklar arasında en sık rastlanan tanıların başında yer almakta olup yaşam boyu prevalansı %10 ile %21 arasında değişmektedir. Depresyonun özellikle birinci basamakta tanınması ve uygun şekilde tedavi edilmesi, depresyonun neden olduğu kayıpların azalmasına olanak sağlayacaktır (Akt: Özdemir ve Rezaki, 2007).

Türkiye Psikiyatri Derneği erişim sitesine bakıldığında (2015) depresyon şu anda dünya da en fazla yeti kaybı oluşturan hastalıklar arasında dördüncü, 2020 yılında ise ikinci sıra da olacaktır. Gelişmiş ülkelerde yeti kaybı açısından hep birincidir. Depresyon hastalığının yaygınlığına bakıldığında, 2010 yılı başında yayınlanan bir çalışmaya göre toplumda %8-10 arasında görülmektedir. Yaşam boyu hastalanma riski ise erkeklerde on erkekten bir tanesi, kadınlarda ise her dört veya beş kadından bir tanesi yaşamlarında en az

bir kez depresyon hastalığına yakalanacaktır. Buna göre yaklaşık olarak kadınlar erkeklerden iki kat daha fazla depresyona yakalanmaktadır.

Murray ve Lopez, Bazal modeline göre sakatlığa ayarlanmış yaşam yılı (DALY) önde gelen tahmini nedenleri arasında (azalan sırayla): iskemik kalp hastalığı, tek kutuplu majör depresyon, trafik kazaları, serebrovasküler hastalık, kronik obstrüktif akciğer hastalığı, alt solunum yolu enfeksiyonları, tüberküloz, savaş yaralanmaları, ishalle seyreden hastalıklar ve HIV bulunmakta olduğunu bildirmişlerdir (Murray ve Lopez, 1997).

Türkiye Ulusal Hastalık Yüğü Çalışmasında (Ünüvar ve ark. 2004), unipolar depresyonun, Türkiye’de ulusal düzeyde en fazla hastalık yükünü (DALY) oluşturan ilk 10 hastalık arasında % 3.9 oranı ile dördüncü sırada yer almaktadır. Türkiye’de hastalık yükünü (DALY) oluşturan ilk 20 hastalığın cinsiyete göre sayısı ve toplam içindeki yüzde dağılımına bakıldığında ise unipolar depresyonun kadınlarda %5.4, erkeklerden % 2.6 olduğu belirtilmiştir.

Araştırmalarda kadınlarda depresyon oranının %11.2, erkeklerde ise %6 olduğunu belirtilmiş ve kadınlar da depresyon görülme riskinin erkeklere göre 2 kat daha fazla olduğu bildirilmiştir (Çam ve Engin, 2014; Sabancıoğulları ve ark, 2006). Diğer yandan etkili tedavi edilmeyen depresyonda intihar ile ölüm riski (tamamlanmış intihar riski) %15 civarındadır (www.psikiyatri.org.tr). 2014 yılında yapılan 15-17 yaş aralığında İntihar girişiminde bulunmuş 61 olgunun incelendiği bir çalışmada girişimde bulunanların 45’inin (%73.8) kız ve 48’inin (%78.7) erkek olduğu bildirilmiş ve kız cinsiyette olmanın intihar girişimi için bir risk olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aynı çalışmada başta depresyon olmak üzere ruhsal bozukluklar ve yakın ilişkilerde sorunların ergenlerde intihar girişimi ile ilişkili önemli etkenler olduğu bildirilmiştir. İntihar riski olan ergenlerin izlem ve tedavisi koruyucu ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır (Ünlü ve ark, 2014). İntihar düşünce ve davranışı ile psikiyatrik bozukluklar arasında yakın bir ilişki olduğu bilinmektedir. Hastalık süresi ortalama 12 yıl, ortalama atak sayısı 3 olan, yaklaşık yarısı intihar girişiminde bulunan, diğer yarısı ise bulunmayan 100 depresyon olgusunda intihar girişiminin ortalama sayısı 2.9 olarak verilmektedir. İntihar girişimleri daha çok hastalık döneminin başında olmaktadır (Yüksel, 2001).

Son on yılda depresyonun önlenmesi ve tedavisinde etkili psikososyal girişimlerdeki gelişmeler dikkat çekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü major depresyonun yetişkin, yaşlı ve çocukları etkilediğini ve dünya çapında tüm engelliliklerin yaklaşık %12'sinin önde gelen nedeni olduğunu belirtmiştir. Depresyon sağlık giderleri, işgücü kaybı, intihar riski, tekrarlanma durumu göz önüne alındığında sağlık çalışanları açısından önemle ele alınması gereken bir konudur (Başoğlu ve Buldukoğlu, 2015).

Depresyon görülme oranının yüksekliği, yaygın oluşu ve depresyonun derecesinin artması ile intihara kadar varabilecek ciddiyette sonuçlar yaşanması, bu rahatsızlığın tedavisinin önemini ve tedavi edilmesinin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunun göstergesidir (Ören ve Gençdoğan, 2007).

Ülkemizde TÜİK (2013) verilerine göre; intihar sayıları yaş grubu ve cinsiyete göre incelendiğinde, yaş grupları arasındaki cinsiyet farklılığının belirgin olduğu görülmektedir. 15 yaş altı intiharlar hariç tüm yaş gruplarında erkek intiharlarının kadın intiharlarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyetler arasındaki farklılığın en yüksek olduğu yaş grubunun "25-29", en az olduğu yaş grubunun ise "15-19" olduğu görülmüştür.

1.2.3. Depresyon ve Psikolojik Kuramlar

Depresyonla ilgili ilk psikanalitik görüşler S. Freud ve K. Abraham'a aittir. Yas ve depresyon arasındaki benzerlikler üzerinde durulmuş ve aralarındaki fark "agresyonun bireyin kendine yönelmesi" modeli ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kurama göre bir sevgi nesnesinin kaybı söz konusudur. Kaybedilen kişi introjekte (içe-atım) edilir, yani sevilen kişinin tasarımı benliğin içinde saklanır. Ancak bu kişiye duyulan sevginin yanında bilinçdışı nefret, öfke gibi olumsuz duygular da vardır. Bu duygular nedeniyle (yas dan farklı olarak) kişi suçluluk hisseder, benlik saygısında düşme olur. Ayrıca introjekte edilen kişiye karşı duyulan agresyon-öfke bireyin kendisine yönelir (Bu da özkıym davranışlarının nedeni olarak görülür) (Yemez ve Alptekin, 1998).

1.2.3.1. Depresyonda Bilişsel - Davranışçı Yaklaşımlar

Bu bölümde Albert Ellis, Rehm, Martin E. P. Seligman ve Aaron T. Beck'in bilişsel kuramları yer almaktadır.

1.2.3.1.1. Akılcı – Duygusal Yaklaşım (Rational-Emotive Theory-RET):

Albert Ellis'in (1970) Akılcı-Duygusal Yaklaşımı'na göre depresyonun oluşumuna mantıksız düşünceler, duygular ve davranışlar neden olmaktadır. Mantıksız düşünceler daha çok temel varsayımlara ve inançlara dayanmaktadır. Bu modelde duygusal değişimler irrasyonel inançlardan kaynaklanmaktadır. İlk psikolojik rahatsızlık, algılanan olayların tamamen içten gelen bir duyguyla yorumlanmaması eğilimi olarak göz önüne alınmıştır. Bu değerlendirmede dogmatik, 'gerekir', 'şarttır' gibi formlarda yönlendirilmektedir. Bu şartlar psikolojik rahatsızlıkların özünü oluşturmaktadır. Akılcı-Duygusal yaklaşımına göre, rahatsız edici duygu ve davranışların nedeni, olaylar değil olaylara yönelik geliştirilen düşüncelerdir (Akt: Bozkurt, 2003).

1.2.3.1.2. Depresyonda Öz-Denetim Modeli (Self-control model)

L. P. Rehm (1977-1981), depresyonu öz denetim kuramı ile ele almaktadır. Bu noktada depresyon, öz denetimde, bilişsel davranışsal yetersizlik olarak görülmektedir. Bireyin sahip olduğu; yani, kendi davranışlarındaki denetim üç ayrı süreçle açıklanabilir. Bunlar 'kendini izleme', 'kendini değerlendirme' ve 'kendini pekiştirme' şeklindedir (Akt: Bozkurt, 2003).

1.2.3.1.3. Öğrenilmiş - Çaresizlik Modeli (The Learned- Helplessness Model)

Martin E. P. Seligman'ın (1981) modeli ana hatları, Rehm'in modelinde olduğu gibi, depresyonun önemli bir psikolojik süreç olduğu ve bireyin beklentilerini etkilediği şeklinde açıklanmıştır (Akt: Bozkurt, 2003).

1.2.3.1.4. Aaron T. Beck'in Bilişsel Kuramı

Aaron T. Beck'in kuramı iki bölümde ele alınabilir. Birincisi kuramın yapısal parçası olan kişinin kendisi, geleceği ve dünya hakkındaki olumsuz algılamalarıdır; ikincisi ise bilgi işlem stratejilerindeki yöntemlerdir. Bunlar düşünmede yapılan mantıksal hatalar ve düzensizlikleri içermektedir. Kuramda bu iki bölüm birbiri ile bağlantılı oldukları halde birisini, diğeri olmadan da kabul etmek mümkündür (Akt: Bozkurt, 2003).

Beck'in Bilişsel Kuramı'na göre depresyonda temel patoloji bilişsel alandadır. Yani bireyin çevresi ve kendisi ile ilgili algılamaları, değerlendirmeleri ve yorumlarında

yanlılıklar-çarpıklıklar-yanlılıklar mevcuttur. Bu kalıplaşmış düşünce şemaları kişide karamsarlık, çaresizlik duyguları uyandırır. Terapide bu bilişsel çarpıklıklar hasta ile birlikte saptanarak değiştirilmeye çalışılır (Yemez ve Alptekin, 1998).

1.3. Ergenlerde Depresyon

Depresyonun ortaya çıkışında metabolik, duygusal, bilişsel ve davranışsal vb. birçok etken rol oynamaktadır. Çocuklar ve gençler ruhsal sorunların görülme sıklığı ve sürekliliği bakımından önemli risk gruplarından. Çünkü bu yaş grubunun kişilik gelişimi evrelerinde sosyal, kültürel, fiziksel çevrelerinde ve ekonomik durumlarında önemli değişiklikler olabilmektedir (Akt: Ceylan ve ark, 2003).

Ergen depresyonunda erişkinden farklı olarak duygusal değil davranışsal belirtilerinin ön planda olduğu belirtilmektedir. Depresyon arkadaş geçimsizliği, bireylerle çatışma ve davranış bozukluğu; altta yatan başarısızlık duygusu, benlik saygısı düşüklüğü, kendini değersiz hissetme ve çaresizlik duygusunun ifadesi olabilmektedir (Taşkın ve Çetin, 2006).

Çocukluk ve gençlik çağı depresyonunu ele alan araştırmalar gözden geçirildiğinde, iki önemli sonuç dikkat çekmektedir. Birincisi, 20. yüzyılın son yarısında doğan çocukların ergenlik çağına geldiklerinde depresyona girme olasılıklarının yüksek olmasıdır. İkinci dikkat çekici sonuç, genç yaşta başlayan depresyona, çağımızda daha önceki kuşaklarda görüldüğünden daha sık olarak rastlanmasıdır (Akt: Eryüksel ve Akün, 2003). Majör depresyonun ergenlik öncesi dönemde kız ve erkekler arasında görülme sıklığı benzerken; ergenlikten sonra yaş ilerledikçe kadınlarda 2-3 kat daha sık görülmektedir (Çam ve Engin, 2014).

Ergenlik döneminde yaşanan depresyonun, bireyin gelişimini olumsuz yönde değiştirebileceği görülmektedir. Özellikle çocukluk ve gençlik çağında depresyon yaşayanların önemli bir bölümünün yetişkin yaşamlarında da depresyon başta olmak üzere çeşitli psikolojik sorunları tekrarlayıcı bir şekilde yaşadığı bildirilmektedir (Akt: Eryüksel ve Akün, 2003).

Lise öğrencileri yaşları nedeniyle kendine ve çevreye uyum sağlayabilme, toplum içinde yer edinebilme, kendi kimliğini bulabilme ve davranışlarının, içinde yaşadığı çevre tarafından onanması gibi birçok durumu daha yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu

yoğunluk sonucu, yaşam olaylarını değerlendirmede yetişkinlere oranla daha duyarlı olmaktadır (Ören ve Gençdoğan, 2007).

Sosyal destek eksikliği depresyon ile ilişkili bulunmakta, internet bağımlılığına yatkınlığı da artırmaktadır. Araştırmacılar, son dönemlerde sosyal desteğin çevrimiçi ortamda da var olabildiğine değinmektedirler. İnsanlar internetteki aktiviteler ile yeni bir yaşam tarzı geliştirmekte, bu durum da gerçek sosyal ilişkilerde kötüleşmeye yol açmaktadır. Başka bir deyişle depresif bireyler sosyal destek için internete bel bağlamakta, bu durum da gerçek yaşamlarındaki kişilerarası ilişkilerinin daha kötüye gitmesine neden olarak internet bağımlılığı riskini artırmaktadır (Akt: Batıgün ve Kılıç, 2011).

1.4. İnternetin ve İnternet Kullanımının Tarihsel Süreci

Dünyada İnternet'in kısa tarihçesine bakılacak olursa, ilk çalışmaların (paket anahtarlamalı ağ) 1969 yılında ABD Savunma Bakanlığı'nda ARPANET'in kurulması ile başlamış olduğu görülür. Daha sonraki süreçte, aynı ağ üzerinde geliştirilen TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) protokolü, 1983 yılından itibaren ARPANET üzerinde kullanılmaya başlanmıştır. İlk internet omurga ağının oluşturulması ise 1986 yılında NSFNet (National Science Foundation – Ulusal Bilim Vakfı) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu süreci takiben, internet'in halka açık hale gelmesi 1989 yılından sonra olmuş; 1990 Haziran'ında TCP/IP'nin ilk kullanıldığı ağ olan ARPANET'in kullanımdan kaldırılmasına rağmen bu ağın yerini ABD, Avrupa, Japonya ve Pasifik ülkelerinde ticari ve hükümet işletimindeki omurgalar (backbone) almış, TCP/IP protokolü ve internet 90'lı yıllardan itibaren büyük bir ivme kazanmıştır. İnternet'in ticari anlamdaki gelişimi ise 1991 yılından itibaren olmuştur (Parlak, 2005).

Aynı yıllarda, internet'in Türkiye'ye gelişi sürecine bakılacak olursa; ilk geniş alan ağının, 1986 yılında tesis edilen EARN (European Academic and Research Network)/BITNET (Because It's Time Network) bağlantılı TÜVEKA (Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Ağı) olduğu görülmektedir. İlerleyen yıllarda bu ağın hat kapasitesinin yetersiz kalması ve teknolojik açıdan ihtiyaçlara cevap verememeye başlaması üzerine, 1991 yılı sonlarına doğru ODTÜ ve TÜBİTAK, internet teknolojilerini kullanan yeni bir ağın tesis edilmesi yönünde bir proje başlatmışlardır. Bu çerçevede ilk deneysel bağlantı 1992 yılının Ekim ayında X.25 üzerinden Hollanda'ya yapılmış; PTT'ye 1992 yılında yapılan başvurunun sonuçlanmasını takiben, 12 Nisan 1993'de de 64 Kbps

kapasiteli kiralık hat ile ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı sistem salonundaki yönlendiriciler kullanılarak, ABD'de NSFNet (National Science Foundation Network)'e TCP/IP protokolu üzerinden Türkiye'nin ilk internet bağlantısı gerçekleştirilmiştir (Parlak, 2005).

12 Nisan 1993 yılında TÜBİTAK-ODTÜ (TR-NET) işbirliği ile DPT projesi çerçevesinde Türkiye global internete bağlanmıştır. 64 kbit/san hızında ki bu hat ODTÜ'den uzun bir süre ülkenin tek çıkışı olmuştur. Daha sonra Ege Üniversitesi (1994), Bilkent (1995), Boğaziçi (1995), İTÜ (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir (Parlak, 2005).

Türk Telekom'un 1995 yılında açtığı ihale ile bir konsorsiyum tarafından oluşturulan TURNET 1996 Ağustos ayında çalışmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra Haziran 1996 tarihinde TÜBİTAK bünyesinde Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurulmuştur (Parlak, 2005)

İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır ve insanların her geçen gün gittikçe artan “üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma” istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgiye insanlar kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir (Akt: Cömert ve Kayıran, 2010). Son yıllarda, internetin insan yaşamı üzerine etkileri ayrıntılı olarak incelenmekte ve internetin, bireyin ev, okul ve iş yaşantısını devam ettirmede sağladığı kolaylıklar yanında, bir takım olumsuzluklara da yol açabileceği belirtilmektedir (Akt: Üneri ve Tanıdır, 2011).

TUİK verilerine bakıldığında interneti kullanan kişi sayısı her geçen gün arttığı görülmüştür. Bu durumun nedeni de şüphesiz bu araçların sunduğu hizmetler ve bu hizmetlerin kolaylıkla elde edilebilir olmasıdır. Bundan on yıl öncesine kadar bilgisayarın ne olduğu konusunda sınırlı bilgiler varken, bu aracın aktif olarak kullanılmasıyla birlikte insanlar, bilgisayar ve internet olmadan iş yapamaz hale gelmiştir (Doğan ve ark, 2008).

İnsanlar internet ağı ile dünyadaki diğer insanlara ve bilgilere kolayca ulaşabilmektedirler. Hatta ilk kullanıcılar, bilgilere bu kadar kolay ulaşılmasından o derece etkilenmişlerdi ki, 4-5 saat sadece internette gezerek gerekli olan veya olmayan bilgileri

edinmenin keyfini yaşamaya başlamışlardır. Davis, Smith, Rodrigue ve Pulvers (1999) bu gezinmeye "bilgi ile mastürbasyon" ismini vermişlerdir (Akt: Doğan ve ark, 2008).

Türkiye'deki internet kullanım oranları da giderek artış göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) 2013 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre Türkiye genelinde hanelerin %49,1'i evden internete erişim imkânına sahiptir. Bu oran 2012 yılının aynı ayında %47,2, 2011 yılının aynı ayında %42,9 idi. 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla %49,9 ve %48,9'dur. Bu oranlar 2012 yılında sırasıyla %48,7 ve %47,4 ve 2011 yılında sırasıyla %46,4 ve %45 idi. Bu durum göstermektedir ki internet kullanımı her geçen yıl bir önceki yıla oranla giderek artmaktadır.

TUIK verilerine göre (2014) yılının ilk üç ayında hemen her gün veya haftada en az bir defa kullanan 16-74 yaş grubu düzenli internet kullanıcılarının oranı %44,9 olmuştur. Bu oran, 2013 yılının aynı döneminde %39,5 olarak bildirilmektedir (TUIK, 2014).

İnternet çağımızın önemli iletişim ve bilgi paylaşım aracı haline gelmiş, yaşamımızın her alanına girmiştir. Ev ortamında, iş ortamında, okul ortamında aklınıza gelebilecek her alanda birçok etkinliği içermektedir. Sohbet amacıyla kullanmak başta olmak üzere e-posta, oyun-eğlence, ders, sosyal paylaşım, iş amaçlı, alış-veriş, bankacılık işlemleri vs. birçok amacı içermekte olduğu görülmektedir.

İnternetin temel ortaya çıkış amacı bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmak olmasına rağmen internetin tahmin edilenden de hızlı yaygınlaşması patolojik aşırı kullanıma ve yeni bir bağımlılık türü olarak nitelenebilecek internet bağımlılığına yol açmaya başlamıştır (Arısoy, 2009).

1.4.1. İnternet Kullanımının Yarar ve Zararları

Dünyanın bir ucundaki insanlarla sohbet etmek, elektronik posta göndermek, bir mikrofon aracılığıyla bilgisayarın diğer ucundaki bir insanla konuşmak ve video konferanslar yapmak internetin sunduğu sayısız hizmetlerden bazılarıdır (Doğan ve ark, 2008).

İnternetin yaşamımızda vazgeçilmez hale geldiği günümüz dünyasında, şüphesiz ki internetin beraberinde getirdiği yenilikler ve kolaylıklar da giderek önemli hale gelmiştir

(Özen ve Korukçu-Sarıcı, 2010). 20. yüzyılın sonlarından itibaren yaygınlaşmaya başlayan bilgi teknolojileri kullanım alanlarını hızla genişletmektedir. Bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişim, insanların bilgisayarlar yardımıyla istedikleri bilgiye zahmetsizce ulaşmasını sağlamaktadır. Bu teknolojiler sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki bilgi merkezinden bilgi aktarabilmek mümkün hale gelmiştir (Çavuş, 2007).

Öyle ki artık kişiler internet üzerinden yaşamlarını kolaylaştıracak pek çok işlem yapabilmektedirler. İnsanlar sanal âlemlerde arkadaş bulabilmekte, toplantılar yapmakta, kendilerine adeta yeni bir dünya kurmaktadır. İnternet kullanımı ve internet'in önemli bileşenlerinden biri olan sanal sohbet ortamlarının, bu ortamların en yaygın kullanıcısı durumundaki gençlerimizin yalnızlıklarının paylaşımında önemli bir araç olduğu, aynı zamanda içinde barındırdığı bağımlılık etkisi ile bir anlamda onları yalnızlığa da sürüklediği sonucuna ulaşılmıştır (Özen ve Korukçu-Sarıcı, 2010).

İnternetin faydalarının yanında, herkesin kullanımına açık olmasına bağlı ortaya çıkan problemler de söz konusu olabilmektedir. Bunlardan bazıları; internet ortamında bilgi ayırımı, aşırı bilgi yüklemesi ve güvensiz bilgiye olanak vermesi vb. olarak sıralanabilir. Ayrıca yine internet üzerinden işlenen bilişim suçları ve internet bağımlılığı da internetin neden olduğu ciddi problemlerdendir (Akt: Günüş ve Kayrı, 2010).

Bilgisayar ve internetin kullanım alanlarının çokluğu nedeniyle toplumlarda kapladığı yer giderek artmaktadır. Bu artış sadece problemleri beraberinde getirmekte aynı zamanda siber âlemin karanlık yüzü olarak tanımlanabilecek suç siteleri, pornografik içerikli siteler gibi suç unsuru teşkil edecek konularında hayatımızdaki yerini artırmaktadır (Cömert ve Ögel, 2009).

Son yıllarda internet kullanımı önemli ölçüde artmıştır. İnternet'te geçirilen sürenin artması ile beraber, bireye göre değişen internet kullanımı, gelişmeye devam eden iletişim ortamının insan üzerindeki etkisini sorgulanmasına neden olmuştur. Bireylerin bir kısmı sadece gereksinimleri doğrultusunda internet kullanımını sınırlarken, bir kısım kullanıcının bu sınırlamayı yapmadığı iş ve sosyal hayatlarında bu aşırı kullanım nedeniyle kayıplarla karşılaştıkları izlenmeye başlamıştır. Bireylere bu kayıpları yaşatan davranış örüntüsünü (bilişsel parçacıkları ile beraber), zarar verici veya normalden belirgin sapma göstermesi nedeni ile patolojik olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır (Gönül, 2002).

Irwansyah (2005) çalışmasında, interneti kullanım miktarının, interneti oyun, sohbet, eğitim, bilgi vb. kullanım amaçları ile değişebildiğini saptamıştır. İnternet bağımlısı olmayan kullanıcılar, bağımlı kullanıcılara göre interneti daha fazla bilgi araştırması amaçlı kullanmaktadır (Akt: Günüş ve Kayri, 2010).

Problemlı internet kullanımının internet kullanım amacına göre farklılaştığı, interneti eğlence ve iletişim amaçlı kullanan öğrencilerin eğitim amaçlı kullananlara göre interneti daha bağımlı bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir. Eğlence ve iletişim ihtiyacını karşılamak isteyen öğrenciler ucuz ve kolay bir yol olarak internete yönelebilirler. İhtiyaçlarını karşıladıkça haz duyan öğrencilerin interneti bağımlılık haline getirebilecekleri düşünülebilir (Çelik ve Odacı, 2011).

Bazı kullanıcılar uzun bir süre hiç yerinden kalkmadan ya da günlük yaşamına ilişkin etkinlikleri ihmal edecek, geciktirecek/erteleyecek bir biçimde interneti kullanabilmektedirler. Bu kullanıcılar, sağlıksız/problemlı internet kullanım davranışı nedeniyle giderek yaşamlarında daha çok sorunla ve psikolojik bozulmalar ile karşılaşır hale gelmişlerdir. Bu durum, özellikle interneti yaygın bir biçimde kullanan bireyleri daha fazla etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, internetin uygun bir biçimde kullanımı gerçekleştirilemediği zaman insan yaşamını olumsuz bir biçimde etkileme ve bağımlılık oluşturabilme potansiyeli söz konusudur (Akt: Ceyhan, 2008). Young (1999)'a göre, bazı bireyler sadece gereksinimleri doğrultusunda internet kullanımını sınırlayabilmektedirler (Akt: Doğan ve ark, 2008).

Yoğun iş ve yaşam temposu nedeni ile akrabalara, arkadaşlara yeterince zaman ayrılamamakta ve ilişkiler zedelenmektedir. Batı toplumlarına nazaran aile ve arkadaşlıklara önem veren toplumumuzda bu zedelenmelerin etkisi daha fazla hissedilmektedir. Günümüzde hemen her evde yer alan bilgisayarların yaşamlara girmesi bu yalnızlığı bir nebze olsun azaltsa da kişileri asosyalliğe sürüklemektedir. Sanal ortamda daha çok vakit geçirme sonucu kişiler gerçek dünyadan kopmakta adeta kendilerine ait bir dünya yaratmaktadırlar. Gerçek yaşamda daha çekingen olan kişiler sanal ortamda daha rahat hareket etmekte ve sanal ortamda arkadaşlıklar kurmada daha başarılı hale gelebilmektedirler. Dahası insanlar sanal âlemde duygusal paylaşımlara girmekte duygusal sanal birliktelikler kurmaktadırlar. Kurulan bu tür arkadaşlıklar ve yakınlıklar örf, adet

gelenek ve göreneklerin öneminin büyük olduğu toplumumuzda çatışmalar yaratmaktadır (Özen ve Korukçu-Sarıcı, 2010).

Ayrıca son zamanlarda okullarda yaşanan şiddet olaylarının temelinde teknolojik gelişmelerin etkisi olduğu görüşü olmakla birlikte asıl gerekçenin farklı olduğu görülmüştür. İletişime yönelik araç ve gereçler insanları çok etkilediği ve bu etkileme sosyal depresyona, bu da insanlar arası çatışmalara neden olduğu sürekli dile getirilmiştir. İnsanların eğimli oldukları bazı şiddet gösterilerini interneti kullanarak gün ışığına çıkarmaları, iletişimin farklı bir boyutta ele alınmasına neden olmuştur (Aksüt ve Batur, 2007).

1.4.2. İnternet Kullanıcıları

Bilişim toplumu ve küreselleşmenin temel ikonu olan internet, özellikle ergen ve gençlerin hayatında vazgeçilmez bir araçtır. İnternet, bir yandan anında ve dünyanın her yerinden bilişime ulaşma olanağı verirken, bir yandan da bağımlılık yaratabilmektedir. İnternetin hayat alanlarındaki etkisi bağlamında gelişen “İnternet Bağımlılığı”, Psikiyatride tanımlanan yeni bağımlılık türlerinden birisidir. İnternet bağımlılığı, her yaşta görülebilmesine karşın, en büyük risk grubu 12-18 yaş arası gençlerdir (Bayhan, 2011).

Günümüzde önemli bir teknolojik gelişme olan internet bireylere kısa sürede istediği bilgiye ulaşma, diğer insanlarla iletişim kurma ve birçok işini halletme imkânı sağlamaktadır. Bireylere bu imkânları sağlayan internette birçok farklı site bulunmaktadır. Bireylere olumlu kolaylıklar sağlayan bu sitelerin yanında çocukların olumsuz şekilde etkilenmelerine neden olabilecek sitelerin sayısı da her geçen gün artmaktadır (Ayas ve Horzum, 2013).

İnternet kullanımının bağımlılık türü olarak karşımıza çıkmasındaki temel nedenlerden biri de interneti kullanma süresidir. İnternet başında geçirilen zaman arttıkça bağımlılık oranında anlamlı düzeyde yükseldiği görülmüştür (Bilge, 2012; Engin ve ark, 2013; Durak ve Durak, 2013; Batıgün ve Kılıç, 2011; Günüş, 2013; Eldeleklioğlu ve Batık 2013; Bayhan, 2011; Şahin, 2014; Kır ve Sulak, 2014; Bernardi ve Pallanti, 2009; Chang ve ark, 2015; Jang ve ark, 2008).

İnternet kullanıcılarının, zamanlarının çok önemli bir kısmını internet kafelerde ya da evde internetin başında geçirmeye başlaması, onların sosyal hayattan kopuş süreçlerini

başlatabilmekte, sanal dünya ve chat arkadaşlıkları, kişinin hayal dünyasında yaşaması ve hayatın gerçeklerinden kaçması için zemin oluşturabilmektedir (Akt: Doğan ve ark. 2008).

İnternet, kullanıcıları tarafından amacı doğrultusunda kullanıldığında bireyleri bilgiye ulaşma, problem çözme, öz-yönelimli öğrenme gibi günümüzün önemli becerilerini kazandıran önemli bir teknolojidir. Ancak internet, amacı dışında kontrolsüz ve bilinçsiz kullanıldığında kaygı ve korkuya neden olmakla birlikte kişisel gelişimi olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Ayrıca internetin amacı dışında aşırı derecede kullanımı kullanıcının biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Akt: Ayas ve Horzum, 2013).

İnternet kullanıcılarının internetteki arkadaşlarının, gerçek hayattaki arkadaşları ve ailesinin yerini alması internet bağımlılığına neden olabilmektedir. Hayatın başka hiçbir alanında kendini gerçekleştirme şansı bulamayan birey, "her istediğini yapabildiği" internette, yaşamındaki bu büyük çelişkiyi de törpülemektedir. Kişinin yeni arkadaşlıklar, yeni "ortam"lar, yeni bir dünya ve yeni bir yaşamla karşı karşıya olduğu varsayılmaktadır. Kişinin bütün bunların hiçbirine, bir an bile olsun aşırı bağlanmak gibi bir zorunluluğu yoktur. İsteddiği zaman her şeyi silebilir ve yeni bir yaşamla tekrar "oyun"a başlayabilir (Doğan ve ark, 2008).

Davis (2001); Griffiths, (2000); Teo ve Lim (2000) internet kullanıcılarının internetin kendisine değil, internette elde ettikleri kumar oynama, sohbet etme, alışveriş ve oyun gibi materyallere bağımlı olduklarını belirtmişlerdir.

1.4.3. İnternet Bağımlılığı

İnternetin temel ortaya çıkış amacı iletişimi arttırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak olmasına rağmen internetin tahmin edilenden de hızlı yaygınlaşması patolojik aşırı kullanıma ve yeni bir bağımlılık türü olarak nitelenebilecek internet bağımlılığına yol açmaya başlamıştır (Arısoy, 2009).

Bağımlılık, bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama veya kontrol edememe şeklinde tanımlanabilmektedir. Bağımlılık kavramı, uluslararası alanyazında daha çok "addiction" ve "dependence" şeklinde kullanılmaktadır (Akt: Günüş ve Kayri, 2010). İnternet bağımlılığı, internet kullanımına sınırlama getirememeye, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı

durumlarda anksiyete duyma gibi belirtilerle kendini gösteren bir teknolojik bağımlılık türüdür (Eşgi, 2014).

Bağımlılık denildiğinde akla sadece sigara, alkol, uyuşturucu vb. madde bağımlılıkları gelmemekte, bunun yanında fiziksel bir maddeye dayanmayan, davranış tabanlı yeme, oyun, bilgisayar, televizyon, internet bağımlılığı vb. bağımlılıklardan söz edilebilmektedir. Davranış tabanlı bağımlılıklar kapsamında incelenen teknoloji bağımlılıklarında birey, pasif (örneğin televizyon) ya da aktif (örneğin bilgisayar oyunları) durumda olabilmektedir. Teknoloji araçlarının sahip olduğu ve etkileşim olanağı sağlayan ses, görüntü vb. etkiler bağımlılık eğilimini arttırabilmektedir. Teknoloji bağımlılıkları kapsamında medya bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı, bilgisayar ve internet bağımlılığı gibi bağımlılıklar ele alınabilmektedir. Özellikle internetin yaşamdaki yerinin ve öneminin giderek artması nedeniyle, oluşturduğu etkiler diğer bilgi ve iletişim teknolojilerine oranla daha çok önem taşımaktadır (Akt: Günüş ve Kayri, 2010).

Dijital dünyanın, dijital teknolojinin, cep telefonu, dijital TV, bilgisayar oyunları ve internetin, çocukların günlük yaşam düzenine girdiği çocuğun kognitif, emosyonel ve sosyal gelişimini etkilediği konusunda artık şüphe yoktur (Tüzün, 2002). Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen aşırı şekilde internet/bilgisayar kullanımı, onların psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek akademik başarılarını da düşürebilmektedir. Bu bağlamda da ortaya çıkan “bağımlılık” kavramının tanımının iyi yapılarak nedenlerinin ve çözüm önerilerinin ortaya konulması önem taşımaktadır (Cengizhan, 2005).

İnternet, bir yandan insanların pek çok ihtiyacını karşılarken, bir yandan da bağımlılığın gelişmesine neden olmaktadır. İnternetin bağımlılık yapıcı bir araç olduğu, Goldberg’in 1996 yılında yaptığı bir çalışma ile ortaya atılmıştır. Konuya ilişkin bir kurama göre, bazı bireylerin çok fazla internet kullanma nedeni, internetin kişiye hoşlandığı türden iletişim deneyimleri sağlamasıdır ve bu fazla kullanım da bağımlılık benzeri davranışlara neden olmaktadır. Bağımlı olan bireyler interneti eğlence, etkileşim ve hoşnutluk duygularını yaşamak için daha sık kullanmaktadırlar (Akt: Batıgün ve Kılıç, 2011).

İnternet bağımlılığının oluşumunda bazı koşullar gerekmektedir, bunlar şunlardır: internet bireylerin hayatlarındaki en önemli faaliyet halini alır ve düşünme sistemlerinde baskın bir konuma gelirse; internet kullanımı onlarda “gerçek dünyadan kaçış” ya da başka benzer deneyimlere yol açarsa; istenen etkiyi elde edebilmek için çok uzun çevrimiçi saatler geçirmeleri gerekirse; çevrimdışı olduklarında kendilerini rahatsız ya da huzursuz hissederse; internet kullanımı onlar ve aileleri, öğretmenleri ya da arkadaşları arasında ve onların, diğer çalışmalara veya uykuya ayıracakları zaman ile internette harcayacakları zaman arasında çatışmaya yol açarsa; internet kullanımlarını kesmeye ya da azaltmaya çalıştıkları halde bir süre sonra eski kullanım örüntülerine geri dönüyorlarsa (Akt: Bayhan, 2011).

Bağımlılığı arttırıcı önemli bir diğer faktör internete kolay erişimdir. Bazı üniversitelerde bulunan yirmi dört saat açık bilgisayar laboratuvarları öğrencilerin internete bedava ve kolay erişimini sağlamaktadır. İnternetin çekiciliğine kapılan öğrenciler zamanlarının büyük bir bölümünü internette geçirerek birçok ihtiyaçlarını ihmal edebilmektedirler (Akt: Çelik ve Odacı, 2011).

İnternet bağımlılarının tespitinde sadece internet başında geçirilen zamanın miktarı yeterli olmamakta, bu zamanın hangi kullanım amacı için harcandığı da büyük önem taşımaktadır. İnternet kullanımında oluşabilecek olumlu ve olumsuz sonuçlar, internetin kullanım nedeni ve amaçlarıyla ilişkilidir (Akt: Günüş ve Kayri, 2010). Araştırmacılar ayrıca, internet kullanımının aşırı, patolojik veya bağımlılık düzeyinde olduğunun söylenebilmesi için sadece internet kullanım süresinin belirleyici bir faktör olarak ele alınmasının yanıltıcı olabileceğini, internetin hangi bağlamda kullanıldığının ve internet kullanımıyla ilişkili diğer faktörlerin göz ardı edilmesine yol açabileceğini belirtmişlerdir (Akt: Doğan ve ark. 2008).

İnternet bağımlılığı ile ilişkili olduğu düşünülen önemli kavramlardan birinin bireyin sosyalleşme ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu ihtiyaç, gerçek yaşamda elde edilemeyen ya da kazanılamayan sosyalleşmenin, sanal ortamda giderilmek istenmesi şeklinde düşünülebilir. Birey elektronik postalar, sohbet odaları, tartışma forumları ve çevirim-içi oyunlar aracılığıyla sosyalleşmeye çalışmaktadır (Akt: Günüş ve Kayri, 2010).

İnternet bağımlılığına ilişkin çalışmalara (Günüç, 2013; Batıgün ve Kılıç, 2011) göz attığımızda, ele alınan değişkenlerden birinin de sosyal destek olduğu görülmektedir.

Holahan ve Moos, (1982) yaptıkları çalışma da sosyal destek, fiziksel ve psikolojik uyum arasındaki ilişki olduğunu tahmin etmektedirler. İnsanların çevrelerinde güvenebilecekleri, onlara değer veren, onlarla ilgilenen kişilerin varlıkları sosyal destek anlamına gelmektedir. Sosyal destek kaynaklarından yararlanabilme bedensel ve ruhsal sağlıkla yakından ilişkilidir. Sosyal desteğin olmadığı ya da yetersiz kaldığı durumlarda fiziksel ve psikolojik sıkıntıların olduğu belirtilmektedir. Sosyal destek eksikliği depresyon ile ilişkili bulunmakta, internet bağımlılığına yatkınlığı da artırmaktadır (Akt: Batıgün ve Kılıç, 2011).

Ülkemiz, özellikle genç nüfusun yüksekliği, yeni gelişen bir ülke olması, internet kullanımının giderek yaygınlaşması, işsizlik ve internet kafelerin kontrolsüzce çoğalması nedeniyle bu yeni tanımlanan bozukluk için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Türkiye’de internet bağımlılığı problemi daha ziyade bu teknolojiye daha hâkim olan gençlerde ve çocuklarda daha fazla görülmektedir ve artık aileler çocuklarının internet kullanımının yol açtığı sorunlar nedeniyle bu bozukluğun tedavisini yapabilecek merkezlerin arayışına girmeye başlamıştır (Arısoy, 2009). Her yeni teknolojik gelişmede o zamana kadar üretmiş olduğu değerleri, yaşam tarzlarını, ilişkilerini bazı değişmelerle yeni alana uygulamayı hep başarmıştır. Burada bireylere, ailelere ve toplumsal kurum ve kuruluşlara düşen görev, İnternet’in insan hayatına getirmiş olduğu yenilikleri, kolaylıkları iyi amaçlar için kullanmak ve kullandırmaya çalışmaktır. Her yeni teknolojik gelişme sonuçta iyi ve kötü kullanıma açıktır. Onu kontrol edecek mekanizmalar iyi örgütlendiğinde çevreye verilecek zararlar minimuma indirilebilecektir (Yalçın, 2003).

1.4.4. İnternet Bağımlılığı Kriterleri

Alan yazın incelendiğinde, kişilerin internet bağımlılığı düzeylerinin ve internet bağımlısı olup olmadıklarının ölçülmesi ile ilgili farklı ölçüm şekillerinin ve yaklaşımların bulunduğu görülmektedir. Örneğin; Young internet bağımlılığını bir testle, Cengizhan ise, bağımlılığı ifade eden maddelerden oluşan ölçek aracılığı ile ölçmeyi tercih etmiştir. Beard ölçek kullanmak ya da haftalık internet kullanım süresini dikkate almak yerine, bağımlılık ölçeklerinde yer alan soruları açık uçlu sorulara çevirerek oluşturduğu klinik görüşme formunun kullanılmasını önermektedir. Thompson, kişinin kendisini internet bağımlısı hissedip hissetmediğini temel almaktadır. Brenner ise haftada 40 saatten fazla internet kullananları bağımlı olarak kabul etmektedir (Akt: Ayas ve ark, 2011).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1994'te yayınlanan ve "DSM -IV" kısaltmasıyla isimlendirilen "Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı" nda internet bağımlılığı halen bir bozukluk olarak tanımlanmamaktadır. Buna karşılık son yıllarda giderek artan bir internet kullanımı ile bazı kişilerde internet kullanma alışkanlıklarının bir bağımlılıktan söz edilebilecek boyuta ulaştığına dair yayınlar ve vaka bildirimleri hızla artmaktadır. Bu nedenle bazı araştırmacılar internet bağımlılığının giderek DSM-V'te yer alabilecek bir bozukluk adayı haline geldiğinden söz etmeye başlamışlardır (Akt: Arısoy, 2009). İnternet bağımlılığı birçok çevrenin olumsuz tavrına karşın ruhbilimci Kimberly Young internet bağımlılığı rahatsızlığının DSM'nin yeni sürümü DSM-V'e eklenmesi için çaba harcamaktadır. Young'a destek verenler rahatsızlığın resmi organlarca tanınması durumunda sigorta şirketlerinin internet bağımlılığı danışmanlığı için ödenek ayırmalarının kolaylaşacağını düşünmektedirler. Ne var ki, karşı görüşteki birçok uzman İBR'nin gerçek bir bağımlılık ya da özel bir rahatsızlık olmadığını ve bu nedenle DSM-V'te yer almaması gerektiğini savunmaktadırlar. Ayrıca, tedavi gerektiren durumların genellikle başka adlar altında (Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve depresyon) ele alınarak tedavi edilmekte olduğunu ifade etmektedirler (<https://tr.wikipedia.org>, 2015).

1.4.5. Kimberly Young'ın İnternet Bağımlılığı Modeli

Young, patolojik internet kullanımı olanlarda davranışsal bir dürtü kontrol bozukluğu bulunmasından ve bu dürtü kontrol bozukluğunun da kimyasal bir madde alımını içermemesinden hareketle bu tanıma en çok uyan patolojik kumar oynama tanı ölçütlerini patolojik internet kullanımına uyarlamış ve "internet bağımlılığı" için ilk ciddi tanı ölçütlerini oluşturmuş ve yayınlamıştır. Bunlar;

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (sürekli olarak interneti düşünme, internette yapılan aktivitelerin hayalini kurma, internette yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme vb).

2. İstenilen keyfi almak için giderek daha fazla oranda internet kullanma ihtiyacı duyma.

3. İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması.

4. İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çöökkünlük ya da kızgınlık hissedilmesi.

5. Başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette kalma.

6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme.

7. Başkalarına (aile, arkadaşlar, terapist, vb) internette kalma süresi ile ilgili yalan söyleme.

8. İnterneti problemlerden kaçmak veya olumsuz duygulardan (örn: çaresizlik, suçluluk, çöökkünlük, kaygı) uzaklaşmak için kullanma (Akt: Arısoy, 2009).

1.4.6. Mark D. Griffiths'in İnternet Bağımlılığı Modeli

Beard ve Wolf'un, (2001) bildirdiğine göre; Mark D. Griffiths DSM-IV kriterlerini internet bağımlılığını teşhis etmek için nasıl adapte ettiğini açıklamıştır. İnternet bağımlılığı teşhisi koymak için gözden geçirilmesi gereken yedi alan vardır. Eğer kişi bu alanlardan üç ya da dördüne uyuyorsa kişiye internet bağımlısı teşhisi koyulur. İlk alan internet kullanımına düşkünlüğü değerlendirir. İkinci alan kişinin interneti planlanandan daha fazla kullanıp kullanmadığını değerlendirir. Üçüncü alan kişinin daha fazla online olmayı gerektiren uygulamalara çok zaman harcıyıp harcamadığı ile ilgilidir. Dördüncüsü kişinin internette zaman geçirmek için vazgeçtiği mesleki, sosyal aktiviteler ile dinlenme vakitlerini belirler. Beşinci alan, işte, okulda ya da ailede problemlere yol açmasına rağmen internetin ısrarla kullanmaya devam edilip edilmediğini belirler. Altıncı alan kişinin internette geçirdiği zamanı kıstak için giriştiği başarısız denemelerini ya da böyle bir girişiminin olup olmadığını tespit eder. Ve son olarak da yoksunluk değerlendirilir.

1.4.7. Ivan Goldberg'in İnternet Bağımlılığı Teorisi

Ivan Goldberg internet bağımlılığını “on iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zamanda ortaya çıkan, aşağıdakilerin üçü veya daha fazlasıyla kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya veya sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı” olarak tanımlamıştır.

1. Aşağıdakilerden biri ile tanımlanan tolerans gelişimi

- a) İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi.
- b) Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımını ile alınan keyifte azalma olması.

2. Aşağıdakilerden tanımlandığı üzere yoksunluk gelişmesi

Ağır ve uzun süreli internet kullanımını sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması (bir ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişiler bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşarlar.

- a) Psikomotor ajitasyon.
- b). Bunaltı.
- c). İnternette neler oluyor hakkında takıntılı düşünceler.
- d) İnternet hakkında fantaziler ve hayal kurmak.
- e) İsteyerek veya istemeyerek tuşlara basma hareketi yapmak.
- f) Kişiler bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete bağlanırlar veya benzeri bir eylemde bulunurlar.

3. İnternet kullanımını genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.

5. İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayrılır (kitap almak, yeni tarayıcılar ve programlar indirmek, dosyaları düzenlemek vb....).

6. İnternet kullanımını nedeniyle önemli toplumsal, mesleki etkinlikler ya da boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.

7. İnternet kullanımını yol açtığı sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) rağmen aşırı olarak devam eder (Akt: Gönül, 2002).

1.5. Ergenlerde İnternet Bağımlılığı

İnternet kullanımını günlük yaşamdan kaynaklanan olumsuzluklardan kaçmak ya da kurtulmak için bir araç olarak görülmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki gençler interneti çok farklı amaçlar için kullanmaktadırlar (Doğan ve ark, 2008).

Ergenlerde sağlıksız internet kullanımının birçok nedeni olabilmektedir. Genellikle ergenlerin gelişimsel ihtiyaçları problemlili/patolojik internet kullanımının en önemli

nedenini oluşturmaktadır. Bu sağlıksız/patolojik kullanımın bir nedeni, ergenlerin kişilik gelişiminin ve hızlı psikolojik olgunlaşmanın ortasında olmaları nedeniyle, maddeler ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık yapıcı çeşitli etkenlerin zararlı etkilerine daha çok maruz kalabilmeleri olabilir. Ayrıca, ergenlerde yenilik ve heyecan arayışı en temel kişilik özelliği olduğu için alkollü araba kullanma, ilaç kullanma, dalma ya da paraşütle atlama gibi riskli ve tehlikeli davranışlara yönelebildikleri dikkate alındığında, internette sörf yapmak ya da birçok çevrimiçi aktivitede bulunmak ergenler için yaygınlıkla ileri teknoloji tehlikesi/macerası haline gelmeye başlamıştır (Akt: Ceyhan, 2008).

TUİK (2014) verilerine göre bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir. Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasına göre, "16-24" yaş arasındaki gençlerin internet kullanımı oranı 2013 yılında %68,7 iken, 2014 yılında %73'e yükselmiştir. Bu oran genç erkeklerde %82,8 iken genç kadınlarda %63,2 dir.

Öğrencilerin ödevlerine ilişkin araştırmalar yapmak için bilişim kaynaklarından yararlanmakta olduklarını, bununla birlikte hazır ödev sitelerinden yararlanma, çevrimiçi bilgiyi kaynak göstermeden olduğu gibi kopyalama gibi etik dışı davranışları da gösterebildiklerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin özellikle yaşla birlikte internet kullanım konusunda kendilerine zaman sınırı koyamamalarının internet bağımlılığı riskini artırdığı düşünülmektedir (Numanoğlu ve Bayır, 2012).

Günümüz insanı için internet; kullanım kolaylığı, kolay erişilebilirliği sayesinde yüksek bir bağımlılık yaratmaktadır. Gün geçtikçe de bu bağımlılık artmaktadır. Sanal âlem de denilen bu yeni ortam; kişilere, dünyanın bütün sorunlarından sıyrılıp kendilerine ait bir dünya yaratmada önemli bir kapı açmakta ve yeni olanaklar sunmaktadır. Kendini daha rahat ifade edebilme, farklı kimliklerle farklı ortamlarda değişik konularda tartışmalara girebilme ve karşılıksız bilgi depolayabilme gibi birçok faktör günümüz toplumlarında interneti vazgeçilmez hale getirmektedir (Balcı ve ark, 2013).

Gelişim süreçleri tamamlanmadığından, çocuk ve ergenler, internetin olumsuz etkileri bakımından erişkinlerden daha fazla risk taşımaktadır. Bu riskin aşırı internet ve bilgisayar kullanımı ile arttığı bildirilmektedir (Akt: Üneri ve Tanıdır, 2011).

Ergenlerin teknolojiye olan yakın ilgileri buna bağlı olarak interneti diğer yaş gruplarına göre daha fazla kullanmaları ve bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimin devam ediyor olması bu gelişim dönemindeki bireyleri internet bağımlılığı açısından potansiyel bir risk grubu haline getirmektedir (Akt: Esen ve Siyez, 2011). Aynı zamanda ergenlerin yenilik ve heyecan arama özelliğine sahip olmaları; yaşıt etkisinin yoğun olması gibi ergenlere özgü olan özellikler onları internet bağımlısı olmalarında daha incinebilir hale getirebilmektedir (Akt: Ceyhan, 2008).

İnternet içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli icadıdır, iyi bir şekilde kullanıldığı takdirde ergenin gelişimine en iyi şekilde yardımcı olacağı da unutulmamalıdır (Doğan ve ark, 2008).

1.6. Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler

Psikopatolojinin varlığının (rneğin depresyon ve kaygı), sorunlu internet kullanımına yatkınlığı arttırdığı ortaya konmuştur (Durak ve Durak, 2013).

Depresyon kavramı internet bağımlılığında hem bir neden hem bir sonuç olarak düşünülebilir. Başka sosyolojik ya da psikolojik etkenler nedeniyle depresyon hali gözlenen birey bu nedenle internete yönelip bağımlı olabileceği gibi, internet bağımlısı olduktan sonra da bağımlılığından dolayı depresyon hali gözlemlenebilmektedir. İnternet bağımlısı olan ergenler, interneti depresyon hallerini hafiflettiği bir ortam olarak gördüklerini açıklamışlardır. Aynı zamanda bağımlı bireylerin interneti kullanamadığı zamanlarda depresyon halinin gözlemlenmesi de mümkündür (Akt: Gn ve Kayri, 2010).

Tsai ve Lin (2003)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da internet dünyasının ergen depresyonunun rahatlaması için kullanılan ya da yararlanılan bir yer haline gelmiş olduğunu ifade etmişlerdir.

Mitchell, "internet bağımlılığı bir başka psikiyatrik hastalık tarafından mı tetikleniyor yoksa başlı başına bir tanı mı" sorusuna yanıt aramış ve internet bağımlılığının ayrı bir tanı olarak ele alınmayı hak etmediğine inandiğını aktarmıştır. Neden olarak problemlili internet kullanımı ile birlikte psikiyatrik hastalıkların sık görülmesi yanında davranış örüntülerinin de çeşitlilik göstermesi ve sınıflandırılmasının güçlüğünü ne sürmüştür (Akt: Köroğlu ve ark, 2006).

1.7. Ergenlerde Depresyon, İnternet bağımlılığı ve İlişkili Faktörlerde Hemşirenin Rolü

Son yıllarda dünyada meydana gelen hızlı gelişme ve değişimler her alanda olduğu gibi sağlık bakım sistemi üzerinde de etkisini göstermektedir. Toplum, nüfus özellikleri, ekonomi, politika ve teknolojideki değişimler hem sağlık bakım sistemindeki talepleri, hem de bu talepleri karşılamak için oluşturulan yöntemleri yönlendirmektedir. Tıp, bilim ve teknolojideki gelişmelerle yaşam süresi uzatılmayıp ancak kronik hasta ve yaşlı popülasyonunda bir artış gözlenmiştir. Bu gibi faktörler sağlık bakımının maliyetini yükseltmiştir. Diğer taraftan 'kalite' kavramının sağlık bakım hizmetlerine yansımalarıyla sağlık kurumları, artan talepleri kısıtlı kaynaklara rağmen kaliteli bir hizmet sunarak karşılamak durumuyla yüz yüze gelmiştir. Bu durum birçok sağlık kurumunu maliyeti düşük ve kaliteli bir hizmet sunma arayışına yöneltmiştir (Kayahan ve Aksoy, 2001).

Hemşirelik bakım hizmetleri hasta bakımı uygulamalarının sunumu sırasında birçok konuda tanılamalar yapabilmeyi gerektirmektedir. Hemşirelerin iyi bir değerlendirme yapabilmesi için okul çağındaki bireylerde görülebilecek depresyon, bağımlılık, şiddet, akran zorbalığı, madde kullanımı, okul terki, davranım bozuklukları ve diğer psikiyatrik sorunlara özgü belirtilerin farkında olması ve bu konularla ilgili yeterli bilgilere sahip olması gerekmektedir (Şahin ve ark, 2012).

Psikiyatri hemşiresi ve bağımlılık danışmanı olarak okul ruh sağlığı çalışmalarında bağımlılık açısından risk oluşturan ergenlerin biyo-psiko-sosyal değerlendirmesinin yapılmasının önemi vurgulanmaktadır. Riskli davranışlar açısından, farklı sosyoekonomik koşullarda ve zaman içinde farklı etkenler ön plana çıkabildiğinden, riskli davranışların okullarda rutin taramalarla değerlendirilmesi yararlıdır. Bu taramalar sonucunda risk altında olduğu saptanan gruplara yönelik olarak destek ve eğitimin yoğunlaştırılması gerekmektedir. Eğitim programının riskli davranışları azaltmayı hedefleyen etkinlikler içerecek şekilde düzenlenmesi de önemlidir. Ergen-aile ilişkileri kapsamında değerlendirildiğinde; ailelere yönelik bağımlılık ve ergen davranışlarının doğası ve iletişim konulu eğitimlerin her okulda yapılmasının gerekliliği görülmektedir. Ergen danışmanlığında; ergen, aile, okul ve gencin içinde bulunduğu sosyal çevrenin birlikte değerlendirilmesi, ergenlerin uygun akran ilişkileri kurabileceği ders dışı etkinliklerin dikkatle planlanması gerekmektedir (Akkuş, 2010).

Hemşirelik hizmetlerinin sunumundaki gelişmeler, ihtiyacı olan bireyin ve ailesinin fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimini normal bir şekilde sürdürmesini sağlamayı hedefler. Hedefe ulaşmada; aile merkezli bakım, komplikasyonların minimumda olması, okul düzeninin korunması ve yaşam kalitesinin korunması koşulları unutulmamalıdır. Kapsamlı bakım fonksiyonları ise hemşirenin veri toplama, değerlendirme, iletişim, eğitim, araştırma ve acil bakım rollerinden oluştuğu unutulmamalıdır (Şenol, 2006).

Dünyada ve ülkemizde en sık görülen psikiyatrik hastalık olan depresyon sağlık giderleri, işgücü kaybı, intihar riski, relaps durumu göz önüne alındığında sağlık çalışanları özellikle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri açısından önemle ele alınması gereken bir konudur. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin depresyonun önlenmesi ve tedavisinde etkin olan terapi ve eğitimsel girişimler için gereken yetkinlikleri kazanması ve bu konuda kanıta dayalı çalışmaların artırılması gerekmektedir (Başoğlu ve Buldukoğlu, 2015).

Hemşire özellikle birinci basamak tedavi merkezlerinde depresyonun tesbiti ve intiharı önlemede anahtar görevi görmektedir. Psiko eğitim sayesinde, hemşireler ergenlerin kişiliklerini belirleyip, sosyal destek kaynaklarını kullanıp, sosyal becerilerini geliştirerek sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik ederek depresyondan iyileşmeye destek verebilir. Bu önlemler ergenin uzun vadeli refahını ve erken ölümleri önleyebilir (Hauenstein, 2003).

Bu araştırmada lise öğrencisi ergenlerin depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Şekli

Bu araştırma tanımlayıcı/kesitsel tipte bir araştırmadır ve genel tarama modellerinden ilişkiyel tarama modeline örnek olarak gösterilebilir. Korelasyonel olarak da adlandırılan ilişkiyel tarama modelleri, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk ve ark, 2012).

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Trabzon İl Merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Balli Anadolu Lisesi, Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi'nde yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Zamanı

Araştırmanın uygulama bölümü 2013-2014 bahar dönemi eğitim öğretim yılında yapılmıştır.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu çalışmanın evrenini, 2013-2014 öğretim yılında bahar döneminde Trabzon il merkezinde eğitim gören toplam 17583 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemi belirlenirken tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla öncelikle tabaka olarak belirlenen okul sayıları belirlenmiş ve araştırmanın yapılacağı ilde toplam 24 lise ve dengi okul bulunduğu tespit edilmiştir. Her bir okul türünden olmak üzere kura yöntemi ile tesadüfi olarak bir okul seçilerek toplam 5 okulda öğrenim gören öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Örnekleme seçiminde çoklu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme sayısı ve araştırmanın yapılacağı okullar belirlendikten sonra çoklu örnekleme yöntemi ile sınıflar tabaka olarak, şubeler ise küme olarak kabul edilmiş; her tabakayı temsil edecek öğrenci sayısı saptandıktan sonra basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak örnekleme öğrenciler alınmıştır. Örnekleme belirlenen öğrencilerin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Belirlenen beş okulda 2013-2014 bahar dönemi eğitim-öğretim yılında eğitim gören toplam 3289 öğrenci bulunduğu saptanmıştır.

Araştırma kapsamında görüşleri alınacak öğrencilerin gönüllük esası ile araştırmaya katılması istenmiştir.

Araştırmada toplam 669 lisede öğrenim gören ergenlerin görüşleri alınmıştır. Trabzon il merkezinde lise düzeyinde öğrenim gören ergenlerin görüşlerini temsil etmesi amacıyla ulaşılmaması gereken örneklem büyüklüğü Büyüköztürk ve diğerleri (2012) tarafından önerilen eşitlik ile hesaplanmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

Eşitlik. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlikte yer alan $n_0 = (t^2PQ)/d^2$ eşitliği ile hesaplanmakta ve olasılık anlamlılık değeri (p) 0,05 alındığında, $pq=0,25$ olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde $n_0=384,16$ olarak hesaplanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Formülde n_0 yerine konduğunda;

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{3289}}$$

örneklem büyüklüğü %95 güven aralığı ile 345 olarak hesaplanmıştır. Araştırma desen etkisi 2 kabul edilip 690 öğrenciye ulaşılmaması hedeflenmiş ancak öğrencilerden bazılarının veri toplama araçlarını eksik doldurması, bazılarının daha sonra çalışmaya katılmaktan vazgeçmesi sonucunda söz konusu öğrencilerin görüşleri araştırma kapsamından çıkarılmıştır ve 669 öğrencinin verisi değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında görüşleri alınan 669 öğrenciye ulaşılmış, anket ve ölçekler öğrencilere gözlem altında uygulanmıştır.

2.5. Öğrencilerin Araştırmaya Alınma Kriterleri;

- Araştırmaya katılmaya istekli olmak,
- 14-19 yaş arasında olmak,
- Araştırmanın yönergesini takip edecek zihinsel kapasiteye sahip olmak,

2.6. Öğrencilerin Araştırmadan Dışlanma Kriterleri;

- Tanı konmuş fiziksel ve ruhsal hastalığa sahip olmak,
- Görme ve işitme problemlerine sahip olmak.

2.7. Araştırmanın Hipotezleri

H₀: Lise öğrencisi ergenlerin sosyo-demografik özellikleri, depresyon ve internet bağımlılığı arasında farklılık yoktur.

H₁: Lise öğrencisi ergenlerin sosyo demografik özellikleri, depresyon ve internet bağımlılığı arasında farklılık vardır.

H₀: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon ve internet bağımlılığı arasında farklılık yoktur.

H₁: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon ve internet bağımlılığı arasında farklılık vardır.

H₀: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon ve yalnızlığı arasında farklılık yoktur.

H₁: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon ve yalnızlığı arasında farklılık vardır.

H₀: Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılığı ve yalnızlığı arasında farklılık yoktur.

H₁: Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılığı ve yalnızlığı arasında farklılık vardır.

H₀: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörleri arasında farklılık yoktur.

H₁: Lise öğrencisi ergenlerin depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörleri arasında farklılık vardır.

2.8. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında lise öğrencisi ergenlerin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla kullanılan veri toplama araçları şu şekildedir:

- Kişisel Bilgi Formu
- Beck Depresyon Ölçeği
- İnternet Bağımlılığı Ölçeği
- UCLA Yalnızlık Ölçeği

Veri toplama araçlarının ayrıntılarına başlıklar halinde yer verilmiştir.

2.8.1. Kişisel Bilgi Formu

Lisede öğrenim gören ergenlerin kişisel bilgilerini belirlemek ve depresyon, internet bağımlılığını ve ilişkili faktörleri etkileyeceği düşünülen alanyazın çalışmaları incelenerek (Demir ve ark, 1999; Öztürk, 2008; Sayıl ve Berksun, 1999; Çağır ve Gürgen, 2010; Esen ve Siyez, 2011) oluşturulmuş olan beş bölümden oluşan kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Bölmeler	Madde sayıları
Ergenlerin demografik özellikleri	1-4. maddeler
Ergenlerin ebeveyn ve sosyo-ekonomik özellikleri	5.-22. Maddeler
Ergenlerin okul ve arkadaş ilişkilerine yönelik özellikleri	23.-27. Maddeler
Ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma durumlarına ilişkin özellikleri	28.-40. Maddeler
Ergenlerin sağlık sorunları ve yaşamlarını değerlendirmelerine ilişkin özellikleri	41.-51. Maddeler

2.8.2. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)

Beck ve ark. (1961) tarafından geliştirilen ölçek duygusal, bilişsel, somatik ve motivasyonel bileşenlerle birlikte bireylerin depresif düzey ve şiddetini ölçmeyi de amaçlamaktadır. BDÖ'nin amacı, depresyon tanısı koymak değil, depresyon belirtilerinin derecesini nesnel olarak sayılara dökmektir. Ölçekteki 21 madde, klinik gözlemlerden türetilmiştir ve depresif psikiyatri hastaları tarafından sıklıkla gösterilen, depresif olmayan

psikiyatri hastaları tarafından ise nadiren gösterilen tutumların ve belirtilerin bir birleşimidir (Beck ve ark, 1961). Ölçeğin orijinal formu 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması, Tegin (1980) ve Hisli (1988) tarafından gerçekleştirilmiştir. Avşar (2007) tarafından ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yeniden yapılmıştır.

Ölçeğin orijinal formu üç psikolog tarafından ayrı ayrı çevrilmiş daha sonra ise aynı üç psikolog ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde görev yapmakta olan, her iki dili de çok iyi bilen bir elemanın da katılımı ile ters çevirme işlemi yapılmıştır. Sonuçta orijinal maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler seçilerek, Türkçe formu oluşturulmuştur. Güvenirlik çalışmaları için ölçeğin iç tutarlık katsayısına ve madde-toplam puan korelasyonlarına bakılmış elde edilen sonuçlarda ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.93, madde-toplam puan korelasyonları ise 0.45 ile 0.72 arasında bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için ölçüt bağımlı geçerliğine ve yapı geçerliğine bakılmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği, envanterin tam metnine göre her bir madde 0-3 puan arası puanlanmaktadır. Cevaplayıcıların seçeneklerine göre toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0; en yüksek puan da 63'tür.

Türkçeye gerçekleştirilen uyarlamalar sonucunda 17 puan kesme puanı olarak belirlenmiş ve 17 puan ve altındaki kişilerde depresyon riski olmadığı; 17 puan üzerindeki kişilerde ise depresyon riski olduğu belirlenmiştir. Başka bir anlatımla BDÖ'nin Türkçe versiyonu geliştirilirken kesme noktaları incelenmiş, 17 ve üzerindeki puanların tedavi gerektirebilecek depresyonu %90 üzerinde bir doğrulukla ayırt edebildiği görülmüştür (Hisli, 1988; Avşar, 2007).

Bu araştırma kapsamında lise öğrencisi 669 ergenin depresyon düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ergenlerin vermiş oldukları cevapların güvenirlik düzeylerini tespit etmek için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve 21 maddelik ölçek maddelerinin güvenirlik katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu güvenirlik katsayısı bu araştırmaya katılan 669 ergenin ölçek maddelerine güvenilir cevap verdiklerini göstermektedir.

2.8.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Bu araştırmada lisede öğrenim gören ergenlerin internete olan bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla Kimberley Young (1998) tarafından geliştirilen Bayraktar (2001) tarafından Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilen "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin orijinali Young'ın başkanlığındaki İnternet Bağımlılık Merkezi tarafından hazırlanmıştır (<http://www.netaddiction.com>). Ölçeğin orijinali 20 maddeden oluşmaktadır ve likert tarzında derecelendirilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama sürecinde Bayraktar (2001) ölçek maddelerini öncelikle İngilizceden Türkçeye çevirmiş, ardından çeviri maddeler üzerinde beş konu alan uzmanının görüşünü almıştır. 12-17 yaş grubundaki ergenlere uygulanan ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach alfa katsayısının 0,91; Spearman Brown katsayısının da 0,87 olduğu tespit edilmiştir.

İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıdan "Hiçbir zaman" "Nadiren" " Arada sırada" "Çoğunlukla" "Çok sık" ve "Devamlı" seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "Patolojik İnternet Kullanıcısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası olanlar "Sınırlı Semptom Gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "Semptom Göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır.

Bu araştırma kapsamında lisede öğrenim gören 669 ergenin görüşleri alınmış ve ergenlerden alınan görüşlerin güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Lise öğrencisi 669 ergenin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan güvenilirlik katsayısı, ergenlerin internet bağımlılığı ölçek maddelerine güvenilir cevap verdiklerini göstermektedir.

2.8.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği

Araştırma kapsamında lise öğrencisi ergenlerin öznel yalnızlık duygularını değerlendirmek amacıyla Russell ve arkadaşları (1980) tarafından geliştirilmiş, Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlama işlemi yapılmış UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır.

UCLA Yalnızlık Ölçeğinin orijinalinde 10 olumlu ve 10 olumsuz ifade içeren toplam 20 madde bulunmaktadır ve maddeler 1 (hiçbir zaman) ile 4 (her zaman) arasında olacak şekilde Likert tipinde derecelendirilmiştir.

Russell ve arkadaşları (1980), ölçeğin orijinalinin Cronbach alfa iç tutarlık alfa katsayısının 0,94, iki ay arayla yapılan ölçümlerde test tekrarı korelasyon katsayısının 0,73 olduğunu belirtmişlerdir. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışmasında ise alfa katsayısı 0,96, beş hafta arayla yapılan ölçümlerde test tekrarı korelasyon katsayı 0,94 bulunmuştur (Demir, 1989). Yıldırım (2000) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da UCLA Yalnızlık Ölçeği ile 545 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısını 0,92 olarak hesaplamıştır.

UCLA yalnızlık ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 20; en yüksek puan 80'dir. Bireylerin ölçekten aldıkları puanlar artış gösterdikçe yalnızlık düzeylerinin de artış gösterdiği ifade edilmiştir.

Bu araştırmada lise öğrencisi ergenlerin yalnızlık düzeylerini saptamak amacıyla 669 ergene UCLA Yalnızlık Ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sonrasında ergenlerin vermiş oldukları cevapların güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve 0,79 bulunmuştur. Hesaplanan güvenilirlik katsayısı araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin yalnızlık ölçeğine vermiş oldukları cevapların güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.9. Ön Uygulama

Çalışma evreni bilinen örnekleme yöntemi kullanılarak %95 güven aralığının da 345 kişiye ulaşılması planlanmış ve bu kişi sayısını %10'u kadar araştırmanın örneklem grubu dışında bulunan Trabzon İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesindeki 34 ergene araştırmaya ait bütün formlar ve ölçekler uygulanmıştır. Bu doğrultu da araştırmadaki kişisel bilgi formunda ilgili eksiklik ya da hatalar görülüş, ortalama olarak 45 dakikada doldurulduğu saptanmıştır.

2.10. Verilerin Toplanması

Verilerin toplama aşamasında araştırmacı Trabzon İl Merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Balli Anadolu Lisesi, Atatürk Sağlık

Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi olan 5 lisede öğrenimlerine devam eden 9., 10., 11., 12. Sınıflara giderek sınıfta bulunan öğrencilere araştırmanın amacı ve ölçeği nasıl yanıtlayacaklarına dair bilgi vermiştir. Anket Formu, Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), İnternet Bağımlılığı Ölçeği, UCLA-Yalnızlık Ölçeği öğrencilerin kendi istekleriyle katılımı sağlanarak toplamda 45 dakikada uygulanmıştır.

2.11. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin elde edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla öncelikle öğrencilerin cevapları SPSS'e (Statistical Package for Social Sciences) aktarılmıştır. Ardından verilerin çözümlenmesi amacıyla öncelikle betimsel istatistikler hesaplanmış ve alt problemler doğrultusunda verilerin çözümlenmesi işlemi Büyüköztürk (2008)'ün önerdiği istatistiklere göre gerçekleştirilmiştir.

2.12. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Araştırma Trabzon ilinde beş lise ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen sonuçlar kullanılan ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik boyutları ile sınırlıdır.
3. Araştırma, 1 yıl süre ile sınırlıdır.
4. Araştırma sonuçları, çalışmada kullanılan istatistiksel teknikler ile sınırlıdır.

2.13. Araştırmanın Etik Yönü

1. Araştırma için Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 17.01.2014 tarihli 2014/320 protokol numaralı 4 nolu kararla izin alınmıştır.
2. Araştırma için Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır.
3. Öğrencilere gerekli açıklamalar yapılarak kendi istekleriyle katılımı sağlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencisi Ergenlerin Özellikleri

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lise öğrencisi ergenlerin kişisel özelliklerinin belirlenmesi amacıyla beş bölümden oluşan bir kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu bölümde öğrencilerin ebeveyn ve sosyo-ekonomik özellikleri; okul ve arkadaş ilişkilerine yönelik özellikleri; iletişimde internet ve telefonu kullanma durumlarına ilişkin özellikleri; sağlık sorunları ve yaşamlarını değerlendirmelerine ilişkin özellikleri bakımından dağılımları incelenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin demografik özellikleri Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	308	54,0
Kadın	361	46,0
Toplam	669	100,0
Sınıf düzeyi		
9. sınıf	205	30,6
10. sınıf	157	23,5
11. sınıf	157	23,5
12. sınıf	150	22,4
Toplam	669	100,0
Yaş		
14-15 yaş	193	28,8
16 yaş	160	23,9
17 yaş	207	30,9
18-19-20 yaş	109	16,3
Toplam	669	100,0
Lise türü		
Fen lisesi	114	17,0
Anadolu lisesi	94	14,1
Sağlık meslek lisesi	125	18,7
İmam hatip lisesi	209	31,2
Ticaret meslek lisesi	127	19,0
Toplam	669	100,0

Tablo 3.1'de yer alan bilgiler incelendiğinde araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %54,0'ünün (n=308) erkek, %46,0'sının (n=361) ise kadın olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğrencilerin %30,6'sının (n=205) 9.

sınıfta, %23,5'inin (n=157) 10. sınıfta, %23,5'inin (n=157) 11. sınıfta ve %22,4'ünün (n=150) de 12. sınıfta öğrenim gördükleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; ergenlerin %28,8'inin (n=193) 14-15 yaşında, %23,9'unun (n=160) 16 yaşında, %30,9'unun (n=207) 17 yaşında ve %16,3'ünün (n=109) de 18-19-20 yaşında olduğu belirlenmiştir. Son olarak ergenlerin öğrenim gördükleri lise türüne göre dağılımları incelenmiş ve öğrencilerin %17,0'sinin (n=114) fen lisesi, %14,1'inin (n=94) Anadolu lisesi, %18,7'sinin (n=125) sağlık meslek lisesi, %31,2'sinin (n=209) imam hatip lisesi, %19,0'unun (n=127) da ticaret meslek lisesinde öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

3.2. Lise Öğrencisi Ergenlerin Ebeveyn ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin ebeveyn ve sosyo-ekonomik durumlarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Lise öğrencisi ergenlerin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Barınma yeri		
Ev	614	91,8
Yurt	48	7,2
Diğer	7	1,0
Aile yapısı		
Çekirdek aile	555	83,0
Geniş aile	101	15,1
Tek ebeveyn aile	10	1,5
Diğer	3	0,4
Ailenin yaşadığı yer		
Köy	66	9,9
Kasaba	16	2,4
Şehir	187	28,0
Büyükşehir	400	59,8
Anne babanın hayatta olma durumu		
Hayatta	648	96,9
Hayatta değil	5	0,7
Anne ölü baba hayatta	3	0,4
Baba ölü anne hayatta	13	1,9
Evde üvey aile üyesi olma durumu		
Var	10	1,5
Yok	659	98,5
Ailenin gelir düzeyi		
Gelir giderden az	58	8,7
Gelir gidere denk	455	68,0
Gelir giderden fazla	156	23,3
Aylık geliriniz (harçlığı) yeterli görme durumu		
Evet	518	77,4
Kısmen	123	18,4
Hayır	28	4,2

Tablo 3.2’de yer alan bilgiler incelendiğinde araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin aile yapılarına ve sosyo ekonomik durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin %91,8’inin (n=614) evde, %7,2’sinin (n=48) yurttta kaldığı ve %1,0’inin de (n=7) diğer barınma şeklini kullandığı belirlenmiştir. Ergenlerin %82,8’inin (n=554) çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %15,1’inin (n=101) geniş ailesi olduğu, %1,5’inin (n=10) tek ebeveynli ailesi olduğu ve %0,6’sının da (n=4) diğer aile yapılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ergenlerin ailelerinin yaşadıkları yer bakımından dağılımları incelendiğinde, %59,8’inin (n=400) ailesinin büyükşehirde, %28,0’inin (n=187) şehirde, %9,9’unun (n=66) köyde ve %2,4’ünün de (n=16) kasabada yaşadıkları görülmektedir. Ergenlerin %96,9’unun (n=648) anne ve babasının hayatta olduğu, %0,7’sinin (n=5) ise anne ve babasının hayatta olmadığı belirlenmiştir. Ergenlerin %0,4’ünün (n=3) annesinin ölü, babasının hayatta olduğu; %1,9’unun (n=13) da babasının ölü, annesinin hayatta olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden %98,5’i (n=659) evde üvey bir aile bireyi olmadığını, %1,5’i (n=58) ise evlerinde üvey bir aile bireyi bulunduğunu ifade etmişlerdir.

3.3. Lise Öğrencisi Ergenlerin Kardeş Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin kardeş durumlarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.3’de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Lise öğrencisi ergenlerin kardeş özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evdeki çocuk sayısı		
1	21	3,1
2	225	33,6
3	264	39,5
4 ve daha fazla	159	23,8
Ergenin ailedeki çocuk sırası		
1. çocuk	257	38,4
2. çocuk	223	33,3
3. ve daha sonraki çocuk	189	28,3
Kardeş ilişkisi		
İyi	465	69,5
Orta	170	25,4
Kötü	16	2,4
Diğer	18	2,7

Tablo 3.3 incelendiğinde araştırma kapsamında görüşleri alınan lise öğrencisi ergenlerin %39,5'inin (n=264) 3 kardeş olduğu, %33,6'sının (n=225) 2 kardeş; %23,8'inin (n=159) 4 ve daha fazla kardeş olduğunu; %3,1'inin de (n=21) tek çocuk olduğunu ifade ettiği belirlenmiştir. Ergenlerden %38,4'ü (n=257) birinci çocuk, %33,3'ü (n=223) ailenin 2. çocuğu ve %28,3'ü de (n=189) ailenin 3. ve daha sonraki sıradaki çocuğu olduğunu belirtmişlerdir. Tek çocuk olan ergenler, kardeşleriyle ilişkilerine yönelik bir görüş belirtmemişlerdir. Araştırmaya katılan ergenlerden kardeşi olduğunu belirten ergenlerin %69,5'i (n=465) kardeşiyle olan ilişkisini iyi, %25,4'ü (n=170) orta ve %2,4'ü de (n=16) kötü olarak nitelendirmiştir. Ergenlerden %2,7'sinin (n=18) kardeşiyle bir ilişkisi olduğu yönünde görüş belirtmediği belirlenmiştir.

Tablo 3.3'de yer alan bilgiler incelendiğinde; ergenlerin çoğunluğunun 3 kardeş olduğu; ailenin ilk çocuğu olduğu ve kardeşleriyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

3.4. Lise Öğrencisi Ergenlerin Babalarının Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin babalarının özelliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Lise öğrencisi ergenlerin babalarının özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Babanın eğitim düzeyi		
Okumaz yazmaz	4	0,6
Okur-yazar	10	1,5
İlkokul	156	23,3
Ortaokul	155	23,2
Lise	184	27,5
Üniversite ve üstü	155	23,2
Diğer	5	0,7
Babanın işi	12	1,8
Çalışmıyor		
Memur	169	25,3
Emekli	102	15,2
Serbest meslek	365	54,6
İşçi	10	1,5
Vefat etti	8	1,2
Diğer	3	0,4
Baba ile ilişki		
İyi	533	79,7
Orta	106	15,8
Kötü	20	3,0
Diğer	10	1,5
Babanın kendisine tutumu		
İhmalkar	23	3,4
Otoriter	90	13,5
Demokratik	70	10,5
Hoşgörülü	454	67,9
Diğer	32	4,7

Tablo 3.4’teki bilgiler doğrultusunda araştırma kapsamında görüşleri alınan lise öğrencisi ergenlerin %27,5’inin (n=184) babasının lise mezunu, %23,2’sinin (n=155) üniversite ve üstü, %23,2’sinin ortaokul (n=155), %1,5’inin (n=10) okur-yazar olduğu ve %0,6’sının da (n=4) okumaz-yazmaz olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden %0,7’sinin (n=5) babasının eğitim düzeyini belirtmediği tespit edilmiştir. Ergenlerin %54,6’sının (n=365) babası serbest meslek sahibi iken %25,3’ünün (n=169) babası memur, %15,2’sinin (n=102) emekli, %1,8’inin (n=12) çalışmadığı, %1,5’inin (n=10) işçi olduğu, %1,2’sinin (n=8) vefat ettiği ve %3,1’inin de (n=21) diğer

mesleklerle ilgilendiği tespit edilmiştir. Ergenlerin %79,7'si (n=533) babası ile olan ilişkisini iyi, %15,8'i (n=106) orta, %3,0'ü de (n=20) kötü olarak nitelendirmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin %67,9'u (n=454) babasının kendisine karşı hoşgörülü, %13,5'i (n=90) otoriter, %10,5'i (n=70) demokratik, %3,4'ü (n=23) ihmalkâr ve %4,7'si de (n=32) diğer tutumlar içinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 3.4 incelendiğinde; ergenlerin babalarının çoğunlukla lise mezunu olduğu, serbest meslekle uğraştığı; ergenlerin babaları ile iyi bir ilişki içinde oldukları ve babalarının kendilerine karşı hoşgörülü bir tutum içinde buldukları saptanmıştır.

3.5. Lise Öğrencisi Ergenlerin Annelerinin Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin annelerin özelliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Lise öğrencisi ergenlerin annelerinin özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Annenin eğitim düzeyi		
Okumaz yazmaz	20	3,0
Okur-yazar	20	3,0
İlkokul	261	39,0
Ortaokul	155	23,2
Lise	138	20,6
Üniversite ve üstü	75	11,2
Annenin işi		
Çalışmıyor	527	78,8
Memur	55	8,2
Emekli	17	2,5
Serbest meslek	65	9,7
Diğer	5	0,7
Anne ile ilişki		
İyi	593	88,6
Orta	62	9,3
Kötü	14	2,1
Annenin kendisine tutumu		
İhmalkâr	14	2,1
Otoriter	70	10,5
Demokratik	51	7,6
Hoşgörülü	511	76,4
Diğer	23	3,4

Tablo 3.5'teki bilgiler doğrultusunda araştırma kapsamında görüşleri alınan lise öğrencisi ergenlerin %39,0'unun (n=261) annesinin ilkökul mezunu, %23,2'sinin (n=155)

ortaokul, %20,6'sının (n=138) lise, %11,2'sinin (n=75) üniversite ve üstü mezunu olduğu, %3,0'ünün (n=20) okur-yazar, %3,0'ünün de (n=20) okumaz-yazmaz olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin %78,8'inin (n=527) annesinin çalışmadığı, %9,7'sinin (n=65) serbest meslekle meşgul olduğu, %8,2'sinin (n=55) memur, %2,5'inin (n=17) emekli olduğu ve %0,7'sinin de (n=5) diğer mesleklere sahip oldukları belirlenmiştir. Lisede öğrenim gören ergenlerden %88,6'sı (n=593) annesi ile olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu, %9,3'ü (n=62) orta düzeyde ve %2,1'i de (n=14) kötü düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Ergenlerin %76,4'ü (n=511) annesinin kendisine karşı hoşgörülü, %10,5'i (n=70) otoriter, %7,6'sı (n=51) demokratik, %2,1'i (n=14) ihmalkâr tutum içinde olduğunu; %3,4'ü de (n=23) annesinin kendisine karşı diğer tutumlarda olduğunu belirttikleri saptanmıştır.

Tablo 3.5 incelendiğinde; lise öğrencisi ergenlerin annelerinin çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu, çalışmadığı, ergenlerin anneleri ile iyi bir ilişki içinde oldukları ve annelerinin kendilerine karşı hoşgörülü bir tutum içinde buldukları görülmektedir.

3.6. Lise Öğrencisi Ergenlerin Okul Durumları ve Arkadaş İlişki Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin okul durumları ve arkadaş ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.6' da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Lise öğrencisi ergenlerin okul durumları ve arkadaş ilişki özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Okuldaki başarısı		
İyi	232	34,7
Orta	398	59,5
Kötü	38	5,7
Sınıfta kalma durumu		
Hiç kalmadım	590	88,2
Bir yıl tekrar yaptım	74	11,1
Bir yıldan fazla tekrar yaptım	5	0,7
Okuldaki öğretmen ilişkisi		
İyi	384	57,4
Orta	255	38,1
Kötü	30	4,5
Okuldaki arkadaş ilişkisi		
İyi	506	75,6
Orta	143	21,4
Kötü	20	3,0
Yakın arkadaşı olma durumu		
Var	634	94,8
Yok	35	5,2

Tablo 3.6’da lise öğrencisi ergenlerin okul durumları ve arkadaş ilişkisi özelliklerine göre dağılımları incelenmektedir. Araştırmaya katılan ergenlerin %59,5’inin (n=398) okuldaki başarısını orta düzeyde, %34,7’si (n=232) iyi düzeyde ve %5,7’si de (n=38) kötü düzeyde olduğunu ifade ettikleri bir kişinin de cevap vermediği görülmektedir. Ergenlerin %88,2’si (n=590) sınıfta hiç kalmadığını, %11,1’i (n=74) bir yıl tekrar yaptığını, %0,7’si de (n=5) bir yıldan fazla tekrar yaptığını ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin %57,4’ü (n= 384) okuldaki öğretmenleri ile ilişkilerinin iyi olduğunu, %38,1’i (n=255) orta düzeyde olduğunu ve %4,5’i de (n=30) kötü düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Ergenlerin arkadaşları ile olan ilişkileri incelendiğinde, ergenlerin %75,6’sı (n=75,6) arkadaşları ile ilişkisinin iyi olduğunu, %21,4’ü (n=143) orta düzeyde olduğunu ve %3,0’ünün de (n=20) kötü düzeyde olduğunu belirttikleri görülmektedir. Ergenlerin %94,8’i (n=634) yakın bir arkadaşı olduğunu ifade ederken %5,2’si (n=35) yakın bir arkadaşı olmadığını belirtmiştir.

3.7. Lise Öğrencisi Ergenlerin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Durumlarına İlişkin Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma durumlarına ilişkin özelliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.7-Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Lise öğrencisi ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Sanal arkadaşlık sitelerine üyelik		
Evet	458	68,5
Hayır	211	31,5
Arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu		
Evet	32	4,8
Hayır	637	95,2
Evinde internet olma durumu		
Var	497	74,3
Yok	172	25,7
İnternete girme yeri		
Evde	240	35,9
İnternet kafede	21	3,1
Okulda	10	1,5
Mobil telefonda	137	20,5
Hepsi	48	7,2
Diğer	213	31,8
Evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu		
Var	635	94,9
Yok	34	5,1
Hiç mesaj atmam	284	42,5
Günlük cep tlf ile mesaj atma sayısı		
1-50	182	27,2
51-100	56	8,4
101-500	102	15,2
501-1000	32	4,8
1001 ve üzeri	13	1,9
Hiç mesaj atmam	284	42,5
Evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu		
Var	588	87,9
Yok	81	12,1

Tablo 3.7’de yer alan bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan ergenlerin %68,5’inin (n=458) sanal arkadaşlık sitelerine üyeliklerinin bulunduğu, %31,5’inin (n=211) ise söz konusu sitelerde üyeliğinin bulunmadığı belirlenmiştir. Ergenlerin %95,2’si (n=637) arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmediğini ifade ederken %4,8’i (n=32) sanal üyelik sitelerinden arkadaş seçtiğini belirtmiştir. Ergenlerin %74,3’ünün (n=497) evinde internet olduğu, %25,7’sinin (n=172) ise evinde internet olmadığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin %35,9’u (n=240) evde, %20,5’i (n=137) mobil telefonlarıyla, %3,1’i (n=21) internet kafede, %1,5’i de (n=10) okulda internete girdiğini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %7,2’si (n=48) internete girmek için söz konusu araçların hepsini kullandığını, %31,8’i de (n=213) diğer yollarla internete girdiklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %94,9’u (n=635) evlerinde internete bağlanacak teknolojik bir aracın bulunduğunu, %5,1’i (n=34) ise bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bununla beraber ergenlerin %87,9’u (n=588) evlerinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak bir araç bulunduğunu, %12,1’i (n=81) ise bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.7’de lise öğrencisi ergenlerin cep telefonları ile günlük attıkları mesaj sayıları sorulmuş ve ergenlerin %42,5’i (n=284) hiç mesaj atmadığını, %27,2’si (n=182) 1-50 arasında mesaj attığını, %15,2’si (n=102) 101-500 arasında mesaj attığını, %8,4’ü (n=56) 51-100 arasında, %4,8’i (n=32) 501-1000 arasında ve %1,9’u da (n=13) 1001 ve üzerinde mesaj attığını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 3.7 incelendiğinde lise öğrencisi ergenlerin genellikle sanal arkadaşlık sitelerine üye oldukları ancak bu sitelerden arkadaş edinmedikleri, evlerinde internet olduğu, internete bağlanacak bir araçlarının bulunduğu, bilgisayar dışında internete bağlanacak araçlarının olduğu, internete genellikle evlerinde girdiği ve günlük hiç mesaj atmadıkları tespit edilmiştir.

3.8. Lise Öğrencisi Ergenlerin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özellikleri

Lisede öğrenim gören ergenlerin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özelliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Lise öğrencisi ergenlerin iletişimde internet ve telefonu kullanma özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Bilgisayarı kullanma amacı		
Ders	114	17,0
Oyun	43	6,4
Ders-oyun	167	25,0
Sosyal paylaşım ağları	152	22,7
Alış-veriş	4	0,6
Diğer	189	28,3
İnternette oyun oynama durumu		
Evet	398	59,5
Hayır	271	40,5
Günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi		
Hiç kullanmıyorum	102	15,2
1-4 saat	509	76,1
5 saat ve üzeri	58	8,7
Anne veya babanın internet kullanma durumu		
Evet	385	57,5
Hayır	284	42,5
İnternet bağımlısı olma durumu		
Evet	109	16,3
Hayır	560	83,7
İnternet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumu		
Evet	103	15,4
Hayır	566	84,6

Tablo 3.8’de lisede öğrenim gören ergenlerin bilgisayar kullanma amaçlarına göre dağılımları incelendiğinde, ergenlerin %25,0’i (n=167) bilgisayar dersi-oyun için kullandığını, %22,7’si (n=152) sosyal paylaşım ağları için, %17,0’si (n=114) ders için, %6,4’ü (n=43) oyun için, %0,6’sı (n=4) alışveriş için, %28,3’ü (n=189) diğer amaçlar için bilgisayar kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %59,5’i (n=398) internette oyun oynadıklarını, %40,5’i de (n=271) oynamadıklarını belirttikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin %76,1’inin (n=509) günlük 1-4 saat internet kullandığı,

%15,2'sinin (n=102) hiç internet kullanmadığı ve %8,7'sinin de (n=58) 5-24 saat internet kullandığı yönünde görüş belirttiği saptanmıştır. Ergenlerin %57,5'i (n=385) anne veya babasının da internet kullandığını, %42,5'i (n=284) ise anne veya babasının internet kullanmadığını belirtmişlerdir. Ergenlerin %83,7'si (n=560) kendisini internet bağımlısı olarak nitelendirmediklerini, %16,3'ü (n=109) ise kendisinin internet bağımlısı olduğunu belirttiği görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan ergenlerin %84,6'sı (n=566) internet kullanmasının kendisinde öfke/depresyona neden olmadığını belirttiği, %15,4'ünün (n=103) ise internet kullanmasının öfke/depresyona yol açtığını ifade ettiği saptanmıştır.

Tablo 3.8'de yer alan bilgiler incelendiğinde lise öğrencisi ergenlerin interneti ders, oyun, alışveriş, sosyal ağlar gibi amaçlar dışında kullandıklarını, internette oyun oynadıklarını, anne veya babasının da internet kullandığını, kendilerini internet bağımlısı olarak görmediklerini, internet kullanmanın kendisinde öfke/depresyona neden olmadığını belirttikleri görülmektedir.

3.9. Lise Öğrencisi Ergenlerin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumları

Lisede öğrenim gören ergenlerin sağlık sorunları ve yaşamlarını değerlendirmelerine ilişkin özelliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.9'da gösterilmiştir.

Tablo 3.9. Lise öğrencisi ergenlerin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu		
Evet	46	6,9
Hayır	623	93,1
Kronik rahatsızlığı olma durumu		
Evet	55	8,2
Hayır	614	91,8
Yaşamdan zevk alma durumu		
Evet, alıyorum	515	77,0
Hayır, almıyorum	154	23,2
Gelecekte beklediği		
Tüm beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	204	30,5
Bazı beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	418	62,5
Hiçbir beklentimin gerçekleşeceğine inanmıyorum	47	7,0
Sigara, alkol ya da madde kullanma durumu		
Evet	60	9,0
Hayır	609	91,0
Son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi		
Evet	95	14,2
Hayır	574	85,8
Son bir yılda kendine zarar verme		
Evet	27	4,0
Hayır	642	96,0
Evetse nasıl zarar verdiği		
Tırnak ile deri sıkarak	1	0,1
Bir yerlerini keserek	9	1,3
Bir yerlere vurarak	4	0,6
Yüksekten atlayarak	2	0,3
Bir yerini keserek ve bir yerine vurarak	2	0,3
İlaç içerek	2	0,3

Tablo 3.9’da yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin %93,1’inin (n=623) herhangi bir sağlık sorunu veya engeli bulunmadığını ifade ettikleri, %6,9’u (n=46) ise bir sağlık sorunu olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Sağlık sorunu olan ergenlerin bu sorunlarının göz bozukluğu, işitme kaybı, kol ile ilgili, astım, sinüzit alerji, kalp ile ilgili, akciğer ile ilgili, beyin ile ilgili, psikolojik, böbrek ile

ilgili olduğu yönünde görüş ifade ettikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde ergenlerin %91,8'i (n=614) kronik bir rahatsızlığı bulunmadığını, %8,2'si (n=55) ise kronik bir rahatsızlığının olduğunu ifade etmişlerdir. Kronik rahatsızlığı olduğunu belirten ergenlerin bu rahatsızlıklarının astım, romatizmal rahatsızlık, sara, ses tellerinde nodül, alerji, migren, anoreksia nervroza, mide rahatsızlığı, anemi, farenjit, kalp rahatsızlığı, böbrek rahatsızlığı, sinüzit olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden %77,0'ı (n=515) yaşamdan zevk aldığını belirttiği, %23,2'si (n=154) ise yaşamdan zevk olmadığını ifade etmişlerdir. Ergenlerin gelecekte beklediklerine göre dağılımları incelendiğinde, ergenlerin %62,5'inin (n=418) bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inandığı, %30,5'inin (n=204) tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inandığını ve %7,0'si de (n=47) hiçbir beklentisinin gerçekleşemeyeceğine inandığını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 3.9'da lise öğrencisi ergenlerin %91,0'inin (n=91,0) sigara, alkol ya da madde bağımlılığı olmadığını ifade ettikleri, %9,0'unun (n=9) ise sigara, alkol ya da madde bağımlılığı olduğunu belirttikleri görülmektedir. Ergenlerin %85,8'inin (n=574) son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunmazken %14,2'sinin (n=95) kendisine son bir yılda zarar verme düşüncesinin olduğuna yönelik görüş bildirdiği saptanmıştır. Ayrıca ergenlerin %96,0'sının (n=642) son bir yılda kendine zarar verme eylemi içinde bulunmadığı; %4,0'ünün (n=27) ise son bir yılda kendisine zarar verdiğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Kendisine zarar verdiğini ifade eden ergenlerin %0,1'inin (n=1) tırnağı ile derisini sıktığı, %1,3'ünün (n=9) bir yerlerini kestiğini, %0,6'sının (n=4) bir yerlerine vurduğunu, %0,3'ünün (n=4) yüksekten atladığını, %0,3'ünün (n=4) bir yerlerini kestiğini ve bir yerlere vurduğunu ve %0,3'ünün de (n=4) ilaç içtiğini belirttiği tespit edilmiştir.

3.10. Lise Öğrencisi Ergenlerin Sosyal Yaşamlarını Değerlendirme Durumları

Lisede öğrenim gören ergenlerin sosyal yaşamlarını değerlendirme durumlarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan maddelere ergenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.10'da gösterilmiştir.

Tablo 3.10. Lise öğrencisi ergenlerin sosyal yaşamlarını değerlendirme durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Okul dışındaki serbest zamanlarını değerlendirme durumu		
Bilgisayar ve internet kullanmak	420	62,8
Televizyon izlemek	404	60,4
Kitap, dergi ve gazete okumak	315	47,1
Spor (futbol, voleybol, basketbol vs) yapmak	278	41,6
Konsere gitmek	64	9,6
Kafe ve pastane gibi yerlerde arkadaşlarıyla vakit geçirmek	294	43,9
Diğer	63	9,4
Düzenli olarak yaptığı etkinlikler		
Basketbol	89	13,3
Voleybol	93	13,9
Futbol	195	29,1
Yüzme	66	9,9
Masa tenisi	57	8,5
Tiyatro	32	4,8
Bale	10	1,5
Dağcılık	16	2,4
Diğer	111	16,6
Hiçbiri	270	40,4
Boş zaman aktivitesinden sonra hissedilen duygular		
Stres atmak, sakinleşmek, rahatlamak	491	73,4
Mutlu olmak	405	60,5
Huzurlu olmak	306	45,7
Dinlenmiş, dinç olmak	278	41,6
Özgür hissetmek	261	39,0
Diğer	11	1,6

Tablo 3.10’da lise öğrencisi ergenlerin okul dışında serbest zamanlarını değerlendirme durumları değerlendirildiğinde, ergenlerin %62,8’sinin (n=420) bilgisayar ve internet kullandığı, %60,4’ünün (n=404) televizyon izlediği, %47,1’inin (n=315) kitap, dergi ve gazete okuduğu, %41,6’sının (n=278) spor yaptığı, %9,6’sının (n=64) konsere gittiği, %43,9’unun (n=294) kafe ve pastane gibi yerlerde arkadaşlarıyla vakit geçirdiği, %9,4’ünün (n=63) diğer etkinliklerde bulunduğu yönünde görüş ifade ettiği belirlenmiştir.

Ergenlerin düzenli olarak yaptıkları etkinlikler incelendiğinde, %13,3'ünün (n=89) basketbol, %13,9'unun (n=93) voleybol, %29,1'inin (n=195) futbol, %9,9'unun (n=66) yüzmeye, %8,5'inin (n=57) masa tenisi, %4,8'inin (n=32) tiyatroya, %1,5'inin (n=10) bale, %2,4'ünün (n=16) dağcılık etkinliklerini düzenli olarak yaptığını, %16,6'sının (n=111) diğer etkinlikleri düzenli olarak yaptığını, %40,4'ünün (n=270) hiçbir etkinliği düzenli olarak yapmadığı yönünde görüş ifade ettiği tespit edilmiştir. Boş zaman aktivitesinden sonra ergenlerin hissettikleri duygular incelendiğinde ergenlerin %73,4'ünün stres attığı, sakinleştiği, rahatladığını; %60,5'inin (n=405) mutlu olduğunu, %45,7'sinin (n=306) huzurlu olduğunu, %41,6'sının (n=278) dinlenmiş, dinç olduğunu, %39,0'unun (n=261) özgür hissettiğini, %1,6'sının da (n=11) diğer duygulara sahip olduğunu belirttiği saptanmıştır.

3.11. Lisede Öğrenim Gören Ergenlerin Depresyon Eğilimleri

Araştırma kapsamında lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla Beck depresyon ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda ölçeğin orijinal belirtilen şekli ile 17 kesme noktası olarak belirlenmiş ve 17 puan ile altındaki kişilerde “depresyon eğilimi olmadığı”; 17 puan üstündeki kişilerde ise tedavi gerektirebilecek “depresyon eğilimi olduğu” şeklinde tanımlanmıştır. Bu araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin depresyon eğilim düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.11’de gösterilmiştir.

Tablo 3.11. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilim düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri

Ölçek	Depresyon Düzeyleri	Frekans (n)	Yüzde(%)
Beck Depresyon Ölçeği	Depresyon yok (17 puan ve altı)	528	78,9
	Depresyon var (17 puan üstü)	141	21,1

Tablo 3.11’deki bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan ergenlerden %78,9’unda depresyon eğilimi bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte lisede öğrenim gören ve araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden %21,1’inin tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimi bulunduğu belirlenmiştir.

3.12. Ergenlerin Depresyon Eğilim Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler

Lisede öğrenim gören ergenlerden elde edilen cevaplar doğrultusunda ayrıca ergenlerin depresyon düzeylerine ilişkin maddelerden almış oldukları puanlar doğrultusunda betimsel istatistikler hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3.12’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilim düzeylerine ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	\bar{X}	SS
Beck Depresyon Ölçeği	669	0,00	60,00	11,63	10,29

Tablo 3.12’de yer alan bilgiler incelendiğinde Beck depresyon ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 0,00; en yüksek puan 63,00’tür. Ölçek puanlarında 17 bir kesme noktası olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında görüşleri alınan 669 ergenin cevapları doğrultusunda; ergenlerden depresyon eğilim düzeyi en düşük olan ergenin 0,00; en yüksek olan ergenin 60,00 aldığı belirlenmiştir. Ergenlerin depresyon ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevaplarının ortalaması ($\bar{X}=11,63$) lisede öğrenim gören ergenlerin genel olarak depresyon eğilimi göstermediklerini ifade etmektedir.

3.13. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin ergenlerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine, yaşlarına ve öğrenim gördükleri lise türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle “beklenen değeri beşten küçük olan kategori sayısının, toplam kategori sayısının %20’sini aşmaması ve tüm kategorilerde bu değerin birden büyük olması” varsayımı incelenmiştir. Beklenen değeri 5’ten küçük olan hiçbir kategori (%0,00) olmadığı tespit edilmiştir. Karşılaştırmalar amacıyla hesaplanan test sonuçları Tablo 3.13’te gösterilmiştir.

Tablo 3.13. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin sosyo-demografik özelliklere göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ²	p
		n (%)	n (%)		
Cinsiyet	Kız	257 (71,2)	104 (28,8)	28,186	0,000
	Erkek	271 (88,0)	37 (12,0)		
Öğrenim görülen sınıf düzeyi	9. sınıf	152 (74,1)	53 (25,9)	7,820	0,051
	10. sınıf	126 (80,3)	31 (19,7)		
	11. sınıf	121 (77,1)	36 (22,9)		
	12. sınıf	129 (86,0)	21 (14,0)		
Yaş	14-15 yaş	145 (75,1)	48 (24,9)	3,474	0,324
	16 yaş	125 (78,1)	35 (21,9)		
	17 yaş	171 (82,6)	36 (17,4)		
	18-19-20 yaş	87 (79,8)	22 (20,2)		
Okul türü	Fen Lisesi	96 (84,2)	18 (15,8)	6,448	0,168
	Anadolu Lisesi	76 (80,9)	18 (19,1)		
	Sağlık Meslek Lisesi	95 (76,0)	30 (24,0)		
	İmam Hatip Lisesi	169 (80,9)	40 (19,1)		
	Ticaret Meslek Lisesi	92 (72,4)	35 (27,6)		

*ki kare (bağımsız örneklerdeki kare testi)

Tablo 3.13 incelendiğinde lisede öğrenim gören ergenlerin cinsiyetlerine göre depresyon eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyetlerine göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=28,186$; $p<0,05$). Araştırmaya katılan kız öğrencilerin %71,2'sinde depresyon eğilimi olmadığı, %28,8'inde $p>0,05$ ise tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimi bulunduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin ise %88,0'inin depresyon eğilimi bulunmadığı, %12,0'sinin tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu değerler incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre depresyon eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve sonuçlar doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre depresyon eğilimleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($X^2_{(3)}=7,820$; $p>0,05$). 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin %74,1'inde; 10. sınıfta öğrenim gören ergenlerin %80,3'ünde, 11. sınıftaki ergenlerin %77,1'inde ve 12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin %86,0'sının depresyon eğilimi bulunmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin %25,9'unda; 10. sınıfta öğrenim gören ergenlerin %19,7'sinde, 11. sınıftaki ergenlerin %22,9'unda ve 12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin %14,0'ünde depresyon eğilimi olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre söz konusu dağılımlar arasındaki farklılıkların istatistiki olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmada görüşleri alınan ergenlerin yaşlarına göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin yaşlarına göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2_{(3)}=3,474$; $p>0,05$). 14-15 yaşındaki ergenlerin %75,1'inin; 16 yaşındaki ergenlerin %78,1'inin, 17 yaşındakilerin %82,6'sının ve 18-20 yaşındaki ergenlerin %79,8'inin depresyon eğilimi olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte 14-15 yaşındaki ergenlerin %24,9'unun, 16 yaşındakilerin %21,9'unun, 17 yaşındakilerin %17,4'ünün ve 18-20 yaşındaki ergenlerin de %20,2'sinin depresyon

eğilimleri olduğu tespit edilmiştir. Ergenlerin yaşlarına göre söz konusu dağılımlar arasındaki farklılıkların istatistiki olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ki-kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2_{(4)}=6,448$; $p>0,05$). Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden fen lisesinde öğrenim görenlerin %84,2'sinin, Anadolu lisesinde öğrenim görenlerin %80,9'unun, sağlık meslek lisesinde öğrenim görenlerin %76,0'sının, imam hatip lisesinde öğrenim görenlerin %80,9'unun ve ticaret meslek lisesinde öğrenim görenlerin de %72,4'ünün depresyon eğilimlerinin olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte fen lisesindeki ergenlerin %15,8'inin, Anadolu lisesindekilerin %19,1'inin, sağlık meslek lisesindekilerin %24,0'ünün, imam hatip lisesindekilerin %19,1'inin ve ticaret lisesinde öğrenim gören ergenlerin %27,6'sının depresyon eğilimi olduğu saptanmıştır. Ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre belirtilen dağılımlar arasındaki farklılıkların istatistiki olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

3.14. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin ergenlerin barınma yerlerine, aile yapısına, ailesinin yaşadığı yere, gelir durumuna ve aylık harçlığını yeterli görme durumuna göre değişiklik gösterip göstermediğinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen hesaplamalar Tablo 3.14'te gösterilmiştir.

Tablo 3.14. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	p
		n (%)	n (%)		
Barınma yeri	Ev	485 (79,0)	129 (21,0)	0,512	0,474
	Yurt	40 (83,3)	8 (16,7)		
Aile yapısı	Çekirdek	442 (79,8)	112 (20,2)	1,063	0,303
	Geniş	76 (75,2)	25 (24,8)		
Ailesinin yaşadığı yer	Köy/Kasaba	60 (75,0)	20 (25,0)	1,049	0,592
	Şehir	149 (80,5)	36 (19,5)		
	Büyükşehir	309 (79,2)	81 (20,8)		
Gelir durumu	Gelir giderden az	38 (67,9)	18 (32,1)	7,569	0,023
	Gelir gidere denk	350 (78,5)	96 (21,5)		
	Gelir giderden fazla	130 (85,0)	23 (15,0)		
Harçlığı yeterli görme durumu	Evet	426 (83,5)	84 (16,5)	27,524	0,000
	Kısmen/Hayır	92 (63,4)	53 (36,6)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare testi)

Tablo 3.14'te yer alan bilgiler incelendiğinde, lisede öğrenim gören ergenlerin barındıkları yere göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklerde ki kare istatistiği hesaplandığı görülmektedir. Hesaplama sonucunda ergenlerin barınma yerlerine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=0,512$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla evde ve yurttan kalan ergenlerin depresyon eğilim düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin aile yapılarına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin aile yapılarına göre de depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=1,063$; $p>0,05$). Diğer bir ifade ile geniş aile ya da çekirdek aile yapısına sahip olan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin ailesinin yaşadığı yere göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin ailelerinin yaşadığı yere göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(2)}=1,049$; $p>0,05$). Başka bir deyişle ailesi köy ya da kasabada, şehirde ve büyükşehirde yaşayan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin ailesinin gelir durumuna göre depresyon eğilimleri için hesaplanan ki kare testi sonucunda ergenlerin depresyon eğilimlerinin gelir düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(2)}=7,569$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde; gelir düzeyi giderinden daha az olan ergenlerin (%32,1) depresyon eğilimleri; geliri gidere denk olan (%21,5) ve geliri giderinden fazla olan ergenlere göre (%15,0) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin aylık harçlıklarını yeterli görme durumuna göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin aylık harçlıklarını yeterli görme durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=27,524$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde harçlığını yeterli görmeyen ya da kısmen yeterli gören ergenlerin

(%36,6) depresyon eğilimi olma durumlarının harçlığını yeterli gören ergenlere göre (%16,5) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

3.15. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin kardeş sayılarına, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna ve kardeşiyle olan ilişkisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Karşılaştırma sonuçlar Tablo 3.15'te gösterilmiştir.

Tablo 3.15. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin kardeş özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	p
		n (%)	n (%)		
Kardeş sayısı	Bir	184 (81,8)	41 (18,2)	3,223	0,200
	İki	209 (79,2)	55 (20,8)		
	Üç ve daha fazla	118 (74,2)9	41 (25,8)		
Doğum sırası	Birinci	202 (78,6)	55 (21,4)	0,167	0,920
	İkinci	178 (79,8)	45 (20,2)		
	Üçüncü ve daha sonra	148 (78,3)	41 (21,7)		
Kardeşiyle ilişkisi	İyi	387 (83,2)	78 (16,8)	13,452	0,000
	Orta	119 (70,0)	51 (30,0)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare testi)

Tablo 3.15'te yer alan bilgiler incelendiğinde ergenlerin kardeş sayılarına göre depresyon eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayılarına göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($X^2_{(2)}=3,223$; $p>0,05$). Başka bir ifade ile bir kardeşi bulunan, iki kardeşi bulunan, üç ve daha fazla kardeşi olan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Ergenlerin doğum sırasına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin doğum sırasına göre de depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(2)}=0,167$; $p>0,05$). Diğer bir ifade ile ailesinin ilk çocuğu olan, ikinci çocuğu olan, üçüncü ve daha sonraki çocuğu olan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Ergenlerin kardeşleriyle olan ilişkilerine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin kardeşleriyle olan ilişkilerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=13,452$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde kardeşiyle olan ilişkisinin orta düzeyde olduğunu belirten ergenlerin depresyon eğilimi olma durumlarının (%30,0) kardeşiyle olan ilişkisini iyi olarak belirten ergenlere göre (%16,8) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

3.16. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının eğitim durumuna, mesleğine, babası ile olan ilişkisine ve babasının kendisine karşı takındığı tutuma göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen karşılaştırma sonuçları Tablo 3.16'da yer almaktadır.

Tablo 3.16. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin babasının özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	p
		n (%)	n (%)		
Baba eğitim durumu	İlkokul ve altı	135 (79,4)	35 (20,6)	4,357	0,225
	Ortaokul	113 (72,9)	42 (27,1)		
	Lise	149 (81,0)	35 (19,0)		
	Üniversite ve üstü	126 (81,3)	29 (18,7)		
Babanın mesleği	Memur	139 (82,2)	30 (17,8)	5,526	0,063
	Emekli	72 (70,6)	30 (29,4)		
	Serbest meslek	291 (79,7)	74 (20,3)		
Babasıyla ilişkisi	İyi	434 (81,6)	98 (18,4)	3,564	0,059
	Orta	78 (73,6)	28 (26,4)		
Babanın tutumu	Otoriter	63 (70,0)	27 (30,0)	7,349	0,025
	Demokratik	55 (78,6)	15 (21,4)		
	Hoşgörülü	374 (82,4)	80 (17,6)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare testi)

Tablo 3.16’da de görüldüğü gibi lisede öğrenim gören ergenlerin babalarının eğitim düzeyine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklerde ki kare istatistiği hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda ergenlerin babalarının eğitim düzeyine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(3)}=4,357$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla babası ilkökul ve altında, ortaokul, lise, üniversite ve üstünde eğitime sahip ergenlerin depresyon eğilim düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin babalarının mesleklerine göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin babasının mesleğine göre de depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(2)}=5,526$; $p>0,05$). Diğer bir ifade ile babası memur, emekli olan ve serbest meslekle uğraşan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin babasıyla olan ilişkisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin babasıyla olan ilişkisine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=3,564$; $p>0,05$). Başka bir deyişle babasıyla olan ilişkisinin iyi düzeyde ve orta düzeyde olduğunu ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Lisede öğrenim gören ergenlerin babasının kendisine karşı tutumuna göre depresyon eğilimleri için hesaplanan ki kare testi sonucunda depresyon eğilimlerinin babasının tutumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(2)}=7,349$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde; babası otoriter bir tutum takınan ergenlerin (%30,0), babası kendisine demokratik bir tutum takınan ergenlerle (%21,4) hoşgörülü bir tutum sergileyen ergenlere göre (%17,6) depresyon eğilimli olma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.17. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin eğitim durumuna, çalışma durumuna, annesi ile olan ilişkisine ve annesinin kendisine karşı takındığı tutuma göre depresyon

eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi incelenmiş ve bu doğrultuda hesaplanan test sonuçlarına Tablo 3.17’de yer verilmiştir.

Tablo 3.17. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin annesinin özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	P
		n (%)	n (%)		
Anne eğitim durumu	İlkokul ve altı	239 (79,4)	62 (20,6)	4,122	0,249
	Ortaokul	114 (73,5)	41 (26,5)		
	Lise	114 (82,6)	24 (17,4)		
	Üniversite ve üstü	61 (81,3)	14 (18,7)		
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	416 (78,9)	111 (21,1)	0,000	0,987
	Çalışmıyor	112 (78,9)	30 (21,1)		
Annesiyle ilişkisi	İyi	485 (81,8)	108 (18,2)	10,525	0,001
	Orta	40 (64,5)	22 (35,5)		
Annenin tutumu	Otoriter	49 (71,0)	20 (29,0)	5,047	0,080
	Demokratik	40 (78,4)	11 (21,6)		
	Hoşgörülü	420 (82,2)	91 (17,8)		

*ki kare (bağımsız örneklemelerde ki kare testi)

Tablo 3.17’de görüldüğü gibi lisede öğrenim gören ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($X^2_{(3)}=4,122$; $p>0,05$). Diğer bir ifadeyle annesinin eğitim düzeyi ilkokul ve altı, ortaokul, lise, üniversite ve üstü olan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Ergenlerin annelerinin çalışma durumuna göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin annesinin çalışma durumuna göre de depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=0,000$; $p>0,05$). Annesi çalışan ergenlerle çalışmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin annesiyle olan ilişkisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemlerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin annesiyle olan ilişkisine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=10,525$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, annesiyle olan ilişkisinin orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%35,5) annesiyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%18,2) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin annesinin kendisine karşı tutumuna göre depresyon eğilimleri için hesaplanan ki kare testi sonucunda depresyon eğilimlerinin annesinin tutumuna göre anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(2)}=5,047$; $p>0,05$). Başka bir ifade ile annesi kendisine otoriter, hoşgörülü ve demokratik bir tutum sergileyen ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

3.18. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin ergenlerin okuldaki başarısına, sınıfta kalma durumuna, okuldaki öğretmeni ile olan ilişkisine, okuldaki arkadaşlarıyla olan ilişkisine ve yakın arkadaşı olma durumuna göre

anlamly bir değişiklik gösterip göstermediğinin incelemesi gerçekleştirilmiş ve hesaplanan test sonuçları Tablo 3.18’de gösterilmiştir.

Tablo 3.18. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin okul durumu ve arkadaş ilişkilerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	p
		n (%)	n (%)		
Okul başarısı	İyi	204 (88,3)	27 (11,7)	15,865	0,000
	Orta	299 (75,1)	99 (24,9)		
Sınıfta kalma durumu	Kalmadı	469 (79,5)	121 (20,5)	0,968	0,325
	Kaldı	59 (74,7)	20 (25,3)		
Öğretmeni ile olan ilişkisi	İyi	329 (85,7)	55 (14,3)	18,625	0,000
	Orta	183 (71,8)	72 (28,2)		
Arkadaşı ile olan ilişkisi	İyi	413 (81,8)	92 (18,2)	4,852	0,028
	Orta	105 (73,4)	38 (26,6)		
Yakın arkadaşı olma durumu	Var	506 (79,8)	128 (20,2)	5,731	0,017
	Yok	22 (62,9)	13 (37,1)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare testi)

Tablo 3.18’de görüldüğü gibi lisede öğrenim gören ergenlerin okuldaki başarılarına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin okuldaki başarılarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=15,865$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, okul başarısını orta düzeyde değerlendiren ergenlerin depresyon belirtisi gösterme oranlarının (%24,9) okul başarısının iyi olduğunu ifade eden ergenlere göre (%11,7) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin sınıf tekrarı yapma durumlarına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin sınıfta kalma durumlarına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=0,968$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla sınıf tekrarı yapan ergenlerle sınıf tekrarı hiç yapmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin öğretmeni ile olan ilişkisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin öğretmeniyle olan ilişkisine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=18,625$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, öğretmeniyle olan ilişkisini orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%28,2) öğretmeniyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%14,3) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin arkadaşı ile olan ilişkisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin okuldaki arkadaşıyla olan ilişkisine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=4,852$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, arkadaşıyla olan ilişkisini orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%26,6) arkadaşıyla olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%18,2) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin yakın arkadaşı olma durumuna göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin yakın arkadaşı olmasına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=5,731$; $p<0,05$). Yüzde

değerler incelendiğinde, yakın arkadaşı olmayan ergenlerin depresyon belirtisi gösterme eğilimlerinin (%37,1) yakın arkadaşı olan ergenlere göre (%20,2) daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.19. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin İletişimde İnternet ve Cep Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin ergenlerin sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliklerinin olma durumuna, arkadaşlarını sanal ortamdaki seçme durumuna, evinde internet olmasına, internete girdiği yere, evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç olmasına, cep telefonu ile günlük mesaj atma sayısına, evinde bilgisayar hariç internete bağlanacak teknolojik bir araç olmasına, bilgisayar kullanma amacına, internette oyun oynama durumuna, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresine, anne veya babasının internet kullanma durumuna, internet bağımlısı olma durumuna ve internet kullanımının öfke veya depresyona neden olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan test sonuçları Tablo 3.19’da gösterilmiştir.

Tablo 3.19. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin iletişimde internet ve cep telefonu kullanma özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan	X ^{2*}	p
		n (%)	n (%)		
Sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği	Var	351 (76,6)	107 (23,4)	4,563	0,033
	Yok	177 (83,9)	34 (16,1)		
Arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu	Evet	18 (56,2)	14 (43,8)	10,387	0,001
	Hayır	510 (80,1)	127 (19,9)		
Evinde interneti olması	Evet	403 (81,1)	94 (18,9)	5,436	0,020
	Hayır	125 (72,7)	47 (27,3)		
İnternete bağlanma yeri	Evde	207 (86,2)	33 (13,8)	13,388	0,001
	Mobil telefonda	98 (71,5)	39 (28,5)		
	Diğer	223 (76,4)	69 (23,6)		
Evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu	Var	505 (79,5)	130 (20,5)	2,738	0,098
	Yok	23 (67,6)	11 (32,4)		
Cep tlf ile günlük mesaj atma sayısı	Hiç	232 (81,7)	52 (18,3)	4,666	0,097
	1-100	189 (79,4)	49 (20,6)		
	101 ve daha fazla	107 (72,8)	40 (27,2)		
Evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu	Var	470 (79,9)	118 (20,1)	2,968	0,085
	Yok	58 (71,6)	23 (28,4)		
Bilgisayarı kullanma amacı	Sadece ders	88 (77,2)	26 (22,8)	8,439	0,038
	Ders ve oyun	145 (86,8)	22 (13,2)		
	Sosyal paylaşım ağları	116 (76,3)	36 (23,7)		
	Diğer	179 (75,8)	57 (24,2)		
İnternette oyun oynama durumu	Evet	319 (80,2)	79 (19,8)	0,889	0,346
	Hayır	209 (77,1)	62 (22,9)		
Günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi	Hiç kullanmıyorum	72 (70,6)	30 (29,4)	8,707	0,013
	1-4 saat	415 (81,5)	94 (18,5)		
	5 saat ve üzeri	41 (70,7)	17 (29,3)		
Anne veya babanın internet kullanma durumu	Evet	311 (80,8)	74 (19,2)	1,877	0,171
	Hayır	217 (76,4)	67 (23,6)		
İnternet bağımlısı olma durumu	Evet	74 (67,9)	35 (32,1)	9,531	0,002
	Hayır	454 (81,1)	106 (18,9)		
İnternet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumu	Evet	60 (58,3)	43 (41,7)	31,274	0,000
	Hayır	468 (82,7)	98 (17,3)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare test)

Tablo 3.19 incelendiğinde lisede öğrenim gören ergenlerin sanal arkadaşlık sitelerine üyeliklerine göre depresyon eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve araştırmaya katılan ergenlerin söz konusu sitelere üyeliklerine göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=4,563$; $p<0,05$). Sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği bulunan ergenlerden %23,4'ünün depresyon belirtisi bulunurken sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği bulunmayan ergenlerin %16,1'inde depresyon belirtisi görülmüştür. Bu durumda sanal arkadaş sitelerine üyeliği bulunan ergenlerin depresyon eğilimlerinin söz konusu sitelere üyeliği bulunmayan ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmelerine göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve sonuçlar doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmelerine göre depresyon eğilimleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2_{(1)}=10,387$; $p<0,05$). Arkadaşlarını sanal ortamlardan seçen ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%43,8) arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmeyen ergenlere göre (%16,1) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmada görüşleri alınan ergenlerin evinde internetinin olmasına göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız ölçümlerde ki-kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin evinde internet olmasına göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür ($X^2_{(1)}=5,436$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde evinde interneti bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%27,3) evinde interneti olan ergenlere göre (%18,9) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin internete bağlanma yerine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ki-kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin internete bağlandıkları yere göre depresyon düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($X^2_{(2)}=13,388$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde internete evinde bağlanan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%13,8) internete mobil telefonundan

bağlanan ergenlerle (%23,6) diğer araçlarla bağlanan ergenlere göre (%23,6) daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin evlerinde internete bağlanacak teknolojik bir araç bulunma durumlarına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($X^2_{(1)}=2,738$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç bulunan ergenlerle bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin cep telefonları ile günlük mesaj atma sayılarına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin günlük mesaj atma sayılarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(2)}=4,666$; $p>0,05$). Diğer bir anlatımla günlük olarak hiç mesaj atmayan, 1-100 adet mesaj atan ve 100'den fazla mesaj attığını ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik bir araç olma durumuna göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=2,968$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik bir araç bulunan ergenlerle bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Ergenlerin bilgisayarı kullanma amacına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin bilgisayarı kullanma amacına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(3)}=8,439$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, bilgisayarı ders ve oyun için kullanan ergenlerin (%13,2), bilgisayarı sadece ders için kullanan (%22,8), sosyal paylaşım ağları için kullanan (%23,7) ve diğer amaçlarla kullanan (%24,2) ergenlere göre depresyon eğilimlerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin internette oyun oynama durumlarına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin internette oyun oynamalarına göre

depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=0,889$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla internette oyun oynayan ergenlerle oynamayan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin günlük ortalama bilgisayar kullanma sürelerine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemlerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(2)}=8,707$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, günde ortalama 1-4 saat bilgisayar kullanan ergenlerin (%18,5), hiç bilgisayar kullanmayan ergenlerle (%29,4) 5 saat ve üzerinde bilgisayar kullandığını belirten ergenlere göre (%29,3) depresyon eğilimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Lisede öğrenim gören ergenlerin anne veya babasının internet kullanmasına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemlerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin ebeveynlerinin internet kullanmasına göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=1,877$; $p>0,05$). Diğer bir anlatımla anne veya babası internet kullanan ve kullanmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin kendisini internet bağımlısı olarak nitelendirmesine göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=9,531$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, kendisini internet bağımlısı olarak nitelendiren ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%32,1) kendisini internet bağımlısı olarak görmeyen ergenlere göre (%18,9) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumlarına göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemlerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=31,274$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, internet kullanımının kendisinde öfke ve depresyona neden olduğunu ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%41,7) diğer ergenlere göre (%17,3) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.20. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin bir sağlık sorunu olma, kronik rahatsızlığı olma, yaşamdan zevk alma durumuna, gelecekte beklenmesine, sigara, alkol ya da madde kullanma durumuna, son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesine göre depresyon eğilimlerinde anlamlı bir değişiklik olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan test sonuçlarına Tablo 3.20’de yer verilmiştir.

Tablo 3.20. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon eğilimlerinin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre karşılaştırılması

Değişkenler				X ^{2*}	p
		Depresif belirtileri olmayan	Depresif belirtileri olan		
		n (%)	n (%)		
Herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu	Evet	33 (71,7)	13 (28,3)	1,533	0,216
	Hayır	495 (79,5)	128 (20,5)		
Kronik rahatsızlığı olma durumu	Evet	41 (74,5)	14 (25,5)	0,691	0,406
	Hayır	487 (79,3)	127 (20,7)		
Yaşamdan zevk alma durumu	Evet	444 (86,2)	71 (13,8)	71,474	0,000
	Hayır	84 (54,5)	70 (45,5)		
Gelecekte beklediği	Tüm beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	184 (90,2)	20 (9,8)	109,722	0,000
	Bazı beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	334 (79,9)	84 (20,1)		
	Hiçbir beklentimin gerçekleşeceğine inanmıyorum	10 (21,3)	37 (78,7)		
Sigara, alkol ya da madde kullanma durumu	Evet	38 (63,3)	22 (36,7)	9,631	0,002
	Hayır	490 (80,5)	119 (19,5)		
Son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi	Evet	35 (36,8)	60 (63,2)	117,875	0,000
	Hayır	493 (85,9)	81 (14,1)		
Son bir yılda kendine zarar vermesi	Evet	8 (29,6)	19 (70,4)	41,100	0,000
	Hayır	520 (81,0)	122 (19,0)		

*ki kare (bağımsız örneklerde ki kare testi)

Tablo 3.20’de yer alan bilgiler doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin herhangi bir sağlık sorunu olma durumuna göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=1,533$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla herhangi bir sağlık sorunu bulunan ergenlerle bir sağlık sorunu bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimleri benzerlik göstermektedir.

Ergenlerin kronik bir rahatsızlıklarının bulunmasına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=0,691$; $p>0,05$). Diğer bir anlatımla kronik bir rahatsızlığı bulunan ergenlerle bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Ergenlerin yaşamdan zevk almalarına göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin depresyon eğilimlerinin yaşamdan zevk almalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=71,474$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, yaşamdan zevk almadığını belirten ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%45,5) yaşamdan zevk aldığını ifade eden ergenlere göre (%13,8) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin gelecekte beklentisine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(2)}=109,722$; $p<0,05$). Gelecekte hiçbir beklentisinin gerçekleşmeyeceğini düşünen ergenlerin büyük çoğunluğunun (%78,7) depresyon belirtisi gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte gelecekte bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlerin (%20,1) gelecekte tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlere göre (%9,8) depresyon eğilimlerinin de daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Lisede öğrenim gören ergenlerin sigara, alkol ya da madde kullanma göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sigara, alkol ya da başka bir madde

kullanan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%36,7) söz konusu maddeleri kullanmayan ergenlere göre (%19,5) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesine göre depresyon eğilim düzeyleri için hesaplanan ki kare istatistiği sonucunda ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2_{(1)}=117,875$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunan ergenlerin çoğunluğunun (%63,2) depresyon belirtisi gösterdiği, zarar verme düşüncesi olmayan ergenlerin ise çok azının (%14,1) depresyon belirtisi gösterdiği belirlenmiştir. Başka bir ifade ile son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi taşıyan ergenlerin depresyon eğilimleri diğer ergenlere göre daha yüksektir.

Araştırmaya katılan ergenlerin son bir yılda kendisine zarar vermelerine göre depresyon eğilimlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklemelerde ki kare istatistiği hesaplanmış ve ergenlerin depresyon eğilimlerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=41,100$; $p<0,05$). Yüzde değerler incelendiğinde, son bir yılda kendisine zarar veren ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%70,4) son bir yılda kendisine zarar vermeyen ergenlere göre (%19,0) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.21. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri

Araştırma kapsamında lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla internet bağımlılık ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda “80 ve üzeri puan alanlar “Patolojik İnternet Kullanıcısı” olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası olanlar “Sınırlı Semptom Gösterenler”, 50 puan ve altı alanlar “Semptom Göstermeyenler” olarak tanımlanmıştır. Bu araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.21’de gösterilmiştir.

Tablo 3.21. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan frekans ve yüzde değerleri

Değişkenler	İnternet Bağımlılık Düzeyleri	Frekans (n)	Yüzde (%)
İnternet Bağımlılık Düzeyi	Semptom Göstermeyenler	652	97,5
	Sınırlı Semptom Gösterenler	14	2,1
	Patalojik İnternet Kullanıcısı	3	0,4

Tablo 3.21’de yer alan bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerden %97,5’inin semptom göstermediği, %2,1’inin sınırlı semptom gösterdiği ve %0,4’ünün ise patolojik internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinde semptom göstermediği söylenebilir. Bu bulgu, ergenlerin kendilerini genel olarak internet bağımlısı görmedikleri sonucu ile örtüşmektedir.

3.22. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler

Lisede öğrenim gören ergenlerden elde edilen cevaplar doğrultusunda ayrıca ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin maddelerden almış oldukları puanlar doğrultusunda betimsel istatistikler hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3.22’de gösterilmiştir.

Tablo 3.22. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	\bar{X}	SS
İnternet Bağımlılık Düzeyleri	669	0,00	90,00	11,83	14,04

Tablo 3.22’de yer alan bilgiler doğrultusunda, internet bağımlılık düzeyi ölçeğinde yer alan 20 maddeden alınabilecek en düşük puan 0,00; en yüksek puan ise 100,00’dür. Araştırma kapsamında görüşleri alınan 669 ergenin cevapları doğrultusunda; ergenlerden internet bağımlılık düzeyi en düşük olan ergenin 0,00; en yüksek olan ergenin 90,00 aldığı belirlenmiştir. Ergenlerin internet bağımlılık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevaplarının ortalaması ($\bar{X} = 11,83$) lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin çok düşük olduğunu göstermektedir.

3.23. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine, yaşlarına ve öğrenim gördükleri okul düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan test sonuçları Tablo 3.23’de gösterilmiştir.

Tablo 3.23. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin sosyo demografik özelliklere göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Cinsiyet	Kız	361	10,56±13,09	*t= 2,557	Erkek>Kız
	Erkek	308	13,33±14,97	p= 0,011	
Öğrenim görülen sınıf düzeyi	9. sınıf	205	13,88±15,04	** Levene= 7,558 p=0,000 *** KW=15,364 p=0,002	9>12
	10. sınıf	157	12,22±15,97		10>12
	11. sınıf	157	12,30±12,64		11>12
	12. sınıf	150	8,15±10,97		
Yaş	14-15 yaş	193	13,04±15,46	** Levene= 6,077 p=0,029 *** KW=9,549 p=0,023	18-20<14-15
	16 yaş	160	13,59±14,77		18-20<16
	17 yaş	207	11,11±12,91		
	18-19-20 yaş	109	8,51±11,70		
Okul türü	Fen Lisesi	114	13,54±16,44	** Levene= 7,558 p=0,000 *** KW=20,502 p=0,000	Anadolu<Fen
	Anadolu Lisesi	94	8,33±10,67		Anadolu<sağlık meslek
	Sağlık Meslek Lisesi	125	14,71±14,42		Anadolu<ticaret meslek
	İmam Hatip Lisesi	209	10,53±12,94		İmam hatip<sağlık meslek
	Ticaret Meslek Lisesi	127	12,20±14,66		

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) ***KW: Kruskal Wallis testi

Tablo 3.23 incelendiğinde araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin cinsiyetlerine göre hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonucunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=2,557; p<0,05$). Ergenlerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ortalama puanları incelendiğinde; kız ve erkek ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri çok düşük olmakla beraber erkek öğrencilerin ($\bar{X}=13,33\pm 14,97$) kız öğrencilere ($\bar{X}=10,56\pm 13,09$) göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri bazında internet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle varyansların homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Levene: 7,558; $p<0,05$). Varyanslar homojen olmadığı için ergenlerin sınıf düzeylerine göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testi hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre internet bağımlılıklarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (KW= 15,364; $p<0,05$). Hangi sınıf düzeyinde öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir değişikliğin olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda 12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin ($\bar{X}=11,83\pm 10,97$); diğer sınıf düzeylerinde 9. sınıfta ($\bar{X}=13,88\pm 15,04$), 10. sınıfta ($\bar{X}=12,22\pm 15,97$) ve 11. sınıfta ($\bar{X}=12,30\pm 12,64$) öğrenim gören ergenlere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). 9., 10. ve 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin yaşlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Levene: 6,077; $p<0,05$). Varyanslar homojen olmadığı için ergenlerin yaşlarına göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testi hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin yaşlarına göre internet bağımlılıklarının anlamlı bir

farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (KW= 9,549; $p<0,05$). Hangi yaş gruplarında olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir değişikliğin olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda 18-20 yaş grubunda olan ergenlerin ($\bar{X}=8,51\pm 11,70$); diğer yaş grupları olan 16 yaşındaki ($\bar{X}=13,04\pm 15,46$); 17 yaşındaki ($\bar{X}=13,59\pm 14,77$) ve 18-20 yaşındaki ergenlere ($\bar{X}=11,11\pm 12,91$); göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bununla birlikte 16, 17 ve 18-20 yaş grubunda olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, sonuçların benzer olduğu saptanmıştır ($p>0,05$). Söz konusu sonuç, ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf seviyesi bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Ergenlerin yaşları ilerledikçe sınıf düzeyleri artış göstermektedir. Son sınıfta olan ergenlerin ve diğerlerinden yaşı daha büyük olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla öncelikle hesaplanan Levene testi sonucunda varyansların homojen bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Levene: 2,726; $p<0,05$). Varyanslar homojen olmadığı için ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testi hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin öğrenim gördükleri okul türüne göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir (KW=20,502; $p<0,05$). Farklılığın hangi lise türlerinde öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda Anadolu lisesinde ($\bar{X}=8,33\pm 10,67$) öğrenim gören ergenlerin fen lisesinde ($\bar{X}=13,54\pm 16,44$), sağlık meslek lisesinde ($\bar{X}=14,71\pm 14,42$) ve ticaret meslek lisesinde ($\bar{X}=12,20\pm 14,66$) öğrenim gören ergenlere göre internet bağımlılığı düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Ayrıca imam hatip lisesinde ($\bar{X}=10,53\pm 12,94$) öğrenim gören ergenlerin sağlık meslek lisesinde ($\bar{X}=14,71\pm 14,42$) öğrenim gören öğrencilere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden fen lisesinde, sağlık meslek lisesinde ve ticaret meslek lisesinde öğrenim görenler ile imam hatip lisesi ile Anadolu lisesinde öğrenim görenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzer olduğu saptanmıştır ($p>0,05$).

3.24. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin barınma yerlerine, aile yapılarına, ailesinin yaşadığı yere, gelir durumlarına ve aylık harçlıklarını yeterli görme durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte ergenlerin %96,9'unun anne ve babası hayatta; %98,5'inin de üvey ebeveyni bulunmadığı için değişkenlerin diğer kategorilerinde yeterli veri olmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır.

Ergenlerin aile yapıları ve sosyo ekonomik durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan test sonuçları Tablo 3.24'te gösterilmiştir.

Tablo 3.24. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin aile yapılarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Barınma yeri	Ev	614	11,89±14,09	*t= 0,333 p= 0,740	---
	Yurt	48	11,19±14,40		
Aile yapısı	Çekirdek	555	11,86±13,74	*t= 0,542 p= 0,588	---
	Geniş	101	11,04±15,81		
Ailesinin yaşadığı yer	Köy/Kasaba	82	11,04±14,15	** Levene= 0,438 p=0,646 ***F=0,157 p=0,854	---
	Şehir	187	11,84±13,85		
	Büyükşehir	400	11,99±14,14		
Gelir durumu	Gelir giderden az	58	12,43±16,30	** Levene= 2,520 p=0,081 ***F=0,600 p=0,549	---
	Gelir gidere denk	455	11,43±13,49		
	Gelir giderden fazla	156	12,79±14,75		
Harçlığı yeterli görme durumu	Evet	518	11,05±12,83	*t= 2,673 p= 0,008	Kısmen/Hayır>Evet
	Kısmen/Hayır	151	14,51±17,36		

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) *** F testi (tek yönlü varyans analizi)

Tablo 3.24'te yer alan bilgiler incelendiğinde lise de öğrenim gören ergenlerin barınma yerlerine göre hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonucunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(660)}=0,333$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla evde ve yurttan kalan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri aile yapılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(660)}=0,542$; $p>0,05$). Diğer bir ifade ile aile yapısı çekirdek aile olan ergenlerle geniş aile olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin ailesinin yaşadığı yere göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla öncelikle ergenlerin internet bağımlılık düzeyi puanlarının ailelerinin yaşadıkları yere göre varyanslarının homojen olduğu test edilmiştir (Levene: 0,438; $p>0,05$). Bu doğrultuda ergenlerin ailelerinin yaşadığı yere göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmıştır ve ergenlerin ailelerinin yaşadıkları yere göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2,666)} = 0,157$; $p>0,05$). Diğer bir anlatımla ailesi köy/kasabada yaşayan, şehirde yaşayan ve büyükşehirde yaşayan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin gelir durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerine ilişkin hesaplanan Levene testi sonucunda varyansların homojen olduğu saptanmıştır (Levene: 2,520; $p>0,05$). Ergenlerin gelir durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları doğrultusunda ergenlerin ailelerinin gelir durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır ($F_{(2,666)} = 0,600$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla ailesinde gelir giderden az, geliri gidere denk ve geliri giderden fazla olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin aylık harçlıklarını yeterli görme durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğinin saptanması amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonucunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin aylık harçlıklarını yeterli görme durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(660)}=2,673$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde aylık harçlığını kısmen yeterli gören ya da yeterli görmeyen ergenlerin ($\bar{X}=14,51\pm17,36$) aylık harçlığını yeterli gören ergenlere göre ($\bar{X}=11,05\pm12,83$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.25. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin kardeş sayılarına, ailenin kaçınıcı çocuğı olduğuna ve kardeşiyle olan ilişkisine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğı incelenmiştir. Karşılaştırma sonuçları Tablo 3.25’de gösterilmiştir.

Tablo 3.25. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kardeş özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Kardeş sayısı	Bir	225	13,51±15,41	** Levene= 9,840 p=0,000	Üç ve daha fazla<diğerleri
	İki	264	12,53±13,70	*** KW = 21,584	
	Üç ve daha fazla	159	7,80±10,11	p=0,000	
Doğum sırası	Birinci	257	13,10±16,12	** Levene= 8,247 p=0,000	---
	İkinci	223	12,47±13,83	*** KW = 5,750	
	Üçüncü ve daha sonra	189	9,37±10,59	p=0,056	
Kardeşiyle ilişkisi	İyi	465	10,37±12,92	*t= 3,120	Orta>İyi
	Orta	170	14,04±13,64	p= 0,002	

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) *** KW: Kruskal Wallis testi

Tablo 3.25’te görüldüğü gibi lisede öğrenim gören ergenlerin kardeş sayılarına göre internet bağımlılığı puanlarına ilişkin hesaplanan varyansın homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 9,840; $p < 0,05$). Bu doğrultuda ergenlerin kardeş sayılarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testi hesaplanmıştır. Ergenlerin kardeş sayılarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($KW_{(2)}=21,584$; $p < 0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda üç ve daha fazla kardeşi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=7,80 \pm 10,11$) bir kardeşi bulunan ergenler ($\bar{X}=13,51 \pm 15,41$) ile iki kardeşi olan ergenlerden ($\bar{X}=12,53 \pm 13,70$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin doğum sırasına göre internet bağımlılık düzeylerinin öncelikle varyanslarının homojenliği kontrol edilmiş ve varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 8,247; $p < 0,05$). Bu doğrultuda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kaçınıcı çocuk olmasına göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin doğum sıralarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($KW_{(2)}=5,750$; $p > 0,05$). Başka bir ifade ile ailenin birinci, ikinci ve üçüncü ile daha sonraki çocuğu olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin kardeşleriyle olan ilişkilerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kardeşleriyle olan ilişkilerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(633)}=3,120$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, kardeşiyle ilişkisi iyi olan ergenlerin ($\bar{X}=10,37 \pm 12,92$) orta düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=14,04 \pm 13,64$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

3.26. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının eğitim durumuna, mesleğine, babası ile olan ilişkisine ve babasının kendisine karşı takındığı tutuma göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen karşılaştırmalar Tablo 3.26’da gösterilmiştir.

Tablo 3.26. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babasının özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Baba eğitim durumu	İlkokul ve altı	170	9,81±13,40	** Levene= 3,564	Üniversite ve üstü>diğerleri
	Ortaokul	155	11,99±14,48	p=0,011	
	Lise	184	11,19±11,88	*** KW = 14,998	
	Üniversite ve üstü	155	14,87±16,28	p=0,002	
Babanın mesleği	Memur	169	13,07±12,54	** Levene= 6,513	memur>serbest meslek
	Emekli	102	12,18±14,22	p=0,000	
	Serbest meslek	365	10,81±13,45	*** KW = 9,782 p=0,008	
Babasıyla ilişkisi	İyi	533	11,19±13,23	*t= 1,486	---
	Orta	106	13,33±15,15	p= 0,138	
Babanın tutumu	Otoriter	90	15,56±19,43	** Levene= 8,702	demokratik>hoşgörülü
	Demokratik	70	13,41±14,00	p=0,000	
	Hoşgörülü	454	10,39±12,08	*** KW = 6,155 p=0,046	

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) *** KW: Kruskal Wallis testi

Tablo 3.26’da görüldüğü gibi lisede öğrenim gören ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre internet bağımlılık düzeyleri puanlarının öncelikle varyanslarının homojenliğinin olup olmadığı belirlenmiştir (Levene: 3,564; $p < 0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonucunda ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($KW_{(3)}=5,750$; $p < 0,05$). Değişikliğin hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda babası üniversite ve üstünde eğitime sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=14,87 \pm 16,28$) internet bağımlılık düzeylerinin babası ilkokul ve altında ($\bar{X}=9,81 \pm 13,40$), ortaokul ($\bar{X}=11,99 \pm 14,48$), lise ($\bar{X}=11,19 \pm 11,88$) düzeyinde eğitime sahip ergenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının mesleklerine göre internet bağımlılık düzeyi puanları varyanslarının homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 6,513; $p < 0,05$). Ergenlerin babalarının mesleklerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($KW_{(2)}=9,782$; $p < 0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla hesaplanan Mann Whitney U testi sonucunda babası memur olan ergenlerin ($\bar{X}=13,07 \pm 12,54$) babası emekli olan ergenlerle ($\bar{X}=12,18 \pm 14,22$) babası serbest meslekle olan ergenlere göre ($\bar{X}=10,81 \pm 13,45$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin babalarıyla olan ilişkilerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babalarıyla olan ilişkilerine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($t_{(636)}=1,486$; $p > 0,05$). Başka bir ifade ile babasıyla olan ilişkisini iyi olarak değerlendiren ergenlerle orta düzeyde olarak değerlendiren ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının kendilerine olan tutumlarına göre internet bağımlılık düzeyleri bazında öncelikle varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 8,702; $p < 0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babalarının tutumuna

göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin babalarının tutumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($KW_{(2)}=6,155$; $p<0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla hesaplanan Mann Whitney U testi sonucunda babası kendisine demokratik tavır takınan ergenlerin ($\bar{X}=13,41\pm14,00$) babası kendisine hoşgörölü davranan ergenlere göre ($\bar{X}=10,39\pm12,08$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.27. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin annelerinin eğitim durumuna, çalışma durumuna, annesi ile olan ilişkisine ve annesinin kendisine karşı takındığı tutuma göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi incelenmiş ve bu doğrultuda hesaplanan test sonuçlarına Tablo 3.27’de yer verilmiştir.

Tablo 3.27. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annesinin özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Anne eğitim durumu	İlkokul ve altı	301	11,01±13,76	** Levene= 4,626 p=0,003 *** KW= 12,546 p=0,006	Üniversite ve üstü>diğerleri
	Ortaokul	155	11,39±13,44		
	Lise	138	11,10±11,94		
	Üniversite ve üstü	75	17,41±18,36		
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	142	14,13±15,79	*t= 2,198 p= 0,028	memur>serbest meslek
	Çalışmıyor	527	11,22±13,48		
Annesiyle ilişkisi	İyi	593	11,04±13,67	*t= 3,449 p= 0,001	Orta>İyi
	Orta	62	17,42±15,44		
Annenin tutumu	Otoriter	69	14,39±14,97	** Levene= 5,215 p=0,000 *** KW = 4,730 p=0,094	---
	Demokratik	51	11,71±13,04		
	Hoşgörülü	511	10,75±12,79		

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) ***KW: Kruskall Wallis testi

Tablo 3.27’de yer alan bilgiler incelendiğinde lisede öğrenim gören ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre internet bağımlılık düzeyleri puanlarının öncelikle varyanslarının homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 4,626; $p < 0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annelerin eğitim durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($KW_{(3)}=12,546$; $p < 0,05$). Değişikliğin hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda annesi üniversite ve üstünde eğitime sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=17,41 \pm 18,36$) internet bağımlılık düzeylerinin annesi ilkökul ve altında ($\bar{X}=11,01 \pm 13,76$), ortaokul ($\bar{X}=11,39 \pm 13,44$), lise ($\bar{X}=11,10 \pm 11,94$) düzeyinde eğitime sahip ergenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin annelerinin çalışma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır ve ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(667)}=1,486$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde annesi çalışan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=14,13 \pm 15,79$) annesi çalışmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,22 \pm 13,48$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin anneleriyle olan ilişkilerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin anneleriyle olan ilişkilerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(653)}=3,449$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, annesiyle ilişkisi iyi düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ($\bar{X}=11,04 \pm 13,67$) annesiyle ilişkisi orta düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=17,42 \pm 15,44$) daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin annelerinin kendilerine olan tutumlarına göre internet bağımlılık düzeyleri bazında öncelikle varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 5,215; $p < 0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annelerinin tutumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda

ergenlerin annelerinin tutumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde değişiklik göstermediği saptanmıştır ($KW_{(2)}=4,730$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla, annesi kendisine otoriter, demokratik ve hoşgörülü bir tutum takınan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

3.28. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin okuldaki başarısına, sınıfta kalma durumuna, okuldaki öğretmeni ile olan ilişkisine, okuldaki arkadaşlarıyla olan ilişkisine ve yakın arkadaşı olma durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin incelenmesi gerçekleştirilmiş ve hesaplanan test sonuçları Tablo 3.28’de gösterilmiştir.

Tablo 3.28. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin okul durumu ve arkadaş ilişkilerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Okul başarısı	İyi	232	10,31±13,90	*t= 1,813 p= 0,070	---
	Orta	398	12,33±13,21		
Sınıfta kalma durumu	Kalmadı	590	11,57±13,44	*t= 1,333 p= 0,183	---
	Kaldı	79	13,81±17,92		
Öğretmeni ile olan ilişkisi	İyi	384	9,27±11,39	*t= 4,728 p= 0,000	Orta>İyi
	Orta	255	14,06±14,12		
Arkadaşı ile olan ilişkisi	İyi	506	11,12±12,82	*t= 0,064 p= 0,949	---
	Orta	143	11,04±12,59		
Yakın arkadaşı olma durumu	Var	634	11,51±13,22	*t= 2,580 p= 0,010	Yok>Var
	Yok	35	17,77±24,16		

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi)

Tablo 3.28’de yer alan bilgiler incelendiğinde lisede öğrenim gören ergenlerin okuldaki başarısına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonucunda ergenlerin okul başarısına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir ($t_{(627)}=1,813$; $p>0,05$). Diğer bir ifade ile okul başarısı iyi olan ergenlerle orta düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Ergenlerin sınıfta kalma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin sınıfta kalma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir ($t_{(627)}=1,333$; $p>0,05$). Diğer bir anlatımla daha önce sınıfta kalıp tekrar yapan ergenlerle hiç tekrar yapmayan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin öğretmenleri ile olan ilişkisine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin öğretmenleri ile olan ilişkilerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(637)}=4,728$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, öğretmeni ile ilişkisi orta düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=14,06\pm 14,12$) öğretmeni ile ilişkisi iyi düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=9,27\pm 11,39$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin okuldaki arkadaşları ile olan ilişkilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, okulda arkadaşlarıyla olan ilişkilerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemiştir ($t_{(646)}=0,064$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla okulda arkadaşlarıyla olan ilişkisi iyi düzeyde olan ergenlerle orta düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin yakın arkadaşı olma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları doğrultusunda

ergenlerin yakın arkadaşı olma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($t_{(667)}=2,580$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde yakın arkadaşı olmayan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,77\pm 24,16$) yakın arkadaşı bulunana ergenlere göre ($\bar{X}=11,51\pm 13,22$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.29. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliklerinin olma durumuna, arkadaşlarını sanal ortamdaki seçme durumuna, evinde internet olmasına, internete girdiği yere, evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç olmasına, cep telefonu ile günlük mesaj atma sayısına, evinde bilgisayar hariç internete bağlanacak teknolojik bir araç olmasına, bilgisayar kullanma amacına, internette oyun oynama durumuna, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresine, anne veya babasının internet kullanma durumuna, internet bağımlısı olma durumuna ve internet kullanımının öfke veya depresyona neden olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan test sonuçları Tablo 3.29’da gösterilmiştir.

Tablo 3.29. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin iletişimde internet ve telefonu kullanma özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği	Var	232	13,77±14,94	*t= 5,351	Var>Yok
	Yok	398	7,64±10,76	p= 0,000	
Arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu	Evet	32	26,28±21,48	*t= 6,125	Evet>Hayır
	Hayır	637	11,11±13,18	p= 0,000	
Evinde interneti olması	Evet	497	13,23±14,73	*t= 4,429	Evet>Hayır
	Hayır	172	7,80±10,91	p= 0,000	
İnternete bağlanma yeri	Evde	240	12,20±14,26	** Levene= 1,436	---
	Mobil telefonda	137	10,03±15,17	p=0,003	
	Diğer	292	12,38±13,27	***F = 1,436 p=0,239	
Evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu	Var	635	12,13±14,20	*t= 2,369	Var>Yok
	Yok	34	6,29±9,30	p= 0,018	
Cep tlf ile günlük mesaj atma sayısı	Hiç	284	10,73±13,54	** Levene= 3,095	101 ve daha fazla>diğerleri
	1-100	238	10,91±12,89	p=0,046	
	101 ve daha fazla	147	15,48±16,12	*** KW = 18,488 p=0,000	
Evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu	Var	588	12,56±14,49	*t= 3,641	Var>Yok
	Yok	81	6,56±8,61	p= 0,000	
Bilgisayarı kullanma amacı	Sadece ders	114	4,80±10,31	** Levene= 22,897	Ders<diğerleri Ders-yun<sosyal paylaşım ve diğer Sosyal paylaşım ağları>diğerleri
	Ders ve oyun	167	9,60±10,57	p=0,000	
	Sosyal paylaşım ağları	152	17,49±17,67	*** KW = 89,873	
	Diğer	236	13,17±13,42	p=0,000	
İnternette oyun oynama durumu	Evet	398	13,54±14,19	*t= 3,841	Evet>Hayır
	Hayır	271	9,33±13,47	p= 0,000	
Günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi	Hiç kullanmıyorum	102	7,91±14,11	** Levene= 17,826	5 saat ve üzeri>diğerleri Hiç kullanmayan<diğerleri
	1-4 saat	509	11,05±12,14	p=0,000	
	5 saat ve üzeri	58	25,64±20,47	*** KW = 61,421 p=0,000	
Anne veya babanın internet kullanma durumu	Evet	385	13,34±14,30	*t= 3,259	Evet>Hayır
	Hayır	284	9,79±13,45	p= 0,001	
İnternet bağımlısı olma durumu	Evet	109	27,39±19,68	*t= 14,475	Evet>Hayır
	Hayır	560	8,81±10,22	p= 0,000	
İnternet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumu	Evet	103	20,20±17,85	*t= 6,795	Evet>Hayır
	Hayır	566	10,31±12,67	p= 0,000	

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) ***KW: Kruskal Wallis testi **** F testi (tek yönlü varyans analizi)

Tablo 3.29'daki bilgiler incelendiğinde, lisede öğrenim gören ergenlerin sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliklerinin olma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonucunda lisede öğrenim gören ergenlerin sanal arkadaşlık sitelerine üyelik durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=4,728$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,77\pm 14,94$) üyeliği bulunmayanlara göre ($\bar{X}=7,64\pm 10,76$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin sanal ortamlardan arkadaş seçme durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=5,351$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, sanal arkadaşlık sitelerinden arkadaş seçen ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=26,28\pm 21,48$) söz konusu sitelerden arkadaş seçmeyenlere göre ($\bar{X}=11,11\pm 13,18$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin evinde interneti olmasına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin evlerinde internetlerinin olmasına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=4,429$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, evinde internet bağlantısı bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,23\pm 14,73$) internet bağlantısı olmayan ergenlere göre ($\bar{X}=7,80\pm 10,91$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Lisede öğrenim gören ergenlerin internete bağlanma yerlerine göre internet bağımlılık puanları varyanslarının homojen olmadığı tespit edilmiştir (Levene: 0,330; $p<0,05$). Bu doğrultuda ergenlerin internete bağlanma yerlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları doğrultusunda ergenlerin internete bağlandıkları yere göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($F_{(2,66)}=1,436$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla internete evinden, mobil telefonundan ya da diğer yerlerden bağlanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin

benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Ergenlerin evlerinde internete bağlanacak teknolojik bir araç olma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=2,369$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=12,13\pm 14,20$) bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=6,29\pm 9,30$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin cep telefonları ile günlük mesaj atma sayılarına göre varyanslarının homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 3,095; $p<0,05$). Ergenlerin cep telefonları ile günlük mesaj atma sayılarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin günlük cep telefonları ile mesaj gönderme sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($KW_{(2)}=18,488$; $p<0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla hesaplanan Mann Whitney U testi sonucunda günlük 101 ve daha fazla mesaj atan ergenlerin ($\bar{X}=15,48\pm 16,12$) günlük 1-100 arasında mesaj atan ergenlerle ($\bar{X}=10,91\pm 12,89$) hiç mesaj atmadığını ifade eden ergenlere göre ($\bar{X}=10,73\pm 13,54$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin evinde bilgisayar dışında internete bağlanacak teknolojik araç olmasına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=3,641$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ($\bar{X}=12,56\pm 14,49$) evinde söz konusu araç bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=6,56\pm 8,61$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin bilgisayar kullanma amaçlarına göre internet bağımlılık puanlarına ilişkin hesaplanan varyansların homojen olmadığı tespit edilmiştir (Levene: 22,897; $p < 0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin bilgisayar kullanma amaçlarına göre hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin bilgisayar kullanma amaçlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($KW_{(3)}=89,873$; $p < 0,05$). Değişikliğin hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda bilgisayar sadece ders için kullanan ergenlerin ($\bar{X}=4,80 \pm 10,31$) bilgisayar diğer amaçlarla kullanan ergenlere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bilgisayar ders ve oyun için kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=9,60 \pm 10,57$) sosyal paylaşım ağları ve diğer amaçlarla bilgisayar kullanan kişilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerden bilgisayar sosyal paylaşım ağları için kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,49 \pm 17,67$) diğer ergenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin internette oyun oynama durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin internette oyun oynama durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(667)}=3,841$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde internette oyun oynayan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,54 \pm 9,33$) internette oyun oynamayan ergenlere göre ($\bar{X}=9,33 \pm 13,47$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin günlük ortalama bilgisayar kullanma sürelerine göre internet bağımlılık puanları varyanslarının homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene: 17,826; $p < 0,05$). Bilgisayar kullanma sürelerine göre ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları, ergenlerin günlük ortalama bilgisayar kullanma sürelerine internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır ($KW_{(2)}=61,421$; $p < 0,05$). Değişikliğin hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda günlük hiç bilgisayar kullanmadığını ifade eden ergenlerin ($\bar{X}=7,91 \pm 14,11$) günlük 1-4 saat bilgisayar kullanan ergenlerle ($\bar{X}=11,05 \pm 12,14$) 5 saat ve üzerinde bilgisayar kullanan ergenlere göre ($\bar{X}=25,64 \pm 20,47$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. 5

saat ve üzerinde bilgisayar kullanan ergenlerin diğerlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin anne veya babalarının internet kullanma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin anne veya babasının internet kullanma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($t_{(667)}=3,259$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde anne veya babası internet kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,34\pm14,30$) annesi veya babası internet kullanmayan ergenlere göre ($\bar{X}=9,79\pm13,45$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin kendilerini internet bağımlısı olarak değerlendirme durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları doğrultusunda, internet bağımlısı olma durumuna göre ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=14,475$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde kendisini internet bağımlısı olarak nitelendiren ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=27,39\pm19,68$) internet bağımlısı olmadığını düşünen ergenlere göre ($\bar{X}=8,81\pm10,22$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin internet kullanımının öfke veya depresyona neden olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, ergenlerin internet kullanımının öfke veya depresyona neden olma durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=6,795$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, internet kullanmasının öfke ve depresyona neden olduğunu ifade eden ergenlerin ($\bar{X}=20,20\pm17,85$) internet kullanımının öfke ve depresyona neden olmadığını belirten ergenlere göre ($\bar{X}=10,31\pm12,67$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.30. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan lisede öğrenim gören ergenlerin bir sağlık sorunu olma, kronik rahatsızlığı olma, yaşamdan zevk alma durumuna, gelecekte olan beklentisine, sigara, alkol ya da madde kullanma durumuna, son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesine göre anlamlı bir değişiklik olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan test sonuçlarına Tablo 3.30'da yer verilmiştir.

Tablo 3.30. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin sağlık ve yaşamı değerlendirme durumlarına göre karşılaştırılması

Değişkenler		n	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık
Herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu	Evet	46	17,48±21,37	*t= 2,840 p= 0,005	Evet>Hayır
	Hayır	623	11,42±13,28		
Kronik rahatsızlığı olma durumu	Evet	55	13,78±17,06	*t= 1,074 p= 0,283	---
	Hayır	614	11,66±13,74		
Yaşamdan zevk alma durumu	Evet	515	9,96±11,97	*t= 6,500 p= 0,000	Hayır>Evet
	Hayır	154	18,10±18,12		
Gelecekte beklediği	Tüm beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	204	9,50±12,26	** Levene= 15,433 p=0,000 *** KW = 25,381 p=0,000	Hiçbir beklentisi olmayan>diğerleri
	Bazı beklentilerimin gerçekleşeceğine inanıyorum	418	11,69±13,12		
	Hiçbir beklentimin gerçekleşeceğine inanmıyorum	47	23,26±21,96		
Sigara, alkol ya da madde kullanma durumu	Evet	60	17,50±20,73	*t= 3,300 p= 0,001	Evet>Hayır
	Hayır	609	11,28±13,10		
Son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi	Evet	95	20,26±20,24	*t= 6,508 p= 0,000	Evet>Hayır
	Hayır	574	10,44±12,21		
Son bir yılda kendine zarar vermesi	Evet	27	31,41±25,88	*t= 7,709 p= 0,000	Evet>Hayır
	Hayır	642	11,01±12,71		

*t testi (ilişkisiz ölçümlerde t testi) ** Levene testi (varyansların homojenliği testi) ***KW: Kruskal Wallis testi

Tablo 3.30'da lisede öğrenim gören ergenlerin herhangi bir sağlık sorunu ya da engeli bulunmasına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır ve araştırmaya katılan ergenlerin herhangi bir sağlık sorunu olma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(667)}=2,840$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, sağlık sorunu bulunan ergenlerin ($\bar{X}=17,48\pm 21,37$) herhangi bir sağlık sorunu ya da engeli bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,42\pm 13,28$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin kronik bir rahatsızlığı bulunma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve sonuçlar doğrultusunda ergenlerin kronik rahatsızlıklarının bulunma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($t_{(667)}=1,074$; $p>0,05$). Başka bir ifade ile kronik rahatsızlığı bulunan ergenlerle bulunmayan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin yaşamdan zevk alma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin yaşamdan zevk alma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=6,500$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, yaşamdan zevk almadığını ifade eden ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=18,10\pm 18,12$) yaşamdan zevk aldığını belirten ergenlere göre ($\bar{X}=9,96\pm 11,97$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin gelecekte beklenmesine göre varyanslarının homojen olmadığı tespit edilmiştir (Levene: 15,433; $p<0,05$). Bu doğrultuda ergenlerin gelecekte beklenmelerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis testi sonuçları doğrultusunda ergenlerin gelecekte beklenmesine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($KW_{(2)}=25,381$; $p<0,05$). Değişikliğin hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Mann Whitney U testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda

gelecekte hiçbir beklentisinin gerçekleşmeyeceğine inanan ergenlerin ($\bar{X}=23,56\pm 21,96$) tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenler ($\bar{X}=9,50\pm 12,26$) ile bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlere göre ($\bar{X}=11,69\pm 13,12$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin sigara, alkol ya da madde kullanma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları doğrultusunda araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin sigara, alkol ya da madde kullanma durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=3,300$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, sigara, alkol ya da madde kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,50\pm 20,73$) söz konusu maddeleri kullanmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,28\pm 13,10$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve ergenlerin son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(667)}=6,508$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=20,26\pm 20,24$) son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=10,44\pm 12,21$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin son bir yılda kendisine zarar verme durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin son bir yılda kendilerine zarar verme durumlarına göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(667)}=7,709$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde, son bir yılda kendisine zarar veren ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=31,41\pm 25,88$) son bir yılda kendisine zarar vermeyen ergenlere göre ($\bar{X}=11,01\pm 12,71$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.31. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve İnternet Bağımlılık Düzeyi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ergenlerin depresyon eğilimlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3.31'de gösterilmiştir.

Tablo 3.31. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek	Depresyon Eğilimi	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
İnternet Bağımlılık Ölçeği	Depresyon yok	528	9,81	11,77	667	7,497	0,000
	Depresyon var	141	19,40	18,61			

Tablo 3.31'deki bilgiler incelendiğinde, lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(667)}=7,497$; $p<0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=19,40\pm 18,61$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=9,81\pm 11,77$) internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.32. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve Yalnızlık Düzeyi

Araştırmaya katılan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin ergenlerin depresyon eğilimlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3.32'de gösterilmiştir.

Tablo 3.32 Lise öğrencisi ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek	Depresyon Eğilimi	N	\bar{X}	SS	sd	T	p
UCLA Yalnızlık Ölçeği	Depresyon yok	519	50,75	6,74	665	2,900	0,004
	Depresyon var	138	52,61	6,57			

Tablo 3.32 incelendiğinde, lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerine göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(665)} = 2,900$; $p < 0,05$). Ergenlerin yalnızlık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X} = 52,61 \pm 6,57$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X} = 50,75 \pm 6,74$) göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.33. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık, Yalnızlık ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamında lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasında ne düzeyde bir ilişki bulunduğunun belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmış ve sonuçları Tablo 3.33’de gösterilmiştir.

Tablo 3.33. Lise öğrencisi ergenlerin internet bağımlılık, yalnızlık ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki

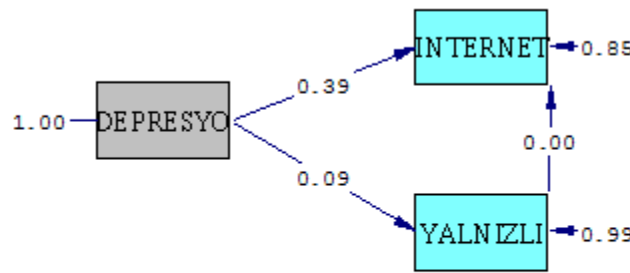
Değişkenler		İnternet bağımlılığı	Yalnızlık düzeyi	Depresyon düzeyi
İnternet bağımlılık	r	1,00	0,011	0,384**
	p	---	0,786	0,000
	N	669	657	669
Yalnızlık düzeyi	r	0,011	1,00	0,090*
	p	0,786	---	0,022
	N	657	657	657
Depresyon düzeyi	r	0,384**	0,090*	1,00
	p	0,000	0,022	---
	N	669	657	669

$p < 0,01^{**}$ $p < 0,05^{*}$

Tablo 3.33 incelendiğinde; araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($r = 0,011$; $p > 0,05$). Başka bir anlatımla ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, yalnızlık düzeylerinden ya da yalnızlık düzeyleri, internet bağımlılık düzeylerinden anlamlı bir şekilde etkilenmemektedirler.

Bununla birlikte ergenlerin depresyon düzeyleri ile internet bağımlılıkları arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde ($r=0,384$; $p<0,05$); yalnızlık düzeyleri ile de pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($r=0,090$; $p<0,05$).

Araştırmaya katılan ergenlerin depresyon, yalnızlık ve internet bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla “depresyon” değişkeni bağımlı değişken olacak şekilde bir model kurulmuş ve bu model doğrultusunda path analizi hesaplanmıştır. Path analizi sonrasında elde edilen path diyagramı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Chi-Square=0.44, df=1, P-value=0.50795, RMSEA=0.000

Şekil 3.1. Path diyagramı

Şekil 3.1’de standartlaştırılmamış katsayıların gösterildiği path modelinde lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon düzeylerinin en çok ergenlerin internet bağımlılıkları tarafından açıklandığı belirlenmiştir ($R^2=0,15$; $p<0,05$). Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon düzeylerinin yalnızlık değişkeni tarafından da anlamlı bir şekilde açıklanmakla birlikte bu açıklama oranının düşük olduğu tespit edilmiştir ($R^2=0,008$; $p<0,05$). Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin yalnızlık düzeyleri tarafından ise anlamlı bir şekilde açıklanmadığı saptanmıştır ($R^2=0,00$; $p>0,05$).

Şekil 3.1’de kurulan modelin doğruluğunun test edilmesi amacıyla uyum indeksleri incelenmiştir. Hesaplanan sonuçları Tablo 3.34’de referans değerler ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.34. Hesaplanan path analizi uyum değerlerinin karşılaştırılması

Uyum Ölçütleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Path analizi
X^2/sd	$0 \leq X^2/sd \leq .03$	$0 \leq X^2/sd \leq .05$	0,44
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	0,00
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	1,00
NNFI	$.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$.95 \leq NNFI < .97$	1,00
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$	0,99
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	1,00

Ki-kare (X^2)/ serbestlik derecesi, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation-RMSEA), Normlaştırılmış uyum indeksi (Normed Fit Index-NFI), Normlaştırılmamış uyum indeksi (Non-Normed Fit Index-NFI), Karşılaştırmalı uyum endeksi (Comparative Fit Index-CFI), İyi Uyum İndeksi (Goodness Of Fit Index-GFI),

Tablo 3.34 incelendiğinde lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon, yalnızlık ve internet bağımlılığı değişkenleri ile kurulan modelin verilerle doğrulandığı; ergenlerin depresyon düzeylerinin internet bağımlılıkları tarafından açıklandığı, ergenlerin internet bağımlılıkları artış gösterdikçe depresyon eğilimlerinin de artış gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon ve internet bağımlılığı değişkenlerini anlamlı bir şekilde açıklamadığı tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, depresyon eğilimleri ve ilişkili faktörlere ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Ergenlerin depresyon eğilimlerine göre internet bağımlılık düzeyleri ile ilişkili faktörler arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelemesi gerçekleştirilmiştir. Lise öğrencisi ergenlerin sosyodemografik özelliklerinin sunulduğu 3-10 arasındaki bulgular tartışılmamıştır.

4.1. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimleri

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerden %78,9'unda depresyon eğilimi bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte lisede öğrenim gören ve araştırma kapsamında görüşleri alınan ergenlerden %21,1'inin tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimi bulunduğu belirlenmiştir.

Yaş grubu olarak 10 yaş ve üzeri ilköğretim öğrencilerinde yapılan çeşitli çalışmalarda (Toros ve ark, 2004; Demir ve ark, 2011; Bodur ve Kücükkendirci, 2009) depresif semptom görülme oranlarının %9.9 ile %13.1 arasında seyrettiği bildirilmiştir (Demir ve ark, 2011; Yılmazel ve Günay, 2012).

Ergenlerde depresif bozuklukların prevalansı, tanı ölçütlerinin, çalışmanın yapıldığı coğrafyanın, seçilen örneklemin ve bilgi alınan kaynakların farklı olmasından dolayı geniş bir yelpaze oluşturur. Literatürde yaygınlık 3-5 yaş grubunda % 0.3-0.5, 6-8 yaş grubunda %2-4, 9- 12 yaş grubunda %3-5, 13-18 yaş grubunda %5-10'dur. Toplum tabanlı çalışmalarda 18 yaş grubunda kümülatif sıklık %20 olarak saptanmıştır. Majör depresif bozukluk ergenlik öncesi kız ve erkeklerde benzer oranlarda görülürken, ergenlikten sonra kızlarda görülme olasılığı erkeklere göre daha yüksektir (Afifi, 2006; Sims ve ark, 2007; Meadows ve ark, 2006; Hauenstein, 2003). Majör depresyonun ergenlerde görülme oranı nokta prevalansı %0.4 %8.3 aralığında görülmekte olup, yaşam boyu görülme oranı ise yaklaşık olarak %10-%28 arasındadır (Lewinsohn ve ark, 1998; Birmaher ve ark, 1996). Ekundayo ve arkadaşları lise öğrencilerinde %14.2 oranında depresif semptomlara rastlamışlardır (Ekundayo ve ark, 2007).

Fleming ve Offord (1990) çocuk ve ergenlerde depresyonun epidemiyolojisine ilişkin yaptıkları derleme makalelerinde, sadece alan çalışmalarını dikkate almışlar ve ergenlerde prevalansın %0.4-%8.3 arasında değiştiğini bildirmişlerdir. Birmaher ve arkadaşları tarafından 1996 yılında yapılan derleme makalede de aynı oran tekrarlanmıştır.

Sun ve ark. (2010) Çin'deki adölesanlarda depresyonla baş etmede stresin etkisini araştırmak amacı ile yapmış oldukları çalışmada örneklemin % 44,3'ünde depresyon kaydedilmiştir. Erkek adölesanlar kızlara göre daha fazla depresyona sahip bulunmuştur.

10-16 yaşları arasındaki 9863 öğrencinin alınmış olduğu bir çalışmada Amerikalı Hindistanlıların %29'unda, İspanyolların %22'sinde, Kafkaslıların %18'inde, Asyalı Amerikalıların %17'sinde, Afrikalı Amerikalıların %15'inde depresyon semptomları olduğu görülmüştür (Dopheide, 2006).

Emiroğlu ve ark. (2011) lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile ilişkili olabilecek faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi için yaptıkları çalışmada depresyon yaygınlığının yaklaşık %38,5 olduğunu bulmuşlardır. Türkleş ve ark. (2008) ise lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve depresyonu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin %19.9'unda depresyon bulmuşlardır.

Çalışma bulgularımızın alanyazın çalışma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ergenlerin yaklaşık olarak beşte bir oranında depresyon riski taşıması okul sağlığı hemşireliği uygulamalarının ne kadar gerekli olduğunu destekler nitelikte gibi görünmektedir.

4.2. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilim Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistiklerin Tartışılması

Bu araştırma kapsamında görüşleri alınan 669 ergenin cevapları doğrultusunda; ergenlerden depresyon eğilim düzeyi en düşük olan ergenin 0,00; en yüksek olan ergenin 60,00 aldığı belirlenmiştir. Ergenlerin depresyon ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevaplarının ortalaması ($\bar{X} = 11,63 \pm 10,29$) olup lisede öğrenim gören ergenlerin genel olarak depresyon eğilimi göstermediklerini ifade etmektedir.

Demir ve ark. (2011) ile Yılmaz ve Günay (2012)'de 10-17 yaş arası öğrencilerde aynı ölçeği kullanarak yaptıkları iki çalışmada da depresyon ortalama puanının sırasıyla

11.30±6.02; 13.3±7.3 olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Taşkın ve ark. (2009) üniversite birinci sınıf öğrencilerinin depresyon puan ortalamasını 10.98±9.02; Türkleş ve ark. (2008) ise lise öğrencilerinin depresyon puan ortalamasını 13.48±6.56 olarak bulmuşlardır. Adana ve ark. (2015)'de 435 ilköğretim öğrencisi (8–13 yaş aralığı) ile yürüttükleri çalışmalarında, depresyon ölçeği puan ortalamasını 9.68±4.84 (0–54) olarak bildirilmiş olup, %6.9'unun (n=30) depresyon ölçeği puanının 19 ve üstü olduğunu bulmuşlardır.

Depresyon puan ortalamalarının da alanyazın çalışmalarına benzer olduğu görülmektedir. Ortalamalar üzerinden öğrencilerin depresyonu değerlendirildiği zaman sanki ergenlerin genel olarak depresyon eğilimi göstermedikleri algılanmaktadır. Oysa ölçek ortalamalar üzerinden değil kesme puanı üzerinden değerlendirildiği zaman beşte bir ergenin risk grubunu oluşturduğu görülmektedir.

4.3. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilenmediği (Sırasıyla $KW_{(3)}=7,820$; $KW_{(3)}=3,474$; $KW_{(4)}=6,448$ $p>0,05$) ancak cinsiyetten etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(1)}=28,186$; $p<0,05$). Araştırmaya katılan kız öğrencilerin %71,2'sinde depresyon eğilimi olmadığı, %28,8'inde ise tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimi bulunduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin ise %88,0'inin depresyon eğilimi bulunmadığı, %12,0'sinin tedavi gerektirebilecek depresyon eğilimlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu değerler incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre depresyon eğilimlerinin yaklaşık iki buçuk kat daha yüksek olduğu görülmektedir.

Majör depresif bozukluk ergenlik öncesi kız ve erkeklerde benzer oranlarda görülürken, ergenlikten sonra kızlarda görülme olasılığı erkeklere göre daha yüksektir. (Afifi, 2006; Sims ve ark, 2007; Meadows ve ark, 2006; Hauenstein, 2003; Garber, 2006) Ergenlik dönemindeki kızlarda depresyonun görülme sıklığının artışında hormonal ve çevresel etkilerin rol oynadığı düşünülmektedir (Coghill ve Usala, 2006).

Öztop ve ark. (2011) lise öğrencilerinde depresyon ve davranış sorunlarının yaygınlığını Zung depresyon ölçeğini kullanarak araştırdıkları çalışmalarında kız öğrencilerde depresyon puanını daha yüksek bulmuşlardır. Özfirat ve ark. (2009) lise son

sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre depresif bozukluk belirti durumlarını değerlendirdiklerinde kızların %53.4'ün de erkeklerin %41.6'sında depresyon semptomları görüldüğünü bulmuşlardır. Kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre depresif bozukluk belirtileri 1.61 kat daha fazla görülmüştür. Eskin ve ark. (2008)'de lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenleri araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin %19,4 oranında çocuklarda depresyon envanteri kesme noktası olan 19 ve üzerinde puan aldıklarını saptamışlardır. Özdemir ve Rezaki (2007)'de üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada da depresyon oranını kızlarda (% 54.8) erkeklere göre (% 36.4) daha yüksek bulmuşlardır. Üner ve Özcebe (2008) bir lisede yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre depresyon açısından daha fazla risk altında olduklarını saptamışlardır. Mojs ve ark. (2015)'de fakülte öğrencileri üzerinde depresyon ve intihar düşüncelerini araştırmak amacıyla yapmış oldukları çalışmada da erkek ve kız öğrenciler arasında depresif semptomların prevalansında kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre anlamlı farklılık olduğu bildirilmiştir. Türkleş ve ark. (2008) lise öğrencisi ergenlerde yaptığı çalışma da kız öğrencilerin ÇDÖ puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuşlardır. Chinava ve ark. (2015) Güney Doğu Nijerya'da ortaöğretim okullarında okuyan ergenlerde yaptığı çalışmada da kadınların depresyon oranının daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Gürsu (2012) ergenlerde yaptığı çalışmada kızlarda depresyon puan ortalamasının ($x=20.24$), erkeklere göre ($x=14.56$) daha yüksek olduğunu ve aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu bulmuştur.

Tarhan (2013) ergenlerin depresyon puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur. Ören ve Gençdoğan (2007) lise öğrencileri arasında, kızlarla erkekler arasında depresyon düzeyleri açısından fark bulmamıştır. Yelkenci (2013) lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulmuştur. Özdel ve ark. (2002)'de üniversite öğrencilerinde yaptığı araştırma da cinsiyetle depresyon arasında bir ilişki saptamamışlardır.

Çalışma bulgularımızın alanyazın çalışmaları ile karşılaştırması yapıldığında bazı çalışma bulguları ile benzeştiği (Öztop ve ark, 2011; Özfirat ve ark, 2009; Eskin ve ark, 2008; Özdemir ve Rezaki, 2007; Mojs ve ark, 2015; Türkleş ve ark, 2008; Chinava ve ark, 2015; Üner ve Özcebe, 2008; Gürsu, 2011) ancak bazı çalışma bulguları ile benzeşmediği

görülmektedir (Tarhan, 2013; Ören ve Gençdoğan, 2007; Yelkenci, 2013; Özdel ve ark, 2002).

Bu farklılığın nedeninin araştırmada kullanılan ölçeklerin özelliklerinden, farklı kesme noktalarının kullanılmış olmasından, araştırma örneklemini oluşturan yaş grubundan ve araştırmaların farklı coğrafi bölgelerde yapılmış olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

4.4. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Çalışmamız da ergenlerin depresyon eğilimlerinin barınma yeri, aile yapısı ve ailenin yaşadığı yerden etkilenmediği (Sırasıyla $KW_{(1)}=0,512$; $KW_{(1)}=1,063$ $KW_{(2)}=1,049$; $p>0,05$) ancak gelir durumu ve harçlığı yeterli görme durumundan etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(2)}=7,569$; $KW_{(1)}=27,524$; $p<0,05$).

Gelir düzeyi giderinden daha az olan ergenlerin (%32,1) depresyon eğilimleri; geliri gidere denk olan (%21,5) ve geliri giderinden fazla olan ergenlere göre (%15,0) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Harçlığını yeterli görmeyen ya da kısmen yeterli gören ergenlerin (%36,6) depresyon eğilimi olma durumlarının harçlığını yeterli gören ergenlere göre (%16,5) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Temel ve ark. (2007) hemşirelik; Özdel ve ark. (2002) üniversite; Öztıp ve ark. (2011)'de lise öğrencilerinde yapmış oldukları araştırmalarda ekonomik sıkıntıların, üniversite masraflarını karşılama durumlarının kötüleşmesinin ve ailenin gelir düzeyinin düşmesinin öğrencilerin depresif belirti gösterme olasılıklarını arttırdıklarını bulmuşlardır. Mojs ve ark. (2015)'de fakülte öğrencilerinde yaptıkları çalışma da depresyon duyarlılığının öğrencinin mali durumu ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Türkleş ve ark. (2008)'de lise öğrencilerinin ailenin aylık gelirine göre Çocuk Depresyon Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında aylık gelirlerini “kötü” olarak değerlendiren öğrencilerin depresyon puanlarının en yüksek olduğunu bulmuşlardır. Yılmazel ve Günay (2012)'de 12-17 yaş arası öğrencilerle yaptıkları çalışma da ailelerinin ekonomik durumunu “kötü” olarak değerlendiren öğrencilerin depresyon puanlarının yüksek olduğunu bulmuşlardır. Cardemil ve ark. (2014)'de 306 düşük gelirli kentsel beşinci ve

altıncı sınıf çocuklarının bir örneklemede bilişsel değişkenler, aile göç öyküsü, olumsuz yaşam olayları ve depresif belirtiler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Ve sonucunda göçmen olan çocuklar göçmen olmayan çocuklara oranla da önemli ölçüde daha fazla depresif belirtiler, daha fazla olumsuz yaşam olayları, daha fazla olumsuz otomatik düşünceye sahip olduklarını saptamışlardır. Demir ve ark. (2007)'de lise son sınıf gencin ailesi içinde depresyon/ruhsal bozukluğu olan bireylerin bulunması ile ailede geçim probleminin olması arasındaki ilişkiye bakıldığında; ailesinde geçim problemi olan gençlerin en yüksek oranla (%28,90) ailesi içinde depresyon/ruhsal bozukluğa sahip bireylerin olduğu saptanmıştır. Geçim problemi olmayanlarda bu oranın %14,60'a düştüğü tespit edilmiştir. Çalışma bulgularımızın aksine Yelkenci (2013) ailenin gelir durumuyla öğrencinin depresyon düzeyinin anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildirmiştir.

Ekonomik sıkıntılarla karşılaşan gençlerin benlik saygısında azalma sonucu ruhsal yapılarının olumsuz yönde etkilenebileceği, istediği gibi harcama yapamaması, yaşlılarıyla benzer olanaklara sahip olmaması, ergenlik özelliği nedeniyle harçlığının yetersizliğinden ailesini suçluyor olması, ekonomik yetersizliğinden dolayı kısıtlamalar yaşıyor olması nedeniyle ergenlerin depresif belirtilerinin artmış olabileceği düşünülmektedir.

4.5. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Çalışmamız da lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin kardeş sayısı ve doğum sırasından etkilenmediği ($KW_{(2)}=3,223$; $KW_{(2)}=0,167$; $p>0,05$) ancak kardeşleriyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(1)}=13,452$; $p<0,05$).

Kardeşiyle olan ilişkisinin orta düzeyde olduğunu belirten ergenlerin depresyon eğilimi olma durumlarının (%30,0) kardeşiyle olan ilişkisini iyi olarak belirten ergenlere göre (%16,8) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Özdel ve ark. (2002)'de üniversite öğrencilerinde aynı ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada kardeş sayısı arttıkça depresif belirtiler gösterme oranının düştüğünü tek çocukta depresif belirtiler görülme oranının %46.2 iken, 3 kardeş ve üstünde bu oranın %24.6 olduğunu bildirmişlerdir. Mojs ve ark. (2015) fakülte öğrencilerinde yaptıkları çalışma da depresif semptomların prevalansı; tek çocuk için % 11.5, erkek ya da kız kardeşi olanlar için % 6,2, üç veya daha fazla kardeşi olanlar için % 5.4 dir. Kız veya erkek kardeşe sahip

olanlarda depresif belirti ile ilgili ilişkili bir fark bulunmamışken bir ya da iki kardeşi olan ya da tek kardeş olanlarda fark olduğu bulunmuştur. Temel ve ark. (2007)'de hemşirelik öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada kardeş sayısı arttıkça depresyon puanlarının da yükseldiğini; Yılmazel ve Günay (2012)'de 12-17 arası öğrencilerle yaptığı çalışma da iki veya daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerde depresyon puanlarının yükseldiğini bulmuşlardır. Bizim çalışmamıza benzer şekilde Hamidi ve ark. (2013)'de ergenlerde depresyon ile ilişkili koruyucu ve risk etkenlerini araştırmak amacıyla yapmış oldukları karşılaştırmalı çalışmalarında kardeş sayısının depresyonu etkilemediğini bulmuşlardır. Çalışmamızda kardeş ilişkisini orta olarak ifade eden öğrencilerin yaklaşık iki kat daha fazla depresif eğilimlerinin olduğu görülmektedir. Bunun nedeni kişilerarası ilişkilerin sağlıklı olmasının hayata olumlu bakmayı etkilemesi, kardeşini sosyal destek olarak algılıyor ve onunla sorunlarını paylaşabiliyor olması, birisiyle sorununu paylaşabiliyor olması nedeniyle olaylara farklı bakış açısı geliştirebiliyor ve olayların pozitif tarafını görmesine neden oluyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

4.6. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Çalışmamız lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin baba eğitim durumu, babasının mesleği ve babasıyla ilişkisinden etkilenmediği ($KW_{(3)}=4,357$; $KW_{(2)}=5,526$; $KW_{(1)}=3,564$; $p>0,05$) ancak babanın tutumundan etkilendiği bulunmuştur. ($KW_{(2)}=7,349$; $p<0,05$).

Babası otoriter bir tutum takınan ergenlerin (%30,0), babası kendisine demokratik bir tutum takınan ergenlerle (%21,4) hoşgörülü bir tutum sergileyen ergenlere göre (%17,6) depresyon eğilimli olma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aylaz ve ark. (2007)'de Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada sosyal baskılar ve otoriter aile tutumlarının öğrencilerin depresif belirtilerini artırdığını belirtmişlerdir. Yılmazel ve Günay (2012)'de 12-17 yaş arası öğrencilerle yaptığı çalışma da baskıcı aile tutumuna sahip olduğunu söyleyen öğrencilerin depresyon puanları, koruyucu ve demokrat aile tutumuna sahip öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Özbaran ve ark. (2009)'da yaş aralığı 14-18 olan majör depresif bozukluk tanısı almış olan gençlerde yaptıkları çalışmada depresyonu olan gençlerin anne babalarında kontrol

grubunun anne-babalarına göre otoriter tutumların daha yüksek oranlarda olduğunu bulmuşlardır.

Ergenler içinde buldukları dönemin özelliği nedeniyle kendini ispat etme, kendisine uygun bir kimliği üzerine oturtma, arkadaşları içinde bir birey olarak kabul edilme çabası içinde olabilmektedirler. Bu dönemde hep bir kimlik arayışı içerisindeydirler. Anlaşılma çabası ile uğraşırken otoriteye baş kaldırma, riskli davranışlar içerisinde bulunma, söz dinlememe eğiliminde olma davranışları da görülebilmektedir. Bu dönemde en ihtiyaçları olan şeylerden biri belki de anne ve baba ile aynı dili konuşuyor olmak olabilir. Oysa bu dönemde aile bireylerinin onları anlamaya çalışmayan yaklaşım yerine baskıcı ve otoriter bir ebeveyn davranışı sergiliyor olmaları ergenlerin depresif eğilimlerini destekliyor olabilir.

4.7. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin annelerinin eğitiminden, annenin çalışma durumundan, annenin ergene karşı tutumundan etkilenmediği (Sırasıyla $KW=4,122$; $KW=0,000$; $KW=5,047$ $p>0,05$) ancak annesiyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(1)}=10,525$; $p<0,05$).

Annesiyle olan ilişkisinin orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%35,5) annesiyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%18,2) yaklaşık iki kat daha fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırma grubunun yaşı dikkate alınınca, aile bu dönem çocuğu için hala temel güven kaynağıdır. Bu nedenle, ailesiyle kurduğu ilişkinin çocuk ve ergenin psikolojik durumu üzerinde etkili olması beklenir. Bu sonuç, ebeveyn sosyal desteğinin her iki cinsiyetin ruh sağlığı için de önemli olduğunu gösteren diğer çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir (Eskin ve ark, 2008; Afifi, 2006; Meadows ve ark, 2006; Hauenstein, 2003; Demir ve ark, 2011; Ekundayo ve ark, 2007; Özbaran ve ark, 2009; Yılmazel ve Günay, 2012; Aylaz ve ark, 2007). Ancak ergenlerin depresif eğilimlerinin babayla ilişkiden etkilenmemesi ama babanın otoriter, demokratik ya da hoşgörülü tutumundan etkilenmesi ilginçtir. Bunun nedeni ergen için anne ve babanın kültürel açıdan konumlarının farklı yerlerde oluyor olmasından kaynaklanmış olabilir. Kültürümüzde baba evde sözü geçen, otoriteyi ve kuralları koyan; anne ise genellikle evde ilişkileri düzenlemeye çalışan, daha dert ortağı, kuralları koyma yetkisini babaya terk etmiş

olan konumdadır. Buda otoriteye baş kaldırma eğiliminde olan ergen için babayı bir rakip olarak görme anneyi ise dert ortağı olarak görme davranışına itiyor olabilir.

4.8. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin sınıfta kalma durumundan etkilenmediği ($KW_{(1)}=0,968$; $p>0,05$), ancak okul başarısı, öğretmeni ile olan ilişkisi, arkadaşı ile olan ilişkisi ve yakın arkadaşı olma durumundan etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(1)}=15,865$; $KW_{(1)}=18,625$; $KW_{(1)}=4,852$; $KW_{(1)}=5,731$; $p<0,05$).

Okul başarısını orta düzeyde değerlendiren ergenlerin depresyon belirtisi gösterme oranlarının (%24,9) okul başarısının iyi olduğunu ifade eden ergenlere göre (%11,7) daha yüksek olduğu; öğretmeniyle olan ilişkisini orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%28,2) öğretmeniyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%14,3) daha fazla olduğu; arkadaşıyla olan ilişkisini orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%26,6) arkadaşıyla olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%18,2) daha fazla olduğu; yakın arkadaşı olmayan ergenlerin depresyon belirtisi gösterme eğilimlerinin (%37,1) yakın arkadaşı olan ergenlere göre (%20,2) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencisi ergen için akademik başarı durumu önemlidir. Akademik başarısızlığın genci ruhsal açıdan iki şekilde etkileyebileceği bildirilmektedir. İlkinde, başarısızlık genci kendine belirlemiş olduğu kişisel gelişim ve öğrenme hedeflerine ulaşmasını engellediği için olumsuz etkiler. İkincisinde, ebeveynlerin koyduğu standartlara ulaşamamanın yarattığı hayal kırıklığı genci olumsuz etkiler. Türk toplumunda aileler akademik başarısızlığı zor kabullenmekte, hatta kimi zaman kabullenememektedir. Bir başarısızlık durumunda bazı gençler sahte karne düzenlemekten kendini öldürmeye kadar uzanan bir yelpazedeki olumsuz davranışları sergileyebilmektedirler. Bu bağlamda akademik başarısızlığın öğrencileri ruhsal olarak olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar da, düşük not ortalamasının diğer araştırma bulgularına benzer şekilde depresyon puanlarının yüksek olmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Eskin ve ark, 2008; Hobbs ve ark, 2004; Toros ve ark, 2004; Bodur ve Küçükkendirci, 2009; Türkleş ve ark, 2008; Özfırat ve ark, 2009; Hamidi ve ark, 2013).

Çalışmamızda ergenlerin depresif eğilimlerinin öğretmen ve arkadaş ilişkisinden ve yakın arkadaşı olma durumundan etkilendiği bulunmuştur.

Benzer şekilde Yılmazel ve Günay (2012)'de 12-17 yaş arası öğrencilerle yaptığı çalışma da arkadaş ilişkileri kötüleştikçe öğrencilerde depresyon puanlarının yükseldiğini bildirmişlerdir. Bu dönem özellikleri içerisinde öğretmen ve arkadaş ilişkileri ergenler açısından en önemli öğelerden bazılarıdır. Bir birey olarak kabul edilme, öğretmenleri ve arkadaşları tarafından takdir edilme, onlar içinde kendisinin ve kişiliğinin takdir edildiğini görme, onların arasında var olma ve bunun kabul edilmesi bir kimlik edinme ve oluşumu açısından çok önemlidir. Bu nedenle bu bulgu beklenen bir bulgu niteliğinde olup aynı zamanda çok değerlidir.

4.9. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin İletişimde İnternet ve Cep Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, cep telefonu ile günlük mesaj atma sayısı, evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, internette oyun oynama durumu ve anne veya babanın internet kullanma durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $KW_{(1)}=2,738$; $KW_{(2)}=4,666$; $KW_{(1)}=2,968$; $KW_{(1)}=0,889$; $KW_{(1)}=1,877$; $p>0,05$) ancak sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği, arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu, evinde interneti olması, internete bağlanma yeri, bilgisayar kullanma amacı, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi, kendi ifadesi ile internet bağımlısı olma durumu ve internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumundan etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(1)}=4,563$; $KW_{(1)}=10,387$; $KW_{(1)}=5,436$; $KW_{(2)}=13,388$; $KW_{(3)}=8,439$; $KW_{(2)}=8,707$; $KW_{(1)}=9,531$; $KW_{(1)}=31,274$; $p<0,05$).

Sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği bulunan ergenlerden %23,4'ünün depresyon belirtisi bulunurken sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği bulunmayan ergenlerin %16,1'inde depresyon belirtisi görülmüştür. Bu durumda sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği bulunan ergenlerin depresyon eğilimlerinin söz konusu sitelere üyeliği bulunmayan ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Arkadaşlarını sanal ortamlardan seçen ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%43,8) arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmeyen ergenlere göre (%16,1) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Evinde interneti bulunmayan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%27,3) evinde interneti olan ergenlere göre (%18,9) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İnternete evinde bağlanan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%13,8) internete mobil telefonundan bağlanan ergenlerle (%23,6) diğer araçlarla bağlanan ergenlere göre (%23,6) daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bilgisayarı ders ve oyun için kullanan ergenlerin (%13,2), bilgisayarı sadece ders için kullanan (%22,8), sosyal paylaşım ağları için kullanan (%23,7) ve diğer amaçlarla kullanan (%24,2) ergenlere göre depresyon eğilimlerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Günde ortalama 1-4 saat bilgisayar kullanan ergenlerin (%18,5), hiç bilgisayar kullanmayan ergenlerle (%29,4) 5 saat ve üzerinde bilgisayar kullandığını belirten ergenlere göre (%29,3) depresyon eğilimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Kendisini internet bağımlısı olarak nitelendiren ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%32,1) kendisini internet bağımlısı olarak görmeyen ergenlere göre (%18,9) daha yüksek olduğu görülmektedir.

İnternet kullanımının kendisinde öfke ve depresyona neden olduğunu ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%41,7) diğer ergenlere göre (%17,3) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çeşitli araştırmalarda bizim bulgumuzu destekler nitelikte internet kullanım süresinin artmasının kullanıcılarda depresyon, izolasyon, agresifleşme gibi bazı sorunlara neden olabildiği gibi genel sağlık durumlarını da olumsuz şekilde etkilediği bulunmuştur (Anderson ve Bushman, 2001; Kerberg, 2005; Yang ve ark, 2005). Yang ve ark. (2005) lise öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada interneti daha az sıklıkta kullanan öğrencilerde interneti daha fazla kullananlara göre psikiyatrik semptomların daha az olduğunu bulmuşlardır. Ayas ve Horzum (2013)'de ortaöğretim öğrencilerinde depresyon, yalnızlık, benlik saygısı ve internet bağımlılığını araştırdıkları çalışmalarında her üç

değişken arasında pozitif yönde ve orta seviyede ilişki bulmuşlardır. Bulgularımızın tersine Tarhan (2013)'de ergenlerin depresyon puan ortalamalarının bilgisayar oyunu oynama süresi ve oyun türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur.

Bütün sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde interneti bir oyun aracı ve bağımlılık haline getiren ergenlerde depresyon eğiliminin fazla olduğu görülmektedir. Sürekli internette vakit geçirmek bireyin diğer insanlarla ilişki kurmasını engelleyecektir. Oysa bu dönemin özellikleri içerisinde birileriyle ilişki halinde olmak ve onaylanmak önemli bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı internet başında giderebilmenin bu sonuçlara göre mümkün olmadığını göstermektedir. Bu nedenle okullarda sosyal aktivitelerin düzenlenmesi, ergenleri sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi, sinema v.b. gibi kulüplerin olması ve bunların aktif olarak çalışması önemli gibi görünmektedir.

4.10. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimlerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu ve kronik rahatsızlığı olma durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $KW_{(1)}=1,533$; $KW_{(1)}=0,691$; $p>0,05$) ancak yaşamdan zevk alma, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(1)}=71,474$; $KW_{(2)}=109,722$; $KW_{(1)}=9,631$; $KW_{(1)}=117,875$; $KW_{(1)}=41,100$; $p<0,05$).

Yaşamdan zevk almadığını belirten ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%45,5) yaşamdan zevk aldığını ifade eden ergenlere göre (%13,8) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gelecekte hiçbir beklentisinin gerçekleşmeyeceğini düşünen ergenlerin büyük çoğunluğunun (%78,7) depresyon belirtisi gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte gelecekte bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlerin (%20,1) gelecekte tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlere göre (%9,8) depresyon eğilimlerinin de daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sigara, alkol ya da başka bir madde kullanan ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%36,7) söz konusu maddeleri kullanmayan ergenlere göre (%19,5) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunan ergenlerin çoğunluğunun (%63,2) depresyon belirtisi gösterdiği, zarar verme düşüncesi olmayan ergenlerin ise çok azının (%14,1) depresyon belirtisi gösterdiği belirlenmiştir. Başka bir ifade ile son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi taşıyan ergenlerin depresyon eğilimleri diğer ergenlere göre daha yüksektir.

Son bir yılda kendisine zarar veren ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%70,4) son bir yılda kendisine zarar vermeyen ergenlere göre (%19,0) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımızın tersine Afifi (2006)'da Oman'daki lise öğrencilerinde depresyon ve pozitif sağlık uygulamalarını araştırmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada sağlık uygulamaları yapıyor olmanın depresyonda koruyucu etkiye sahip olduğunu, kronik tıbbi veya akıl sağlığı sorunu olmasının, depresyon ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde, Lewinsohn ve ark. (1998)'de 14-18 yaş arasındaki adölesanlar arasında yapmış oldukları çalışmada ruhsal ve fiziksel bozukluklar ile depresyon arasında ilişki saptamışlardır. Costello ve ark. (2011)'de yaptıkları araştırmanın sonucunda; ergenlerin beşte birinin psikiyatrik bir rahatsızlığa sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çocukluktan ergenliğe depresyon ve madde kullanım bozukluğu oranlarında artış olduğunu saptamışlardır. Garber (2006) depresyon için birden çok risk etki faktörünün varlığından bahsetmiş ve bunların; cinsiyet, genetik yatkınlık, aile de depresyon hikayesi, subsendromal depresyon, anksiyete, nörobiyolojik düzensizlik, mizaç ve kişilik, negatif bilişler, stres deneyimi ve strese yanıt ile kişiler arası ilişkiler şeklinde olduğunu açıklamıştır.

Temel ve ark. (2007)'de çalışmalarının sonucunda fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık durumu ile depresyon arasında anlamlı ilişki belirlemiştir. Fiziksel ve ruhsal sağlığın kötü algılanmasının depresyon düzeyini arttırdığı, okul yaşamından memnun olanların kendine güvenli ve iyimser yaklaşım içinde oldukları, ruhsal sağlığın kötü algılanmasının öğrencilerin kendilerini çaresiz hissetmelerine neden olduğunu bulmuşlardır. Türkleş ve ark. (2008)'de kronik sağlık sorunlarının olup olmaması ile depresyon puanları arasında anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Türkleş ve ark. (2008)'de araştırmaların da öğrencilerin sigara ve alkol içme durumları ile ÇDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit etmiştir. Salom ve ark. (2015)'de araştırma bulgularına göre alkol

kullananlar da kullanmayanlara göre depresyon semptomları daha fazla gözlenmiştir. Griesler ve ark. (2015)'de yaptıkları çalışmada ergenlerde nikotin bağımlılığı, depresyon ve ailesel faktörlerin ergenlikte sağlıklı bir yaşama katkıda bulunduğunu bulmuşlardır. Bares (2014)'de cinsiyet, depresif belirtiler ve günlük sigara kullanımı ile ilgili yaptığı çalışma da; ergenlerde sigara kullanımının ve depresif belirtilerin kız ve erkekler için benzer örnekler gösterdiğini vurgulayarak sigara kullanımının depresyon belirtisini şiddetlendirdiği (Gümüş, 2015) konusunda uyarıda bulunarak önleme müdahalelerinde ruh sağlığı üzerinde durmuştur. Skogen ve ark. (2014)'de ergenlerde alkol ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili yaptığı çalışma da alkol ve ilaç kullanımı ile ilgili problemlerin bütün ruh sağlığı problemleri ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Yazıcı ve Ak (2008)'de üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışma da depresif belirtilerin, alkol tüketiminin ve etkili olmayan stres yönetiminin sigara içme alışkanlığı üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkiye sahip olduklarını ortaya çıkarmışlardır.

Hamidi ve ark. (2013)'de ergenlerde depresyon ile ilişkili koruyucu ve risk etkenlerini araştırdıkları karşılaştırmalı çalışmalarında alkol ve madde kullanımı arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır.

Mojs ve ark. (2015)'de Fakülte öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarında depresyon, intihar düşünceleri ve intihar davranışı arasında bir bağlantı olduğunu saptamışlardır. Yalaki ve ark. (2012)'de ergen yaş grubunda intihar girişimlerinin giderek arttığını ve intihar girişim nedenlerinin başında ailesel problemlerin geldiğini, depresif belirtilerin intihar girişimlerinde ergenler için önemli bir faktör olduğunu bildirmişlerdir. Soylu ve ark. (2013)'de depresyonu olan ergenlerle yaptıkları çalışmada ergenlerde intihar düşüncesi ile ilişkili etkenleri; yüksek depresyon ve anksiyete düzeyleri, umutsuzluk, düşük benlik saygısı olarak saptamışlardır.

4.11. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Tartışılması

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerden %97,5'inin semptom göstermediği, %2,1'inin sınırlı semptom gösterdiği ve %0,4'ünün ise patolojik internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinde semptom göstermediği söylenebilir. Bu bulgu, ergenlerin kendilerini genel olarak internet bağımlısı görmedikleri sonucu ile örtüşmektedir.

Bayhan (2011)'de lise öğrencilerinde yaptığı çalışma da internet bağımlılık derecelerinin %82'sinin ortalama (20-49 puan); %12'sinin ortalamanın üstü (50-79 puan); %4'ünün ortalamanın altı (0-19 puan) ve %2'sinin en yüksek (80-100 puan) bağımlılık düzeyinde olduğunu bildirmiştir. Bayhan ortalamanın üstü itibariyle örneklemin %14'ünün internet bağımlısı olduğunu belirtmiştir. Ayas ve Horzum (2013) ortaöğretim öğrencilerinde depresyon, yalnızlık, benlik saygısı ve internet bağımlılığını araştırdıkları çalışmalarında internet bağımlılığının total varyansın % 14'ünü açıkladığını bildirmişlerdir. Bakken ve ark. (2009)'da yaptıkları çalışmalarında internet bağımlılığının yaygınlığını %1 olarak belirtmişler ve bu durumun internet kullanıcılarında % 5.2 'ye kadar çıktığını bulmuşlardır. Flora, (2015)'de 14-17 yaş arası 13.284 ergenle yapmış olduğu çalışmada, Yunanistan, Almanya, Hollanda, İzlanda, Polonya, Romanya ve İspanya'da gerçekleştirmiş internet bağımlılığı oranını toplam örnekleme %1.2, internet bağımlılık riskini ise %12.7 olarak saptamıştır. İspanya, Polonya ve Romanya da internet bağımlılığı riskinin daha yüksek Almanya ve İzlanda da ise bu oranın daha düşük olduğunu bulmuştur. Benardi ve Pallanti, (2009) araştırmaların da internet bağımlılığının yaygınlığının Avrupa ve Birleşik devletlerinde yapılan bir araştırmaya göre ABD nüfusunun % 0.3 ile % 0.7'sinde bulunmuş olduğundan bahsetmişlerdir. Lee ve ark. (2013)'de yaptıkları çalışma da internet kullanıcısı olan Koreli gençlerin % 85.2'si genel kullanıcı, % 11.9'u internet bağımlılığı için potansiyel risk taşımakta ve % 3'ü internet bağımlılığı için yüksek risk taşımakta olduklarını bulmuşlardır.

Bizim bulgularımız sonucunda hem ülkemizde yapılan çalışmalara (Bayhan, 2011; Ayas ve Horzum, 2013; Bakken ve ark, 2009) hemde diğer ülkelerde yapılan çalışmalara (Flora, 2015; Benardi ve Pallanti, 2009; Lee ve ark, 2013) göre daha düşük bir oran bulunmuştur. Bunun nedeni araştırmalarda kullanılan ölçeğin farklılığı ve bu ölçeğin öz bildirim ölçeği olması nedeniyle öğrencinin kendini bağımlı olarak görmemesi ve araştırmanın yapıldığı bölgenin özelliğinden kaynaklanmış olabilir. Trabzon ili saygı, sevgi, bağlılık, güvenilirlik, toplumsal duyarlılık gibi kültürel değerlerin hala görüldüğü geleneksel yapısı olan, hangi durumlarda nasıl davranacaklarını, toplumsal rollerini seçmelerinde ve gerçekleştirmelerinde yardımcı olabilecek ataerkil aile yapısının hüküm sürdüğü ve ekonomik düzeyin nispeten iyi olduğu bir il olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü bu ilde öğrenciler spor faaliyetleri başta olmak üzere daha birçok faaliyete ve il olarakta doğa güzelliklerine sahip olduğu için gençler vakitlerini genellikle yaylalarda,

denizde balık tutarak ya da birçok spor faaliyetleriyle geçirebilecek sosyal bir çevre ortamına sahiptirler.

4.12. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistiklerinin Tartışılması

İnternet bağımlılık düzeyi ölçeğinde yer alan 20 maddeden alınabilecek en düşük puan 0,00; en yüksek puan ise 100,00'dür. Araştırma kapsamında görüşleri alınan 669 ergenin cevapları doğrultusunda; ergenlerden internet bağımlılık düzeyi en düşük olan ergenin 0,00; en yüksek olan ergenin 90,00 aldığı belirlenmiştir. Ergenlerin internet bağımlılık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevaplarının ortalaması ($\bar{X} = 11,83$) lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Üneri ve Tanıdır (2011) bir grup lise öğrencilerinde yaptıkları çalışma da; örneklem, internet bağımlılık ölçeği puanları açısından dört gruba ayrılarak değerlendirildiğinde, bağımlılık puanı 81'in üzerinde olanlar 1. grupta (bağımlı grup), 67-81 arasında olanlar 2. grupta (bağımlılık riski taşıyan grup), 53-66 arasında olanlar 3. grupta (eşik grubu) ve 53'ün altında olanlar 4. grupta (bağımlı olmayan grup) yer almıştır.

4.13. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $t_{(667)}=2,557$; $KW=15,364$; $KW=9,549$; $KW=20,502$; $p<0,05$).

Ergenlerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ortalama puanları incelendiğinde; kız ve erkek ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri çok düşük olmakla beraber erkek öğrencilerin ($\bar{X}=13,33\pm 14,97$) kız öğrencilere ($\bar{X}=10,56\pm 13,09$) göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin ($\bar{X}=11,83\pm 10,97$); diğer sınıf düzeylerinde 9. sınıfta ($\bar{X}=13,88\pm 15,04$), 10. sınıfta ($\bar{X}=12,22\pm 15,97$) ve 11. sınıfta ($\bar{X}=12,30\pm 12,64$) öğrenim gören ergenlere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). 9., 10. ve 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

18-20 yaş grubunda olan ergenlerin ($\bar{X}=8,51\pm 11,70$); diğer yaş grupları olan 16 yaşındaki ($\bar{X}=13,04\pm 15,46$); 17 yaşındaki ($\bar{X}=13,59\pm 14,77$) ve 18-20 yaşındaki ergenlere ($\bar{X}=11,11\pm 12,91$); göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bununla birlikte 16, 17 ve 18-20 yaş grubunda olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, sonuçların benzer olduğu saptanmıştır ($p>0,05$). Söz konusu sonuç, ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf seviyesi bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Ergenlerin yaşları ilerledikçe sınıf düzeyleri artış göstermektedir. Son sınıfta olan ergenlerin ve diğerlerinden yaşı daha büyük olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Anadolu lisesinde ($\bar{X}=8,33\pm 10,67$) öğrenim gören ergenlerin fen lisesinde ($\bar{X}=13,54\pm 16,44$), sağlık meslek lisesinde ($\bar{X}=14,71\pm 14,42$) ve ticaret meslek lisesinde ($\bar{X}=12,20\pm 14,66$) öğrenim gören ergenlere göre internet bağımlılığı düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Ayrıca imam hatip lisesinde ($\bar{X}=10,53\pm 12,94$) öğrenim gören ergenlerin sağlık meslek lisesinde ($\bar{X}=14,71\pm 14,42$) öğrenim gören öğrencilere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ergenlerin yaşları ilerledikçe sınıf düzeyleri artış göstermektedir. Son sınıfta olan ergenlerin ve diğerlerinden yaşı daha büyük olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Chang ve ark. (2015)'de Tayvan'da ortaokul öğrencileriyle yaptıkları bir çalışma da okulda sınıf düzeyleri yüzdelere bakıldığında internet bağımlısı olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmadığını bulmuşlardır.

Esen ve Siyez (2011) ergenlerle yaptığı çalışma da ergenlerin internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamazken, kız ve erkek öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Cömert ve Ögel (2009)'da İstanbul örnekleminde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisini incelemek için yaptıkları çalışma da cinsiyetin internet/bilgisayar bağımlılığına etkisinin belirgin olduğunu ve erkek olmanın internet bağımlılığını artırdığını bildirmişlerdir. Durak ve Durak (2013)'de 18-25 yaş aralığındaki 448 üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışma da elde edilen bulgularla, cinsiyetin (erkek olmanın) sorunlu internet kullanımı ile ilgili bilişler üzerindeki etkisinin

anlamli olduğunu belirtmişlerdir. Mayda ve ark. (2015) ğrenci yurdunda kalan niversite öğrencileriyle yaptığı çalışma da internet bağımlılığı cinsiyete göre anlamli bir farklılık göstermekte olup, erkeklerde (%61.4) kadınlardan (%51.6) daha fazla olduğunu saptamışlardır. akır ve ark. (2011)'de niversite ğrencilerinde yaptıkları araştırma sonucunda erkek öğrencilerin internet ve bilgisayar oyunu bağımlılığının kızlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. neri ve Tanıdır (2011)'de cinsiyetlere göre internet bağımlılık ölçek puanı değerlendirildiğinde, erkeklerin kızlara göre ölçek puanlarını daha yüksek olarak bulmuşlardır. Balta ve Horzum (2008) cinsiyet yönünden erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuşlardır. Balcı ve ark. (2013)'de alan araştırması sonuçlarına göre; çalışmaya katılan niversite öğrencilerin yarıya yakın bir kısmı, her gün düzenli internet kullanmaktadır. Cinsiyete göre erkeklerin, kadınlara nazaran haftalık daha sık internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Ülgen (2014) 12-18 yaş ergenlerde yaptığı çalışma da erkeklerin kızlara göre daha fazla patolojik internet bağımlılığı geliştirdiğini belirtmiştir. Sonkur (2014)'de lise ğrencisi ergenlerde yaptığı çalışma da erkeklerin kadınlara göre daha çok internet kullandığını ve problemlili internet kullanımına yatkınlıklarını tespit etmiştir. Çevik ve elikkaleli (2010) de ergenlerle yaptığı çalışma da cinsiyete göre erkek ergenlerin kız ergenlere göre internet bağımlılık puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamli bir biçimde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Flora (2015) sekiz avrupa ülkesi kapsamında, ergenlerle yaptığı çalışma da erkeklerin internet bağımlılığı oranını daha yüksek olarak bulmuştur. Lam ve ark. (2009)'da ergenlerle yaptıkları çalışma da internet bağımlılığında erkeklerin kızlara oranla daha fazla risk altında olduğunu bulmuşlardır. Lin ve ark. (2014)'de Tayvanlı 9510 ergenle yaptıkları çalışma da internet bağımlılığını erkeklerde (%11.8) bayanlardan (%8.7) daha yüksek bulmuşlardır. şenormancı ve ark. (2014)'de 720 niversite öğrencisinde yaptıkları araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin % 7.2'sini internet bağımlısı olarak bulmuşlardır. Bunların % 71.2'sinin erkek ve % 28.8'inin ise kadın olduğunu bildirmişlerdir. Kim ve Davis (2009)'da yaptıkları çalışmada erkeklerin internet bağımlılığı puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Kalaitzaki ve Birtchnell (2014)'de gençlerde yaptıkları çalışma da erkeklerin (%1.8) kadınların (% 0.6) oranla internet bağımlısı olduğunu bulmuşlardır. Evren ve ark. (2014) ve Jang ve ark. (2008)'de yine ergenlerle yaptıkları çalışmalarda erkek öğrencilerin internet bağımlılığıklarını kadınlara göre daha yüksek bulmuşlardır.

Karakoç ve Taydaş (2013)'de üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışma da cinsiyet ile internet kullanım süreleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kadınların internet kullanım sürelerinin daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Odacı ve Çelik (2011) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırma da problemlili internet kullanımı ile cinsiyet arasındaki farkın anlamlı olduğunu ve kızların problemlili internet kullanımı puanlarının erkeklerin problemlili internet kullanımı puanlarından daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Durkee ve ark. (2012)'de Avrupa da ki ergenlerle yaptıkları çalışma da patolojik internet kullanımı prevalansı % 4.4 idi; kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu ve ülkeler arasında farklılık olduğunu bulmuşlardır. Kim ve ark. (2006) Koreli ergenlerle yaptıkları çalışma da %1.6 sına internet bağımlısı tanısı konulurken % 38'i internet bağımlılığı sınıfında yer aldığını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada internet bağımlılığı yaygınlığının cinsiyete göre değişmediği saptamışlardır. Eftekin (2015) ergenlerde yaptığı araştırmasın da öğrencilerin internet bağımlılığında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulamamıştır. Şahin (2014)'de ergenlerle yaptığı çalışmasın da internet bağımlılık durumu ile demografik özellikler (cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaş) arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Alanyazın çalışmalarının bir kısmı bizim bulgularımızla benzeşirken (Esen ve Siyez, 2011; Cömert ve Ögel, 2009; Durak ve Durak, 2013; Mayda ve ark, 2015; Çakır ve ark, 2011; Üneri ve Tanıdır, 2011; Balta ve Horzum, 2008; Balcı ve ark, 2013; Ülgen, 2014; Sonkur, 2014; Çevik ve Çelikkaleli 2010; Flora, 2015; Lam ve ark, 2009; Lin ve ark, 2014; Şenormancı ve ark, 2014; Kim ve Davis, 2009; Cüneyt ve ark, 2014; Kalaitzaki ve Birtchnell, 2014; Evren ve ark, 2014; Jang ve ark, 2008) bir kısmı ile benzeşmemektedir (Karakoç ve Taydaş 2013; Odacı ve Çelik 2011; Durkee ve ark, 2012; Eftekin, 2015; Şahin, 2014). Bunun nedeni olarak ergenlerin yaşadıkları coğrafi bölgeden, aile yapısı ve ailenin cinsiyet kavramına tutumunun yanı sıra ergenlerin internette geçirdikleri süre zarfında zamanlarını nasıl değerlendirdiklerinden de kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Ayrıca erkeklerin daha çok oyun ve benzeri alanlarda interneti kullanmaları nedeniyle bu durumunun internette kalınan süreyi artırdığı ve internet bağımlılığına zemin hazırladığını düşünülebilir.

Mayda ve ark. (2015)'de bir öğrenci yurdunda kalan yaşları 17 ile 26 arasında değişmekte olan üniversite öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada yaş gruplarına göre 19 yaş ve üstünde olanlarda 19 yaş altında olanlara göre internet bağımlılığı anlamlı olarak fazla bulmuşlardır. Çam (2014)'de adölesanlar da yaptığı çalışma da adölesanların bazı

sosyo-demografik özelliklerinin Patolojik İnternet Bağımlılığı (PİK) prevalansını etkilediğini saptamıştır. PİK; 15-16 yaş grubunda yüksek seviyede bulunmuştur.

Alanyazın incelendiğinde bizim çalışma bulgumuza göre farklı yaş aralığında ki sonuçlara da rastlanılmaktadır. Söz konusu sonuç, ergenlerin öğrenim gördükleri sınıf seviyesi bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Ergenlerin yaşları ilerledikçe sınıf düzeyleri artış göstermektedir. Bu durum son sınıfta öğrencilerimizin üniversite sınavına hazırlanmakta olduklarını göz önüne almamız gerektiğini düşündürmektedir. Farklı bulguların ortaya çıkmasında ki nedenler ise öğrencinin yaşadığı coğrafi bölgeden ve çevreden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı daha fazla olabilir. Çünkü internet bağımlılığı giderek artmakta ve ortaokul gençliği bu renkli ve teknolojinin hızla yaygınlaştığı döneme denk gelmektedir. Bu durum ise ortaokul öğrencilerinin daha erken yaşta internetle tanışmasına neden olmakta ve bağımlılığa maruz kalma riskini daha çok artırmaktadır. Kişilik gelişimleri açısından önemli bir dönemde olan ortaokul öğrencilerinde bu çalışma tekrarlanabilir.

4.14. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapılarına ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin barınma yeri, aile yapısı, ailenin yaşadığı yer ve gelir durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $t_{(660)}=0,333$; $t_{(660)}=0,542$; $F_{(2,666)}=0,157$; $F_{(2,666)}=0,600$; $p>0,05$) ancak harçlığı yeterli görme durumundan etkilenmiştir ($t_{(660)}=2,673$; $p<0,05$).

Ortalama puanlar incelendiğinde aylık harçlığını kısmen yeterli gören ya da yeterli görmeyen ergenlerin ($\bar{X}=14,51\pm 17,36$) aylık harçlığını yeterli gören ergenlere göre ($\bar{X}=11,05\pm 12,83$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Li ve ark. (2014)'de Çinli gençlerle yaptıkları çalışma da tek çocuk olma, boşanmış anne varlığı, tek bir ebeveynle yaşamanın internet bağımlılığı ya da patolojik internet bağımlılığı görülme oranını artırdığını saptamışlardır.

Batıgün ve Kılıç (2011)'de üniversite öğrencilerinde yapmış oldukları çalışma da üst sosyoekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip

olduklarına dikkati çekmektedir. Sonkur (2014)'de lise öğrencileriyle yaptığı çalışma da gelir durumu arttıkça internet kullanımının da arttığını gözlemlemiştir. Bayhan (2011) lise öğrencilerinde yaptığı çalışma da ailenin aylık gelirine göre, gelir düzeyi azalınca interneti ödev ve araştırma yapmak amacıyla kullanma oranının arttığını; gelir düzeyi yükseldikçe interneti chat, messenger, facebook, cinsellik ve oyun oynamak amacıyla kullanma oranının artırdığını bildirmiştir. Ekonomik gelir yükseldikçe bilgisayar ve evde internet bağlantısı oranının arttığını, internete erişim oranı arttıkça da internet kullanma oranının da artmakta olduğunu belirtmiştir. Ak ve ark. (2013)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da internet bağımlılığı için aile gelir seviyesini önemli belirleyici olarak bulmuşlardır. Flora (2015)'de ergenlerle yaptığı çalışmada eğitim seviyesi düşük ebeveynlere sahip kişilerin disfonksiyonel internet davranışı oranının daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

Esen ve Siyez (2011)'de ergenlerle yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ortalamaları arasında ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulamamışlardır.

Alanyazın çalışmalarından bir bulgu bizim bulgumuzla benzeşirken (Esen ve Siyez, 2011) diğer bulgular benzeşmemektedir (Batıgün ve Kılıç, 2011; Sonkur, 2014; Bayhan, 2011; Flora, 2015; Ak ve ark, 2013). Sosyoekonomik düzey yükseldikçe internet bağımlılığının arttığını destekleyen bulgulara daha çok rastlandığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak daha yüksek ekonomik durum daha rahat ve kolay teknolojik imkânlarla sahip olmayı gerektirmektedir. Ancak bizim bulgumuz bunun tam tersi yönündedir. Bunun nedeninin ergenlerin yaşadıkları coğrafi bölgeden, aile yapısı ve aile gelir düzeyinden kaynaklandığı düşünülebilir. Belkide ergen kendine yeterli harçlık verilmediğinde döneminin özelliği nedeniyle aileye öfkelenmekte ve bu nedenle aileyi cezalandırmak için kendisine yasaklanan objeye daha fazla yönelmektedir.

4.15. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kardeş Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin doğum sırasından etkilenmediği ($KW_{(2)}=5,750$; $p>0,05$) ancak kardeş sayısı ve kardeşiyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(2)}=21,584$; $t_{(633)}=3,120$; $p<0,05$).

Üç ve daha fazla kardeşi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=7,80\pm 10,11$) bir kardeşi bulunan

ergenler ($\bar{X}=13,51\pm 15,41$) ile iki kardeşi olan ergenlerden ($\bar{X}=12,53\pm 13,70$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Kardeşiyle ilişkisi iyi olan ergenlerin ($\bar{X}=10,37\pm 12,92$) orta düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=14,04\pm 13,64$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Bulgularımıza bakıldığında kardeş ilişkisi iyi olan ve de üç ve daha fazla kardeşi bulunan ergenlerin bir kardeşi bulunan ergenlere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu fakat bir kardeşi bulunan ergenler ile de iki kardeşi olan ergenlerden internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Alanyazın çalışmalarını incelediğimizde iletişim, kişilerarası ilişkiler, yalnızlık gibi kavramların bu bulguların ortaya çıkmasında etkili olduğunu varsayabiliriz. Her şey ailede başlar tabii iletişimde. Birçok yaşamsal mutluluk, başarı v.b faaliyetler insanlarla kuracağımız ilişkilerle bağlantılıdır. İlişkilerin azaldığı, kişilerarası sorunlar yaşadığımız durumlarda iletişim ihtiyacımızı karşılamak için internet kullanımının yaygınlaştığı ve bağımlılık derecesinin arttığı düşünülmektedir. İnsanın yaşamında sosyal destek kaynaklarının varlığının olumlu olarak algılanması varoluşsal kaygıların azalmasına neden olabilmektedir.

4.16. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Babasının Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babasıyla ilişkisinden etkilenmediği ($t_{(636)}=1,486$; $p>0,05$) ancak babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve babanın tutumundan etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(3)}=5,750$; $KW_{(2)}=9,782$; $KW_{(2)}=6,155$; $p<0,05$)

Babası üniversite ve üstünde eğitime sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=14,87\pm 16,28$) internet bağımlılık düzeylerinin babası ilkokul ve altında ($\bar{X}=9,81\pm 13,40$), ortaokul ($\bar{X}=11,99\pm 14,48$), lise ($\bar{X}=11,19\pm 11,88$) düzeyinde eğitime sahip ergenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Babası memur olan ergenlerin ($\bar{X}=13,07\pm 12,54$) babası emekli olan ergenlerle ($\bar{X}=12,18\pm 14,22$) babası serbest meslekle olan ergenlere göre ($\bar{X}=10,81\pm 13,45$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Babası kendisine otoriter tavır takınan ergenlerin ($\bar{X}=15,56\pm 19,43$) babası kendisine

hoşgörülü davranan ergenlere göre ($\bar{X}=10,39\pm 12,08$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çevik ve Çelikkaleli (2010) araştırmalarında aileleri ihmalkâr tutuma sahip bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin müsamahakâr, demokratik ve otoriter aile stiline sahip ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Aynı çalışmada ergenlerin internet bağımlılık puan ortalaması baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır. Ebeveyn tutumunu “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasının “koruyucu”, “otoriter” ve “demokratik” olarak algılayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Kalaitzaki ve Birtchnell (2014)’de gençlerde yaptıkları çalışma da ebeveynlik tarzının internet bağımlılığını etkilediğini bulmuşlardır. Durkee ve ark. (2012)’de Avrupa da ki ergenlerle yaptıkları çalışma da metropollerde yaşayan ergenlerde patolojik internet kullanımı arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Biyolojik ebeveyn ile yaşayan öğrenciler değil, düşük ebeveyn ilgisi ve ebeveyn işsizliği olan öğrencilerin uyumsuz internet kullanımı ve patolojik internet kullanımı açısından yüksek riskli olduğunu saptamışlardır. Park ve ark. (2008) Güney Koreli Seul’de yaşayan orta ve lise öğrencisi ergenlerle yaptıkları çalışmada ebeveynlik tutumları, aile içi iletişim, aile uyumu ve aile içi şiddet maruziyetinin (örneğin, evlilikte şiddet ve ebeveynin çocuğa şiddeti) internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Chang ve ark. (2015)’de Tayvan da 2013 yılında ortaokul öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada ebeveyn bağlılığı yüksek seviyelerde olan ergenlerin internet bağımlılığı yaşamaya ya da sanal zorbalık yapmaya daha az muhtemel iken ebeveyn bağlılığı daha düşük seviyelerde algılanan ergenlerin internet bağımlılığı ve siber zorbalık yaşamaya daha fazla eğilimde olduklarını bulmuşlardır.

Alanyazın çalışmaları incelendiğinde internet bağımlılığının ebeveyn özellikleri ile ilişkili olduğu, babanın eğitim durumunun ve babanın mesleğinin ekonomik durumla ilişkilendirilebileceği, maddi imkânların iyileşmesinin bağımlılık oranını arttırdığını ayrıca teknolojinin varlığının ve de kullanma oranının da eğitim düzeyi ve ekonomik durumla ilişkilendirilebileceği görülmektedir. İnternete kolay erişim bağımlılık oranını artırmaktadır. Babanın eğitim durumu yükseldikçe bilgisayar kullanma ihtimali yükseleceğinden bir diğer bulgumuzla bu bulgunun sonucunun örtüşdüğü gözlenmektedir. Baba tutumunun ilgisiz, demokratik olması ya da baskıcı olması gibi benzer bir tutum sergilemesi ergenlik çağındaki bir genci düşünecek olursak hoşgörü ile sergilenen tutumla

bir olamaz. Ve de babanın internete karşı tutumu da önemli bir yer kaplamaktadır. Bu yaş dönemindeki çocuklar baskıcı ya da benzer tutumlarla yaklaşılması ergenin öfkelenmesine neden olarak başka yönler yönelmesini sağlayabilir. Ergenin bağlantı kurabileceği, sanal da olsa ilişki kurabileceği durumlar yaratmasına neden olabilir. Özellikle internet bunlar arasında en cazibidir. Çünkü evde ailesiyle kuramadığı ilişkiyi karşı tarafla kurma imkânı sağlamakta ve de ergenin kendi yönetiminde, doğruluk payını sadece kendi belirleyeceği konuşma/paylaşma ortamını seçmesine olanak sağlamaktadır. Ergen için risklidir fakat ergenlerin bu dönemde risk almayı sevdiği göz önüne alınırsa bu durum onlara daha cazip gelecek olan teknolojik bağımlılığa itebileceği düşünülebilir. Otoriter baba tutumunun hem depresyonun ortaya çıkışını hemde internet bağımlılığını yordaması ilginç ve üzerinde düşünülmesi gereken bir bulgudur.

4.17. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Annesinin Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annenin tutumundan etkilenmediği ($KW_{(2)}=4,730$; $p>0,05$) ancak annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve annesiyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(3)}=12,546$; $t_{(667)}=1,486$; $t_{(653)}=3,449$; $p<0,05$).

Annesi üniversite ve üstünde eğitime sahip olan ergenlerin ($\bar{X}=17,41\pm 18,36$) internet bağımlılık düzeylerinin annesi ilkököl ve altında ($\bar{X}=11,01\pm 13,76$), ortaokul ($\bar{X}=11,39\pm 13,44$), lise ($\bar{X}=11,10\pm 11,94$) düzeyinde eğitime sahip ergenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Annesi çalışan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=14,13\pm 15,79$) annesi çalışmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,22\pm 13,48$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Annesiyle ilişkisi iyi düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ($\bar{X}=11,04\pm 13,67$) annesiyle ilişkisi orta düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=17,42\pm 15,44$) daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çevik ve Çelikkaleli (2010) ergenlerle yaptıkları araştırmada ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin internet bağımlılık puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. Ebeveyn tutumunu “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasının

“koruyucu”, “otoriter” ve “demokratik” olarak algılayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı araştırma sonuçlarına göre anne eğitim durumuna göre ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamaları farklılaşmaktadır. Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağı incelendiğinde, annesi “lise mezunu” olan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalaması, annesi “okur-yazar olmayan” ve “ilköğretim” olan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasından anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Koçak ve Köse (2014) ergenlerle yaptıkları çalışmada annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin bilgisayar oyunu oynama sürelerinin diğer öğrencilere göre daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Kalaitzaki ve Birtchnell (2014)’de gençlerde yaptıkları çalışmada ebeveynlik tarzının internet bağımlılığını etkilediğini bulmuşlardır. Durkee ve ark. (2012)’de Avrupa da ki ergenlerle yaptıkları çalışmada metropoller de yaşayan ergenlerde patolojik internet kullanımı arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Biyolojik ebeveyn ile yaşayan öğrenciler değil, düşük ebeveyn ilgisi ve ebeveyn işsizliği olan öğrencilerin uyumsuz internet kullanımı ve patolojik internet kullanımı açısından yüksek riskli olduğunu saptamışlardır. Park ve ark. (2008) Güney Koreli Seul’de yaşayan orta ve lise öğrencisi ergenlerle yaptıkları çalışma da ebeveynlik tutumları, aile içi iletişim, aile uyumu ve aile içi şiddet maruziyetinin (örneğin, evlilikte şiddet ve ebeveynin çocuğa şiddeti) internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Chang ve ark. (2015)’de Tayvan da 2013 yılında ortaokul öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada ebeveyn bağımlılığını yüksek seviyelerde bildiren ergenlerin internet bağımlılığı yaşamaya ya da sanal zorbalık yapmaya daha az muhtemel iken ebeveyn bağımlılığı daha düşük seviyelerde algılanan ergenlerin internet bağımlılığı, siber zorbalık yaşamaya daha fazla eğilimde olduklarını bulmuşlardır.

Ülgen (2014) 12-18 yaş arası ergenlerle yaptıkları çalışma da eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarında daha yüksek oranda internet bağımlılığı geliştiğini bildirmişlerdir.

Çalışma bulgularının ekonomik durumla ilişkilendirilebileceği, maddi imkanların iyileşmesinin bağımlılık oranını arttırdığı ayrıca teknolojinin varlığının ve de kullanma oranının da eğitim düzeyi ve ekonomik durumla ilişkilendirilebileceği düşünülebilir. İnternete kolay erişim bağımlılık oranını artırmaktadır. Ayrıca annenin eğitim durumu yükseldikçe bilgisayar kullanma oranı yükseleceğinden bir diğer bulgumuzla bu bulgunun sonucunun örtüşdüğü gözlenmektedir. Anne eğitiminin doğumla başladığı göz önüne alınırsa, ergen annenin her halinden etkilenmekte ve de rol model almaktadır. Annenin

ekonomik yönden özgür olması ve ergenle ilişkisi ergeni okul, ders, eğitim-öğretim ve de internete karşı tutumu gibi birçok faktörde etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışma bulgumuz sonucunda depresyonda olduğu gibi internet bağımlılığının ilginç bir şekilde ergenin anne ile ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur. Bu bulgunun nedeni olarak çalışmamızın yapıldığı bölgenin kültürel özellikleri ve annenin aile içi konumundan kaynaklanmış olabilir. Buradan depresyon kısmında da bahsettiğimiz üzere toplumumuzda ki anne ve babanın kültürel açıdan konumlarının farklı olmasının bulgumuzun sonucuna yön verdiğini düşünebiliriz.

4.18. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Okul Durumu ve Arkadaş İlişkilerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin okul başarısı, sınıfta kalma durumu ve arkadaşı ile olan ilişkisinden etkilenmediği (Sırasıyla $t_{(627)}=1,813$; $t_{(627)}=1,333$; $t_{(646)}=0,064$; $p>0,05$) ancak öğretmeni ile olan ilişkisi ve yakın arkadaşı olma durumundan etkilendiği bulunmuştur ($t_{(637)}= 4,728$; $t_{(667)} = 2,580$; $p<0,05$).

Öğretmeni ile ilişkisi orta düzeyde olan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=14,06\pm 14,12$) öğretmeni ile ilişkisi iyi düzeyde olan ergenlere göre ($\bar{X}=9,27\pm 11,39$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yakın arkadaşı olmayan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,77\pm 24,16$) yakın arkadaşı olan ergenlere göre ($\bar{X}=11,51\pm 13,22$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Günüç (2013)'de ergenlerle yaptığı çalışmada aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasında negatif yönde bir ilişki bulmuştur. Yani aileden ya da arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi düştükçe bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin arttığı görülmüştür. Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin yaptıkları çalışmaya göre kız, erkek ve toplamda ergenlerin arkadaş bağımlılıkları ile internet bağımlılıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha fazla internet bağımlılığı ve arkadaş bağımlılığı yaşadığı saptanmıştır. Yen ve ark. (2014)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da negatif ve pozitif etkilerin ve kişilerarası ilişkinin internet bağımlılığı belirtilerinin şiddetini ile ilişkili olmadığını

bulmuşlardır. Cho ve Lee (2004)'de ergelerle yaptıkları çalışmada arkadaş desteği ve yalnızlığın internet bağımlılığı üzerinde önemli doğrudan etkileri olduğu bulmuşlardır.

Bayhan (2011) lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada derslerdeki başarı durumu azaldıkça kendini internet bağımlısı olarak görenlerin oranının arttığını bildirmiştir. Cinsiyete göre, interneti kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha fazla oranda ödev ve araştırma yapmak amacıyla kullanırken; erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla oranda interneti cinsellik ve oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır.

Alanyazın çalışmaları incelendiğinde de görülmektedir ki bulguların birçoğu bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. İletişim yaşamın vazgeçilmez bir sürecidir. Sonuçlar bireylerin çevresiyle, ailesiyle, arkadaşlarıyla etkili iletişim kuramadıklarında teknolojik araçlarla iletişim yolunu seçmekte olduğunu bize düşündürmektedir. Ayrıca bu bulgular insan ilişkisinin, ergenin bir kişilik kazanmasında rol model aldığı öğretmeninin ne kadar önemli olduğunu, gelişim sürecinin sağlıklı atlatılmasında sosyal iletişimin ne kadar gerekli olduğunu bize göstermesi açısından önemlidir.

4.19. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İletişimde İnternet ve Telefonu Kullanma Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin internete bağlanma yerinden etkilenmediği ($F_{(2,66)}=1,436$; $p>0,05$) ancak sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği, arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu, evinde interneti olması, evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, cep telefonları ile günlük mesaj atma sayısı, evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, bilgisayarı kullanma amacı, internette oyun oynama durumu, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi, anne veya babanın internet kullanma durumu, internet bağımlısı olma durumu ve internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumundan etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $t_{(667)}= 5,351$; $t_{(667)}= 6,125$; $t_{(667)}=4,429$; $t_{(667)}=2,369$; $KW_{(2)}=18,488$; $t_{(667)}=3,641$; $KW_{(3)}=89,873$; $t_{(667)}=3,841$; $KW_{(2)}=61,421$; $t_{(667)}=3,259$; $t_{(667)}=14,475$; $t_{(667)}=6,795$; $p<0,05$).

Sanal arkadaşlık sitelerinde üyeliği bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,77\pm14,94$) üyeliği bulunmayanlara göre ($\bar{X}=7,64\pm10,76$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sanal arkadaşlık sitelerinden arkadaş seçen ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=26,28\pm 21,48$) söz konusu sitelerden arkadaş seçmeyenlere göre ($\bar{X}=11,11\pm 13,18$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evinde internet bağlantısı bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,23\pm 14,73$) internet bağlantısı olmayan ergenlere göre ($\bar{X}=7,80\pm 10,91$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Evinde internete bağlanacak teknolojik bir araç bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=12,13\pm 14,20$) bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=6,29\pm 9,30$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Günlük 101 ve daha fazla mesaj atan ergenlerin ($\bar{X}=15,48\pm 16,12$) günlük 1-100 arasında mesaj atan ergenlerle ($\bar{X}=10,91\pm 12,89$) hiç mesaj atmadığını ifade eden ergenlere göre ($\bar{X}=10,73\pm 13,54$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ($\bar{X}=12,56\pm 14,49$) evinde söz konusu araç bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=6,56\pm 8,61$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hesaplama sonucunda bilgisayarı sadece ders için kullanan ergenlerin ($\bar{X}=4,80\pm 10,31$) bilgisayarı diğer amaçlarla kullanan ergenlere göre internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bilgisayarı ders ve oyun için kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=9,60\pm 10,57$) sosyal paylaşım ağları ve diğer amaçlarla bilgisayar kullanan kişilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerden bilgisayarı sosyal paylaşım ağları için kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,49\pm 17,67$) diğer ergenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İnternette oyun oynayan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,54\pm 9,33$) internette oyun oynamayan ergenlere göre ($\bar{X}=9,33\pm 13,47$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Günlük hiç bilgisayar kullanmadığını ifade eden ergenlerin ($\bar{X}=7,91\pm14,11$) günlük 1-4 saat bilgisayar kullanan ergenlerle ($\bar{X}=11,05\pm12,14$) 5 saat ve üzerinde bilgisayar kullanan ergenlere göre ($\bar{X}=25,64\pm20,47$) internet bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. 5 saat ve üzerinde bilgisayar kullanan ergenlerin diğerlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anne veya babası internet kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=13,34\pm14,30$) annesi veya babası internet kullanmayan ergenlere göre ($\bar{X}=9,79\pm13,45$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kendisini internet bağımlısı olarak nitelendiren ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=27,39\pm19,68$) internet bağımlısı olmadığını düşünen ergenlere göre ($\bar{X}=8,81\pm10,22$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İnternet kullanmasının öfke ve depresyona neden olduğunu ifade eden ergenlerin ($\bar{X}=20,20\pm17,85$) internet kullanımının öfke ve depresyona neden olmadığını belirten ergenlere göre ($\bar{X}=10,31\pm12,67$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şahin (2014) ergenlerle yaptığı çalışmasın da internet kullanma sıklığı ile internet bağımlılık durumu arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Çam (2014) adölesanlar da yaptığı çalışma da Patolojik İnternet Bağımlılığının (PİK), kendine ait bilgisayarı olanlarda, deneyimli internet kullanıcılarında, günlük ve haftalık internet kullanım süresi yüksek seviyede olanlarda daha yaygın olduğunu bildirmiştir. Bilge (2012) ilköğretim öğrencilerinde yaptığı çalışma da bilgisayar kullanım süresi açısından iki ve üç saat kullananların bir saat kullananlara göre daha fazla internet bağımlılığına eğilimli olduğu sonucuna varmıştır. Ergin ve ark. (2013) Tıp Fakültesi öğrencilerinde gerçekleştirdikleri çalışma da internet bağımlılığını erkeklerde %7.4 iken kadınlarda %4.7 bulunmuştur. Erkeklerin %33.7'si haftada 2 saatten fazla internette zaman geçirirken, kadınlarda bu oran %21.9'dur. Özellikle internet kullanımı günde 2 saati geçtiğinde bağımlılık oranları interneti günde 2 saatten az kullananlara göre iki kat kadar arttığını bildirmiştir. Durak ve Durak (2013)'de 18-25 yaş aralığındaki 448 üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışma da elde edilen bulgular internet başında geçirilen zamanın sorunlu internet kullanımı ile ilgili bilişler üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Batıgün ve Kılıç (2011)'de

üniversite öğrencilerinde yapmış oldukları çalışma da öğrencilerin günde ortalama 1.53 saat internete bağlı kaldıklarını; %18.89'unun internet bağımlısı olarak tanımlanabileceğini ve erkeklerin internet bağımlılığı puanlarının kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. İnternet bağımlılığı puanları ile “internet kullanım süresi” ve “internetin etkileşim amaçlı kullanımı” arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Günüş 2013’de ergenlerle yaptığı çalışma sonucunda internet bağımlılığı ile interneti kullanım süresi arasında doğru orantılı bir ilişki bulmuştur. Eldeleklioğlu ve Batık (2013)’de 15-18 yaş aralığında ki lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada 2-5 saat ve internet üzerinden 2 saatten daha az harcayan öğrencilerin, internette 5 saat boyunca zaman harcayanlara oranla internet bağımlılığı puanları daha düşük bulmuşlardır. Kısacası İnternet kullanımı süresi arttıkça, anlamlı internet bağımlılığı yaptığı sonucuna varmışlardır. Bayhan (2011) lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada %62’sinin evinde bilgisayar bulunmaktadır. Evinde internet bağlantısı bulunan örneklemin oranı %44’tür. İnternet bağlantısı olanlarda kendini internet bağımlısı olarak görenlerin oranı %28 iken; evinde internet bağlantısı olmayanlarda bu oran %10’dur. Ayrıca “İnternete girdiğinizde en az ne kadar zaman harcıyorsunuz?” sorusuna örneklemin %62’si 1 saat, %23’ü 2 saat, %8’i 3 saat, %8’i 4 saat ve üzeri diye cevap vermişlerdir. Şahin (2014) ergenlerle yaptığı çalışma da internet kullanma sıklığı ile internet bağımlılık durumu arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Çalışmalar internet kullanım sıklığı arttıkça internet bağımlılık durumunun da arttığı görülmüştür. Kır ve Sulak (2014) eğitim fakültesi öğrencilerinde yaptığı araştırmanın sonucunda öğrencilerin internet bağımlılığı toplam puanlarının günlük internet kullanım süresi değişkenine göre 4 saat ve üstü günlük internet kullanan öğrenciler ile yarım saat ve altı günlük internet kullanan, yarım saat ile 2 arası günlük internet kullanan ve 2 saat ile 4 saat arası günlük internet kullanan öğrenciler arasında, 4 saat ve üstü günlük internet kullanan öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Günlük internet kullanım durumuna göre, internet bağımlılığı düzeyinin 4 saat ve üstü günlük internet kullanan öğrencilerde en yüksek olduğu belirlenmiştir. Bernardi ve Pallanti (2009)’da 50 yetişkin ile yaptıkları çalışma da internet üzerinde harcanan saat / hafta $42,21 \pm 3.09$ olarak bulmuşlardır. Cinsiyetler arasında da anlamlı farklılıklar sergilendiği bulunmuş, erkekler internette interaktif oyunları oynarken kadınların daha çok sohbet ederek zaman harcadıklarını saptamışlardır. Chang ve ark. (2015)’de Tayvan’da 2013 yılında ortaokul öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada internet bağımlısı grubun çevrimiçi daha fazla zaman harcadığını saptamışlardır (çevrimiçi: 14.3 saat / hafta, online oyun: 9.9 saat /

hafta); internet bağımlısı olmayan grup (çevrimiçi: 8.5 saat / hafta, online oyun: 4.5 saat / hafta). Buna ek olarak, internet bağımlısı bir grup sosyal ağ sitelerinde haftada (sosyal ağ siteleri: 5.1 gün / hafta, sohbet oda: 2.8 gün / hafta); internet bağımlısı olmayan grup (sosyal ağ siteleri sohbet: 3.7 gün / hafta, sohbet odası: 1.7 gün / hafta) gün geçirmiş olduğunu bulmuşlardır. Jang ve ark. (2008)'de ergenlerle yaptıkları çalışmada uzun süreli internet kullanımı olan öğrencilerin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Buna ek olarak çalışmada erkek cinsiyet, sohbet ve günde uzun internet kullanımının internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Sinkkonen ve ark. (2014)'de ergenlerle (15-19 yaş) yaptıkları çalışmada internet kullanımı için en yaygın nedenin eğlenmek/eğlence olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca interneti kullanmanın dezavantajları olarak, öğrencilerin zamanını alıcı ve zihinsel, sosyal ve fiziksel zarar ve kötü okul katılımına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Odacı ve Çelik, (2011) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada problemleri internet kullanımı ile bilgisayar kullanım sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Alanyazın çalışmalarının çoğu bulgular bizim bulgularımızla benzerken (Bilge 2012; Ergin ve ark, 2013; Durak ve Durak, 2013; Batıgün ve Kılıç, 2011; Günüş, 2013; Eldeleklioğlu ve Batık, 2013; Bayhan, 2011; Şahin, 2014; Kır ve Sulak, 2014; Bernardi ve Pallanti, 2009; Chang ve ark, 2015; Jang ve ark, 2008; Sinkkonen ve ark, 2014) ancak bir bulgu benzeşmemektedir (Odacı ve Çelik, 2011). Ayas ve ark. (2011) çalışmaların da 'Brenner ise haftada 40 saatten fazla internet kullananları bağımlı olarak kabul etmektedir' ifadesine yer vermişlerdir ve alanyazın incelendiğinde bu bulguyu desteklediği görülmüştür.

Evde internet bağlantısı olması ve özellikle bağlantının sınırsız olması PİK riskini arttırmaktadır. Kelleci (2008)'de yaptığı çalışmasında 12-18 yaş arasında bulunan 10.800 gencin %92'sinin evinde internet erişiminin olduğunu ve bu gençlerin çoğunluğunun zamanının büyük bir kısmını sanal sohbet ortamında tanıştığı kişilerle mesajlaşarak, sitelerde dolaşarak, oyun oynayarak geçirdiğini, yalnızca %1'inin araştırma yapmak ve ders çalışmak için interneti kullandığını bildirmiştir. Ersun ve ark. (2012) hemşirelik yüksekokulu öğrencileriyle yaptığı çalışma da öğrencilerin yaşadıkları yerde bilgisayarının ve internet erişiminin olduğunu ve internet kullanım oranının evlerde daha yüksek

olduğunu belirlemişlerdir. Ak ve ark. (2013)'de ergenlerle yaptıkları çalışmalarında internet bağımlılığı için evde internet erişiminin olmasının önemli belirleyici bir etken olduğu saptanmıştır. Kır ve Sulak (2014)'de eğitim fakültesi öğrencilerinde yaptıkları araştırmalarının sonucunda şahsi bilgisayara sahip olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarını, şahsi bilgisayara sahip olmayan öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulmuşlardır. Ayrıca sosyal ağ kullanım durumunun internet bağımlılığı toplam puanlarını anlamlı derecede sosyal ağları kullananların lehine farklılaştırdığını belirtmişlerdir.

Ülgen (2014)'de ergenlerle yaptığı çalışmada evde bilgisayar varlığının ve çocuğun internet kullanımının Patolojik İnternet Bağımlılığı (PİK) riskini arttırmadığını bildirmiştir.

Alanyazın incelendiğinde bulguların çoğu bizim bulgularımızla eşleşmektedir. Bu durum iletişim de teknolojik araçların artık daha kolay ulaşılabilir olduklarını, günlük hayatımızın bir parçası olarak kullandığımızı ve internete ne kadar kolay erişim sağlarsak ve internette ne kadar uzun süre zaman harcarsak bağımlılık oranının aynı oranda artacağını bizlere düşündürmektedir.

Kuss ve ark. (2013)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da ergenlerin % 3.7'sinin potansiyel internet bağımlısı olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca online oyun ve sosyal uygulamaların kullanımının (online sosyal ağ siteleri ve twitter), internet bağımlılığı riskini arttırdığı saptanmıştır. Yen ve ark. (2007)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da internet bağımlılığı olan ergenlerde online oyun alışkanlıkları olduğunu bulmuşlardır. Online oyunlar (% 42) internet bağımlılarının en sık internet etkinlik, ardından online sohbet (% 30.3), indirme işlemi (% 5.3), e-posta (% 2.1), ve yetişkin seks ağları gelmekte olduğunu gözlemişlerdir. Strittmatter ve ark. (2015)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da oyun içeren patolojik internet bağımlığının erkeklerde daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Oyun içermeyen patolojik internet bağımlılığı gösteren öğrenciler ile oyun içeren patolojik internet bağımlılığı gösteren öğrencilere göre depresyon riskinin daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Öğrenciler arasında internet kullanımının % 35.3 oyun için; % 92.9 sohbet için; % 92.5, diğer internet uygulamaları için ve % 55.4 okul için kullanıldığını bulmuşlardır. Flora (2015)'de ergenlerle yaptığı çalışma da sosyal ağın öncelikli olduğu, kumar ve oyun oynamanın da sosyal ağı takip ettiğini belirlemiştir. Özellikle, toplam örneklemin % 92'si en az bir sosyal ağ sitesi üyesidir. Ergenlerin bazılarının (% 39.4)

normal bir okul gününde sosyal ağ sitesinde en az iki saat harcadıklarını belirlemiştir. Günlük iki saatten ve daha fazla sosyal ağ kullanma disfonksiyonel internet davranışı ile ilişkilendirmiştir. Kızlar erkeklerden daha fazla sosyal ağı kullanmış, DİD ile ilişkili 500'den fazla çevrimiçi arkadaşı varken, kızların erkeklerden fazla sosyal ağ kullanmış olduğu gözlenmiş ve disfonksiyonel internet davranışının 500 ve daha fazla çevrimiçi arkadaşına sahip oldukları ile ilişkilendirmiştir. Örneklem toplamının % 61.8'ini oyuncular ve oyun oynamanın disfonksiyonel internet davranışı riskini iki kat artıran ergenler oluşturmuştur. Günde 2,6 saatten daha fazla oyun oynamanın disfonksiyonel internet davranışı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Erkek ergenlerde istismar veya oyun bağımlısı olma olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Durkee ve ark. (2012)'de Avrupa da ki ergenlerle yaptıkları çalışma da en yüksek sıralarda online faaliyetler, sohbet odaları ve sosyal ağ, video izlemek olduğunu; erkeklerin tek kullanıcıları oyunlar oynarken kadınlarda da sosyal ağ kullanımının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Çalışma bulgumuzla örtüşen bu bulgular online oyun ve sosyal kullanım alanlarında geçirilen sürenin çok fazla olduğunu ve internette geçirilen sürenin arttıkça da bağımlılık oranının arttığını bize bir kez daha göstermektedir.

4.20. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık ve Yaşamı Değerlendirme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasının Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kronik hastalığı olma durumundan etkilenmediği ($t_{(667)}=1,074$; $p>0,05$) ancak herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu, yaşamdan zevk alma durumu, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $t_{(667)}=2,840$; $t_{(667)}=6,500$; $X^2_{(2)}=25,381$; $t_{(667)}=3,300$; $t_{(667)}=6,508$; $t_{(667)}=7,709$; $p<0,05$).

Sağlık sorunu bulunan ergenlerin ($\bar{X}=17,48\pm 21,37$) herhangi bir sağlık sorunu ya da engeli bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,42\pm 13,28$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaşamdan zevk almadığını ifade eden ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=18,10\pm 18,12$) yaşamdan zevk aldığını belirten ergenlere göre ($\bar{X}=9,96\pm 11,97$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Gelecekte hiçbir beklentisinin gerçekleşmeyeceğine inanan ergenlerin ($\bar{X}=23,56\pm 21,96$) tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenler ($\bar{X}=9,50\pm 12,26$) ile bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan ergenlere göre ($\bar{X}=11,69\pm 13,12$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sigara, alkol ya da madde kullanan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=17,50\pm 20,73$) söz konusu maddeleri kullanmayan ergenlere göre ($\bar{X}=11,28\pm 13,10$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=20,26\pm 20,24$) son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunmayan ergenlere göre ($\bar{X}=10,44\pm 12,21$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Son bir yılda kendisine zarar veren ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin ($\bar{X}=31,41\pm 25,88$) son bir yılda kendisine zarar vermeyen ergenlere göre ($\bar{X}=11,01\pm 12,71$) internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yen ve ark. (2014)'de ergenlerle yaptıkları çalışma sonuçlarına göre yüksek somatik rahatsızlık / engelli aktivitesinin bulunmasının internet bağımlılığı belirtilerinin şiddeti ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Çam (2014) ergenlerle yaptığı çalışmada problemlili internet kullanıcılarında, sigara içme, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı gibi zarar verici davranışların daha fazla görüldüğünü tespit etmiştir. Chang ve ark. (2015)'de Tayvanlı ortaokul öğrencileriyle 2013 yılında yaptıkları çalışmada ergenlerde internet bağımlılığını, siber zorbalık mağduriyeti, sigara-alkol tüketimi ve depresyonla ilişkili bulmuşlardır. Lee ve ark. (2013)'de yaptıkları çalışma da araştırmaya katılan öğrencilerin %21.2'sinin alkol kullandığını bildirmişlerdir. Erkek öğrencilerde alkol kullanma oranının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Öğrencilerin %12.2'si sigara içtiğini ve % 9'u ilaç kullandığını bildirmiştir. Sigara ve uyuşturucu kullanımının internet bağımlılığı için risk oluşturduğu bulunmuştur. Ko ve ark. (2008)'de ergenlerle yaptıkları çalışmaların da internet bağımlılığının sorunlu alkol kullanımı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Üneri ve Tanıdır (2011) lise öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarında sigara kullanımı ile internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamışlardır.

Kim ve ark. (2006)'da Koreli ergenlerle yaptıkları çalışmada intihar düşüncesi düzeylerinin internet bağımlıları grubunda en yüksek olduğunu saptamışlardır. Lin ve ark. (2014)'de yaptıkları araştırma sonucuna göre internet bağımlılığı olan ergenlerin olmayanlara göre daha yüksek düzeyde intihar düşüncesi ve girişimi olduğu sonucuna varmışlardır. Ryu ve ark. (2004)'de ergenlerle yaptıkları çalışmada internet bağımlılığının düzeyi ile depresyon ve intihar düşüncesi düzeyi arasında olumlu korelasyon olduğunu bulmuşlardır. Lin ve ark. (2014)'de Güney Tayvanlı ergenlerle yaptıkları çalışmada internet bağımlısı olan ergenlere göre, olmayan ergenlerin intihar düşüncesi ve intihar girişim riskinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Çevrimiçi oyun, mesenger, online bilgi arama ve çevrimiçi olma durumunun intihar düşüncesi riskindeki artış ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Online oyun, sohbet, film izlemek, alışveriş ve kumar intihar girişimi riskini artırmakla ilişkiliyken, online haberleri izlemenin intihar girişimi riskini azalttığını bulmuşlardır. Lee ve ark. (2013)'de yaptıkları çalışma da depresif duygudurum, intihar düşüncesi, sigara, internet bağımlılığı için yüksek risk olduğunu bulmuşlardır. Strittmatter ve ark. (2015)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da öğrencilerdeki patolojik internet bağımlılığının duygusal semptomlar, davranım bozukluğu, hiperaktivite/dikkatsizlik, kendine zarar verici davranışlar, intihar düşüncesi ve intihar davranışları ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Park ve ark. (2013)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da problemlili internet kullanımı varlığının intihar düşüncesinin yanı sıra depresyonla da ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Problemlili internet kullanımının doğrudan intihar düşüncesini öngördüğünü bulmuşlardır. Depresif belirtiler ve intihar düşüncesinin de problemlili internet kullanımını öngördüğünü bulmuşlardır. Evren ve ark. (2014)'de 10. sınıf öğrencilerinde yaptıkları çalışmada internet bağımlılığında yüksek risk oranının erkeklerde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (okulda olumsuz sonuçların yaşanmasının, ömür boyu tütün, alkol ve / veya uyuşturucu kullanımının, intihar düşüncelerinin, kendine zarar vermenin ve suçlu davranışların İBYR ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır). Erkek cinsiyetinin, yaşam boyu tütün, alkol ve / veya uyuşturucu kullanımının, depresyon, dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomları ve atılganlık durumlarının 10. sınıf öğrencilerinde İBYR öngördüğünü bulmuşlardır.

Bulgular bizim bulgumuzu desteklemektedir. Görülmektedir ki ruhsal sağlığının internet bağımlılığında önemi yadsınamayacak kadar önemlidir. Cinsiyet faktörü, depresyonun varlığı da bu durum için farklı bir etkidir. Ayrıca kişilik gelişimi oluşan ve kimlik arayışı içinde olan ergenlerin çok çabuk değişen ruh halleri ve düşünce yapıları için internet ortamı, sanal arkadaşlıklar, belirsiz/güvensiz sohbet ortamı ve bu ortamdaki ilişkilerden, haberlerden, vb. etkilenmeleri göz önüne alındığında internet kullanımının ergenler için oldukça riskli olduğu düşünülebilir.

4.21. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve İnternet Bağımlılık Düzeyi Sonuçlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları incelediğinde araştırmaya katılan ergenlerin depresyon eğilimlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(667)}=7,497$; $p<0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=19,40\pm 18,61$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X}=9,81\pm 11,77$) internet bağımlılık düzeylerinin göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Cheung ve Wong (2010)'da Hong Kong da Çinli ergenlerle yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ve uykusuzluğun depresyon ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Ahmadi (2014)'de lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada internet bağımlılığının depresyon ve anksiyeteye neden olabileceğini belirtmiştir. Çam (2014) adölesanlar da yaptığı çalışmada Patolojik İnternet Bağımlılığı (PİK)'nın psikopatolojik semptomlar (anksiyete, depresyon vb.) ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Ni ve ark. (2009)'da yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ve depresyon arasında pozitif bir ilişki saptamışlardır. Cho ve ark. (2012)'de adölesanlarla yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki saptamışlardır. Ho ve ark. (2014)'de hastalarla yaptıkları çalışmada internet bağımlılığını alkol bağımlılığı, hiperaktivite ve dikkat eksikliği, kaygı ve depresyonla ilişkili bulmuşlardır. Akın ve İskender (2011)'de üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, depresyon, anksiyete ve stres internet bağımlılığına olumlu etki etmiştir. İnternet bağımlılığının, depresyon, anksiyete ve stres üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu bildirmişlerdir. Kim ve ark. (2006)'da Koreli ergenlerle

yaptıkları çalışma da depresyon düzeyinin internet bağımlıları grubunda en yüksek düzeyde olduğunu saptamışlardır. Mayda ve ark. (2009)'da üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmaya göre Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) formu değerlendirmesine göre depresyona yatkınlığı olanların %80,5'inde internet bağımlılığı olduğunu saptamışlardır. Depresyona yatkınlığı olanlarda internet bağımlılığının daha sık görülmekte olduğunu ifade etmişlerdir. Bahrainian ve ark. (2014)'de yaptıkları çalışmada öğrencilerin % 40.7'sinde internet bağımlılığı olduğunu ve depresyon, öz-saygı ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ha ve ark. (2007)'de internet bağımlılığı ve ergenlerde depresif belirtiler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Ko ve ark. (2014)'de yaptıkları çalışmada 2293 ergenin depresyon, düşmanlık, sosyal anksiyete ve internet bağımlılığını araştırmış, ergenler de depresyon ve düşmanlığın internet bağımlılığı sürecinde arttığını bildirmişlerdir. İnternet bağımlılığının ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkisini önlemek için müdahale sağlanması gerektiğini bildirmişler ve de depresyon, düşmanlık ve sosyal kaygının internet bağımlılığının remisyon sürecinde azalmış olduğunu belirtmişlerdir. Depresyonun ilerlemesi üzerine insidans etkisi kızlarda erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Young ve Rogers (1998)'de yaptıkları çalışmada depresyon ile patolojik internet kullanımının ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Derbyshire ve ark. (2013)'de genç erişkinlerde aşırı internet kullanımının psikososyal sorunlarla ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Yen ve ark. (2014)'de ergenlerle yaptıkları çalışmada anksiyete ve depresyonun internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Tang ve ark. (2014)'de Çin de 755 internet kullanıcısı ergenlerle yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı yaygınlığını % 6.0 oranında bulmuşlardır. Kişilerarası problem, okul ile ilgili problem ve anksiyete semptomları ile ilgili stresler öğrencilerin demografik özellikleri ile kontrol edildikten sonra internet bağımlılığı ile ilişkili bulmuşlardır. Negatif başa çıkma tarzı, stresli yaşam olayları etkilerine aracılık ederek internet bağımlılığı riskini arttırabileceğini bildirilmişlerdir. Lam (2015)' de 1098 ebeveyn ve çocuklarıyla yaptığı araştırma da ebeveyn ruh sağlığı, özellikle depresyon ve çocuklarının internet bağımlılığı durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Çocukların internet bağımlılığı anlamlı bir şekilde ailenin akıl sağlığı, potansiyel diğer faktörler için stres, depresyon, anksiyete ile ilişkilidir. Ebeveyn depresyonu ve çocuğun internet bağımlılığı arasında bağımsız ilişki olduğunu görmüşlerdir. Chang ve ark. (2014)'de 2315 ergenle yaptıkları çalışmada çevrimiçi faaliyetler, depresyon ve madde kullanımını internet bağımlılığının kalıcılığı ve gençlik döneminin önemli belirleyicileri olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca

Selfhout ve ark. (2009)'da yaptıkları çalışma da iletişim amaçlı interneti kullananlarda depresyonun daha az oranda görüldüğünü, oysaki iletişim amacının dışında internet kullanımının da daha fazla depresyon ve sosyal anksiyeteye neden olduğunu bulmuşlardır. Ahmadi ve ark. (2014)'de lise öğrencilerinde yaptıkları çalışmada internet bağımlılığının lise öğrencilerinde depresyon ve anksiyeteye neden olabileceğini tesbit etmişlerdir. Yen ve ark. (2007)'de yaptıkları çalışma da internet bağımlılığı olan ergenlerde yüksek Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu belirtileri, depresyon, sosyal fobi ve düşmanlık olduğunu belirtmişlerdir. Yüksek DEHB belirtileri, depresyon ve düşmanlığın erkek ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu, yalnızca yüksek DEHB belirtileri ve depresyonun kız öğrencilerde internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Gündoğar ve ark. (2012)'de yaptıkları çalışmada internet bağımlılığının lise öğrencileri arasında oldukça yaygın olduğunu, depresyon ve DEHB internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu saptamışlardır.

Kurtaran (2008)'de lise öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada internet bağımlılığının depresyonun, istatistiksel olarak anlamlı olacak kadar yordamadığını bulmuştur. Orsal ve ark. (2013)'de üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışmada depresyon düzeyi ve internet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptamamışlardır.

Alanyazın çalışmalarının bir kısmı bizim bulgularımızla benzeşirken (Cheung ve Wong 2010; Ahmadi, 2014; Çam, 2014; Ni ve ark. 2009; Cho ve ark. 2012; Ho ve ark. 2014; Akın ve İskender 2011; Kim ve ark. 2006; Mayda ve ark. 2015; Bahrainian ve ark. 2014; Ha ve ark. 2007; Ko ve ark, 2014; Young ve Rogers, 1998; Derbyshire ve ark 2013; Yen ve ark, 2014) bazı bulgularla benzeşmemektedir (Kurtaran, 2008; Orsal ve ark, 2013). Bunun nedeni ölçekler, örneklem grubunun özelliği, ölçeklerin kesme noktaları ile ilişkili olabilir. Depresyon ve internet bağımlılığının birlikteliği hiç şaşırtıcı değildir. Bilişsel kurama göre depresyon ve kaygı duygularının varlığı kişinin olaylara verdiği tepkiyi değiştirmekte, karamsar-olumsuz düşünce yoğunluğunu artırmakta, mantıklı düşünmenin azalmasıyla birlikte depresif durumu artırmaktadır. Sağlıklı kişiler arası ilişkinin olmamasında depresyona neden olduğu bildirilmektedir. Bu durumda kişiler arası ilişkilerden doyum sağlayamayan ergenin internete yönelmesi hiç şaşırtıcı değildir. Bu bulgu aynı zamanda araştırmamızın diğer bulguları olan ergenlerin depresyon ve internet bağımlılığının öğretmenleri ile olan ilişkisi, annesi ile olan ilişkisi, kardeşleriyle olan ilişkisi, yakın arkadaşı olma durumundan etkilenmesi bulgularını destekler niteliktedir.

4.22. Lise Öğrencisi Ergenlerin Depresyon Eğilimi ve Yalnızlık Düzeyi Sonuçlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Araştırmaya katılan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan ergenlerin depresyon eğilimlerine göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(665)}=2,900$; $p<0,05$). Ergenlerin yalnızlık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=52,61\pm6,57$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X}=50,75\pm6,74$) göre yalnızlıklarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Meltzer ve ark. (2012)'de yetişkinlerle yaptıkları çalışma da yalnızlığın, tüm ruhsal bozukluklarda, özellikle depresyonla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ladd ve Ettekal, (2013)'de ergenlerde yalnızlık ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemek için yaptıkları çalışma da yalnızlık ile depresif belirtiler arasında ilişki olduğunu saptamışlardır.

4.23. Lise Öğrencisi Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerinin Karşılaştırılmasının Tartışılması

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($r=0,011$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, yalnızlık düzeylerinden ya da yalnızlık düzeyleri, internet bağımlılık düzeylerinden anlamlı bir şekilde etkilenmemektedirler. Bununla birlikte ergenlerin depresyon düzeyleri ile internet bağımlılıkları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r=0,384$; $p<0,05$); yalnızlık düzeyleri ile de pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($r=0,090$; $p>0,05$).

Esen (2010) ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında pozitif yönde ilişki bulmuştur. Durualp ve Çiçekoğlu (2013) yetiştirme yurdunda kalan 13-18 yaşları arasındaki erkek ergenlerle yaptıkları çalışmada ergenlerin internet bağımlılık düzeyine yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; araştırmada ergenlerin %68,1'inin orta düzeyde, %31,9'unun düşük düzeyde yalnızlık yaşadığı ve yalnızlık puan ortalamasının $45,49\pm8,03$ olduğu görülmüştür. Eldeleklioğlu ve Batık (2013) 15-18 yaş aralığında ki lise

öğrencilerinde yaptığı çalışma analizi sonucunda, internet bağımlılığı ve yalnızlık arasında anlamlı pozitif ilişki olduğunu bulmuştur. Batıgün ve Hasta (2010) 18-27 yaş aralığındaki katılımcılarla yaptığı çalışmada örneklemin %14'ünün internet bağımlılığı puanlarının yüksek olduğunu bildirmiştir. Ergin ve ark. (2013) tıp fakülteleri öğrencilerinde yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı olan bireyler günde ortalama 2.17 ± 0.70 saat internete bağlı kaldıklarını belirtmişler, bu da haftada 15 saati aşkın bir süre internet başında zaman geçirdikleri anlamına geldiği hesaplanmıştır. İnternete bağımlı olan bireylerin, olmayanlara göre kişilerarası iletişimde ketleyici tarzı daha çok kullandıkları ve yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Esen ve ark. (2013)'de üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışma da internet kullanımı ve yalnızlık puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Esen ve Siyez (2011)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da internet kullanımı ile ilgili yüksek puana sahip öğrencilerin internet kullanımı, orta ve düşük derecede olan öğrencilere göre yalnızlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda yalnızlık ve internet bağımlılığı arasında düşük düzeyde ancak anlamlı bir ilişki bulunduğunu bildirmişlerdir. Van den Eijnden ve ark. (2008)'de adölesanlar da yaptıkları çalışmada patolojik internet kullanımı olan bireylerin yalnızlık puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kurtaran (2008) lise öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada internet bağımlılığını, yalnızlığın pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığını bulmuştur. Morahan-Martin (1999) yaptığı çalışmada yalnızlığın artan internet kullanımı ve interneti kötüye kullanma ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Yalnızlığın aşırı internet kullanımının bir yan ürünü olduğunu ifade etmiştir. Cho ve Lee (2004)'de ergenlerle yaptıkları çalışma da arkadaş desteği ve yalnızlığın internet bağımlılığı üzerinde önemli ve doğrudan etkileri olduğunu bulmuşlardır.

Karakoç ve Taydaş (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada da yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım süreleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda yalnızlık düzeylerinin 0,278 olduğu belirlenmiştir. Bu da internet kullanım süreleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Alanyazın incelendiğinde bulgularımızla örtüşen bir bulguya rastlandığı gibi (Karakoç ve Taydaş, 2013), ayrıca örtüşmeyen bulgulara da rastlanmıştır (Esen, 2010; Durualp ve Çiçekoğlu, 2013; Eldeleklioğlu ve Batık, 2013; Batıgün ve Hasta, 2010; Ergin

ve ark, 2013; Esen ve ark, 2013; Van den Eijnden ve ark, 2008; Kurtaran, 2008; Morahan-Martin, 1999 ; Cho ve Lee, 2004).

Araştırmayı yaptığımız bölgede hem aile bağları açısından hemde birbirleri ile iletişim açısından kültürel olarak birbirlerine bağlı bir kültürel yapı vardır. Araştırma iletişimin hiç kopmadığı ve her ortamda iç içe yaşayan, birbirlerine yardım konusunda hiç tereddütsüz her işi birlikte yapan çalışkan bir halkın bulunduğu Karadeniz Bölgesinde yapılmıştır. Araştırmacılar çalışmanın yalnızlık ve internet bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermekteyken bizim bulgumuz tam tersi yönde bulunması araştırmanın yapıldığı coğrafi bölgeden ve burada yaşayanların kişilerarası ilişkilerinden, iletişim özelliklerinden, aile yapı ve kültüründen kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

4.24. Hesaplanan Path Analizi Uyum Değerlerinin Tartışılması

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon düzeylerinin yalnızlık değişkeni tarafından da anlamlı bir şekilde açıklanmakla birlikte bu açıklama oranının düşük olduğu tespit edilmiştir ($R^2=0,008$, $p<0,05$). Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin yalnızlık düzeyleri tarafından ise anlamlı bir şekilde açıklanmadığı saptanmıştır ($R^2=0,00$; $p>0,05$).

Özcan ve Buzlu (2005) problemleri internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: “internette bilişsel durum ölçeği”nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenirliği benzer ölçeklerle gerçekleştirilen geçerlik sınavında İnternette Bilimsel Durum Ölçeği (İBDÖ) ile depresyon ve yalnızlık arasında aynı yönde ilişki bulunmuş, belirlenen faktör yapısının ölçeğin orijinali ile iyi uyum gösterdiği görülmüştür. He ve ark. (2014) öğrencilerle yaptıkları çalışma da yalnızlık ve sosyal destek azlığının depresyon ve internet bağımlılığıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Özcan ve Buzlu (2007) Problemleri internet kullanım; yalnızlık ve depresyon arasında pozitif bir korelasyon tespit edilmiştir. Chak ve Leung (2004)’de yaptıkları çalışma da internet bağımlılığı için yeni bir psikolojik bozukluk ifadesini kullanmışlar ve geçmiş çalışmalar da internet kullanımının bazı kalıpları yalnızlık, utangaçlık, anksiyete, depresyon ve bilinçlilik ile ilişkili olduğunu gösterdiğini, fakat internet bağımlılığı bozukluğu hakkında çok az görüş birliği olduğunu ifade etmişlerdir. Barke ve ark. (2014)’de yaptıkları çalışma da yalnızlık, depresyon ve sosyal anksiyeteyi internet bağımlılığıyla ilişkili bulmuşlardır.

Alanyazın incelendiğinde bizim bulgularımızla örtüşen bulgulara rastlanmaktadır. Lise öğrencisi ergenlerin depresyon, internet bağımlılığı ve yalnızlık değişkenleri ile kurulan modelin verilerle doğrulandığı; ergenlerin depresyon düzeylerinin internet bağımlılıkları tarafından açıklandığı, ergenlerin internet bağımlılıkları artış gösterdikçe depresyon eğilimlerinin de artış gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon ve internet bağımlılığı değişkenlerini anlamlı bir şekilde açıklamadığı tespit edilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimleri, internet bağımlılık düzeyleri ve yalnızlık düzeylerine ilişkin sonuçlar elde edilmiş ve ortaya çıkan sonuçlara göre uygulamaya dönük araştırmalar ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin özellikleri incelendiğinde araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %46,0'sının (n=361) kadın olduğu, %30,6'sının (n=205) 9. Sınıfta öğrenim gördükleri, %30,9'unun (n=207) 17 yaşında olduğu, %31,2'sinin (n=209) İmam Hatip Lisesinde öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan lise öğrencisi ergenlerin %91,8'inin (n=614) evde barınma şeklini kullandığı, %82,8'inin (n=554) çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %59,8'inin (n=400) ailesinin büyükşehirde yaşadıkları, %96,9'unun (n=648) anne ve babasının hayatta olduğu, %98,5'inin (n=659) evde üvey bir aile bireyinin olmadığı, %68,0'inin (n=455) gelirinin gideriyle denk olduğunu belirttikleri, %77,4'ü (n=518) aylık gelirlerinin (harçlıklarının) yeterli olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin kardeş özellikleri incelendiğinde %39,5'inin (n=264) 3 kardeş olduğu, %69,5'inin (n=465) kardeşiyle olan ilişkisinin iyi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin babalarının özellikleri incelendiğinde araştırmaya katılan ergenlerin %27,5'inin (n=184) babasının lise mezunu, %54,6'sının (n=365) babasının serbest meslekle ilgilendiği, %79,7'si (n=533) babası ile olan ilişkisini iyi olarak nitelendirmişlerdir. Ergenlerin %67,9'u (n=454) babasının kendisine karşı hoşgörü içinde olduğunu ifade etmiştir. Ergenlerin babalarının çoğunlukla lise mezunu olduğu, serbest meslekle uğraştığı; ergenlerin babaları ile iyi bir ilişki içinde oldukları ve babalarının kendilerine karşı hoşgörülü bir tutum içinde buldukları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %39,0'unun (n=261) annesinin ilkökul mezunu, %78,8'inin (n=527) annesinin çalışmadığı, %88,6'sı (n=593) annesi ile olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu, %76,4'ü (n=511) annesinin kendisine karşı hoşgörülü

tutumunda olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Ergenlerin annelerinin çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu, çalışmadığı, ergenlerin anneleri ile iyi bir ilişki içinde oldukları ve annelerinin kendilerine karşı hoşgörülü bir tutum içinde buldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %59,5'inin (n=398) okuldaki başarısını orta düzeyde, %88,2'si (n=590) sınıfta hiç kalmadığını, %57,4'ü (n= 384) okuldaki öğretmenleri ile ilişkilerinin iyi olduğunu, %75,6'sı (n=75,6) arkadaşları ile ilişkisinin iyi olduğunu, %94,8'i (n=634) yakın bir arkadaşı olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %68,5'inin (n=458) sanal arkadaşlık sitelerine üyeliklerinin bulunduğu, %95,2'si (n=637) arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmediğini, %74,3'ünün (n=497) evinde internet olduğu, %35,9'u (n=240) evde internete girdiğini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %7,2'si (n=48) internete girmek için söz konusu araçların hepsini kullandığını, %94,9'u (n=635) evlerinde internete bağlanacak teknolojik bir aracın bulunduğunu, %87,9'u (n=588) evlerinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak bir araç bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ergenlerin cep telefonları ile günlük attıkları mesaj sayıları sorulmuş ve ergenlerin %42,5'inin (n=284) hiç mesaj atmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Ergenlerin genellikle sanal arkadaşlık sitelerine üye oldukları ancak bu sitelerden arkadaş edinmedikleri, evlerinde internet olduğu, internete bağlanacak bir araçlarının bulunduğu, bilgisayar dışında internete bağlanacak araçlarının olduğu, internete genellikle evlerinde girdiği ve % 42,5'nin günlük hiç mesaj atmadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %25,0'i (n=167) bilgisayarı ders-oyun için kullandığını, %59,5'i (n=398) internette oyun oynadıklarını, %76,1'inin (n=509) günlük 1-4 saat internet kullandığı, %57,5'i (n=385) anne veya babasının da internet kullandığını, %83,7'si (n=560) kendisini internet bağımlısı olarak nitelendirmediklerini, %84,6'sı (n=566) internet kullanmasının kendisinde öfke/depresyona neden olmadığını belirttiği saptanmıştır. Ergenlerin interneti ders, oyun, alışveriş, sosyal ağlar gibi amaçlar dışında kullandıklarını, internette oyun oynadıklarını, anne veya babasının da internet kullandığını, kendilerini internet bağımlısı olarak görmediklerini, internet kullanmanın kendisinde öfke/depresyona neden olmadığını belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %93,1'inin (n=623) herhangi bir sağlık sorunu veya engeli bulunmadığını ifade ettikleri, %91,8'i (n=614) kronik bir rahatsızlığı bulunmadığını, %77,0'ı (n=515) yaşamdan zevk aldığını belirttiği, %62,5'inin (n=418) bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inandığı, %91,0'inin (n=91,0) sigara, alkol ya da madde bağımlılığı olmadığını, %85,8'inin (n=574) son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Kendisine zarar verdiğini ifade eden ergenlerin %1,3'ünün (n=9) bir yerlerini kestiğini belirttiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin okul dışında serbest zamanlarını değerlendirme durumları değerlendirildiğinde, ergenlerin %62,8'sinin (n=420) bilgisayar ve internet kullandığı, düzenli olarak yaptıkları etkinlikler incelendiğinde, %13,3'ünün (n=89) basketbol yaptığını ifade ettiği tespit edilmiştir. Boş zaman aktivitesinden sonra ergenlerin hissettikleri duygular incelendiğinde ergenlerin %73,4'ünün stres attığı, sakinleştiği, rahatladığını belirttiği saptanmıştır.

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilenmediği (Sırasıyla $X^2_{(3)}=7,820$; $X^2_{(3)}=3,474$; $X^2_{(4)}=6,448$; $p>0,05$) ancak cinsiyetten etkilendiği bulunmuştur ($X^2_{(1)}=28,186$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin barınma yeri, aile yapısı ve ailenin yaşadığı yerden etkilenmediği (Sırasıyla $X^2_{(1)}=0,512$; $X^2_{(1)}=1,063$; $X^2_{(2)}=1,049$; $p>0,05$) ancak gelir durumu ve harçlığını yeterli görme durumundan etkilendiği bulunmuştur ($X^2_{(2)}=7,569$; $X^2_{(1)}=27,524$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin kardeş sayısı ve doğum sırasından etkilenmediği ($X^2_{(2)}=3,223$; $X^2_{(2)}=0,167$; $p>0,05$) ancak kardeşleriyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur ($X^2_{(1)}=13,452$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin baba eğitim durumu, babasının mesleği ve babasıyla ilişkisinden etkilenmediği ($X^2_{(3)}=4,357$; $X^2_{(2)}=5,526$; $X^2_{(1)}=3,564$; $p>0,05$) ancak babanın tutumundan etkilendiği bulunmuştur ($X^2_{(2)}=7,349$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin annelerinin eğitiminden, annenin çalışma durumundan, annenin ergene karşı tutumundan etkilenmediği (Sırasıyla $X^2=4,122$; $X^2=0,000$; $X^2=5,047$; $p>0,05$) ancak annesiyle ilişkisinden etkilendiği

bulunmuştur ($X^2_{(1)}=10,525$; $p<0,05$). Yüzdelerik değerler incelendiğinde, annesiyle olan ilişkisini orta düzeyde ifade eden ergenlerin depresyon eğilimlerinin (%35,5) annesiyle olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu belirten ergenlere göre (%18,2) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin sınıfta kalma durumundan etkilenmediği ($X^2_{(1)}=0,968$; $p>0,05$), ancak okul başarısı, öğretmeni ile olan ilişkisi, arkadaşı ile olan ilişkisi ve yakın arkadaşı olma durumundan etkilendiği bulunmuştur ($X^2_{(1)}=15,865$; $X^2_{(1)}=18,625$; $X^2_{(1)}=4,852$; $X^2_{(1)}=5,731$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, cep telefonu ile günlük mesaj atma sayısı, evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, internette oyun oynama durumu ve anne veya babanın internet kullanma durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $X^2_{(1)}=2,738$; $X^2_{(2)}=4,666$; $X^2_{(1)}=2,968$; $X^2_{(1)}=0,889$; $X^2_{(1)}=1,877$; $p>0,05$) ancak sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği, arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu, evinde interneti olması, internete bağlanma yeri, bilgisayarı kullanma amacı, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi, internet bağımlısı olma durumu ve internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumundan etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $X^2_{(1)}=4,563$; $X^2_{(1)}=10,387$; $X^2_{(1)}=5,436$; $X^2_{(2)}=13,388$; $X^2_{(3)}=8,439$; $X^2_{(2)}=8,707$; $X^2_{(1)}=9,531$; $X^2_{(1)}=31,274$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin depresyon eğilimlerinin herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu ve kronik rahatsızlığı olma durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $X^2_{(1)}=1,533$; $X^2_{(1)}=0,691$; $p>0,05$) ancak yaşamdan zevk alma, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $X^2_{(1)}=71,474$; $X^2_{(2)}=109,722$; $X^2_{(1)}=9,631$; $X^2_{(1)}=117,875$; $X^2_{(1)}=41,100$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $t_{(667)}=2,557$; $KW=15,364$; $KW=9,549$; $KW=20,502$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin barınma yeri, aile yapısı, ailenin yaşadığı yer ve gelir durumundan etkilenmediği (Sırasıyla $t_{(660)}=0,333$;

$t_{(660)}=0,542$; $F_{(2,666)}=0,157$; $F_{(2,666)}=0,600$; $p>0,05$) ancak harçlığı yeterli görme durumundan etkilenmiştir ($t_{(660)}=2,673$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin doğum sırasından etkilenmediği (Sırasıyla $KW_{(2)}=5,750$; $p>0,05$) ancak kardeş sayısı ve kardeşiyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(2)}=21,584$; $t_{(633)}=3,120$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin babasıyla ilişkisinden etkilenmediği ($t_{(636)}=1,486$; $p>0,05$) ancak babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve babanın tutumundan etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $KW_{(3)}=5,750$; $KW_{(2)}=9,782$; $KW_{(2)}=6,155$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin annenin tutumundan etkilenmediği ($KW_{(2)}=4,730$; $p>0,05$) ancak annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve annesiyle ilişkisinden etkilendiği bulunmuştur ($KW_{(3)}=12,546$; $t_{(667)}=1,486$; $t_{(653)}=3,449$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin okul başarısı, sınıfta kalma durumu ve arkadaşı ile olan ilişkisinden etkilenmediği (Sırasıyla $t_{(627)}=1,813$; $t_{(627)}=1,333$; $t_{(646)}=0,064$; $p>0,05$) ancak öğretmeni ile olan ilişkisi ve yakın arkadaşı olma durumundan etkilendiği bulunmuştur ($t_{(637)}=4,728$; $t_{(667)}=2,580$; $p<0,05$).

Lisede öğrenim gören ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin kronik hastalığı olma durumundan etkilenmediği ($t_{(667)}=1,074$; $p>0,05$) ancak herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu, yaşamdan zevk alma durumu, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur (Sırasıyla $t_{(667)}=2,840$; $t_{(667)}=6,500$; $KW_{(2)}=25,381$; $t_{(667)}=3,300$; $t_{(667)}=6,508$; $t_{(667)}=7,709$; $p<0,05$).

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları incelediğinde araştırmaya katılan ergenlerin depresyon eğilimlerine göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(667)}=7,497$; $p<0,05$). Ergenlerin internet bağımlılık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=19,40\pm 18,61$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere

($\bar{X}=9,81\pm 11,77$) internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin depresyon eğilimlerine göre ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan ergenlerin depresyon eğilimlerine göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(665)}=2,900$; $p<0,05$). Ergenlerin yalnızlık ölçeği maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=52,61\pm 6,57$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X}=50,75\pm 6,74$) göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($r:0,011$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri, yalnızlık düzeylerinden ya da yalnızlık düzeyleri, internet bağımlılık düzeylerinden anlamlı bir şekilde etkilenmemektedirler. Bununla birlikte ergenlerin depresyon düzeyleri ile internet bağımlılıkları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r:0,384$; $p<0,05$); yalnızlık düzeyleri ile de pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($r:0,090$; $p>0,05$).

5.2. Öneriler

Depresyon artık her dönem ve yaşın hastalığı olma yolunda hızla ilerlemektedir ve ergenlik dönemindeki duygusal boşluktan en çok depresyonun faydalandığını söyleyebiliriz. Bu duruma aile, çevre, ilişkiler, sınav psikolojisi, kimlik seçimi gibi daha birçok konu eklenebilir. Bu nedenle okullardaki rehberlik uygulamalarının aileleri de kapsayacak şekilde sistematize edilerek, psikoeğitim programları, aile eğitimleri ve psikolojik danışma hizmetlerine ağırlık verilmesi önerilebilir.

Depresyon internet bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Koruyucu ruh sağlığı çalışmaları eğitim programlarını bu konuda çalışmalarını daha sık sürdürmeleri önerilebilir.

İnternet bağımlılığına ilişkin farkındalığın artırılmasını yönelik çalışmalarla birlikte, ailelere, öğrencilere ve eğitimcilere güvenli ve bilinçli internet kullanımına amaçlayan eğitim çalışmaları okullarda yapılabilir.

İnternete erişimin giderek kolaylaşması ve internet kullanma sıklığının bu duruma paralel olarak hızla artması göz önüne alındığında bu konuya yönelik çalışmaların gündeme gelmesi önerilmekte ve bu konu da eğitimin ve rol model olarak ailenin seçilmesi faktörü göz önüne alındığında ailelere ve öğrencilere eğitimler verilmesi önerilebilir. Bu alanda eğitimcilere ve de okul psikolojik danışmalarına seminerler, gençlerin dikkatini çekecek tarzda görsel afişler ya da slayt gösterileri tarzında eğitim çalışmaları yapılması önerilebilir.

Ergenlerin depresyon düzeyleri ile internet bağılılıkları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde; yalnızlık düzeyleri ile de pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Depresyonun hem internet bağımlılığını hem de yalnızlığı yordadığı görülmektedir. Bu konuda ebeveynler, eğitimciler, okul psikolojik danışmanları iletişim halinde olup grup çalışmaları yapılması önerilebilir.

Trabzon ili içerisinde merkezde bulunan 5 okulda lise öğrencisi ergenler üzerinde yapılan bu çalışma, daha geniş bir evren ve örnekleme farklı il ve coğrafi bölgelerde benzer çalışmaların yapılarak buradan elde edilecek sonuçlar üzerinden karşılaştırmalar yapılması önerilebilir. Aynı çalışmanın ortaokul öğrencilerinde de yapılması önerilebilir.

ÖZET

Öner K. Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler.

Bu çalışma, lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörleri incelemek amacı ile kesitsel bir araştırma olarak yapılmıştır.

Trabzon İl Merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 5 lise de eğitim-öğretim gören 3289 öğrenci üzerinden örneklem büyüklüğü Büyüköztürk ve arkadaşları tarafından önerilen eşitlik ile hesaplanmış olup %95 güven aralığı ile 345 öğrenci olarak bulunmuştur. Araştırmanın desen etkisi 2 kabul edilip 690 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiş ancak öğrencilerden bazılarının veri toplama araçlarını eksik doldurması, bazılarının daha sonra çalışmaya katılmaktan vazgeçmesi sonucunda söz konusu öğrencilerin görüşleri araştırma kapsamından çıkarılmıştır ve 669 öğrencinin verisi değerlendirilmiştir.

Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Beck Depresyon Ölçeği, İnternet Bağımlılık Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında görüşleri alınan lisede öğrenim gören ergenlerden elde edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla öncelikle öğrencilerin cevapları SPSS'e (Statistical Package for Social Sciences) aktarılmıştır. Ardından verilerin değerlendirilmesi amacıyla betimsel istatistikler hesaplanmış ve alt problemler doğrultusunda verilerin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; Betimleyici istatistik (frekans ve yüzde değerleri, minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma), İlişkisiz ölçümlerde t testi, Levene homojenlik testi, Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testi, Tek yönlü varyans analizi, Çoklu karşılaştırmada LSD testi, Bağımsız ölçümlerde KW testi ve Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin özellikleri incelendiğinde ergenlerin %46,0'ının (n=361) kadın olduğu, %30,6'sının (n=205) 9. Sınıfta öğrenim gördükleri, %30,9'unun (n=207) 17 yaşında olduğu, %31,2'sinin (n=209) imam hatip lisesinde öğrenim gördüğü, %91,8'inin (n=614) evde barınma şeklini kullandığı, %82,8'inin (n=554) çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %59,8'inin (n=400) ailesinin büyükşehirde yaşadıkları, %96,9'unun (n=648) anne ve babasının hayatta olduğu, %98,5'inin (n=659) evde üvey bir aile bireyinin olmadığı, %68,0'ının (n=455) gelirin giderle denk olduğunu

belirttikleri, %77,4'ünün (n=518) aylık gelirlerinin (harçlıklarının) yeterli olduğunu, %39,5'inin (n=264) 3 kardeş olduğu, %69,5'inin (n=465) kardeşiyle olan ilişkisinin iyi olduğu, %27,5'inin (n=184) babasının lise mezunu, %54,6'sının (n=365) babasının serbest meslekle ilgilendiği, %79,7'sinin (n=533) babası ile olan ilişkisini iyi olarak nitelendirdiği, %67,9'unun (n=454) babasının kendisine karşı hoşgörü içinde olduğunu, %39,0'ının (n=261) annesinin ilkokul mezunu olduğu, %78,8'inin (n=527) annesinin çalışmadığını, %88,6'sı (n=593) annesi ile olan ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu, %76,4'ü (n=511) annesinin kendisine karşı hoşgörülü tutumda olduğunu, %59,5'inin (n=398) okuldaki başarısının orta düzeyde olduğunu, %88,2'si (n=590) sınıfta hiç kalmadığını, %57,4'ü (n=384) okuldaki öğretmenleri ile ilişkilerinin iyi olduğunu, %75,6'sı (n=506) arkadaşları ile ilişkisinin iyi olduğunu, %94,8'i (n=634) yakın bir arkadaşı olduğunu, %68,5'inin (n=458) sanal arkadaşlık sitelerine üyeliklerinin bulunduğu, %95,2'si (n=637) arkadaşlarını sanal ortamlardan seçmediğini, %74,3'ünün (n=497) evinde internet olduğunu, %35,9'u (n=240) evde internete girdiğini, %94,9'u (n=635) evlerinde internete bağlanacak teknolojik bir aracın bulunduğunu, %87,9'u (n=588) evlerinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak bir araç bulunduğunu, %7,2'si (n=48) internete girmek için söz konusu araçların hepsini kullandığını, %42,5'inin (n=284) cep telefonu ile hiç mesaj atmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %25,0'i (n=167) bilgisayarı ders-oyun için kullandığını, %59,5'i (n=398) internette oyun oynadıklarını, %76,1'inin (n=509) günlük 1-4 saat internet kullandığını, %57,5'i (n=385) anne veya babasının da internet kullandığını, %83,7'si (n=560) kendisini internet bağımlısı olarak nitelendirmediklerini, %84,6'sı (n=566) internet kullanmasının kendisinde öfke/depresyona neden olmadığını belirttiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin %93,1'inin (n=623) herhangi bir sağlık sorunu veya engeli bulunmadığını, %91,8'i (n=614) kronik bir rahatsızlığı bulunmadığını, %77,0'ı (n=515) yaşamdan zevk aldığını, %62,5'inin (n=418) bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inandığı, %91,0'ının (n=91,0) sigara, alkol ya da madde bağımlılığı olmadığını, %85,8'inin (n=574) son bir yılda kendisine zarar verme düşüncesi bulunmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Kendisine zarar verdiğini ifade eden ergenlerin %1,3'ünün (n=9) bir yerlerini kestiğini belirttiği, %62,8'inin (n=420) bilgisayar ve internet kullandığı bulunmuştur. Öğrencilerin düzenli olarak yaptıkları etkinlikler incelendiğinde,

%13,3'ünün (n=89) basketbol oynadığını ifade ettiği tespit edilmiştir. Boş zaman aktivitesinden sonra ergenlerin hissettikleri duygular incelendiğinde ergenlerin %73,4'ünün stres attığı, sakinleştiği, rahatladığını belirttiği saptanmıştır.

Ergenlerin depresyon eğilimlerinin; cinsiyetten, gelir durumunu ve harçlığını yeterli görme durumundan, kardeşleriyle ilişkisinden, babasının tutumundan, annesiyle ilişkisinden, okul başarısı, öğretmeni ve arkadaşı ile olan ilişkisinden ve yakın arkadaşı olma durumundan, sanal arkadaşlık siteliğine üye olmadan, arkadaşlarını sanal ortamdan seçmeden, evinde interneti olmasından, internete bağlanma yeri, bilgisayar kullanma amacı, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi, internet bağımlısı olma durumu ve internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumundan, yaşamdan zevk alma, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden, harçlığı yeterli görme durumundan, kardeş sayısı ve kardeşiyle ilişkisinden, babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve babanın tutumundan, annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve annesiyle ilişkisinden, öğretmeni ile olan ilişkisi ve yakın arkadaşı olma durumundan, sanal arkadaşlık sitelerine üyeliği, arkadaşlarını sanal ortamdan seçme durumu, evinde interneti olması, evinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, cep telefonları ile günlük mesaj atma sayısı, evinde bilgisayar haricinde internete bağlanacak teknolojik araç olma durumu, bilgisayar kullanma amacı, internette oyun oynama durumu, günlük ortalama bilgisayar kullanma süresi, anne veya babanın internet kullanma durumu, internet bağımlısı olma durumu ve internet kullanımının öfke/depresyona neden olma durumundan, herhangi bir sağlık sorunu (engeli) olma durumu, yaşamdan zevk alma durumu, gelecek beklentisi, sigara, alkol ya da madde kullanma durumu, son bir yılda kendine zarar verme düşüncesi ve son bir yılda kendine zarar vermesinden etkilendiği bulunmuştur.

Ergenlerin araştırmada kullanılan ölçeklerin maddelerine vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=19,40\pm 18,61$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X}=9,81\pm 11,77$) göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin internet bağımlılıkları ve yalnızlıkları artış gösterdikçe depresyon eğilimlerinin

de artış gösterdiği, depresyon eğilimi bulunan ergenlerin ($\bar{X}=52,61\pm6,57$) depresyon eğilimi bulunmayan ergenlere ($\bar{X}=50,75\pm6,74$) göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu ancak yalnızlık düzeyinin internet bağımlılığı değişkenini anlamlı bir şekilde açıklamadığı tespit edilmiştir.

Tüm sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; lise öğrencisi ergenlerin özellikle kişilerarası ilişkilerden etkilendiği, depresyon ve internet bağımlılığı ilişkisinin fark edilir derecede fazla olduğu ancak ilginç bir şekilde internet bağımlılığı ile yalnızlığın ilişkili olmadığı görülmüştür. Okul çalışmalarında bu sonuçlar doğrultusunda eğitimlerin yapılması ve risk gruplarının değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, depresyon, internet bağımlılığı, ilişkili faktörler.

ABSTRACT

Öner K. Depression, Internet Addiction and Related Factors in Adolescents of High School Students.

This study is conducted as a cross sectional research in order to investigate the depression, internet addiction and related factors in adolescents of high school students.

It is found 345 students with 95% confidence level, calculated with equation which sample size proposed by Büyüköztürk et al., over 3289 students who study in 5 high schools depending on Directorate of National Education in Trabzon city center. It is targeted to reach 690 students under the assumption that the pattern effect of the survey is 2. However, because of missing data caused deficient filling of data collection tools by some of the students and some students give up to participate in the survey later on, opinions of the aforementioned students are excluded from the scope of the survey and data of 690 students have been evaluated.

In the study, Personal Information Form, Beck Depression Scale, Internet Addiction Scale and UCLA Loneliness Scale are used. To analyse the data obtained from adolescents of high school students under the scope of the survey, firstly answers of the students have been transferred to SPSS (Statistical Package for Social Sciences). In the evaluation of the data, descriptive statistics (frequency and percentage values, minimum, maximum, average and standard deviation), t test in unrelated measurements, Levene homogeneity test, Kruskal Wallis test, Mann-Whitney U test, one way variance analysis, LSD multiple comparison test, χ^2 test of independence assesses and Pearson correlation coefficients are used.

When the characteristics of adolescents of high school students who participated the survey are examined, it is found that 46.0 % of the adolescents (n=361) are women, 30.6 % of them (n=205) study in 9th grade, 30.9 % of them (n=207) are 17 years old, 31.2 % of them (n=209) study in imam hatip high school, 91.8 % of them (n=614) use home type of shelter, 82.8 % of them (n=554) have nuclear family, families of 59.8 % of them (n=400) live in metropolitan cities, parents of 96.9 % of them (n=648) are alive, 98.5 % of them (n=659) have no step-family members, 68.0 % of them (n=455) state that they have a balanced income and expense budgets, 77.4 % of them (n=518) have enough monthly

income (pocket money), 39.5 % of them (n=264) are 3 siblings, 69.5 % of them (n=465) have a good relations with their siblings, fathers of 27.5 % of them (n=184) graduated from high school, fathers of 54.6 % of them (n=365) have independent businesses, 79.7 % of them (n=533) define the relations with their fathers as good, 67.9 % of them (n=454) have decent fathers, mothers of 39.0 % of them (n=261) graduated from primary school, mothers of 78.8 % of them have no occupations, 88.6 % of them (n=593) have good relations with their mothers, 76.4 % of them (n=511) have decent mothers, 59.5 % of them have middle level success in their schools, 88.2 % of them (n=590) have never failed in their classes, 57.4 % of them (n=384) have good relations with their teachers, 75.6 % of them (n=506) have good relations with their friends, 94.8 % of them (n=634) have close friends, 68.5 % of them (n=458) have memberships to virtual friendship websites, 95.2 % of them (n=637) do not choose their friends from virtual environments, 74.3 % of them (n=497) have internet connections in their homes, 35.9 % of them (n=240) use internet at home, 94.9 % of them (n=635) have no technological devices to connect to the internet, 87.9 % of them (n=588) have a device to connect to the internet rather than computer, 7.2 % of them (n=48) use all aforementioned tools to use the internet, 42.5 % of them (n=284) have never sent a message with a mobile phone before.

Adolescents of high school students who participated the survey are found that 25.0 % of them (n=167) use the computer for lesson-game, 59.5 % of them (n=398) play game on the internet, 76.1 % of them (n=509) use the internet for 1-4 hours daily, parents of 57.5 % of them (n=385) also use the internet, 83.7 % of them (n=560) do not describe themselves as internet addicted, 84.6 % of them (n=566) state that using internet does not cause any anger/depression on them.

Adolescents of high school students who participated the survey are found that 93.1 % of them (n=623) have no health problem or disability, 91.8 % of them (n=614) have no chronic disease, 77.0 % of them (n=515) enjoy their lives, 62.5% of them (n=418) believe that their expectations will come true, 91.0 % of them (n=910) have no smoking, alcohol or drug abuse, 85.8 % of them (n=574) had no thought of harming themselves in last year. It is found that 1.3 % adolescents (n=9) who stated that they have damage themselves, cut some part of them and 62.8 % of them (n=420) use computer and internet. When regular activities of students are examined, 13.3 % of them state that they are playing basketball.

When emotions of adolescents are analysed after their free time activity, 73.4 % of adolescents state that they are out of stress, calm and relax.

It is found that tendency to depression of adolescents is affected from; gender, finding income and pocket money adequate, relationship with their siblings, attitudes of their fathers, relationship with their mothers, success in the school, relationship with their friends and teachers, and having close friends, membership to virtual friendship websites, choosing friends from virtual environments, having internet at their homes, devices for internet connection, purpose of using internet, average time of daily internet use, being addiction of internet and situation of internet use causes to anger/depression, enjoying life, future expectations, having smoking, alcohol or drug abuse, having a thought of harming themselves and damaging themselves in last year.

It is found that internet addiction level of adolescents is affected from; gender, level of class that is studied, age and school type, finding pocket money adequate, number of siblings and relationship with them, education of their fathers, occupations of their fathers and attitudes of them, education of their mothers, occupations of their mothers and relationship with them, relationship with their teachers and having close friends, membership to virtual friendship websites, choosing friends from virtual environments, having internet at their homes, having technological devices to connect internet, daily number of messages sent with a mobile phone, having technological devices to connect internet rather than computer, purpose of using internet, playing games on internet, average time of daily computer use, situation of parents for using internet, being addiction of internet and situation of internet use causes to anger/depression, having any health (disability) problems, enjoying life, future expectations, having smoking, alcohol or drug abuse, having a thought of harming themselves and damaging themselves in last year.

When averages of the answers given by adolescents for the clauses of scales in the survey are analysed, adolescents who have tendency to depression ($\bar{X}=19,40\pm 18,61$) are found to have significantly higher level of internet addiction compared to adolescents who do not have tendency to depression ($\bar{X}=9,81\pm 11,77$). As a result of research, it is concluded that depression tendency of adolescents increases with internet addiction and loneliness of adolescents, and loneliness of adolescents, who have tendency to depression ($\bar{X}=52,61\pm 6,57$), are significantly higher than adolescents who do not have tendency to

depression ($\bar{X} = 50,75 \pm 6,74$), however, loneliness levels of adolescents cannot explain the internet addiction parameters in a significant way.

When all the results are evaluated generally; it can be said that adolescents of high school students are affected especially from interpersonal relationships, relation of depression and internet addiction is noticeably more, and however, internet addiction and loneliness are interestingly not related. It can be said that education should be performed and risk groups are evaluated based on these results in school work.

Key words: Adolescents, depression, internet addiction, related factors.

KAYNAKLAR

Adana F., Arslantaş H. Ergenlikte öfke ve öfkenin yönetiminde okul hemşiresinin rolü. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2011; 12(1) : 57 – 62.

Adana F., Uluman Ö., Arslantaş H., Ergin F. İlköğretim öğrencilerinde depresif belirti sıklığı ve ilişkili faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi-Journal of Psychiatric Nursing 2015; 6(1):1-8.

Ahioğlu-Lindberg E., N. Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi Ocak 2011; Cilt:19, No:1, 1-10.

Ahmadi J., Amiri A., Ghanizadeh A., Khademalhosseini M., Khademalhosseini Z., Gholami Z., Sharifian M. Prevalence of addiction to the internet, computer games, dvd, and video and its relationship to anxiety and depression in a sample of iranian high school students. Iran J Psychiatry Behav Sci. 2014 Summer; 8(2):75-80.

Albayrak K., Kutlu Y. Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009; Cilt:2, Sayı:3.

Afifi M. Depression in adolescents: gender differences in Oman and Egypt. Eastern Mediterranean Health Journal 2006; 12: 71-61.

Akın A., İskender M. İnternet addiction and depression, anxiety and stress. International Online Journal of Educational Sciences 2011; 3(1), 138-148.

Akkuş D. Ergende esrar kullanımı: Toplum ruh sağlığı yaklaşımı (olgu sunumu). Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2010;1(1):43-46.

Aktepe E. Ergenlerde kendine zarar verme davranışı. TAF Preventive Medicine Bulletin 2011; 10(2).

Aksüt M., Batur Z. İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci. Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri. 31 Ocak - 2 Şubat 2007. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Arısoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2009; 1: 55-67.

Aslan S., Güven M. Bağlanma ve kişisel uyum arasındaki ilişkide ayrışma bireyleşmenin aracılığı. *Eğitim ve Bilim* 2010; Cilt 35, Sayı 157.

Atak H. Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2011; 3(1): 163-213.

Anderson A., C., Bushman B., J. Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A Meta-analytic review of the scientific. *Literature Psychological Science*, September 2001; vol. 12 no. 5 353-359.

Avcı M. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/Journal of Graduate School of Social Sciences* 2010; 7.1: 39-64.

Avşar, F. Doğrulayıcı faktör analizi ve Beck Depresyon Envanteri üzerine bir uygulama, Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Türkiye. 2007.

Ay P., Save D. Adolescent depression: progress and future challenges in prevention control activities. *Marmara Medical Journal* 2004;17(1);47-52.

Ayas T., Horzum B., M. İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi /* 2013, 4 (39).

Ayas T., Çakır Ö., Horzum B., M. Ergenler için bilgisayar bağımlılığı ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Mayıs 2011 Cilt:19 No:2.

Aydemir Ö. Atipik depresyon. *Klinik Psikiyatri* 2004; Ek 2:49-53.

Aylaz R., Kaya B., Dere N., Karaca Z., Bal Y. Sağlık yüksekokulu öğrencileri arasındaki depresyon sıklığı ve ilişkili etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2007; 8: 46-51.

Bahrainian SA., Alizadeh KH, Raeisoon MR., Gorji OH., Khazae A. Relationship of Internet addiction with self-esteem and depression in university students. *J Prev Med Hyg.* 2014 Sep;55(3):86-9.

Balcı Ş., Gölcü A., A., Öcalan E., M. Üniversite öğrencileri arasında internet kullanım örüntüleri. Selçuk İletişim 2013; 7, 4.

Balta Ö., Ç., Horzum M., B. Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2008, cilt: 41, sayı: 1, 187-205.

Bakken I., J., Wenzel G., H., Götestam G., K., Johansson A., Oren A. İnternet addiction among Norwegian adults: A stratified probability sample study Scandinavian Journal of Psychology Volume 50, Issue 2, pages 121–127, April 2009.

Batıgün A., D., Hasta D. İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2010; 11:213-219.

Batıgün D., A., Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. Türk Psikiyatri Dergisi Haziran 2011; 26(67), 1-10.

Bares C., B. Gender, depressive symptoms and daily cigarette use. Journal of Dual Diagnosis, 10(4), 187–196, 2014.

Barke A., Nyenhuis N., Kröner-Herwig B. The German version of the generalized pathological internet use scale 2: a validation study. Cyberpsychol Behav Soc Netw. 2014 Jul;17(7):474-82.

Başoğlu C., Buldukoğlu K. Depresif bozukluklarda psikososyal girişimler. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2015; 7(1):1-15.

Bayhan P., Işıtan S. Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. Aile ve Toplum, Yıl: 11 Cilt: 5 Sayı: 20 Ocak-Şubat-Mart 2010 ISSN: 1303-0256.

Bayhan V. Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya Uygulaması). Akademik Bilişim 11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2 - 4 Şubat 2011. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Bayraktar, F. Ergenlik döneminde internet kullanımının rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye.2001.

Beard, K. ve Wolf, E. M. Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior* 2001;4(3): 377-383.

Beck AT. An Inventory for measuring depression. *Arch Gen Psychiatry* 1961; 7:151-169.

Beck AT, Ward CH, Mendelson M ve ark. (1961) An inventory for measuring depression. *Arch Gen Psychiatry*, 4: 561-571.

Bernardi S., Pallanti S. İnternet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry* 50 (2009); 510–516.

Bilge F. Bir grup ilköğretim öğrencisinde bilgisayara yönelik bağımlılık eğitimi değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2012; 43:96-105.

Birmaher B, Ryan ND, Williamson DE, Brent DA. Childhood and adolescent depression: a review of the past 10 years. Part J *Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1996; 35: 1439-1427.

Bodur S, Kücükkendirci H. Prevalence of depressive symptoms in turkish adolescents. *Eur J Gen Med* 2009; 6: 212-204.

Bozkurt N. Depresyonda bilişsel – davranışçı yaklaşımlar: Beck’in bilişsel kuramı. *Ege Eğitim Dergisi* 2003;(3) 2: 59-64.

Büyüköztürk Ş., Çakmak K., E., Akgün E., Ö., Karadeniz Ş., Demirel F. Bilimsel araştırma yöntemleri, Pegem Akademi, 2012.

Chang FC., Chiu CH., Lee CM., Chen PH., Miao NF. Predictors of the initiation and persistence of internet addiction among adolescents in Taiwan. *Addict Behav.* 2014 Oct;39(10):1434-40.

Cheung L., M., Wong W., S. The effects of insomnia and internet addiction on depression in Hong Kong Chinese adolescents: an exploratory cross-sectional analysis. *J. Sleep Res.* 2011; 20, 311-317.

Cho S-M., Sung M-J., Shin K-M., Lim K., Y., Shin Y-M. Does Psychopathology in childhood predict internet addiction in male adolescents? *Child Psychiatry Hum Dev* (2013); 44:549–555.

Cho YR., Lee HJ. [A study on a model for internet addiction of adolescents]. *Taehan Kanho Hakhoe Chi*. 2004 Jun;34(3):541-51.

Cardemil EV, O'Donnell EH, Esposito-Smythers C, D'Eramo KS, Derrick BE, Spirito A, Grant KE, Lambert SF. Depressive symptoms in low-income, urban adolescents: cognitive and contextual factors. *J Prev Interv Community*. 2014;42(3):183-95.

Cengizhan C. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: "İnternet bağımlılığı". *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl 2005; Sayı 22, Sayfa: 83-98*.

Ceyhan E. Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2008; 15 (2).

Ceylan A., Özen Ş., Palancı Y., Saka G., Aydın E., Y., Kıvrak Y., Tangolar Ö. Lise son sınıf öğrencilerinde anksiyete-depresyon düzeyleri ve zararlı alışkanlıklar: Mardin çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2003; 4: 144-14.

Chinawa JM, Manyike PC, Obu HA, Aronu AE, Odutola O, Chinawa AT. Depression among adolescents attending secondary schools in South East Nigeria. *Ann Afr Med*. 2015, Jan-Mar;14(1):46-51.

Chak, K., Leung, L. Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 2004 Oct;7(5):559-70.

Chang FC., Chiu CH., Miao NF., Chen PH., Leea CM., Chiang JT., Pan YC. The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive Psychiatry* 57 (2015); 21–28.

Cloutier R. 'Theories de l'adolescence' *Psychologie de l'Adolescence*, Geaten Morin Editeur, Quebec (Onur B, Çev.). 1982.

Coghill D., Usala T. Mood disorders in children and adolescents. *Psychiatry* 2006; 5:4.

Cimilli C. Depresyonda sosyal ve kültürel etmenler. *Duygudurum dizisi* 2001; 4:157-168.

Cömert T., I., Kayıran M., S. Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. Çocuk Dergisi 2010; 10(4):166-170.

Costello EJ., Copeland W., Angold A. Trends in psychopathology across the adolescent years: what changes when children become adolescents, and when adolescents become adults? J Child Psychol Psychiatry 2011 Oct;52(10):1015-25.

Cömert I., T., Ögel K. İstanbul örnekleminde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisini. Türkiye Klinikleri J Foren Med 2009;6(1).

Çam O., Engin E. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı Kitabı, İstanbul: İstanbul tıp kitabevi, 2014.

Çakır Ö., Tuncay A., Horzum B., M. Üniversite öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2011, cilt: 44, sayı: 2, 95-117.

Çam H., H. Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora tezi. Cumhuriyet Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas, Türkiye.2014.

Çavuş N. Bilgi ve iletişim araçları hakkında bilişim programı öğrencilerinin yaklaşımlarının değerlendirilmesi. Cypriot Journal of Educational Sciences 2007; Vol 2, No 2.

Çelik B., Ç., Odacı H. Kendilik algısı ve benlik saygısının problemlili internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ- Turkey.

Çevik B., G., Çelikkaleli Ö. Ergenlerin arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2010; Cilt 19, Sayı 3, Sayfa 225-240.

Davis A., R. A cognitive-behavioral model of pathological internet use. Computers in Human Behavior 17 (2001);187±195.

Derbyshire KL., Lust KA., Schreiber LR., Odlaug BL., Christenson GA. Golden DJ., Grant JE. Problematic internet use and associated risks in a college sample. *Compr Psychiatry* 2013; Jul;54(5):415-22.

Demir T, Karacetin G, Demir DE, Uysal O. Epidemiology of depression in an urban population of Turkish children and adolescents. *J Affect Disord* 2011;134:168–76

Demir, A. UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi* 1989; 7(23), 14–18.

Demir Ö., N., Ulusoy D., Baran G., A. Aile Bireylerindeki Ruhsal Bozuklukların Ergenler Üzerine Etkisi: Lise Son Sınıf Gençliği Örneği. *Edebiyat Fakültesi Dergisi* 2007; Cilt:24 Sayı:2.

Demir Ö., N., Baran G., A., Ulusoy D. Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 2005; 32: 83-108.

Demir, T., Demir, E. T., Kayaalp, M. L., Büyükkal, B. Ergenlerin depresif bozuklukların yaygınlığı ve depresif bozukluğu olan ergenlerin özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 1999; 6(1), s.1-11.

Durak M., Durak E., Ş. Gençlerde sosyal kaygı ve depresyonun problemleri internet kullanımıyla ilgili bilişlerle ilişkisi. *Eğitim ve Bilim* 2013; Cilt 38, Sayı 169.

Durualp, E., Çiçekoğlu, P. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin internet bağımlılığı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2013; 15(1), s. 29-46.

Durkee T., Kaess M., Carli V., Parzer P., Wasserman C., Floderus B., Apter A., Balazs J., Barzilay S., Bobes J., Brunner R., Corcoran P., Cosman D., Cotter P., Despalins R., Graber N., Guillemin F., Haring C., Kahn JP., Mandelli L., Marusic D., Mészáros G., Musa GJ., Postuvan V., Resch F., Saiz PA., Sisask M., Varnik A., Sarchiapone M., Hoven CW., Wasserman D. Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: demographic and social factors 2012 Dec;107(12):2210-22.

Doğan H., Işıklar A., Eroğlu E., S. Ergenlerin problemleri internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. KKEFD 2008; Sayı: 18.

Dopheide JA. Recognizing and treating depression in children and adolescents. American Journal Health System Pharmacy 2006; 63: 233-43.

Eftekin P. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri, Türkiye. 2015.

Eijnden, R. J. M., Meerkerk, G. J., Vermulst, A. A., Spijkerman, R. ve Engels, C. M. E. Online communication, compulsive internet use, and psychosocial well-being among adolescents: A longitudinal study. Developmental Psychology 2008 May;44(3):655-65.

Ekundayo OJ., Dodson-Stallworth J., Roofe M., Aban IB. Prevalence and correlates of depressive symptoms among high school students in Hanover, Jamaica. The scientific world journal 2007; 7: 567-76.

Eldeleklioğlu J., Batık M., V. Akademik Başarı, İnternette kalınan, yalnızlık ve internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, H. U. Journal of Education 2013; 28(1), 141-152.

Emiroğlu M., Murat M., Bindak R. Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini yordayan sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Güz-2011; Cilt:10 Sayı:38, 262-274.

Ergin A., Uzun U., S., Bozkurt A., İ. Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler. Pam Tıp Dergisi 2013;6(3):134-142.

Ersun A., Köze Ş., B., Muslu G., Beytut D., Başbakkal Z. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde internet kullanımını ile sosyal destek sistemi arasındaki ilişkinin incelenmesi. İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi 2012; Cilt 20 - Sayı 2: 86-92.

Eryüksel N., G., Akün E. Depresyonu olan ergenler ile ana-babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi 2003; 18 (51), 59-73.

Esen E., Siyez M., D. Ergenlerde İnternet bağımlılığını yordayan psikososyal değişkenlerin incelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2011; 4 (36), 127-138.

Esen K., B., Aktas E., Tuncer İ. An analysis of university students internet use in relation to loneliness and social self-efficacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences 84 2013; 1504 – 1508.

Esen E. Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir, Türkiye. 2010.

Eskin M., Dereboy Ç., Harlak H., Dereboy F. Türkiyede Gençlik. Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği. Ankara. 2012.

Eskin M., Ertekin K., Harlak H., Dereboy Ç. Lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. Türk Psikiyatri Dergisi 2008; 19(4): 382-389.

Eşgi N. Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği'nin türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kastamonu Eğitim Dergisi Mayıs 2014; Cilt:22 No:2, 807-839.

Evren C., Dalbudak E., Evren B., Demircil Ç., A. High Risk of internet addiction and its relationship with lifetime substance use, psychological and behavioral problems among 10th grade adolescents. Psychiatria Danubina 2014; Vol. 26, No. 4, pp 330-339.

Fleming JE., Offord Dr. Epidemiology of childhood depressive disorders: a critical review. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 1990; 29: 580-571.

Flora K. İnternet addiction disorder among adolescents and young adults: the picture in Europe and prevention strategies. Perspectives on youth. http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/8422373/120_chapter_10.pdf/.

Garber J. Risk and Protective Factors for Depression: Implications for Prevention Depression in Children and Adolescents Linking Risk Research and Prevention Am J Prev Med 2006;31(6S1):S104–S125.

Griffiths, M. Does internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence, Cyberpsychology and Behavior 2000; 5,211-218.

Griesler PC., Hu MC., Kandel DB. Nicotine Dependence in Adolescence and Physical Health Symptoms in Early Adulthood. Nicotine Tob Res. 2015 Aug; 7. pii: ntv149.

Göksu T. Maslow'un ihtiyaçlar (güdüler) piramidi ve polisin yabancılaşma olgusu. Polis Bilimleri Dergisi 2002; Cilt: 4, Sayı: 3, Sayfa Aralığı: 27-48.

Gönül A., S. Patolojik İnternet Kullanımı. Yeni Symposium 2002; 40 (3): 105-110.

Gül S., K., Güneş İ., D. Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. Sosyal Bilimler Dergisi 2009; Cilt:11, Sayı 1.

Gündogar A., Bakım B., Ozer O., A. Karamustafalioglu O. P-32 - the association between internet addiction, depression and ADHD among high school students. 20th European Congress of Psychiatry. European Psychiatry 2012; Volume 27, Pages 1.

Günüç S., Kayri M. Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenilirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2010; 39: 220-232.

Günüç S. İnternet bağımlılığını yordayan bazı değişkenlerin cart ve chaid analizleri ile incelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi, Haziran 2013; 28 (71), 88-101.

Gürsu O. Ergenlerde psikolojik sağlığın demografik değişkenler açısından incelenmesi. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi 2012; 5(1), 110-130.

Gümüş B., A. Üniversite öğrencilerinde sigara ve alkol kullanımı: Depresif belirtiler ve umutsuzluk yönünden bir değerlendirme. Journal of Dependence Bağımlılık Dergisi 2015;Cilt 16, Sayı 1.

Ha JH., Kim SY., Bae SC., Bae S., Kim H., Sim M., Lyoo IK., Cho SC. Depression and internet addiction in adolescents. S. Karger AG, Basel, 2007.

Hamidi F., Bildik T., Tatar A. Ergenlerde depresyon ile ilişkili koruyucu ve risk etkenleri: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2013; 14: 145-51.

Hauenstein J., E. Depression in Adolescence. *Jognn* 2003; 32, 239–248.

He F., Zhou Q., Li J., Cao R., Guan H. Effect of social support on depression of internet addicts and the mediating role of loneliness. *International Journal of Mental Health Systems* 2014; 8:34.

Hisli N. Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi* 1998; 6:118-126.

Ho C., R., Zhang WB M., Tsang T., Y., , Toh H., A., Pan F., Lu Y., Cheng C., Yip P., S., Lam T., L., Lai C-M., Watanabe H., Mak K-K. The association between internet addiction and psychiatric co-morbidity: a meta-analysis. *BMC Psychiatry* 2014; 14:183.

Hobbs G, Hobby L, Eddy D, Hauschka A. Depressive symptoms and health risk among rural adolescents. *Pediatrics* 2004;113;1320-1313.

Holahan CJ., Moos RH. Social support and adjustment: predictive benefits of social climate indices. *Am J Community Psychol.* 1982 Aug;10(4):403-15.

İnternet erişim sitesi: <http://www.netaddiction.com>.2015

İnternet erişim sitesi: www.psikiyatri.org.tr/presses.aspx?press=269.2015

Jang K., S., Hwang Y., S., Choi Y., J. İnternet addiction and psychiatric symptoms among korean adolescents. *Journal of School Health* d March 2008; Vol. 78, No. 3.

Kalaitzaki E., A., Birtchnell J. The impact of early parenting bonding on young adults' Internet addiction, through the mediation effects of negative relating to others and sadness. *Addictive Behaviors* 39 (2014); 733–736.

Karakoç E., Taydaş O. Bir serbest zaman etkinliği olarak üniversite öğrencilerinin internet kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişki: cumhuriyet üniversitesi örneği. *Selçuk İletişim* 2013; 7, 4.

Kayahan M., Aksoy Ş. Psikiyatride vaka yönetimi ve vaka yönetimi metodunda hemşirenin rolü. T Klin Tıp Etiği 2001; 9:35-37.

Kelleci M. İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. TAF Prev Med Bull 2008; 7(3):253-256.

Kesebir S., Kavzaoğlu Ö., S., Üstündağ F., M. Bağlanma ve psikopatoloji. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2011; 3(2):321-342.

Kerber S., C. Problem and pathological gambling among college athletes 2005; Vol. 17, No. 4, Pages 243-247.

Kır İ., Sulak Ş. Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Güz-2014; Cilt:13 Sayı:51 (150-167).

Kim K., Ryu E., Chon M., Yeun E., Choi S., Seo J., Nam B. İnternet addiction in korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. International Journal of Nursing Studies 43 (2006); 185–192.

Kim HK., Davis K., E. Toward a comprehensive theory of problematic internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self rated importance of internet activities. Computers in Human Behavior 25 (2009); 490–500.

Ko CH., Liu TL., Wang PW., Chen CS., Yen CF., Yen JY. The exacerbation of depression, hostility, and social anxiety in the course of internet addiction among adolescents: a prospective study. Compr Psychiatry. 2014 Aug;55(6):1377-84.

Ko CH ., Yen JY., Yen CF., Chen CS., Weng CC., Chen CC. The association between internet addiction and problematic alcohol use in adolescents: The problem behavior model . Cyberpsychol Behav. 2008 Oct;11(5):571-6.

Kuss J., D., Griffiths D., M., Binder J., F. İnternet addiction in students: Prevalence and risk factors. Computers in Human Behavior 29 (2013); 959–966.

Köroğlu E. (Çev.) DSM-V Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı, Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013.

Kurtaran T., G. İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin, Türkiye. 2008.

Köroğlu G., Öztürk Ö., Tellioglu N., Genç Y., Mirsal H., Beyaztürk M. Problemlı internet kullanımıyla başvuran iki uçlu bir hasta nedeniyle psikiyatrik ek tanı tartışması: Olgu sunumu. Bağımlılık Dergisi 2006; 7: 150-154.

Ladd GW., Ettekal I. Peer-related loneliness across early to late adolescence: normative trends, intra-individual trajectories, and links with depressive symptoms. J Adolesc. 2013 Dec; 36(6):1269-82.

Lam T., L., Peng Z., Mai J., Jing J. Factors associated with internet addiction among adolescents. Article in cyberpsychology & behavior: the impact of the internet, multimedia and virtual reality on behavior and society 2009 August.

Lam LT. Parental mental health and internet addiction in adolescents. Addict Behav. 2015 Mar; 42:20-3.

Lee YS., Han DH., Kim SM., Renshaw PF. Substance abuse precedes internet addiction. Addict Behav. 2013 Apr; 38(4):2022-5.

Li W., Garland L., E., Howard O., M. Family factors in internet addiction among Chinese youth: A review of English and Chinese-language studies. Computers in Human Behavior 31 (2014); 393–411.

Lin IH., Ko CH., Chang YP., Liu TL., Wang PW., Lin HC., Huang MF., Yeh YC., Chou WJ., Yen CF. The association between suicidality and internet addiction and activities in Taiwanese adolescents, Comprehensive Psychiatry 55 (2014); 504–510.

Lewinsohn PM, Rohde P, Seeley JR. Major depressive disorder in older adolescents: prevalence, risk factors, and clinical implications. Clinical Psychology Review 1998; 18: 764-765.

Lin IH., Ko CH., Chang YP., Liu TL., Wang PW., Lin HC, Huang MF, Yeh YC, Chou WJ, Yen CF. The association between suicidality and internet addiction and activities in Taiwanese adolescents. Compr Psychiatry. 2014 Apr;55(3):504-10.

Mayda A., S., Gerçek Ç., G., Güneş C., Hüseyinoğlu A., Güler M., B., Yıldırım A. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresif belirti sıklığının demografik özellikler, sigara, alkol, madde kullanımı, baskın el ve şiddete maruz kalma ile ilişkisi. *Tübav Bilim* 2(4) 2009; 476-483.

Mayda S., A., Yılmaz M., Bolu F., Dağlı Ç., S., Gerçek Ç., G., Teker N., Tiryaki S., Toygar G., Türkarlan M., Uslu M., A., Usturalı E., Yamansavcı E., Yardımcı N., Önder D., A. Bir öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencilerindeki internet bağımlılığı ile Beck Depresyon Ölçeği arasındaki ilişki. *Konuralp Tıp Dergisi* 2015;7(1):6-14.

Meadows, O., S., Brown, S., J., Elder H., G. Depressive symptoms, stress and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence* February 2006; Vol. 35, No. 1, pp. 93–103.

Meltzer H., Bebbington P., Dennis MS., Jenkins R., McManus S., Brugha TS. Feelings of loneliness among adults with mental disorder. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2013 Jan; 48(1):5-13.

Mojs EH., Warchoł-Biedermann K., Głowacka MD., Strzelecki W., Ziemska B, Samborski W. Are students prone to depression and suicidal thoughts? *Arch Med Sci.* 2015 Jun 19;11(3):605-11.

Morahan-Martin J. The relationship between loneliness and internet use and abuse. *Cyberpsychol Behav.* 1999;2(5):431-9.

Murray C., Lopez A. Alternative projections of mortality and disability by cause 1999-2020: Golden burden of disease study. *Lancet* 1997; 349:1498-1504.

Ni X., Yan H., Chen S., Liu Z. Factors influencing internet addiction in a sample of freshmen university students in China. *Cyberpsychol Behav.* 2009 Jun;12(3):327-30.

Numanoğlu G., Bayır Ş. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre internet kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar* 2012; 10(2), 295-323.

Odacı H., Çelik B., Ç. Kendilik algısı ve benlik saygısının problemleri internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ, Turkey.

Orsal Ö., Orsal Ö., Unsal A., Ozalp S. S. Evaluation of internet addiction and depression among university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 82 (2013); 445–454.

Özcan N.,K, Buzlu S. İnternet use and its relation with the psychosocial situation for a sample of university students. *Cyberpsychol Behav.* 2007 Dec;10(6):767-72.

Özcan K., N., Buzlu S. Problemlı internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: “internette bilişsel durum ölçeği”nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi* 2005; 6: 19-26.

Ören N., Gençdoğan B. Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* Mart 2007; Cilt 15. No:1.

Özbaran B., Tamar M., Yüncü Z., Bildik T., Demiral N., Erermiş S. Majör depresif bozukluğu olan gençlerden oluşan bir klinik örneklemede anne baba tutumlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2009; 109-115.

Özdemir O., Özdemir P., G., Kadak M., T., Nasıroğlu S. Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2012; 4(4): 566-589.

Özdel L., Bostancı M., Özdel O., Oğuzhanoğlu K., N. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkişi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002;3:155-161.

Özdemir Y., Çok F. Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011; 4(36), 152-164.

Özdemir H., Rezaki M., Depresyon saptamasında genel sağlık anketi-12. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2007; 18(1): 13-21.

Özen Ü., Korukçu-Sarıcı B., M. Yalnızlık olgusu ve sanal sohbetin yalnızlığın paylaşımına etkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2010; Cilt: 24, Sayı: 1.

Özfırat Ö., Pehlivan E., Özdemir Ç., F. Malatya il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinde depresyon prevalansı ve ilişkişi faktörler. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2009; 16 (4) 247-255.

Öztop B., D., Öztürk A., Ünalın D., Mazıcıoğlu M., Balcı E., Gün İ. Lise öğrencilerinde depresyon ve davranış sorunlarının yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2011; 12:204-211.

Öztürk M.O. Duygudurum bozuklukları, ruh sağlığı ve bozuklukları içinde. 11. baskı. Ankara: Tuna Matbaacılık; 2008; s. 337-428.

Parlak A., İnternet ve Türkiyede İnternetin Gelişimi. Bitirme Tezi. Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Elektrik Elektronik Bölümü. Elazığ, Türkiye. 2005

Park S., Hong KE., Park EJ., Ha KS., Yoo HJ. The association between problematic internet use and depression, suicidal ideation and bipolar disorder symptoms in Korean adolescents. *Aust N Z J Psychiatry*. 2013 Feb; 47(2):153-9.

Park S., K, Kim J., Y., Cho C., B. Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents . *Adolescence*, 43 (2008); pp. 895–909.

Pınar E., Ş., Tel H. Depresyon tanılı birey ve hemşirelik yaklaşımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nursing* 2012; 3(2):86-91.

Russell, D., Peplau, L. A., Cutrona, C., E. The revised UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology* 1980; (39), 472–480.

Ryu EJ., Choi KS., Seo JS., Nam BW. [The relationships of Internet addiction, depression, and suicidal ideation in adolescents]. *Taehan Kanho Hakhoe Chi*. 2004 Feb;34(1):102-10.

Sabancıoğulları S., Kelleci M., Aydın D., Doğan S. Bir sağlık ocağına başvuran yaşlılarda depresyon ve ilişkili faktörler. *ZSYOD Nisan* 2006; 2-(1).

Salom CL., Kelly AB., Alati R., Williams GM., Patton GC., Williams JW. Individual, school-related and family characteristics distinguish co-occurrence of drinking and depressive symptoms in very young adolescents. *Drug Alcohol Rev*. 2015 Jun; 29.

Sayı1, I. Berksun, O. E., Depresyon ve intihar, *Psikiyatri Dünyası* 1999; 2, s. 52-56.

Selfhout MH., Branje SJ., Delsing M., ter Bogt TF., Meeus WH. Different types of internet use, depression, and social anxiety: the role of perceived friendship quality. *J Adolesc.* 2009 Aug;32(4):819-33.

Sinkkonen HM., Puhakka H., Meriläinen M. Internet use and addiction among Finnish adolescents (15-19 years). *Adolesc.* 2014 Feb;37(2):123-31.

Skogen JC., Sivertsen B., Lundervold AJ., Stormark KM., Jakobsen R., Hysing M. Alcohol and drug use among adolescents: and the co-occurrence of mental health problems. *Ung@hordaland, a population-based study.BMJ Open.* 2014 Sep 22;4(9):e005357.

Sims BE., Nottelmann E., Koretz D., Pearson J. Prevention of depression in children and adolescents. *Am J Prev Med* 2007; 32: 455-451.

Soylu N., Taneli Y., Taneli S. Depresyonu olan ergenlerde intihar davranışını etkileyen sosyal, emosyonel ve kognitif faktörlerin araştırılması. *Nöropsikiyatri Arşivi* 2013; 50: 352-359.

Sonkur A. İnternet bağımlılığının depresyon, tepki biçimleri, düşünce baskılama, endişe ve üst bilişle ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Van, Türkiye. 2014.

Sun Y., Tao F., Hao J., Wan Y. The mediating effects of stress and coping on depression among adolescents in China. *J Child Adolesc Psychiatr Nurs.* 2010 Aug; 23(3):173-80.

Strittmatter E., Kaess M., Parzer P., Fischer G., Carli V., Hoven C., W., Wasserman C., Sarchiapone M., Durkee T., Apter A., Bobes J., Brunner R., Cosman D., Sisask M., Várník P., Wasserman D. Pathological internet use among adolescents: Comparing gamers and non-gamers. *Psychiatry Research* 228 (2015); 128–135.

Şahin D., Aydın A., Şimşek N., Cabar D., H. Yaşlılık, depresyon ve hemşirelik. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2012; 3(1):38-41.

Şahin N. Ergenlik problemleri ve baş etme yöntemleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. 2014.

Şenormancı Ö., Konkan R., Sungur Z., M. İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2010; 11: 261-268.

Şenormancı Ö., Saraçlı Ö., Atasoy N., Şenormancı G., Korktürk F., Atik L. Relationship of Internet addiction with cognitive style, personality, and depression in university students. *Comprehensive Psychiatry* 55 (2014); 1385–1390.

Şenol S. Hemofili hastalarında kapsamlı bakım ve hemşirelik rolü. *Türkiye Klinikleri J İnt Med Sci* 2006; 2(2):59-64.

Tang J., Yu Y., Du Y., Ma Y., Zhang D., Wang J. Prevalence of internet addiction and its association with stressful life events and psychological symptoms among adolescent internet users. *Addict Behav.* 2014 Mar; 39(3):744-7.

Tarhan T. Ergenlerde depresyon düzeylerinin internet kullanım amaçları ve akademik başarı açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. 2013.

Taşkın E., Çetin Ç., F. Ergenlerde majör depresyon: Risk etkenleri, koruyucu etkenler ve dayanıklılık. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2006;13 (2).

Taşkın O., E., Yüksel G., E., Özmen E. Üniversite birinci sınıf öğrencilerinde ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2009;10:174-180.

Tegin B. Depresyonda bilişsel süreçler: Beck modeline göre. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye. 1980.

Temel E., Bahar A., Çuhadar D. Öğrenci hemşirelerin stresle başetme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2002; Cilt:2, Sayı:5.

Teo S., H., T., Lim K., G., V. Gender differences in internet usage and task preferences. *Behaviour and Information Technology*, 2000, Vol. 19, No. 4, 283±295.

Toros F., Bilgin NF., Buğdaycı R., Şaşmaz T ve ark. Prevalence of depression as measured by the CBDI in a predominantly adolescent school population in Turkey. *European Psychiatry* 2004; 19: 264-71.

Türkleş S., Hacıhasanoğlu R., Çarpar S. Lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008;11:2.

Türkiye Psikiyatri Derneği, erişim sitesi, www.psikiyatri.org.tr. 2015.

Türkiye İstatistik Kurumu, erişim adresi, <http://www.tuik.gov.tr>, 2011; 2012; 2013; 2014.

Türk Dil Kurumu, erişim sitesi: <http://tdk.gov.tr/>. 2015.

Tüzün Ü. Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. Düşünen Adam 2002; 15(I):46-50.

Tsai CC., Lin SS. İnternet addiction of adolescents in Taiwan: an interview study. Cyberpsychol Behav. 2003 Dec;6(6):649-52.

Ülgen V. 12-18 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığında sosyal karşılıklılık ve yordayıcı faktörlerin değerlendirilmesi. Uzmanlık tezi. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. İstanbul, Türkiye. 2014.

İnternet erişim sitesi: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/>. 2015.

Üner S., Özcebe H. Bir lisede öğrencilerin Beck Depresyon Envanteri ile depresyon ve risk faktörlerinin değerlendirilmesi. Erciyes Tıp Dergisi (Erciyes Medical Journal) 2008;30(4):250-258.

Üneri Ö., Ş., Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığının değerlendirilmesi: Kesitsel bir çalışma. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi 2011; 24: 265-272.

Ünlü G., Aksoy Z., Ersan E., E. İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerin değerlendirilmesi. Pam Tıp Dergisi 2014;7(3):176-183.

Ünüvar N, Mollahaliloğlu S, Yardım N. Türkiye hastalık yükü çalışması. Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü. Ankara, 2004.

Vardar E., Erzenin M. Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2011; 22(4):205-12.

Van den Eijnden RJ., Meerkerk GJ., Vermulst AA., Spijkerman R., Engels RC. Online communication, compulsive internet use, and psychosocial well-being among adolescents: a longitudinal study. *Dev Psychol.* 2008 May;44(3):655-65.

Yalaki Z., Çakır İ., Taşar A., M., Yalçın N., Bilge D., Y. Anne ve ergenlerdeki depresif belirtilerin ergen intiharları ile ilişkisi. *Dicle Tıp Dergisi* 2012; 39 (3): 350-358.

Yang CK., Choe BM., Baity M., Lee JH., Cho JS. SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use. *Can J Psychiatry.* 2005 Jun; 50(7):407-14.

Yazıcı H., Ak İ. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler, kişisel sağlık davranışları ve sigara içme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2008; 9:224-231.

Yelkenci İ. Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin depresyon ile anksiyete düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. 2013.

Yemez B., Alptekin K. Depresyon Etiyolojisi. *Psikiyatri Dünyası* 1998; 1:21-25.

Yen CF., Chou WJ., Liu TL., Yang P., Hu HF. The association of internet addiction symptoms with anxiety, depression and self-esteem among adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Comprehensive Psychiatry* 55 (2014); 1601–1608.

Yen JY., Ko CH., Yen CF., Wu HY., Yang MJ. The comorbid psychiatric symptoms of internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *J Adolesc Health.* 2007 Jul;41(1):93-8.

Yıldırım İ. Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2000;18: 167-76.

Yılmazel G., Günay O. Çorum ili kargı ilçesinde öğrenim gören 12 – 17 yaş arasındaki öğrencilerde özsaygı ve depresyon, *Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012; 21(1) 20-29.

Young, S. K, & Rodgers, R. C. Internet Addiction: Personality Traits Associated with its Development, *Cyber Psychology and Behavior* 1998; 1(1), 25-28.

Yüksel N. İntiharın nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri* 2001; Ek 2:5-15.

Webster, erişim sitesi: <http://www.merriam-webster.com/>.2015.

WHO, erişim sitesi: http://www.who.int/topics/adolescent_health/en/ .2015.

İnternet erişim sitesi: <https://tr.wikipedia.org/>. 2015.

ÖZGEÇMİŞ

Ad : Kamile

Soyad : ÖNER

Doğum Yeri : İstanbul

Doğum Tarihi : 26.06.1985

Görev Yeri : Çankırı Karatekin Üniversitesi Eldivan Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu ÇANKIRI

Yabancı Dil : İngilizce

E-posta Adresi : kamileoner@karatekin.edu.tr

Tarih **Eğitim**

2004-2008 Erciyes Üniversitesi Yozgat Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik
Bölümü (Lisans)

2012-2015 Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği (Yüksek Lisans)

İş Tecrübesi

2008-2009 Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi- Dahiliye Servisi

2009-2011 Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi-Onkoloji
Hastanesi

2011-2014 Karadeniz Teknik Üniversitesi Hastanesi- Ameliyathane

2014-... Çankırı Karatekin Üniversitesi- Öğretim Görevlisi

TEŞEKKÜR

Tanıdığım günden bu güne ve araştırma süresince her konuda beni destekleyen, sorunlarımı hiç çekinmeden paylaştığım, bana her konuda yol gösteren, yönlendiren, moral ve motivasyonumu yüksek tutan, sadece bilgi ve deneyimleriyle değil hoşgörüsüyle de yanımda olan hayatım boyunca örnek almaya çalışacağım değerli hocam, tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hülya ARSLANTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitim hayatım boyunca bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, destekleyen ve değerli bilgilerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Fatma DEMİRKIRAN, Yard Doç. Dr. Filiz ADANA, Prof. Dr. Ferhan DEREBOY, Prof. Dr. Çiğdem DEREBOY ve Prof. Dr. Mehmet ESKİN'e çok teşekkür ederim.

Anket çalışmama katılan Trabzon İl Merkezindeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Ballı Anadolu Lisesi, Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi görev yapan değerli öğretmenlerime/meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Benim hep yanımda olan ve bugüne kadar her konuda bana olan destek ve inançlarını hiç yitirmeyen, hayatımın en büyük şansları olan canım annem Hatice ÖNER'e canım babam Ömer ÖNER'e ve dünyanın en güzel kız kardeşleri olan canlarım Selin ÖNER ve Merve ÖNER'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum, hayatımda olduğunuz için minnettarım.

Bu yoğun tempom içerisinde benim yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Özellikle Volkan KILIÇ'a, Emel MALKOÇ'a ve Selma ARSLANTAŞ'a sevgilerimle.

Çalışma Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler birimi kapsamında ASYO-14008 proje kodu ile desteklenmiştir, teşekkürlerimi sunarım.

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (FORM 4)

LÜTFEN DİKKATLİCE OKUYUNUZ !!!

Bu çalışmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışmada yer almayı kabul etmeden önce çalışmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme sonrası özgürce vermeniz gerekmektedir. Size özel hazırlanmış bu bilgilendirmeyi lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınıza açık yanıtlar isteyiniz.

ÇALIŞMANIN AMACI NEDİR?

Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörleri incelemek amaçlanmıştır.

KATILMA KOŞULLARI NEDİR?

Bu çalışmaya dahil edilebilmeniz için;

- Araştırmaya katılmaya istekli olmak,
- 14-19 yaş arasında olmak,
- Araştırmanın yönergesini takip edecek zihinsel kapasiteye sahip olmak gerekir.

NASIL BİR UYGULAMA YAPILACAKTIR?

Çalışma için Anket Formu (51 sorudan oluşan), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), İnternet Bağımlılığı Ölçeği, UCLA- Yalnızlık Ölçeği kullanılarak yapılacaktır.

SORUMLULUKLARIM NEDİR?

Araştırma ile ilgili olarak size verilen formları eksiksiz ve doğru doldurmanızdır. Bu koşullara uymadığınız durumlarda araştırmacı sizi uygulama dışı bırakabilme yetkisine sahiptir.

KATILIMCI SAYISI NEDİR?

Araştırmada yer alacak gönüllülerin sayısı 690'dır.

ÇALIŞMANIN SÜRESİ NE KADAR?

Bu araştırma için öngörülen süre 12 aydır.

GÖNÜLLÜNÜN BU ARAŞTIRMADAKİ TOPLAM KATILIM SÜRESİ NE KADAR?

Bu araştırmada yer almanız için ön görülen zamanınız 45 dk'dır.

ÇALIŞMAYA KATILMA İLE BEKLENEN OLASI YARAR NEDİR?

Ergenlerde oluşacak problemlerin toplumun bugününü ve yarınını tehdit etmesi nedeniyle, bu durumun incelenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

Ergenliğin fırtınalı ve çalkantılı bir dönem olduğu yolundaki genel kanı, bir dönem boyunca depresyonda dahil olmak üzere bir takım güçlüklerin olağan gelişim sürecinin bir parçası kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak daha sonraları, ergenlikle ortaya çıkan ruhsal sorunların erişkinlikte ciddi ruhsal bozukluklar biçiminde sürdüğü gösterilmiştir. Böylelikle ergenlik dönemindeki depresyonun bu döneme özgü güçlükler biçimi olarak değil, şimdiki ve geleceği etkileyebilecek önemli bir ruh sağlığı sorunu olarak görülmesi gerektiği anlaşılmıştır (Akt: Demir ve ark, 1999).

Depresyon yaygın, yüksek kronikleşme ve yinleme oranı, önemli intihar riski ve iş gücü kaybı oluşturması nedeniyle ciddi bireysel ve toplumsal sağlık sorunudur. Ülkemizde yapılan alan araştırmalarında psikiyatrik yardım gerektiren ruhsal bozukluklardan en sık, depresyon saptanmıştır (Aylaz ve ark, 2007).

Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörlerin tanımlanması sağlıklı bireyler yetişmesine büyük katkı sağlayacaktır. Bu araştırma bulgularının toplum ve ruh sağlığı gibi alanlarda çalışan uzmanlara ışık tutması beklenmektedir.

Ergenler, gelişim süreçlerini henüz tamamlamamış olmasından dolayı özellikle bu dönemde internete yönelmekte ve diğer yaş gruplarına göre daha çok internet bağımlılığı

riski taşımaktadır. Thatcher ve Goolam (2005) problemlili internet kullanımı ve toplumdan soyutlanma arasında önemli bir ilişki saptamış ve sosyalleşme ihtiyacının altında yatan sebeplerden birinin de yalnızlıktan kurtulma olduğu düşünölmüştür. Birey, sosyalleşemediği takdirde yalnızlık çekmekte ve sosyal çevresinden alamadığı desteği internette almaya çalışarak yalnızlığını gidermeye çalışabilmektedir (Durualp ve Çiçekoğlu, 2013).

Dünyada ve ölkemiz de meydana gelen gelişmeler ve internetin sağladığı iyi ve kötü yönlü olanaklar neticesinde de koruyucu çalışmaların gerekliliği sağlıklı çocuk ve gençler yetiştirmek için ön koşullardan bir tanesi haline gelmektedir (Cömert ve Ögel, 2008).

Depresyon ve internet bağımlılığı günümüz ergenlerinin ruh sağlığını önemli ölçüde tehdit etmektedir. Ve bu durumlar beraberinde yalnızlık, intihar olasılığı, umutsuzluk, saldırganlık, okul başarısında düşme ve kişiler arası ilişkilerde zayıflamayı da getirmektedir. Bu faktörlerin belirlenmesi ergenlerin okullarda uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri alabilmesini sağlayabilir. Bu konu ile ilgili riskli grupların belirlenmesi yapılan uygulamalara katkı sağlayarak ergenlerin ileriye yönelik mesleki ve sosyal alanda yaşayacakları olumsuz sonuçları önlenabilir; Ayrıca bulunan sonuçlar okul ruh sağlığı, toplum ruh sağlığı hemşirelerinin bu risk gruplarına yönelik hizmet planlamalarına katkı sağlayabilir. Konu ile ilgili araştırma sonuçları bu konu ile ilgili politikaların belirlenmesinde ve ergenlerin ailelerine yapılacak olan danışmanlık hizmetlerinde rehberlik edecektir.

ÇALIŞMAYA KATILMA İLE BEKLENEN OLASI RİSKLER NEDİR?

Size bu araştırmada anket soruları ve ölçekler uygulanacaktır. Bu uygulama ile ilgili gözlenebilecek istenmeyen etkiler yoktur.

HANGİ KOŞULLARDA ARAŞTIRMA DIŞI BIRAKILABİLİRİM?

- Tanı konmuş fiziksel ve ruhsal hastalığa sahip olmak,
- Görme ve işitme problemlerine sahip olmak.

ARAŞTIRMA SÜRESİNCE ÇIKABİLECEK SORUNLAR İÇİN KİMİ ARAMALIYIM?

Uygulama süresi boyunca, sorularınız için araştırmacımız KAMİLE ÖNER'e başvurabilirsiniz.

ÇALIŞMAYI DESTEKLEYEN KURUM VAR MIDIR?

Çalışmayı destekleyen kurum Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi tarafından desteklemektedir.

ÇALIŞMAYA KATILMAM NEDENİYLE HERHANGİ BİR ÖDEME YAPILACAK MIDIR?

Bu araştırmada yer almamız nedeniyle ödeme yapılmayacaktır.

ARAŞTIRMAYA KATILMAYI KABUL ETMEMEM VEYA ARAŞTIRMADAN AYRILMAM DURUMUNDA NE YAPMAM GEREKİR?

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz; reddetme veya vazgeçme durumunda bile sonraki bakımınız garanti altına alınacaktır. Araştırmacı, uygulanan tedavi şemasının gereklerini yerine getirmemeniz, çalışma programını aksatmanız veya tedavinin etkinliğini artırmak vb. nedenlerle isteğiniz dışında ancak bilginiz dahilinde sizi araştırmadan çıkarabilir. Bu durumda da sonraki bakımınız garanti altına alınacaktır.

Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili tıbbi veriler bilimsel amaçla kullanılmayacaktır.

KATILMAMA İLİŞKİN BİLGİLER KONUSUNDA GİZLİLİK SAĞLANABİLECEK MİDİR?

Size ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırma yayınlanırsa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir, ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde tıbbi bilgilerinize ulaşabilir.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri gösteren 3 sayfalık metni okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. Bu formu imzalamakla yerel yasaların bana sağladığı hakları kaybetmeyeceğimi biliyorum.

Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası bana verildi.

GÖNÜLLÜNÜN		İMZASI
ADI & SOYADI		
ADRESİ		
TEL. & FAKS		
TARİH		

VELAYET VEYA VESAYET ALTINDA BULUNANLAR İÇİN VELİ VEYA VASİNİN		İMZASI
ADI & SOYADI		
ADRESİ		
TEL. & FAKS		
TARİH		

ARAŞTIRMA EKİBİNDE YER ALAN VE YETKİN BİR ARAŞTIRMACININ		İMZASI
ADI & SOYADI		
TARİH		

GEREKTIĞİ DURUMLARDA TANIK		İMZASI
ADI & SOYADI		
GÖREVİ		
TARİH		

Ek 2.Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Veli için)

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (VELİ İÇİN)

LÜTFEN DİKKATLİCE OKUYUNUZ !!!

Bu çalışmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışmada yer almayı kabul etmeden önce çalışmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme sonrası özgürce vermeniz gerekmektedir. Size özel hazırlanmış bu bilgilendirmeyi lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınıza açık yanıtlar isteyiniz.

ÇALIŞMANIN AMACI NEDİR?

Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörleri incelemek amaçlanmıştır.

KATILMA KOŞULLARI NEDİR?

Bu çalışmaya dahil edilebilmeniz için ;

- Araştırmaya katılmaya istekli olmak,
- 14-19 yaş arasında olmak,
- Araştırmanın yönergesini takip edecek zihinsel kapasiteye sahip olmak gerekir.

NASIL BİR UYGULAMA YAPILACAKTIR?

Çalışma için Anket Formu (51 sorudan oluşan), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), İnternet Bağımlılığı Ölçeği, UCLA- Yalnızlık Ölçeği kullanılarak yapılacaktır.

SORUMLULUKLARIM NEDİR?

Araştırma ile ilgili olarak size verilen formları eksiksiz ve doğru doldurmanızdır. Bu koşullara uymadığınız durumlarda araştırmacı sizi uygulama dışı bırakabilme yetkisine sahiptir.

KATILIMCI SAYISI NEDİR?

Araştırmada yer alacak gönüllülerin sayısı 690'dır.

ÇALIŞMANIN SÜRESİ NE KADAR?

Bu araştırma için öngörülen süre 12 aydır.

GÖNÜLLÜNÜN BU ARAŞTIRMADAKİ TOPLAM KATILIM SÜRESİ NE KADAR?

Bu araştırmada yer almanız için ön görülen zamanınız 45 dk'dır.

ÇALIŞMAYA KATILMA İLE BEKLENEN OLASI YARAR NEDİR?

Ergenlerde oluşacak problemlerin toplumun bugününü ve yarınını tehdit etmesi nedeniyle, bu durumun incelenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

Ergenliğin fırtınalı ve çalkantılı bir dönem olduğu yolundaki genel kanı, bir dönem boyunca depresyonda dahil olmak üzere bir takım güçlüklerin olağan gelişim sürecinin bir parçası kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak daha sonraları, ergenlikle ortaya çıkan ruhsal sorunların erişkinlikte ciddi ruhsal bozukluklar biçiminde sürdüğü gösterilmiştir. Böylelikle ergenlik dönemindeki depresyonun bu döneme özgü güçlükler biçimi olarak değil, şimdiki ve geleceği etkileyebilecek önemli bir ruh sağlığı sorunu olarak görülmesi gerektiği anlaşılmıştır (Akt: Demir ve ark, 1999).

Depresyon yaygın, yüksek kronikleşme ve yinleme oranı, önemli intihar riski ve iş gücü kaybı oluşturması nedeniyle ciddi bireysel ve toplumsal sağlık sorunudur. Ülkemizde yapılan alan araştırmalarında psikiyatrik yardım gerektiren ruhsal bozukluklardan en sık, depresyon saptanmıştır (Aylaz ve ark, 2007).

Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörlerin tanımlanması sağlıklı bireyler yetişmesine büyük katkı sağlayacaktır. Bu araştırma bulgularının toplum ve ruh sağlığı gibi alanlarda çalışan uzmanlara ışık tutması beklenmektedir.

Ergenler, gelişim süreçlerini henüz tamamlamamış olmasından dolayı özellikle bu dönemde internete yönelmekte ve diğer yaş gruplarına göre daha çok internet bağımlılığı

riski taşımaktadır. Thatcher ve Goolam (2005) problemleri internet kullanımı ve toplumdan soyutlanma arasında önemli bir ilişki saptamış ve sosyalleşme ihtiyacının altında yatan sebeplerden birinin de yalnızlıktan kurtulma olduğu düşünülmüştür. Birey, sosyalleşemediği takdirde yalnızlık çekmekte ve sosyal çevresinden alamadığı desteği internette almaya çalışarak yalnızlığını gidermeye çalışabilmektedir (Durualp ve Çiçekoğlu 2013).

Dünyada ve ülkemizde meydana gelen gelişmeler ve internetin sağladığı iyi ve kötü yönlü olanaklar neticesinde koruyucu çalışmaların gerekliliği sağlıklı çocuk ve gençler yetiştirmek için ön koşullardan bir tanesi haline gelmektedir (Cömert ve Ögel, 2008).

Depresyon ve internet bağımlılığı günümüz ergenlerinin ruh sağlığını önemli ölçüde tehdit etmektedir. Ve bu durumlar beraberinde yalnızlık, intihar olasılığı, umutsuzluk, saldırganlık, okul başarısında düşme ve kişiler arası ilişkilerde zayıflamayı da getirmektedir. Bu faktörlerin belirlenmesi ergenlerin okullarda uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri alabilmesini sağlayabilir. Bu konu ile ilgili riskli grupların belirlenmesi yapılan uygulamalara katkı sağlayarak ergenlerin ileriye yönelik mesleki ve sosyal alanda yaşayacakları olumsuz sonuçları önlenabilir; Ayrıca bulunan sonuçlar okul ruh sağlığı, toplum ruh sağlığı hemşirelerinin bu risk gruplarına yönelik hizmet planlamalarına katkı sağlayabilir. Konu ile ilgili araştırma sonuçları bu konu ile ilgili politikaların belirlenmesinde ve ergenlerin ailelerine yapılacak olan danışmanlık hizmetlerinde rehberlik edecektir.

ÇALIŞMAYA KATILMA İLE BEKLENEN OLASI RİSKLER NEDİR?

Size bu çalışmada anket soruları ve ölçekler uygulanacaktır. Bu uygulama ile ilgili gözlenebilecek istenmeyen etkiler yoktur.

HANGİ KOŞULLARDA ARAŞTIRMA DIŞI BIRAKILABİLİRİM?

- Tanı konmuş fiziksel ve ruhsal hastalığa sahip olmak,
- Görme ve işitme problemlerine sahip olmak.

ARAŞTIRMA SÜRESİNCE ÇIKABİLECEK SORUNLAR İÇİN KİMİ ARAMALIYIM?

Uygulama süresi boyunca, sorularınız için araştırmacımız KAMİLE ÖNER'e başvurabilirsiniz.

ÇALIŞMAYI DESTEKLEYEN KURUM VAR MIDIR?

Çalışmayı destekleyen kurum Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi tarafından desteklemektedir.

ÇALIŞMAYA KATILMAM NEDENİYLE HERHANGİ BİR ÖDEME YAPILACAK MIDIR?

Bu araştırmada yer almamız nedeniyle ödeme yapılmayacaktır.

ARAŞTIRMAYA KATILMAYI KABUL ETMEMEM VEYA ARAŞTIRMADAN AYRILMAM DURUMUNDA NE YAPMAM GEREKİR?

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz; reddetme veya vazgeçme durumunda bile sonraki bakımınız garanti altına alınacaktır. Araştırmacı, uygulanan tedavi şemasının gereklerini yerine getirmemeniz, çalışma programını aksatmanız veya tedavinin etkinliğini artırmak vb. nedenlerle isteğiniz dışında ancak bilginiz dahilinde sizi araştırmadan çıkarabilir. Bu durumda da sonraki bakımınız garanti altına alınacaktır.

Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili tıbbi veriler bilimsel amaçla kullanılmayacaktır.

KATILMAMA İLİŞKİN BİLGİLER KONUSUNDA GİZLİLİK SAĞLANABİLECEK MİDİR?

Size ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir, ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde tıbbi bilgilerinize ulaşabilir.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri gösteren 3 sayfalık metni okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. Bu formu imzalamakla yerel yasaların bana sağladığı hakları kaybetmeyeceğimi biliyorum.

Bu koşullarda söz konusu söz konusu anket çalışmasına kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı (çocuğumun/vasimin bu çalışmaya katılmasını) kabul ediyorum.

Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası bana verildi.

GÖNÜLLÜNÜN		İMZASI
ADI & SOYADI		
ADRESİ		
TEL. & FAKS		
TARİH		

VELAYET VEYA VESAYET ALTINDA BULUNANLAR İÇİN VELİ VEYA VASİNİN		İMZASI
ADI & SOYADI		
ADRESİ		
TEL. & FAKS		
TARİH		

ARAŞTIRMA EKİBİNDE YER ALAN VE YETKİN BİR ARAŞTIRMACININ		İMZASI
ADI & SOYADI		
TARİH		

GEREKTEĞİ DURUMLARDA TANIK		İMZASI
ADI & SOYADI		
GÖREVİ		
TARİH		

Ek 3.Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Uygulama Tarihi:./.../...

Okulu:

Sınıfı:

YÖNERGE: Bu çalışma “Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörleri Belirlemek” amacı ile planlanmıştır. İsminizi belirtmenize gerek yoktur. Çalışma bulguları bilimsel amaç dışında hiçbir şekilde yayınlanmayacaktır. Lütfen hiçbir soruyu atlamayınız. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Araştırmacı: Kamile ÖNER

ANKET

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

a.Kız

b.Erkek

3. Kaçınıcı sınıftasınız:

4. Okuduğunuz okul :

5. Nerede barınıyorsunuz?

a.Evde

b.Yurtta

c.Diğer(Açıklayınız):.....

6. Aile yapınız?

a. Çekirdek aile

b. Geniş aile

c. Tek ebeveynli aile

d. Diğer

(Açıklayınız):.....

7. Kaç kardeşsiniz? (siz dahil)

a. Tek çocuğum

b. İki kardeşiz

c. Üç kardeşiz

d. Dört ve daha fazla kardeşiz

8. Kaçınıcı çocuksunuz?(Açıklayınız):.....

9. Kardeş ilişkinizi nasıl değerlendirir siziz?

a. Kötü

b. Orta

c. İyi

10. Ailenizin yaşadığı yer neresidir?

a. Köy

b.Kasaba

c.Şehir

d.Büyükşehir

11. Ailenizin gelir düzeyi nasıldır?

- a. Gelir giderden az
- b. Gelir gidere denk
- c. Gelir giderden fazla

12. Aylık geliriniz (harçlığınız) yeterli mi?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Kısmen

13. Anne-babanızın hayatta olma durumunu belirtiniz.

- a. Hayatta
- b. Hayatta değil

14. Evde üvey aile üyesi var mı?

- a. Yok
- b. Var, anne
- c. Var, baba
- d. Var, kız kardeş
- e. Var, erkek kardeş
- f. Var, kız-erkek kardeş
- g. Var, diğer(Açıklayınız):.....

15. Babanızın eğitim durumu nedir?

- a. Okumaz yazmaz
- b. Okur-yazar
- c. İlkokul
- d. Ortaokul
- e. Lise
- f. Üniversite ve üstü

16. Babanızın işi nedir?

- a. Çalışmıyor
- b. Memur
- c. Emekli
- d. Serbest meslek
- e. Diğer(Açıklayınız):.....

17. Babanızla ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Kötü
- b. Orta
- c. İyi

18. Babanızın size karşı tutumu nasıldır?

- a. İhmalkar
- b. Otoriter
- c. Demokratik
- d. Hoşgörülü
- e. Diğer(Açıklayınız):.....

19. Annenizin eğitim durumu nedir?

- a. Okumaz yazmaz
- b. Okur-yazar
- c. İlkokul
- d. Ortaokul
- e. Lise
- f. Üniversite ve üstü

20. Annenizin işi nedir?

- a. Çalışmıyor
- b. Memur
- c. Emekli
- d. Serbest meslek
- e. Diğer(Açıklayınız):.....

21. Annenizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Kötü
- b. Orta
- c. İyi

22. Annenizin size karşı tutumu nasıldır?

- a. İhmalkar
- b. Otoriter
- c. Demokratik
- d. Hoşgörülü
- e. Diğer(Açıklayınız):...

23. Okuldaki başarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Kötü
- b. Orta
- c. İyi

24. Sınıfta kalma durumunuz?

- a. Hiç kalmadım
- b. Bir yıl tekrar yaptım
- c. Bir yıldan fazla tekrar yaptım

25. Okuldaki arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Kötü
- b. Orta
- c. İyi

26. Okuldaki öğretmenlerinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Kötü
- b. Orta
- c. İyi

27. Yakın arkadaşınız var mı?

- a. Yok
- b. Var

28. Sanal arkadaşlık sitelerine üye misiniz?

- a. Evet
- b. Hayır

29. Arkadaşlarınızı genel de sanal ortamdaki mı seçersiniz?

- a. Evet
- b. Hayır

30. Evinizde internet bağlantısı var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

31. İnternete (çoğunlukla) nerede giriyorsunuz? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a. Evde
- b. İnternet cafe de
- c. Okulda
- d. Mobil telefon
- e. Hepsi
- f. Diğer (Açıklayınız)

32. Evinizde internete bağlantı yapılabilecek teknolojik araç var mı? (PC, Laptop, Cep Telefonu, Tablet PC, vb.)

- a. Evet
- b. Hayır

33. Günlük cep telefonunuzla ortalama kaç mesaj atıyor sunuz?(Adet olarak belirtiniz)

34. Evinizde bilgisayar haricinde laptop, cep telefonu vb. teknolojik araçlarla da internete girilebiliyor mu?

- a. Evet
- b. Hayır

35. Bilgisayarı genel olarak hangi amaçla kullanıyor sunuz?

- a. Ders
- b. Oyun
- c. Ders-oyun
- d. Sosyal Paylaşım Ağları
- e. Alış-veriş
- f. Diğer(Açıklayınız)

36. İnternette oyun oynuyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır

37. Günlük ortalama kaç saat bilgisayar kullanmaktasınız?(Saat olarak belirtiniz):

38. Evde anneniz ya da babanız interneti kullanıyor mu?

- a. Evet
- b. Hayır

39. İnternet bağımlısı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır

40. İnternet kullanımınızın sizde öfkeye/ depresyona neden olduğunu düşünüyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır

41. Herhangi bir sağlık sorununuz(engeliniz) var mı?

- a. Yok
- b. Var(Belirtiniz):

42. Herhangi bir kronik rahatsızlığınız var mı?

- a. Yok
- b. Var (Belirtiniz):

43. Yaşamdan zevk alıyor musunuz?

- a. Evet, alıyorum
- b. Hayır, almıyorum

44. Gelecekte beklediğinizi en iyi hangisi tanımlar?

- a. Tüm Beklentilerimin Gerçekleşeceğine İnanıyorum
- b. Bazı Beklentilerimin Gerçekleşeceğine İnanıyorum
- c. Hiçbir Beklentimin Gerçekleşeceğine İnanmıyorum

45. Sigara, alkol ya da madde kullanıyor musunuz?

- a. Evet (Belirtiniz):.....
- b. Hayır

46. Son bir yıl içerisinde kendinize zarar verme düşünceniz oldu mu?

- a. Evet
- b. Hayır

47. Son bir yıl içerisinde kendinize zarar verdiniz mi ?

- a. Evet
- b. Hayır

48. (47. Sorunuzun cevabı evet ise bu soruyu cevaplayınız) Kendinize zarar verdiyseniz nasıl verdiniz?

.....
.....

49. Okul dışındaki serbest zamanlarınızı genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?(Birden fazla şık işaretleyeyiniz)

- a. Bilgisayar ve internet kullanmak
- b. Televizyon izlemek
- c. Kitap, dergi ve gazete okumak
- d. Spor(futbol, voleybol, basketbol..vb.) oyun oynamak,
- e. KONSERE gitmek
- f. Kafe ve pastane gibi yerlerde arkadaşlarıyla vakit geçirme
- g. Diğer (Açıklayınız):.....

50. Aşağıdaki etkinliklerden hangilerini düzenli olarak yapıyorsunuz?(Birden fazla şık işaretleyiniz)

- a. Basketbol
- b. Voleybol
- c. Futbol
- d. Yüzme
- e. Masa tenisi
- f. Tiyatro
- g. Bale
- h. Dağcılık
- i. Diğer (Açıklayınız):.....
- j. Hiçbiri

51. Aşağıdakilerden hangisi boş zamanlarınızda gerçekleştirdiğiniz aktivitelerden sonra hissettiğiniz duygulardır?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- a. Stres atmak, sakinleşmek, rahatlamak,
- b. Mutlu olmak,
- c. Huzurlu hissetmek,
- d. Dinlenmiş dinç hissetmek,
- e. Özgür hissetmek,
- f. Diğer(Açıklayınız):.....

Ek 4. Beck Depresyon Ölçeği

BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Bu form 21 maddeden oluşmaktadır. Her maddenin karşısındaki dört cevabı dikkatlice okuduktan sonra, size en çok uyan, yani sizin durumunuzu en iyi anlatanı işaretlemeniz gerekmektedir.

1

- (0) Üzgün ve sıkıntılı değilim.
- (1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
- (2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
- (3) O kadar üzgün ve sıkıntılıyım ki, artık dayanamıyorum.

2

- (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
- (1) Gelecek için karamsarım.
- (2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
- (3) Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.

3

- (0) Kendimi başarısız biri olarak görmüyorum.
- (1) Başkalarından daha başarısız olduğumu hissediyorum.
- (2) Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
- (3) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.

4

- (0) Herşeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
- (1) Birçok şeyden eskiden olduğu gibi zevk alamıyorum.
- (2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
- (3) Herşeyden sıkılıyorum.

5

- (0) Kendimi herhangi bir biçimde suçlu hissetmiyorum.
- (1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
- (2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
- (3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.

6

- (0) Kendimden memnunum.
- (1) Kendimden pek memnun değilim.
- (2) Kendime kızgınım.
- (3) Kendimden nefrete ediyorum

7

- (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
- (1) Hatalarım ve zayıf taraflarım olduğunu düşünmüyorum.
- (2) Hatalarımdan dolayı kendimden utanıyorum.
- (3) Her şeyi yanlış yapıyormuşum gibi geliyor ve hep kendimi kabahat buluyorum

8

- (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncülerim yok.
- (1) Kimi zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor ama yapmıyorum.
- (2) Kendimi öldürmek isterdim.
- (3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.

9

- (0) İçimden ağlamak geldiği pek olmuyor.
- (1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
- (2) Çoğu zaman ağlıyorum.
- (3) Eskiden ağlayabilirdim ama şimdi istesem de ağlayamıyorum.

10

- (0) Her zaman olduğumdan daha canı sıkkın ve sinirli değilim.
- (1) Eskisine oranla daha kolay canım sıkılıyor ve kızıyorum.
- (2) Herşey canımı sıkıyor ve kendimi hep sinirli hissediyorum.
- (3) Canımı sıkkan şeylere bile artık kızamıyorum.

11

- (0) Başkalarıyla görüşme, konuşma isteğimi kaybetmedim.
- (1) Eskisi kadar insanlarla birlikte olmak istemiyorum.
- (2) Birileriyle görüşüp konuşmak hiç içimden gelmiyor.
- (3) Artık çevremde hiç kimseyi istemiyorum.

12

(0) Karar verirken eskisinden fazla güçlük çekmiyorum.

(1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.

(2) Eskiye kıyasla karar vermekte çok güçlük çekiyorum.

(3) Artık hiçbir konuda karar veremiyorum.

13

(0) Her zamankinden farklı göründüğümü sanmıyorum.

(1) Aynada kendime her zamankinden kötü görünüyorum.

(2) Aynaya baktığımda kendimi yaşlanmış ve çirkinleşmiş buluyorum.

(3) Kendimi çok çirkin buluyorum.

14

(0) Eskisi kadar iyi iş güç yapabiliyorum.

(1) Her zaman yaptığım işler şimdi gözümde büyüyor.

(2) Ufacık bir işi bile kendimi çok zorlayarak yapabiliyorum.

(3) Artık hiçbir iş yapamıyorum.

15

(0) Uykum her zamanki gibi.

(1) Eskisi gibi uyuyamıyorum.

(2) Her zamankinden 1-2 saat önce uyanıyorum ve kolay kolay tekrar uykuya dalamıyorum.

(3) Sabahları çok erken uyanıyorum ve bir daha uyuyamıyorum.

16

- (0) Kendimi her zamankinden yorgun hissetmiyorum.
- (1) Eskiye oranla daha çabuk yoruluyorum.
- (2) Her şey beni yoruyor.
- (3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve bitkin hissediyorum.

17

- (0) İştahım her zamanki gibi.
- (1) Eskisinden daha iştahsızım.
- (2) İştahım çok azaldı.
- (3) Hiçbir şey yiyemiyorum.

18

- (0) Son zamanlarda zayıflamadım.
- (1) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 2 Kg verdim.
- (2) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 4 Kg verdim.
- (3) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 6 Kg verdim.

19

- (0) Sağlığım ile ilgili kaygılarım yok.
- (1) Ağrılar, mide sancıları, kabızlık gibi şikayetlerim oluyor ve bunlar beni tasalandırıyor.
- (2) Sağlığımın bozulmasından çok kaygılanıyorum ve kafamı başka şeylere vermekte zorlanıyorum.
- (3) Sağlık durumum kafama o kadar takılıyor ki, başka hiçbir şey düşünemiyorum.

20

(0) Sekse karşı ilgimde herhangi bir değişiklik yok.

(1) Eskisine oranla sekse ilgim az.

(2) Cinsel isteğim çok azaldı.

(3) Hiç cinsel istek duymuyorum.

21

(0) Cezalandırılması gereken şeyler yapığımı sanmıyorum.

(1) Yaptıklarımın dolaylı cezalandırılabilceğimi düşünüyorum.

(2) Cezamı çekmeyi bekliyorum.

(3) Sanki cezamı bulmuşum gibi geliyor.

Ek 5. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki sorularda, size en uygun düşen şıkkı işaretleyiniz:

1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
6. Ne sıklıkla okula devamanız internetten dolayı olumsuz etkilenir?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı

9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

13. Biri sizi internetteyken rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kırıcı konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçır?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

16. Kendinizi ne sıklıkla internetteyken “yalnızca birkaç dakika daha” derken bulursunuz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

Ek 6. UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak belirtmeniz.

		Ben bu durumu HİÇ Yaşamadım	Ben bu durumu NADİREN Yaşarım	Ben bu durumu BAZAN Yaşarım	Ben bu durumu SIK SIK Yaşarım
1	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2	Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3	Başvurabileceğim hiç kimse yok.	1	2	3	4
4	Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6	Çevremdeki insanlarla bir ortak yönüm var.	1	2	3	4
7	Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8	İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılıyor.	1	2	3	4
9	Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10	Kendime yakın hissettiğim insanlar var	1	2	3	4
11	Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13	Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15	İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16	Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18	Çevremde insanlar var ama benimle değil.	1	2	3	4
19	Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20	Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

Ek 7. Çizelge 1. Araştırmanın Uygulama Planı Takvimi

ÇALIŞMA PLANI/TAKVİMİ:		
ARAŞTIRMANIN UYGULAMA PLANI (Eylül 2013 - Haziran 2015)		
1-2-3 ay	Nisan-Mayıs- Haziran	<ul style="list-style-type: none">• Kurum İzni Alınması• Literatür Taraması
3-4-5 ay	Temmuz- Ağustos-Eylül	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin kendilerinden onam alınması• Literatür Taraması
6-7-8ay	Ekim- Kasım- Aralık	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilere, Kişisel Bilgi Formu, UCLA, BUÖ, PÇE uygulanması.• Literatür Taraması
9 -10ay	Ocak- Şubat	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilere, Kişisel Bilgi Formu, UCLA, BUÖ, PÇE uygulanması.• Literatür Taraması
11-12 ay	Mart-Nisan	<ul style="list-style-type: none">• Veri Girişi Yapılması• Literatür Taraması
13-14 ay	Mayıs- Haziran	<ul style="list-style-type: none">• Veri Girişi Yapılması• Literatür Taraması
15-16 ay	Temmuz- Ağustos	<ul style="list-style-type: none">• Genel Bilgilerin Yazılması• Literatür Taraması
17-18 ay	Eylül-Ekim	<ul style="list-style-type: none">• Genel Bilgilerin Yazılması• Literatür Tarama
19-20-21 ay	Ocak- Aralık- Kasım	<ul style="list-style-type: none">• Verilerin analizi• Bulguların yazılması• Danışman incelemesi
22-23-24 ay	Şubat-Mart- Nisan	<ul style="list-style-type: none">• Verilerin analizi• Bulguların yazılması• Danışman incelemesi
25-26- 27ay	Mayıs-Haziran- Temmuz	<ul style="list-style-type: none">• Verilerin analizi• Bulguların yazılması• Danışman incelemesi
28-29.ay	Ağustos-Eylül	<ul style="list-style-type: none">• Tez yazımı ve basımı, ilgili kurum-kuruluşlara sunulması
ÇALIŞMA OLANAKLARI: Araştırmanın yürütülmesi sırasında ihtiyaç duyulan (literatür temini, soru formunun çoğaltılması kırtasiye, tez yazımı, basımı gibi) giderlerin karşılanması için Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri biriminden ASYO-14008 proje kodu ile destek alınmıştır.		
ETİK KURUL KARARI: Araştırma için Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 2014/320 numaralı izni alınmıştır.		

Ek 8. Etik Kurul Yazısı

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU

Sayı : 14083461/050.04- 05
Konu : Çalışmanız hk.

17.1.2014
AYDIN

Sayın, Doç.Dr. Hülya ARSLANTAŞ
ADÜ ASYO/Hemşirelik Bölümü
Ruh Sağ. ve Hast. Hemş. AD

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 16.01.2014 tarihinde yapılan olağan toplantısında çalışmanızla ilgili alınan 4 nolu karar aşağıda sunulmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Prof.Dr. Nefi KUYLUOĞLU
Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı

KARAR 4

Protokol No : 2014/320
Sorumlu Yürütücü : Doç.Dr. Hülya ARSLANTAŞ
ADÜ ASYO
Hemşirelik Bölümü
Ruh Sağ. ve Hast. Hemş. AD

Aydın Sağlık Yüksekokulu/ Hemşirelik Bölümü/Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç.Dr. Hülya ARSLANTAŞ'ın "Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkili faktörler" konulu yukarıda bilgileri verilen klinik araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş, çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde kurum izninin alınması ve izin belgesi ile çalışmanın destekleyicisi olan ADÜBAP başvurusu bütçe onayının (hizmet sözleşmesinin) dosyaya konulmak üzere gelmesi şartlarıyla gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Sorumlu araştırmacıya; Form 2'nin 11.1.'in son bölümünde taahhüt edilen çalışma bittikten sonra nihai raporun, [Sonuç Raporu (web'te), BGOF (Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu-gönüllüler tarafından bizzat kendilerinin kendi adı-soyadını yazması ve imzalamasının sağlanması ile adreslerinin eksiksiz olarak formlara yazılmasına dikkat edilmelidir.) ve/veya ORF (Olgu Rapor Formu/Anket)lerin] gönderilmesi gerektiğinin hatırlatılmasına ve sorumlu yürütücülerinin bu hususa özen göstermesi gerektiğinin bir kez daha vurgulanmasına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Adres: Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Merkez Kampüsü – Kepez Mevkii- AYDIN
Tel: 256- 225 31 66
Faks : 256-212 31 69
Web : <http://www.site.adu.edu.tr/etikkurulu/goek/> e-posta: goetik@adu.edu.tr

Ek 9. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

Sayı :31906847/605.01
Konu: Araştırma İzni

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

2 / 12. 2013* 8634

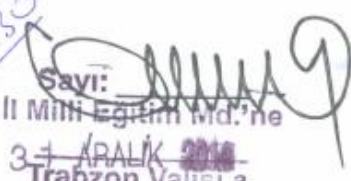
TRABZON VALİLİĞİNE
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Kamile ÖNER'in, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Güz ve Bahar Yarıyıllarında "Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler" konulu tez çalışmasının verilerini, 01/01/2014 ve 31/12/2015 tarihleri arasında Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Ballı Anadolu Lisesi, Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi'inde toplayabilmesi için gerekli iznin verilmesini arz ederim.

Prof.Dr.Mustafa BİRİNCİOĞLU
Rektör

EKLER:

- 1-Beck Depresyon Ölçeği (3 sayfa)
- 2-İnternet Bağımlılık Ölçeği (4 sayfa)
- 3-Yalnızlık Ölçeği (2 sayfa)
- 4-Tez Öneri Formu (5 sayfa)

72430
Sayı:
İl Milli Eğitim Md.'ne
31 ARALIK 2013
Trabzon Valisi a.

TARANDI

Merkez Kampus Aytepe Mevkii 09010 AYDIN
Telefon: 0 (256) 218 20 00-1357
e-posta: yaziisleri@adu.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibatlı: AYDAŞ
Faks: 0 (256) 214 66 87
Elektronik Ağ: www.adu.edu.tr

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636/604/80167
Konu: Araştırma İzni

07/01/2014

VALİLİK MAKAMINA

Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Kamile Öner'in "Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla Trabzon Fen Lisesi, Pelitli Ahmet Can Bali Anadolu Lisesi, Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi'nde çalışma yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ali KÖSE
Müdür V.

OLUR

.../01/2014

Abdurrahman KOÇOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Hasan ÇELİK
Tekniker

Güvenli Elektronik
İmza: Aslı ile Aynıdır.
07/01/2014

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Trabzon Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Tel: (0 462) 230 20 94-1406
Faks:(0 462) 2304374

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet YEREKAPAN(Şb.Md.)
V.UZUNER

İnt.Adresi :Trabzon.meb.gov.tr